

ชมรมประวัติศาสตร์เขลยศักดิ์

เสนอ

พงศาว (ลับ) ดาณ เขมร

บรรยายโดย “นายหนหวย”

สำหรับคนพิน่ ๆ ที่ไมใช่่นักวิชาการอ่านพอรู้เรื่อง

- ☆ อาจารย์ทองเจือ อ่างแก้ว อดีตนักบินสายแดงฝูงบินป้องกันพระนคร สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชได้คำนวณและผูกดวงชะตาสีหนุ พร้อม วิจารณ์ดวงไว้อย่างแม่นยำเมื่อปี 2505 อนุญาตให้เปิดเผยได้ หลังจากท่านวายชนม์แล้ว
- ☆ จอมพลประภาส จารุเสถียรอดีตผู้บัญชาการทหารบก เปิดเผยความ ลับเรื่องเกี่ยวกับสีหนุ ที่ไม่มีใครทราบมาก่อน

แม้ว่าจะมอบเอกราชให้เขมร แต่นายพลฝรั่งเศสผู้คุมกำลังในเขมรก็คุมเชิงอยู่ แสดงให้เห็นอิทธิพลและเกียรติภูมิของฝรั่งเศสในอินโดจีน ยังอยู่ยงคงกระพันสืบไป (ตามที่ฝรั่งเศสคิด)

ISBN 947 - 7305 - 54 - 2

ชมรมประวัติศาสตร์เชลยศักดิ์เสนอ

พงศาว(สัน)ดานเขมร

เล่าโดย... “ น ว ย ห น ห ว ย ”

สำหรับคนพื้น ๆ ที่ไม่ใช่ นักวิชาการอ่านและฟังพอรู้เรื่อง

จอมพลประภาส จารุเสถียร อดีตผู้บัญชาการกองพลที่ 1 และอดีต รมต.มหาดไทย
เปิดเผยเบื้องหลังสีหนุที่เป็นความลับของทางราชการมาหลายสิบปี

ดวงชะตาของเจ้าสีหนุในหนังสือเล่มนี้ กำหนดและพยากรณ์โดย
สิบลีทองเจือ อ่างแก้ว (อดีตนักบินสายแดงผู้บินขับไล่ป้องกันพระนคร)

ปี พ.ศ. 2471 - 72 กำหนดและพยากรณ์ไว้เมื่อเดือนกันยายน 2505 อนุญาต
ให้เปิดเผยได้เมื่อท่านวายชนม์ไปแล้ว

โดยโรงพิมพ์ บริษัท วัชรินทร์การพิมพ์ จำกัด

350 ถนนพระสุเมรุ แขวงบวรนิเวศ กทม. 10200

โทรศัพท์ 2812197, 2812205 โทรสาร 2812629

ChangeFusion สสส.

เครือข่ายจิตอาสา
Volunteer Spirit Network

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike
BY NC SA 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทั้งหมดไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อ
การค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันกับเมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

.....เมื่อก่อนลายสือไทยนี้มี 1205 ศกปีมะแม
พ่อขุนรามคำแหงหาใคร่ใจในใจ แลได้ลายสือไทยนี้
ลายสือไทยนี้จึงมี เพื่อพ่อขุนผู้นั้นไว้.....

ขอน้อมเบญจางคประดิษฐ์ อุทิศผลงานนี้ถวายแด่พ่อขุนรามคำแหง
มหาราช พระมหากษัตริย์ผู้ทรงคิดประดิษฐ์ “ลายสือไทย” ให้ข้าพเจ้า
ใช้ขีดเขียนหากินอยู่ในท่ามกลางบรรดาหน้าอินทร์ หน้าพรหม ทั้งใน
อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

กราวพากษ์

วันที่ 15 มิถุนายน 2505 ผมเป็นหัวหน้าแผนกวิจัยและวางแผน
กองการโฆษณาของธนาคารออมสิน (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นกองประชา
สัมพันธ์) สมัยนั้นตั้งอยู่ที่แยกคอกวัว ถนนราชดำเนินกลาง และอีก
หน้าที่หนึ่งคือจัดรายการข่าวที่สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมการขนส่งทหาร
บก (ขส.ทบ.) ซึ่งขณะที่เขียนหนังสือนี้ก็ยังคงอยู่เป็นปีที่ 35 วันนั้น
คนไทยทุกคนไม่เป็นอันทำการทำงานเงี้ยวหูกอยฟังข่าววิทยุ เพราะในบ่าย
วันนั้นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยประกาศล่วงหน้าว่าในเย็น
วันนี้จะทราบผลการตัดสินของศาลโลกในคดีที่กัมพูชาฟ้องประเทศไทย
กรณีเขาพระวิหารอันเป็นเรื่องครีกโครมในสมัยนั้น ครั้นแล้วเวลา
ประมาณ 16.00 น. ผมกำลังเตรียมตัวจะกลับบ้าน วิทยุแห่งประเทศไทย
ก็ออกข่าวว่าศาลโลกตัดสินให้ไทยแพ้คดีต้องคืนเขาพระวิหารให้แก่
กัมพูชาเพื่อนบ้านคูร์กคู่แค้นตลอดกาล รายละเอียดมีมากมายแต่ผมขอ
สรุปเอาใจความเพียงแค่นี้ มีคนต่างจังหวัดที่เป็นผู้ฟังประจำรายการของ
ผมในต่างจังหวัดที่เรียกว่า “ไกลปืนเที่ยง” เกิดอยากรู้ว่ากัมพูชาหรือ
เขมรนี้เป็นอย่างไรมีความเป็นมาอย่างไร โดยเฉพาะเจ้าสีหนุผู้ได้รับ
ความนิยมชมชื่นจากคนไทย ในฐานะกษัตริย์หนุ่มผู้เกรียงไกรและเสน่ห์
แรงจนสาวไทยรุมตอมเฝ้าตอนที่เสด็จเข้ามาเมื่อ 3-4 ปีก่อนหน้านี้ ผู้ฟัง
รายการเขียนจดหมายด่าสีหนุและเขมรมาที่สถานีวิทยุทุกวันและขอร้อง
ให้ผมออกอากาศด่าเขมรและสีหนุบ้าง ซึ่งผมก็ไม่ถอยได้สนองความ
โมโหของผู้ฟังรายการ แต่ผมไม่เคร่งเครียดอย่างโฆษณาเขมรที่ด่าเราทุก
วันในระบอบนั้น ผมเป็นคนสนุกไม่มีทุกข์ไม่มีใครกมาแต่ไหนแต่ไร เพราะ

ดาวเสาร์อยู่เรือนมรณะเสียแล้ว และเพื่อไม่ให้ผู้ฟังเครียดอันจะทำให้เสียสุขภาพจิต ผมจึงเขียนหนังสือเรื่องนี้ขึ้นในรูปลักษณะค่อนข้างจะไปกฮาเหมือนกับคุยกันในวงเหล้าระหว่างเพื่อนฝูง ไม่เป็นในเชิงวิชาการให้นักสมองเพราะคนที่ฟังและอ่านส่วนใหญ่เป็นคนชั้นธรรมดา ๆ เท่านั้น จะได้อ่านได้ฟังแล้วเข้าใจประเด็นกันโดยทั่วถึง ไม่ใช่อ่านวิทยานิพนธ์ทางวิชาการอันเจ็ดจำ ด้วยเหตุนี้ชื่อเรื่องจึงได้เป็นอย่างที่ท่านได้เห็น

การพิมพ์ใหม่ในครั้งนี้ผมได้ปรับปรุงใหม่และหาข้อมูลมาใส่ใหม่อีกมากมาย เพราะต้องการให้อ่านง่ายแต่ได้เนื้อถ้อยกระทงความเหมือน “การซ่อมพระยานก่อนให้การในศาล” เนื้อถ้อยกระทงความที่ได้รับเพิ่มเติมนั้นได้มาจากจอมพลประภาศ จารุเสถียร ซึ่งเป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์เมื่อครั้งกระโน้น ท่านเพิ่งจะมาเปิดเผยต่อสาธารณชนเมื่อวันเสาร์ที่ 7 พฤษภาคม 2537 นี้ในวงสนทนาหลังอาหารประจำเดือนของชมรมนักเรียนเก่าโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่โรงแรมรัตนโกสินทร์ และอีกท่านหนึ่งคือสมาชิกในกลุ่มของเราคือ คุณณิพันธ์ จารุตุล ผู้เข้าถึงกันครัวของราชวงศ์เขมร ได้ไขข้อความที่น่ารู้แต่คนนอกวงไม่รู้ มาประเทืองปัญญาของมวลสมาชิก จึงหวังได้ว่าท่านผู้อ่านจะได้รับบรรณรสเพิ่มขึ้นอย่างคาดไม่ถึง ว่าที่จริงตัวผมเองโดยเนื้อแท้ก็ไม่เคยนี้กว่าตัวเองเป็นนักเขียนนักประพันธ์อะไรทำนองนี้ แต่พอใจที่จะเป็น “ผู้เรียบเรียงเอกสาร” หรือเป็นผู้ตัดต่อภาพยนตร์จากฟิล์มอันมากมายขัดบ้างมัวบ้างให้เป็นเรื่องเป็นราวชมได้สนิทตาสนิทใจเท่านั้น และได้ทำเช่นนี้จนเป็นหนังสือมาหลายเล่มแล้ว งานประเภทนี้ไม่มีวันจบหากท่านผู้ใดมีข้อมูลใหม่ ๆ ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนจะช่วยเพิ่มเติมเข้าไป ก็ต้องนับว่าเป็นพระคุณอย่างสูงที่ได้ช่วยกันเสาะแสวงหาสารสมองให้แก่สังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ทั้งหมดที่น่าเสนอนี้ไม่ใช่นิยายละเมอเพื่อฝัน หรือนวนิยายซึ่ง
แล้วแต่คิดจะแต่งเอาตามอารมณ์ แต่เป็นเรื่องจริงที่บรรพบุรุษของเรา
เป็นตัวละครมีบทบาทต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรสืบเนื่องมาจน
ถึงตัวเราทุกวันนี้ ขอได้โปรดให้อภัยต่อความไม่ลึกซึ้งในบางตอนที่ผม
เข้าไม่ถึงด้วย

“นายทนาย”

4/106 ถนนพหลโยธิน 33

เขตจตุจักร กทม. 10900

โทร. 5137107, 9397073

ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ 3 ตุลาคม 2505

ที่ราชดารมภ์กรพิมพ์ 5 ต. ถนนประชาสงเคราะห์ พระนคร

ครั้งนี้เป็นการตีพิมพ์ครั้งที่ 2 ในรอบ 32 ปี พฤษภาคม 2537

มีการเพิ่มเติมเนื้อหาตามข้อมูลใหม่อันเนื่องมาจากพฤติกรรมของมนุษย์

สี่ราชสมบัติต่อจากพระโอรส เป็นรายแรกในประวัติศาสตร์โลกมนุษย์

เขมรก่อนยุครัตนโกสินทร์

ฉาก

โตะยาวและม้ายาวต่อหยาบ ๆ ด้วยเศษไม้ อยู่ในชอกระหว่างตึกแถวชั้นเดียวแถบชานเมืองติดกับร้านชำที่ขายสารพัดอย่างแต่ยังไม่เป็นซูเปอร์มาร์เก็ต มีหาบข้าวแกงและของกินอื่น ๆ ระดับคนตื่นติดดินตีเสียวว่าเป็นเวลาแดดร้อนลมตก นักสุรบาลมืออาชีพแห่งท้องถิ่น ล้อมวงสัมมนาที่ไม่ใช่เซมิมนาอยู่ 8-9 คน ล้วนแต่คู้หน้ากันทั้งนั้น (ตัดปัญหาเขม่นกันออกไปได้)

เปิดรายการสัมมนาเรื่องพงศาว (สัน) ดานเขมรด้วยเพลงนำรายการของวงเถิดเทิงภายใต้การนำของจำสิปตรีอ่วม แห่งสถานีวิทยุขส.ทบ. ----

เฮ้...มาละเหวย มาละวามาแต่ของเขาของเราไม่มา ใครมีข้าวเปลือกมาแลกข้าวสาร ใครมีของหวานมาแลกของคาว ใครหน้าขาวก็ระวังหน้าแดง เฮ้...มาละเหวย มาละวา.....กลองยาวบ้านนอกแลกแล้วแลกอีก.....

อ้อ - ป้าเพิ่งหันผ้าจี่ริ้วมาอีกซักขามเถอะ แก่พริกน้ำส้มหน่อยจะได้โล่งคอแก่ป้าดีนัก.....อ้อ เรื่องเมืองเขมรรี สบายมากเริ่มละนะ ตีวงเข้ามาพวกพ้อง อย่าเพิ่งเมาเสียก่อนละ

.....

ถ้าจะให้เล่าตั้งแต่คนพันธุ์นี้ถือกำเนิดเป็นคนปนมมนุษย์ชาติอื่น เขาในโลกก็จะยืดยาว ฟังไปลืมนำไปได้นำลืมหลับจำไม่ได้ อย่างนั้นต้องไปนั่งศึกษาเล่าเรียนกันเป็นกิจจะลักษณะที่มหาวิทยาลัยหรือไม่ก็หอสมุด ท้าวาสุกรีโน่น ผมว่าเวลาของพวกเขาแม้จะหากินชายเฟือยก็เป็นเงินเป็นทอง อย่ามัวตริกมัวตรองให้ชักช้าไปเลย ไอ้ทำอะไรอืด ๆ อืด ๆ นั้น มันพวกผู้แทนท่านเงินเดือนเกือบแสนเลยต้องทำอะไรให้มันเข้าไปหน่อย คงคิดว่าจะได้อยู่กินเงินชาวบ้านไปนาน ๆ กระมัง ผมจึงขอรวบรัด พงศาว(สัน)ดานเขมรเอาเท่าที่พอจะคลำเห็น คือเริ่มในยุคก่อนและต้นกรุงเทพฯ เรานี้จะกระชับกว่า หรือพอต่่วยจะว่ายังไง

แต่เพื่อให้เรื่องราวมันต่อเนื่องเหมือนยี่เกต้องมีแขกออกมาเดินที่ เขาเรียกออกแขกให้ชักถามเสียก่อนแล้วแขกก็บอกเรื่องราว (ที่ผ่านมาแล้วคือตอนก่อนหน้า) จากนั้นก็ดำเนินเรื่องราวต่อไป ผมว่าแบบฉบับของยี่เกเขามีวิธีการดี ๆ หลายอย่างรวมทั้งทำออกแขก จังหวะเดินก็ดี กว่าจังหวะลิงเมาเหล่าที่วัยรุ่นสมัยนี้เขาเดินกัน ส่วนเพลง “สลามมานน่า สลามมานน่า...” ก็ยังพอฟังรู้เรื่องกว่าเพลงสมัยใหม่ที่กรอกหูจากคลื่นวิทยุทุกวันนี่

อันเมืองเขมรนี้ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์เล่มไหนชาติใดภาษาใด หรือภูมิศาสตร์โลกก็ยืนยันสอดคล้องต้องกันว่า ตั้งอยู่ในพื้นที่ของประเทศ กัมพูชาในปัจจุบันนี้แน่นอน ยังไม่มีการโยกย้ายภูเขาด้วยการระเบิดหิน ขยายอย่างมิจฉาชีพแต่งสูด ไม่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิประเทศด้วยการสงวนป่าไม้ไว้ให้พวกพังตัดจนป่าเตียน แล้วก็จับนายทุนไม่ได้ทั้ง ๆ ที่มันก็อยู่ในวงสังคมนชั้นสูงของกรุงเทพฯ นี้เอง ไม่มีการยกแม่น้ำทั้งสาย หรือเปลี่ยนทางเดินกระแสน้ำด้วยการถมที่รูกแผ่นดินราวกับโครตบิดา มารดาของพวกเขามันมาสร้างสรรจับจองไว้ สรุปลแล้วเมืองเขมรก็ตั้งอยู่ที่เมืองเขมรมานับร้อยนับพันปี และตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง เขมรก็เป็นเมืองขึ้นของไทย (พยายามจะไม่ใช่หลายครั้งแต่ก็ไปไม่รอด)

ทั้ง ๆ ที่ไทยนี้รักสงบ แต่วาระบไม่ขาดโลกในยุคโบราณก็เป็นอย่างนี้ทั้งนั้น ใครพระดีว่านดีก็อยู่รอดปลอดภัยไป เมืองเขมรก็ไม่ได้อะไรโตอะไรแต่ใจมันโตกว่าตัว มีคนที่อยู่ข้างไม่เป็นคือฝรั่งเศส เขารังวัดแล้วบอกไปทั่วโลกว่า อันเมืองเขมรที่เอาตมามากินดับเสียแล้วนี้มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 181,000 กิโลเมตร ยาวจากเหนือจรดใต้ 450 กิโลเมตร กว้างตะวันออกยันตะวันตกก็ 560 กิโลเมตร รูปร่างคล้ายรูปห้าเหลี่ยมก็เห็นจะพอพืดพอเหวี่ยงกับภาคอีสานบ้านเรานั้นแหละ ท่านจางวางเพ็ลิ่ง

เอ้า- ล้ออ้อกรุป สมัยนี้การเข้าหันทามาหากินเขานิยมใช้คำว่า “กรุป” แต่อย่างพวกเรานี้ก็กรุปเหมือนกันแต่กรุปคนละอย่าง คำว่า “และบุตร” หรือ “กั๊บเพื่อน” ล้าสมัยไปแล้ว จริงไหมครับท่านจางวาง

เพื่อให้พ้นจากการนิทาหลับหลังว่าบ้าน้ำลาย ผมขอเข้าเรื่องตั้งนี้ ปลายยุคอยุธยาในรัชสมัยพระเจ้าเอกทัศ (เดี๋ยวนี้ตำบลงนี้เรียกบ้านโพธิ์หลวง) องค์สุดท้ายที่คนไทยไม่มีวันลืมพระนาม คือพระเจ้าเอกทัศ หรือพระที่นั่งสุริยามรินทร์ คนที่เกลียดท่านก็ถวายพระนามให้เสียหายไปเลยว่า “ขุนหลวงชี่เรือ่น” นี้ก็หนักไปหน่อย ความจริงที่เขาเขียนเล่ากันไว้ก็เพียงแต่พระองค์ท่านเป็นโรคเรื้อรังที่ผิวหนังอย่างที่หมอปัจจุบัน (ถ้าได้ตรวจ) ก็คงเขียนลงในโอพิติการ์ดว่า “ซิฟิลิสชั้นออกดอก” สมัยนั้นยานี้ดยากินดี ๆ ไม่มี ท่านต้องเสวยแต่ยาต้มยามัดมันก็เลยช้า อาจจะเป็นเพราะโรคนี้เองทำให้การป้องกันพระนครล้มเหลวจนข้าศึกถลกโล่สร้างลอยชายเข้ากรุงได้ ท่านขุนหลวงองค์นี้ขึ้นครองราชสมบัติเมื่อปี พ.ศ. 2301 หลังจากทีตลขลือดเจ้าพี่เจ้าน้องหลายองค์คือ เก่งกับพี่กับน้อง แต่ไม่เก่งกับพม่าว่าจั้นเถอะ

ในปีเดียวกันนี้เองเมืองเขมรซึ่งเวลานั้นเป็นเมืองขึ้นของไทย นักองตนเชื้อสายกษัตริย์เขมรก็ขึ้นครองราชสมบัติเหมือนกันมีพระนามเป็นทางการว่า “สมเด็จพระนารายณ์ราชาธิราชรามาศิบัติ” เมืองเขมร

กับเมืองไทยตอนนั้นเป็นโรคเดียวกันซึ่งเป็นโรคติดต่อของวงศ์กษัตริย์สมัยโบราณ คือแย่งกันเป็นพระเจ้าแผ่นดินในระหว่างเจ้าฟ้าเจ้าน้องจนถึงกับฆ่ากัน ผิดกับสมัยนี้แย่งกันเป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีนี้ว่าหาเงินคล่องเงินเดือนแพง ยิ่งผู้แทนยิ่งดีเงินเดือนมาก งานน้อยและช่องทางหาเงินก็มีมากบางคนทำการเกษตรปลูกพืชบางชนิดอบแห้งส่งออกเป็นล้าเป็นสัน บางคนก็ร่วมกับพรรคพวกค้าขายผองอะไรก็ไม่ทราบชัดเจนรายสิ้นฟ้า วกเข้าเรื่องดีกว่า...พระญาติของนักงอนหรือสมเด็จพระนารายณ์ราชาธิราชรามาริบัติ นักงอนนทบางคนเรียกนักงอนโนนคือลากเสียงยี่ตออกไปหน่อย แต่บางคนก็พูดเร็วก็เสียงสั้นเป็นนักงอนน (เดิมตัว ท.ทหารเข้าอีกตัวก็ดูขลังดี) ทั้งสององค์นี้เป็นลูกพี่ลูกน้องปู่คนเดียวกัน ชื่อก็อยู่ในแม่กนด้วยกันคือ “ตน” กับ “นท” นักงอนนทมีชื่อเป็นทางการว่า “พระรามราชา” ในเรื่องรามเกียรติ์พระรามกับพระนารายณ์ก็ใช้นามบัตรแผ่นดินเดียวกันแต่วงเล็บไว้แบบเดียวกับ “นายหนวย” กับนายศิลาชัย แต่ในเมืองเขมรตอนนั้นเป็นคนละคนแย่งกันครองแผ่นดินเขมร แต่นักงอนหรือสมเด็จพระนารายณ์รอบจัดกว่านักงอนนทหรือพระรามราชาจึงได้ราชสมบัติ นักงอนนทแทนที่จะเข้าวัดอย่างเจ้าฟ้าอุทุมพรของวงศ์บ้านพลูหลวงหาทางระงับเวรด้วยการไม่จองเวร เพราะไม่ใช่ใครอื่นที่ตัวแท้ ๆ แต่สองนักงอนเมืองเขมรเป็นเพียงปู่เดียวกัน ด้วยเหตุนี้พระรามราชาจึงคิดหาทางแย่งราชสมบัติเขมรออยู่ทุกลมหายใจ แต่เมื่อยังไม่ได้จังหวะก็ทนเป็นรัฐบาลผสมอยู่ต่อไปชนิดปากปราศรัยใจเชือดคอ อันเป็นแบบฉบับของรัฐบาลผสมทั้งหลายในโลกจะหนีมาเมืองไทยพึ่งบุญบารมีเจ้านายก็ยิ่งลำบากใจ ศีกประวัติกรุงศรีอยุธยามาตั้งหลายปี ตกลงทอนอยู่รอโอกาสต่อไป ก็พอดีกรุงศรีอยุธยาแตกในปี พ.ศ. 2310 ก็ยิ่งหมดทำที่จะเข้ามาพึ่งใบบุญ กรุงแตกรัฐบาลและวงศ์บ้านพลูหลวงสิ้นวาสนา คนไทยบ้านแตกสาแหรกขาดสิ้นเนื้อ

ประดาตัว แต่บรรดาหัวเมืองขึ้นทั้งหลายต่างก็ดีใจที่ได้หลุดพ้นจากอิทธิพลไทยเสียที

กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดีเพียงสามเดือนเศษ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็กวาดล้างพม่าสำเร็จชาติไทยจึงผงาดขึ้นมาอีก ภายใต้รัฐบาลใหม่และเมืองหลวงใหม่บ้านเมืองมาราบคาบเรียบร้อยเอาในปี พ.ศ.2312 คราวนี้นักองนหน้หรือพระรามราชาที่พึ่งแล้วมองเห็นทางที่จะเป็นใหญ่ในเขมร จึงพาสัครพรรคพวกจากเขมรเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระเจ้ากรุงธนบุรี พระองค์ก็ทรงรับไว้อุปการะตามสมควรถือว่าเจ้าเมืองขึ้นก็เหมือนไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ต้องอุปถัมภ์ค้ำชูตามสมควร ความจริงเมืองไทยถือคตินี้มาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ตอนนี่พระรามราชาได้ช่วงเวลาเฝ้าแห่งกึ่งจะใส่ไฟถวายพระเพลิงสมเด็จพระนารายณ์ไม่ใช่น้อยเพราะได้โอกาสแล้วนี้ ประเพณีการจัดตั้งรัฐบาลนั้นข้อสำคัญต้องมีคนรับรองหรือยอมรับสถานภาพ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็เช่นเดียวกัน จัดการส่งหนังสือไปยังเมืองต่าง ๆ ที่เป็นข้าขอบขัณฑสีมาว่า บัดนี้ได้สถาปนารัฐบาลใหม่ขึ้นมาแทนที่กรุงศรีอยุธยาและวงศ์บ้านพลูหลวงแล้ว บรรดาเมืองขึ้นก็ไม่ใช่อื่นไกลที่ไหนก็แค้ เชียงใหม่, โคราช, นครศรีธรรมราช เวียงจันทน์, พนมเปญสมัยนั้นก็ถือเป็นประเทศหนึ่งนอกประเทศไทยไปแล้ว-บรรดาหัวเมืองทั้งหลายที่อ่อนกำลังก็ยอมรับรองรัฐบาลและฐานะของพระเจ้ากรุงธนบุรีแต่โดยดี

(ประเพณีการรับรองฐานะของประเทศทุกวันนี้ก็ยังถือปฏิบัติ และยังคงเข้าสมาคมโลก คือองค์การสหประชาชาติอีกด้วย ไม่เช่นนั้นก็จะกลายเป็นเมืองเถื่อน) ยอมส่งราชบรรณาการ หรือ “ส่วย” อย่างนายบ่อนทั้งหลายถือปฏิบัติอยู่ในปณจุบัน ไม่เช่นนั้นก็เปิดบ่อนไม่ได้ นอกจาก“ส่วย” ก็ยังมีเบี้ยป้ายรายทางตามสมควร

ส่วนเมืองที่คิดว่าตนมีกำลังเข้มแข็งก็ไม่ยอมรบ เมื่อเป็นเช่นนี้ เรื่องมันก็รบกันเท่านั้นแหละครับ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จยกกองทัพด้วยพระองค์เองบ้างและทรงมอบอำนาจให้แม่ทัพนายกองยกกำลังไปปราบปรามเมืองต่าง ๆ ที่ยังแข็งอยู่บ้าง รายละเอียดเรื่องนี้ก็ปรากฏอยู่ในพงศาวดารกรุงธนบุรีอยู่แล้ว จึงไม่ขอนำมากล่าวให้เยิ่นเย้อสืบไปจะกล่าวแต่เรื่องเมืองเขมร ขณะที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงมีศกอักษรไปถึงพระนารายณ์ราชาเจ้ากรุงกัมพูชาเรื่องให้รับรองรัฐบาลใหม่ของพระองค์นั้น ตรงกับปี พ.ศ.2312

กล่าวถึงสมเด็จพระนารายณ์ราชาเจ้ากรุงกัมพูชาครั้งนั้นได้รับศกอักษรของพระเจ้ากรุงธนบุรีแล้ว นิสัยตกลงแถลงเจ้าเล่ห์เจ้ากลก็เกิดขึ้นทันที แทนที่จะยอมรับรับรองรัฐบาลแต่โดยดีกลับหาเรื่องบิดพลิ้ว ชรอยจะคิดว่าเมืองไทยเพิ่งจะผ่านพ้นกัลยาณิภัยมาใหม่ ๆ คงจะไม่มีแรงพอไปตัดหัวเขมรได้กระมัง ดังนั้นสมเด็จพระนารายณ์ราชาจึงตอบศกอักษรมาว่าไม่ยอมรับรับรองรัฐบาลกรุงธนบุรีและไม่ยอมขึ้นกับเมืองไทยสืบไป เหตุผลที่บรรยายมานั้นมีว่า สมเด็จพระนารายณ์ราชาขึ้นกับกรุงศรีอยุธยาแต่เดิมและได้ลื่อน้ำพระพิพัฒน์สัตยาต่อพระเจ้าเอกทัศนักษัตริย์วงศ์บ้านพลูหลวงองค์สุดท้ายก่อนเสียกรุง ฉะนั้นเมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไม่ได้สืบเชื้อสายจากวงศ์บ้านพลูหลวงทั้งรัฐบาลใหม่นี้ก็ไม่ได้ตั้งที่กรุงศรีอยุธยาด้วยจึงไม่ยอมขึ้นกับเมืองไทย.....

นี่แหละครับเล่ห์ลิ้นของเขมรเป็นอย่างนี้มาตั้งแต่ไหนแต่ไรมา เหตุผลข้าง ๆ คู ๆ แบบเดียวกับสีหนูทุกวันนี้ ฟังตามข้ออ้างของเจ้ากรุงกัมพูชาองค์นั้นก็เห็นได้ว่าไม่มีน้ำหนักเลยเรื่องมันก็จะเกรเกตุง มีอย่างหรือ? เขาก็รู้กันทั้งโลกว่ากรุงศรีอยุธยาแตก พระเจ้าเอกทัศก็เป็นเจ้าถ่านไปแล้ว เชื้อสายวงศ์บ้านพลูหลวงเท่าที่ยังเหลือก็ตกเป็นเชลยถูก

กวาดต้อนไปเมืองพม่า แล้วจะให้กลับมานครองบ้านครองเมืองอีกได้อย่างไร ถ้าพูดตามความรู้สึกของสามัญชนทั่วไปแล้ว พระเจ้าแผ่นดินเขมรองค์นี้หาเรื่องหัวแตกแล้วก็แตกจริง ๆ เสียด้วยซี พอพระเจ้ากรุงธนฯ ได้รับตอบเช่นนี้ก็กริ้วขึ้นมาทันที สั่งเตรียมทัพตีเมืองเขมรเป็นการด่วนให้มันรู้ไปใครเป็นใคร ตอนนี่เห็นจะต้องเล่นอีกสักกั้งละครับ...ถ้ามีผู้จะนำเรื่องนี้ไปตัดแปลงเป็นบทละครชาติหรือบทยี่เก๊กก็ให้ไปพาทย์ขึ้นเพลงเขมรปากแจ๋แทนเขมรปากท้อได้แล้ว

กองทัพไทยที่ยกขึ้นไปเหยียบเมืองเขมรครั้งนี้พระยาอภัยรณฤทธิ์ดำรงตำแหน่งแม่ทัพ พระยาอภัยรณฤทธิ์นี้ต่อมาก็คือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯปฐมกษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรีนี้เอง อีกกองหนึ่งพระยาอนุชิตราชาเป็นแม่ทัพ ซึ่งต่อมาก็คือสมเด็จพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี พูดอย่างง่าย ๆ อย่างชาวบ้านก็ว่าท่านเป็นน้องของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จัดเป็นทัพที่ทัพน้องออกไปตีเมืองเขมร เท่านั้นยังไม่พอสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรียังจัดทัพ เขมรอีกทัพหนึ่งให้พระยาโกษา(ล่าย)เขมรเป็นแม่ทัพ และให้พาพระรามราชาหรือนักองนนท์ ซึ่งเป็นไม้เบื่อไม้เมากับพระนารายณ์ราชาไปในกองทัพไทยครั้งนี้ด้วย ได้ฤกษ์ทัพไทยทั้ง 2 กอง และเขมรอีก 1 กอง ก็เคลื่อนพล ไม่ได้รอช้าเลยจนนัดเดิยวบุกเข้าแดนเมืองเสียมราฐและเมืองพระตะบองอย่างง่ายดาย คราวนี้เองเขมรก็ได้ประจักษ์แจ้งว่า กองทัพไทยนั้นยังมีฝีมือที่จะตัดหัวเขมรได้แม้ว่าจะสบักสบอมมาจากการกู่ชาติมาหยก ๆ แล้วก็ตาม แต่ก็นั่นแหละครับ...พระนารายณ์ราชาฯเกิดมีพิษฐานะสู้อย่างไม่ยอมแพ้ง่าย ๆ ส่งกองทัพเขมรออกมาประฝีมือกับกองทัพไทยเหมือนกัน แม่ทัพเขมรที่ยกมาต้านทานกองทัพไทยนี้ตัดอย่างหัวกระเด็นว่าหนั่งเหนียวเป็นเขมรแท้ ๆ อาสาออกมา พอมาปะทะเข้ากับกองทัพไทยรบกันไม่กี่เพลงทหารเขมรที่ว่าเก่ง ๆ

เหนียว ๆ ก็มีอันเป็นไป หัวแตก หัวแต่น คอขาด ฟุงกะทิแตกบ้าง แล้วแต่จะเป็นไปด้วยคมหอกคมดาบเห็นจะต้านทานไม่ไหว กองทัพเขมร กองนี้ก็แตกพ่ายไม่เป็นขบวนพระยากลาโหมตัวแม่ทัพที่ว่าเหนียว ๆ กลับไม่เหนียวตายในที่รบดูเหมือนหัวเจ็ดแผลตัวต่างหากจำซากไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้กองทัพไทยทั้ง 3 กอง ก็ยึดเมืองเสียมราฐและเมืองพระตะบองไว้ได้โดยเด็ดขาด เขมรไม่กล้ามาวุ่นวายรบกันหนเดียวเพียงเบา ๆ ก็เซ็ดซี๊ดก็เข็้อ่นไป นี่เป็นเรื่องราวในประวัติศาสตร์ในครั้งกระโน้น คนเราดวงยังดีก็ไม่ถึงกับอัปจน แต่ก็นั่นแหละสำหรับคนที่สร้างกรรมชั่วไว้แล้วกรรมก็ต้องตามสนองในวันหนึ่งไม่ช้าก็เร็ว คราวนั้นถ้ากองทัพไทยจะบุกตลุยเข้ายึดเมืองหลวงเขมรก็ทำได้อย่างง่ายดายเพราะเขมรหมดประตุสู้แล้ว แต่ดวงของพระนารายณ์ราชายังดี เพราะขณะนั้นแม่ทัพไทยทั้ง 2 เกิดห้วงหน้าห้วงหลังขึ้นมา ก็จะไม่ห้วงอย่างไรเล่า ในเมื่อรู้อยู่ว่าขณะที่กองทัพไทยทั้ง 2 กองนี้ยกออกมาจากกรุงธนบุรีนั้น สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ได้จัดกองทัพอีกกองหนึ่งนำโดยพระองค์เองลงไปตีเมืองนครศรีธรรมราช ที่นี้ก็เกิดมีข่าวลือขึ้นมาว่า พระเจ้ากรุงธนบุรีสิ้นพระชนม์ในการรบที่เมืองนครศรีธรรมราชเสียแล้ว ข่าวนี้ไม่รู้ว่าใครก่ขึ้น อาจจะเป็นเขมรก่ขึ้นก็ได้เพราะการหาเรื่องหาราวโกหกต่อเหล่านี้ เขมรเก่งมานานแล้ว คุณผู้อ่านก็คงจะทราบว่สมัยนั้นไม่มีวิทยุ ไม่มีโทรเลขสำหรับสื่อข่าวสอบถามกัน แม่ทัพไทยพิเคราะห์ข่าวลือด้วยความรอบคอบ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่เรื่องคอขาดบาดตายของชาติบ้านเมืองทีเดียว จะจริงหรือไม่จริงก็ไม่รู้ละเพื่อความปลอดภัยควรจะวางมือจากเมืองเขมรเสียก่อน แล้วยกทัพกลับบ้านกลับเมืองมาป้องกันทางนี้ไว้สำหรับเมืองเขมรเมื่อบ้านเมืองเราเรียบร้อยแล้วจะมาคิดบัญชีเมื่อไหร่ก็ได้ เมื่อตกลงปลงใจเช่นนี้แล้ว แม่ทัพไทยก็เลยยกกองทัพกลับกรุงธนบุรี เป็นอันว่าเขมรรอดตายไปอย่างหวุดหวิดเพราะเหตุการณ์เข้าช่วย

แต่เมื่อยกกองทัพกลับมาถึงกรุงธนบุรีแล้ว ก็ได้พบว่าไม่มีความจริงตามข่าวลือครั้งนั้นจะยกกองทัพกลับออกไปอีกก็เป็นเรื่องยุ่งยากแก่ทะแกล้วทหาร เพราะการเดินทางทัพสมัยก่อนเดินทางกันจริง ๆ ไม่ได้มีรถไฟ หรือไม่มีรถบรรทุกลำเลียงพลอย่างทุกวันนี้ เมื่อทหารได้กลับมาถึงบ้านถึงเมืองแล้วก็ต้องปล่อยให้เขาไปหาลูกหาเมียไปเยี่ยมแฟนบ้างตามธรรมเนียมตกลงเลยพักรบโดยปริยายไว้ก่อน

เอ้า - หวาอะไรมาแกลั่มหน้อยซี... ฟันมากไปมันชักคอแห้ง ป้าเพิ่งเอียงคอฟังจนน้ำมากหยดไปแล้ว หาพรว้า ย่า ๆ มาแก้ป่ว้าสักหน้อยก็ยั้งดี อ้อ... พ่อจางวางเพลิงตั้งเข้ามาสีท่านจางวางนี่ก็รู้เรื่องเมืองเขมรดีไม่ใช่หรือ ?...

เอาละครับที่นิ้วกกลับมาไปเรื่องเมืองเขมรอีกที หลังจากทีกองทัพไทยเข้าไปเหยียบเมืองเสียมราฐและพระตะบองดังที่ผมเล่ามาเมื่อกี้ตะกี้ แล้วก็มิเหตุจำเป็นยกกองทัพกลับ แทนที่พระนารายณ์ราชาจะสงบเสงี่ยมเจียมตัวหรือหาทางรอมชอมกับไทยโดยดีก็เปล่า กลับหาเรื่องหาราวหรือว่าหาเรื่องหัวแตกต่อไปอีกตามสันดานเขมร ปีต่อมาคือปี พ.ศ.2314 เขมรหาเรื่องอีกแล้ว คิดดูซิครับคนพวกนี้ไม่รู้รู้จักเข็ดหลาบเลยปีเศษ ๆ เท่านั้นหาเรื่องอีกรุนหาที่ตายจนได้ คราวนี้จอมหาเรื่องเขมรคือนักพระโสทนต์เป็นเจ้าเมืองเปียม นักองผู้นี้ก็ไปเป็นเชื้อวงศ์พงษ์กษัตริย์เขมรนั่นแหละ มีความเกี่ยวพันกับสมเด็จพระนารายณ์ราชาเจ้ากรุงกัมพูชาอย่างสำคัญ คือ เมื่อพระนารายณ์ราชาหรือนักองตนยังเล็ก ๆ อยู่เนั้น นักพระโสทนต์ผู้นี้ก็ได้อุปถัมภ์คำชูนักองตนหรือพระนารายณ์ราชามาแต่เล็กแทบจะเรียกได้ว่าเป็นพ่อเลี้ยง คะเนเอาว่านักพระโสทนต์ผู้ต่อนั้นอายุคงจะมากแล้วเลยกลางคนขึ้นไปละหรือจะเรียกว่าเสือเผ่นก็ยังได้ พอเห็นว่าทางเมืองไทยเฉย ๆ ไม่มีทีท่าจะมาคิดบัญชีกับเมืองเขมรอีก นักพระโสทนต์และขุนนางเมืองเขมรทั้งปวงก็เริ่ม

บพบาทเกรเหตุขึ้น บังอาจรวบรวมไพร่พลตั้งกองบัญชาการขึ้นที่เมือง
บันทายมาศและเมืองกรังชายทะเลติดแดนญวน ครั้นได้ไพร่พลมากพอ
สมควรแล้วเขมรก็ยกกองทัพเรือมาตีท้ายคร้วไทยคราวนี้ตีเมืองตราดและ
เมืองจันทบุรีอย่างไม่ให้รู้ตัวตามสันดานเขมรซึ่งชอบทำอย่างนี้มาตั้งแต่
ครั้งพระยาละแวก พระยาละแวกคอบชาดก็เพราะประพฤติเยียงโจรไม่ได้
ทำตนให้เป็นนักรบ เขมรทั้งหลายก็น่าจะจดจำใส่ใจแต่นี้เปล่าเลยกลับ
นิยมชมชอบประพฤติเป็นโจรเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ กองโจรเขมร
คราวนั้นทำการได้ผลตีเมืองตราดและเมืองจันทบุรีได้แล้วเพื่อนก็กวาด
ต้อนคนไทยไปเป็นเชลยที่เมืองเขมรอย่างที่เคยทำมา ทำไมผมจึงเรียก
ว่ากองโจรเขมรไม่ใช่คำว่ากองทัพเขมรก็เพราะว่าพวกนี้ทำการรบฉาบ
ฉวยแบบกองโจรจริง ๆ ไม่รบเป็นปีกแผ่นอย่างกองทัพไทย การที่กอง
โจรเขมรเข้าตีเมืองตราดและเมืองจันทบุรีครั้งกระโน้นแทบจะเรียกว่าเข้า
มาปล้น คือเก็บหาผลประโยชน์ได้ก็รีบกลับบ้านเมืองของตน ไม่มีแผน
ว่าจะรุกลึกเข้ามาในราชอาณาจักรไทยเรียกว่าทำการรบฉาบฉวย นาน
ครีบกว่าจะโบบอกจะมาถึงกรุงธนบุรีเพราะไม่มีวิทย์ ไม่มีโทรเลขอย่าง
ผมว่ามาแล้ว กว่ารัฐบาลของพระเจ้ากรุงธนฯจะได้ทราบกองโจรเขมร
ก็หายวับเข้าเขตเขมรไปฉิบเหมือนกับทุกวันนี้

เอาละซีที่นี้เกิดเรื่องใหญ่ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนฯท่านไม่ฉาบ
ฉวยอย่างเขมรนี้ ท่านวางแผนแก้แค้นเหยียบเมืองเขมรเลยทีเดียว นี่แหละ
หนาไทยเราน่ะลงได้รับก็รบจริง ๆ รบเป็นปีกแผ่นไม่ฉาบฉวยไม่รบ
เยียงโจร คราวนี้สมเด็จพระเจ้ากรุงธนฯจัดทัพเหยียบเมืองเขมรเป็น 2
ทาง เพราะกริ้วมากทัพบกให้เจ้าพระยาจักรี ตอนนี้ได้เลื่อนจากพระยา
อภัยรณฤทธิ์แล้ว คือเลื่อนจากพระยาเป็นเจ้าพระยา ก็ไม่ใช่ใครหรอก
ครีบต่อมาก็คือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯของเราเนี่ยแหละ
ดำรงตำแหน่งแม่ทัพบกพาพระรามราชาหรือนักองนนทยกเข้าไปตีเมือง

พระตะบอง โปธิสัตว์และเมืองบริบูรณ์แล้วให้ตีต่อไปจนกว่าเมือง
 เขมรจะราบเป็นหน้ากลองคราวนั้นกองทัพบกของเราเคลื่อนจากเมือง
 ปราชินบุรีเข้าเหยียบดินแดนเขมรตามแผนแล้วก็สามารถตีตะลุยต่อไป
 จนถึงเมืองบันทายเพชร อีกทัพหนึ่งเป็นกองทัพเรือสมเด็จพระเจ้า
 กรุงธนบุรีทรงนำทัพไปด้วยพระองค์เองเข้าตีเมืองชายทะเลบันทายมาศ
 ตะลุยตะขึ้นตามคลองเล็กจนถึงเกาะพนมเพ็ญหรือพนมเป็ญ เหยียบ
 เมืองเขมรราบรื่นไป ทั้งกองทัพบกและกองทัพเรือไทยทำการรบแบบ
 สายฟ้าแลบจวนจะได้ตัวพระนารายณ์ราชาเจ้าแผ่นดินเขมรมาตัดหัว
 แบบพระยาละแวกอยู่แล้ว แต่พระนารายณ์ราชา ไม่ยอมคอบขาด เมื่อ
 เห็นกองทัพไทยบุกตะลุยเข้ามาทั้งทางบกทางเรือเช่นนั้นก็ส่งกองทัพ
 ออกสู้อย่างหนักเหมือนกันแต่ไม่ได้เรื่องมันมือคนละชั้นนี้ครบขึ้นสู้ก็ตาย
 เปลา่ กองทัพเขมรแตกเป็นจุลมหาจุลไม่สามารถต้านทานกองทัพไทยได้
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพบกไทยยังเคลื่อนไปตีเมืองบาพนมได้อีกเมือง
 หนึ่งแล้วจึงมาสมทบกับกองทัพเรือที่เกาะพนมเพ็ญกลางลำน้ำโขงจะ
 เข้าเหยียบเมืองหลวงเขมรอยู่รวมล่อแล้ว ก็อย่างว่าแหละครับพระ-
 นารายณ์ฯกลัวคอบขาดกลัวเป็นพระยาละแวกคนที่สอง เมื่อคับขันจวน
 ตัวเข้าเลยทิ้งบ้านทิ้งเมืองหอบลูกหอบเมียหนีไปเข้าพึ่งญวน ไปขอกำลัง
 ทหารญวนมาช่วยป้องกันบ้านเมือง ชักน้ำเข้าลึกชักศึกเข้าบ้าน เรียกว่า
 พงศาว สันดานเขมรนี้เจริญรอยตามกันแบบนี้ดีนัก กองทัพไทยเมื่อได้
 ชัยชนะเด็ดขาด แล้วไม่ได้พระเจ้าแผ่นดินเขมรมาตัดหัวก็เลยยกทัพกลับ
 แต่ก็แก้แค้นด้วยการกวาดต้อนเขมรหัวเมืองรายทางจะมาเหมือนกัน

อันว่าสันดานเขมรนี้กระบวนกลับกลอกยกย่อนไม่เป็นตัวของ
 ตัวเองเที่ยวได้แบมือขอพึ่งที่โน่นที่นี้เป็นมาแต่โบราณกาลแล้ว พอพระเจ้า
 กรุงธนฯ ยกกองทัพไทยกลับเพราะจับตัวพระนารายณ์ราชา เจ้าเมือง
 เขมรมาตัดหัวไม่ได้ตั้งที่ผมว่ามาแล้ว ขึ้นอยู่ไปก็เปลืองรื้อพลเสบียงอาหาร

เบียหวัดเบียเลี้ยงเปล่า ๆ ปลี ๆ ก็เมืองเขมรนั้นมิอะไรเล่าครับคนเขมรเองก็ผอมโซอดอยากอยู่แล้วเรื่องที่จะไปหวังพึ่งเสบียงอาหารจากเมืองเขมรไม่ได้อย่างเด็ดขาดไม่ว่ายุคใดสมัยใด จะหวังเสบียงอาหารจากเมืองไทยรึ การส่งกำลังบำรุงในครั้งกระโน้นก็ยังไม่ดีพอไม่มีถนนหนทางและการคมนาคมที่ทันสมัยอย่างทุกวันนี้ จำเป็นต้องยกทัพกลับมาอนกินข้าวกินเหล้าที่บ้านเราไม่ดีกว่าหรือ เอาละซีที่นี้พอกองทัพไทยยกกลับพระนารายณ์ราชาเจ้าแผ่นดินเขมรซึ่งชอบลูกชอบเมียหนีตายไปพึ่งญวนก็ยกกลับมาเมืองเขมรบ้าง มาไม่มาเปล่าได้แสดงออกซึ่งความเป็นคนเจ้าเล่ห์เจ้ากลนกลองหัวอีกตามเคย คือนำกองทัพญวนเข้ามารักษาเมืองเขมรเช่นเดียวกับสหุณเคยชักนำเข้ลิกขักศึกเข้าบ้านนำกองทัพต่างชาติเข้ามากดขี่ชาวเขมร ขณะนั้นกองทัพไทยยังอยู่ในระหว่างเดินทางกลับคือยังอยู่ในเขตเขมรนั่นเอง เมื่อได้ทราบเช่นนี้เจ้าพระยาจักรีหรือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกซึ่งทำหน้าที่กองระวังหลังก็เลยถือโอกาสกวาดต้อนครอบครัวชาวเขมรที่เมืองบารายและเมืองโพธิสัตว์เข้ามาเป็นการตอบแทน คราวนั้นได้ครอบครัวเขมรหมื่นครอบครัวเศษ ๆ ส่งเข้ามายังกรุงธนบุรี เพลงเขมรโพธิสัตว์จะเกิดขึ้นตอนนี้เสียกระมังครับ นอกจากจะได้ครอบครัวเขมรแล้วยังจับได้ขุนนางเขมรอีกสี่คน คือพระยายมราชชื่อเดิมว่าควน อีกคนหนึ่งชื่อว่าพระยาราชเดชะชื่อเดิมว่ามู และก็พระยาไกรชื่อเดิมว่าลาย คนที่สี่คือพระยาแสนท้องฟ้าชื่อเดิมว่าลายอีกเหมือนกัน ครอบครัวเขมรหมื่นกว่าครอบครัวที่กวาดต้อนมาครั้งนั้นเมื่อเข้ามาถึงกรุงธนบุรีแล้วก็ให้ส่งไปอยู่เมืองราชบุรี ผมคิดว่าเขมรราชบุรีและเขมรปากเจ้อ...เอ๊ยขอประทานโทษ.....เขมรปากเจ้อก็คงจะเกิดขึ้นในครั้งนี้แหละ และก็คงจะเกี่ยวพันกับครัวเขมรเหล่านี้ไมใช่น้อยที่ว่ามานั้นมันก็สืบข่าวคนแล้วครับเชื้อสายของเขมรเหล่านี้ก็กลายเป็นคนไทยมีเลือดเนื้อเป็นไทยร้อยเปอร์เซ็นต์แล้ว

เพื่อความไม่ประมาทและอาศัยที่เป็นนักยุทธศาสตร์เจ้าพระยาจักรีหรือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้วางแผนป้องกันเขมรไม่ให้กำเริบเสิบสานไว้อย่างรัดกุมทีเดียว คือพอดอนตัวมาถึงเมืองพระตะบองและเมืองเสียมราฐก็ได้ส่งกำลังเข้ายึดเมืองทั้งสองไว้เป็นของไทยตั้งแต่ครั้งนั้น พุดง่าย ๆ ก็ว่าใช้เมืองทั้งสองนี้เป็นเมืองหน้าด่านคอยสกัดเขมรไม่ให้กำเริบเสิบสานเข้ามาก่อวุ่นเมืองไทย และพร้อมกันนั้นก็ยึดเอาเมืองทั้งสองนี้ไว้เป็นฐานทัพจะได้ตีเมืองเขมรต่อไปอีกในภายหลัง สีนุเอยเรื่องมันเป็นอย่างนี้รู้หรือเปล่า โศคร่งบรพบุรุษของเจ้าก็อย่างนี้แหละรักษาบ้านรักษาเมืองของตัวเองก็ไม่ได้แล้วยังกำแหงฤทธิ์รังค์ เจ้ามันคนรุ่นเหลนของเหลนควรที่จะปรับปรุงนิสัยใจคอและบ้านเมืองของตัวเองให้ดีขึ้นก็เปล่า กลับมาเจริญรอยบรรพบุรุษพาให้บ้านเมืองเสื่อมเสีย ถ้าตายไปแล้วไปเห็นหน้าบรรพบุรุษในเมืองผีเขมรตามเรื่องบ้านเรื่องเมืองเจ้าจะตอบว่าอย่างไร

ทีนี้จะกล่าวฝ่ายพระรามราชาเจ้าเขมรที่จงรักภักดีต่อไทยและไปในกองทัพไทยในครั้งนั้นด้วย เมื่อกองทัพไทยต้องถอนตัวกลับดั่งผมเล่ามาแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ไม่ยอมให้พระรามราชากลับมาพร้อมกองทัพหลวง รับสั่งให้พระรามราชาตั้งอยู่ที่เมืองกำปอตเพื่อรักษาบ้านเมืองปลดแอกเมืองเขมรให้พ้นจากยุคเข็ญ นอกจากจะมีทหารของพระรามราชาแล้วยังให้ทหารไทยอีก 1 กอง คอยช่วยเหลือ ผู้บังคับบัญชาทหารไทยกองนี้คือพระยาพิพิธซึ่งต่อมาได้เลื่อนขึ้นเป็นพระยาราชานครศรี เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เป็นที่มั่นใจว่าในต้นปีพุทธศักราช 2315 นั้น กองทัพไทยยึดเมืองเขมรไว้สามเมือง คือ เสียมราฐ พระตะบอง และกำปอต ที่ผมเล่ามานี้ไม่ใช่ไม้นะ ประวัติศาสตร์เมืองญวนเขาก็ว่ายังงี้เหมือนกัน เอาละต่อมาไม่ช้าไม่นานประมาณสองกั๊กให้หลัง ไม่นานเลยจริง ๆ ครัวเกิดจลาจลวุ่นวายขึ้นในเมืองญวนคือเมืองเว้ ซึ่งอยู่ภาคเหนือ

ของประเทศเวียดนามในปัจจุบันนี้ เมืองเว้เป็นเมืองกษัตริย์ของญวน เขาจะเกิดวุ่นวายภายในกันอย่างไร ผมจะไม่เล่าละ จะเล่าแต่เรื่องเมืองเขมร ก็เมื่อเวลานั้นพระนารายณ์ราชาฯ ฟังบุญญานขอทหารญวน มารักษาบ้านรักษาเมือง ครั้นเมืองญวนซึ่งเป็นที่พักของตนมีอันเป็นไป เช่นนี้แล้วพระเจ้าแผ่นดินเขมรองค์นั้นก็หมดท่าเหมือนกับสีหนูเคยเป็นมาแล้ว เมื่อเมืองญวนเกิดวุ่นวายขึ้นเช่นนี้แล้ว พระนารายณ์ราชาฯ ก็รู้สึกตัวว่าขยมนี่มันเป็นไม้ใกล้โรงเลื่อยเสียแล้ว ร้ายหนักยิ่งกว่าไม้ใกล้ฝั่งขึ้น ตั้งแข็งแกร่งรอดดีอยู่หัวเห็นจะแตกเป็นแน่อน ทำไมจะไม่แตกละ ก็กองทัพไทยยึดเมืองไว้ตั้งสามเมืองดังกล่าวมาแล้ว อย่างกระนั้นเลยจำเราจะต้องหาทางผ่อนหนักเป็นเบา หันกลับไปอ่อนน้อมต่อไทยเห็นจะเป็นแน่ทีเดียว

วิธีผูกไมตรีกับไทยของพระนารายณ์ราชาฯ ง่ายนิดเดียว ถ้าสมัยนั้นมิใช่ยุโรปหรืออเมริกาพระนารายณ์ราชาฯ ก็หันไปอ่อนน้อมกับยุโรปหรืออเมริกาเพื่อให้เป็นเจ้าแก่เจรจาคืนดีกับไทยแต่เวลานั้นยุโรปยังไม่เกิดพระนารายณ์ราชาฯ ก็มองเห็นแต่พระรามราชาหรือนักองนันทผู้ซึ่งเป็นไม้เบื่อไม้เมากับตนและได้รับการสนับสนุนจากไทยให้ยึดเมืองกำปอต อยู่ในเวลานั้นใจจริงของพระนารายณ์ราชาฯ นั้นไม่อยากจะคืนดีกับพระรามราชาเลยแม้แต่น้อยอยากจะฆ่าพระรามราชาวันละแปดหนแต่ก็กลัวกองทัพไทยซึ่งตั้งอยู่เมืองเสียมราฐและพระตะบองจะเล่นงานเข้าให้ เพราะพระรามราชาเป็นคนของไทยได้รับการสนับสนุนจากไทย เมื่อเป็นเช่นนี้พระนารายณ์ราชาฯ ก็ต้องฝืนใจญาติดีกับพระรามราชาโดยเรียกประชุมขุนนางชั้นผู้ใหญ่และพระราชาคณะชั้นผู้ใหญ่แล้วแถลงเองง่าย ๆ ว่าตัวของกระผมเองเป็นพระเจ้าแผ่นดินเมืองเขมรนี้ก็ช้านานแล้วชี้เกียดเป็นเหลือเกินขึ้นเป็นต่อไปก็เห็นมีแต่ความยุ่งยาก จึงใคร่จะขอลาออกจากพระเจ้าแผ่นดินลดฐานะตนเองลงมาเป็นแค่พระมหาอุปโยราช ส่วน

ตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดินนั้นท่านทั้งหลายทั้งปวงจงไปอัญเชิญพระรามราชาที่เมืองกำปอตมาครองราชสมบัติเถอะ แล้วก็ยกน้องชายของตัวเองคนหนึ่งเป็นเด็กหนุ่มอายุ 20 เศษขึ้นดำรงตำแหน่งพระมหาอุปราช ทำเนียบราชการเมืองเขมรมั่นยังสืบสนกันอยู่อย่างนี้แหละครับ พุดง่าย ๆ ก็ว่า พระนารายณ์ราชาวอยู่ในฐานะเหนือการเมืองก็แล้วกัน นี่แหละครับ สันดานเขมรไม่มีผิดเพี้ยนกันเลยอยากเป็นพระเจ้าแผ่นดินก็เป็นเอาดี ๆ อยากลาออกก็ลาออกเอาดี ๆ ให้คนอื่นเป็นแทนเช่นเดียวกับสีหนุ พัง ๆ ดูแล้วคล้ายกับว่าตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดินเมืองเขมรไม่มีความหมายแต่ไหนแต่ไรมา พอจะเทียบได้ละมั้งกับตำแหน่งรัฐมนตรีของเมืองไทย ครั้นขุนนางเมืองเขมรทั้งปวงตกลงรวมขอมกัน ได้แล้วก็แต่งคนออกไปหาพระรามราชาที่เมืองกำปอตอัญเชิญให้มาครองเมืองเขมรแทนพระนารายณ์ราชาท่อไป เป็นอันเรียบร้อยปีนั้นปีพุทธศักราช 2319 เป็นอันว่าพระนารายณ์ราชาได้ครองราชสมบัติเมืองเขมรมา 18 ปีเต็มก็หมดปัญญาอมสละราชสมบัติลงมาเป็นมหาอุปราชขณะที่ยังอายุได้ 37 ปีเต็ม

ป่าเพิ่งเท่านั้นเปลี่ยนจากเนื้อเปื่อยเป็นลาบสักงานซิแล้วโซดาเย็น ๆ มาอีก 2 ขวด อ้าว เหล้าก็พร่องไปแล้วเพิ่มเติมมาสักแบนซิ เท่านั้น จดบัญชีท่านจางวางเพลิง.....ว่าไงท่านจางวางตกลงไหม? ตกลงซิหน้า

พฤติกรรมดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2319 เป็นต้นมา อิทธิพลของไทยซึ่งเดิมมีเหนือเมืองเขมรเพียงสามเมืองคือ เสียมราฐ พระตะบอง และกำปอต บัดนี้ก็ได้อ้อมคลุมไปทั่วราชอาณาจักรเขมรแล้วอย่างสิ้นเชิง เพราะอะไร อ้าย - คุณพี่ไม่ต้องถามก็พระรามราชานั้นพึ่งบุญบารมีไทยจึงได้เป็นกษัตริย์เขมร มีหลักฐานพยานอย่างเด่นชัด ที่แสดงให้เห็นน้ำพระทัยของพระรามราชาคือพอขึ้นครองราชสมบัติไม่นานนัก เรียกว่าไม่ถึงปีเมืองญวนซึ่งยุ่งเหยิงอยู่แล้วก็ยุ่งหนักขึ้นไปอีก กล่าวคือเกิดขบถไกเซินคุมกำลังเข้าตีเมืองไซ่ง่อน

เจ้าเมืองไซ่ง่อน ได้ส่งทูตเข้ามาหาพระรามราชาเจ้าแผ่นดินเขมร ขอความช่วยเหลือให้เขมรส่งกำลังทหารและเสบียงไปช่วยปราบขบถโกเชิน พระรามราชาตอบว่าอย่างไรรู้ไหม ตอบว่าช่วยไม่ได้เพราะเวลานี้เมืองเขมรขึ้นกับไทยเสียแล้วไม่ได้ขึ้นกับญวนเหมือนเมื่อกครั้งพระนารายณ์ราชาเป็นพระเจ้าแผ่นดินนี้เปลี่ยนรัฐบาลแล้วรู้ไหม เมื่อเป็นเช่นนี้ทางเมืองญวนก็โมโห....หนอยเขมรกำแหง เจ้าเมืองไซ่ง่อนส่งกองทัพมาตีเมืองเขมรเพื่อแสดงความเป็นพี่เบิ้ม แต่ไม่มีทางกระrieb เพราะอะไรกองทัพญวนเองก็แ่ยอยู่แล้วจะมาตีเขมรอย่างข่มหมูเอาง่าย ๆ เหมือนแต่ก่อนไม่ได้เสียแล้ว ทหารไทยซึ่งให้ความช่วยเหลือแก่พระรามราชาอยู่ในเวลานั้นไม่ใช่ช่วยกันตีญวนแตกกลับไปสิ้นเรื่องกันที เป็นอันเมืองเขมรพันเคราะห์ครั้งนี้ก็เพราะกองทัพไทยซึ่งสมเด็จพระเจ้ากรุงธนฯ ได้มอบให้ไว้ป้องกันเมืองเขมรนั่นเอง ทีนี้คุณจะสงสัยมั่งว่าพระนารายณ์ราชาฯ จอมสับปลับแบมือรับทุกด้านแบบสี่หนุั้นหายไปไหน เปล่าไม่ได้ไปไหนเลย เมื่อลดฐานะตัวเองลงมาเป็นพระมหาอุปโยราชแล้วก็นอนกกอีหนูดอกสุรายาเมาเรื่อยไป อย่าลืมนะเมื่อพระนารายณ์ราชาฯ หมควาสนามามีฐานะเหนือการเมืองนั้นอายุ 37 ปี นอนกกอีหนูอีกปีเศษ ๆ อายุ 39 ในปี พ.ศ.2320 ดวงชะตาแตก กล่าวคือมีขุนนางเขมรคนหนึ่งชื่อพระยาวิบูลยราชชื่อเดิมชื่อตาซุกคิดอยากเล่นการเมืองใต้ดินอยากเป็นใหญ่เป็นโตได้ทำไห้เนเอาทุกอย่างแอบไปพบพระมหาอุปราชผู้เป็นน้องพระนารายณ์ราชาฯแล้วยุยงให้พระมหาอุปราชชิงราชสมบัติจากพระรามราชา แต่ยุไม่ขึ้นครีบ จะขึ้นยังงไรละก็พระมหาอุปราชเซ็ดชื่อ่อนซีแก่ทหารไทย รู้ดีอยู่เต็มอกกว่าพระรามราชาซึ่งครองราชบัลลังก์กรุงกัมพูชาอยู่ในเวลานั้นได้รับการสนับสนุนจากกองทัพไทยที่ยึดครองเมืองเขมร ขึ้นแย่งราชสมบัติไม่มีทางชนะได้เลยมีแต่ทางขอขาดลำพังทหารไทยที่อยู่ในเมืองเขมร เขมรก็ยังไม่ว่าล้าสู้ขืนวุ่นวายหนักขึ้นพระเจ้ากรุงธนฯ

ส่งกองทัพมาอีกจะร้ายหนักยิ่งขึ้นหัวสิบสองแผลตัวต่างหาก เพราะฉะนั้น พระมหากุปราชเฉยไม่เอาทำเดี๋ยว ฝ่ายพระยาวิบูลยราชเห็นว่ายุทางมหาอุปราชาไม่ขึ้นเสียแล้วด้วยความอยากเป็นใหญ่เป็นโตเห่อเหิมทะเยอทะยาน ตามวิสัยเขมร ก็เลยเอาตัวรอดด้วยการคาบข้าวเท้จอันพร้าวไปด้วยเล่ห์เหลี่ยมปลิ้นปล้อนเข้าไปทูลพระรามราชาผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินว่าพระมหากุปราชคิดขบถจะแย่งราชสมบัติ เมื่อได้ทราบเช่นนี้และจากปากคำของคนชั้นสำคัญขนาดพระยาวิบูลยราชประกอบกับพระรามราชาที่ระแวงอยู่เสมอในเรื่องอย่างนี้เพราะการที่ตนได้ราชสมบัติเมืองเขมรครั้งนี้ก็เนื่องฝ่ายตรงข้ามอยู่ในภาวะจำยอมยากที่จะหาความสุขจิตใจได้ สรุปแล้วเรื่องนี้ต้องเรียกว่าเขมรไม่ไว้ใจเขมรก็แล้วกันครับ เพราะฉะนั้นพระรามราชาจึงตัดต้นไฟด้วยการสั่งให้พระยาวิบูลยราชไปจัดการกับพระมหากุปราช หนุมวัย 22 ผู้เป็นน้องชายของพระนารายณ์ราชาฯ เสียให้เด็ดขาด พระยาวิบูลยราชจอมปลิ้นปล้อนมิได้รอช้าเพราะขึ้นรอช้าหัวตัวเองจะขาดก็เป็นตัวการไปยุเขาเมื่อเขาไม่เล่นด้วยก็ไปหาเรื่องเขา พระยาวิบูลยราชสั่งพรรคพวกคนหนึ่งชื่อพระยาศรีอรรคราชไปจัดการแทน ก็สรุปง่าย ๆ ไม่ยากเย็นเลยพระมหากุปราชขอขาดภาษาเขมรว่า “เจ็บเฮย” สิ้นเรื่องไป เอาละที่นี้เรื่องมันกะเทือนไปถึงพระนารายณ์ราชาฯ ผู้พี่ชายซึ่งดำรงตำแหน่งพระมหากุปราชอยู่เหนือการเมืองพอได้ทราบว่าน้องชายตายเสียแล้วก็ซุบซอมตรอมใจเหมือนสีหนุทุกวันนี้ไม่มีผิด ปวยหนักเข้า ๆ ด้วยโรคหลายโรคพระนารายณ์ราชาฯ ก็เลยอำลาเมืองเขมร “เจ็บเฮย” คือตายไปเสียอีกคน ตอนนี่เรื่องเมืองเขมรยุ่งเหยิงมาก มีญวนเข้ามาแทรก จึงขอตัดตอนเอาที่เกี่ยวกับไทยมาคุยดีกว่านะครับ

พระนารายณ์ราชาฯ มีลูกสาวอยู่ 3 คนหรือจะเรียกว่า 3 นักร้องก็ได้ ชื่อ นักร้องเมน นักร้องอี นักร้องเกา และมีลูกชายเล็ก ๆ หรือว่าโอรสอยู่องค์หนึ่งชื่อนักร้องเอง เกิดเมื่อปีพุทธศักราช 2321 ขณะที่

พระนารายณ์ราชาวตายนั้นลูกชายคือนักกองเองยังเด็กอยู่ไม่รู้เรื่องราวอะไรเลย พระรามราชาครองเมืองเขมรอยู่หลายปีแต่ตลอดเวลานี้ก็ฝึกฝใจรักภักดีกับไทยอย่างไม่มีที่เปรียบ เมืองไทยต้องการความช่วยเหลือในด้านไหนพระรามราชาในฐานะพระเจ้าแผ่นดินเมืองเขมรก็ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพราะความซื่อสัตย์จงรักภักดีของพระรามราชานี้เองเป็นเหตุให้ขุนนางเมืองเขมรทั้งหลายไม่พอใจหาว่าอ่อนข้อจงรักภักดีกับไทยเกินเหตุ ประกอบกับขุนนางเมืองเขมรนั้นแยกกันเป็นสองฝักสองฝ่ายมาแต่ไหนแต่ไร พวกที่จงรักภักดีต่อพระนารายณ์ราชาวเลยคิดขบถแย่งราชบัลลังก์ให้แก่ทายาทของพระนารายณ์ราชาว เพื่อว่าพวกตนจะได้ดิบได้ดีต่อไปภายหน้า ยุ่งครับเขมรตอนนี้กำลังยุ่งเกิดมีพรรคการเมืองวุ่นวายกันขึ้นถึงขนาดล่าหักล่าโค่น พระยาวิบุลยราชหรือตาซุ่นนี้แหละเป็นตัวการก่อรัฐประหารขึ้นมีสมรรถพรรคพวกไม่ใช่น้อย มีพระยาเดโชชื่อเดิมว่าแทนและพระยาแสนท้องฟ้าชื่อเดิมว่ามู และมีคนสำคัญอีกคนหนึ่ง ที่ร่วมคิดขบถชื่อฟ้าทะละหะชื่อเดิมว่ามู พวกขุนนางใหญ่ ๆ เมืองเขมรตามที่กล่าวนามมาแล้วพากันเป็นขบถยึดอำนาจการปกครองจากพระรามราชา โดยฉวยโอกาสขณะที่พระรามราชาไปอยู่เสียดีที่เมืองกะพงทมหรือกำปอต ยึดอำนาจการปกครองจับลูกพระรามราชา 4 คน ฆ่าหมดแล้วเชิญนักกองเองลูกพระนารายณ์ราชาวและลูกผู้หญิงอีก 5 คนขึ้นเชิดเป็นหุ่นการเมือง ขณะนั้นนักกองเองอายุได้ 5 ขวบยังไม่รู้เรื่องราวอะไรเลย พระรามราชาโมโหเดือดดาลยกกองทัพจากเมืองกะพงทมมาปราบขบถคราวนี้เสียดีเขาเพราะพวกขบถไปขอกำลังทหารญวนมาช่วย พระรามราชาสู้ไม่ได้ถูกจับเป็น พวกขบถไม่ได้รอช้าจับตัวยัดใส่กรงถ่วงน้ำ..... เจ็บเฮย..... แปลว่าตายไปอีกคนหนึ่ง เมื่อพระรามราชาสิ้นชื่อนั้นอายุได้ 40 ปี ถูกใส่กรงถ่วงน้ำที่บึงขยง ตกลงเป็นพระเจ้าแผ่นดินด้วยการสนับสนุนของไทยเพียง 5 ปีเศษ ๆ จากนั้นพวกที่ก่อการขบถก็ยึดเอา

นักงเองเด็กอายุ 5 ขวบขึ้นเซ็ดเป็นหุ่นแล้ว ก็เลื่อนยศฐาบรรดาศักดิ์
ตนเองตามวิสัยนักรัฐประหาร จากพันเอกเป็นพลโทบ้าง จากผู้กองเป็น
ผู้การบ้าง นายพลเดินหลีกกันแทบไม่พ้นในกองบัญชาการทหารบกเขมร
“เบ่ง” เป็นบ้าไปเลยแล้วก็พากันบริหารราชการงานเมืองเขมรอย่างเปิด
เผย ฟ้าทะละหะนั้นตั้งตนเป็นสมเด็จฟ้าทะละหะมหाराชบพิตร เป็นผู้
สำเร็จราชการเมืองเขมรเพราะนักงเองยังเป็นเด็กอายุ 5 ขวบระดับ
อนุบาล 3 เท่านั้น ขบวนการต้มยำในเมืองเขมรได้เกิดขึ้นด้วยประการ
ฉะนี้แล....

2

รัฐประหารข้าช้อน ตามนิสสัยเขมร (และไทยด้วย)

เอาละครับเมื่อเมืองเขมรเกิดยุ่งยากฮ้วนกันขึ้นมาขนาดนี้ กรุงธนบุรีหรือเมืองไทยเรารู้เรื่องเหมือนกัน พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงพระพิโรธอย่างยิ่งแต่ก็ไม่ว่าจะทำอย่างไรเพราะพระรามาชากษัตริย์ก็ถูกจับถ่วงนำลาโลกไปแล้ว อย่างไรก็ตามในฐานะนักปกครองสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ย่อมจะทรงรู้ว่า ควรจะจัดกำลังอย่างไรและมอบให้ใครคอยระวังเหตุก่อนหน้านี้พระเจ้ากรุงธนฯ ได้มอบให้ขุนนางนายทหารใหญ่คนหนึ่งทำหน้าที่เป็นบอดี้การ์ดของพระรามาชา

พระยายมราชผู้หนึ่งที่ชื่อเดิมว่าแบนผู้นี้ มีหลายท่านเข้าใจว่าเป็นต้นตระกูล “อภัยวงศ์” บ้าง เป็นเขมรบ้าง แต่ผมเพิ่งได้ทราบจากคุณมณีพันธุ์ จารุคุลสมาชิกรุ่นหนึ่งของชมรมนักเรียนเก่าในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านพูดหลังอาหารที่ชมรมนี้จัดขึ้นที่โรงแรมรัตนโกสินทร์ทุกวันเสาร์ต้นเดือน ว่าพระยายมราชท่านนี้เป็นคนไทย เป็นขุนนางเก่าในแผ่นดินพระเจ้าเอกทัศหรือพระที่นั่งสุริยamarinทร์ กษัตริย์ไทยองค์สุดท้ายที่เสียกรุงแก่พม่าที่เสามาแล้วนั่นเอง คนไทยจำพระนามได้แม่นยำไม่มีวันลืม เอาละที่นี้พอบ้านเมืองมีอันเป็นไปกระจัดพลัดพรายกันไปคนละทาง พระยายมราชท่านก็หลีกหนีจากการเป็นเชลยของข้าศึก ไปตั้งรกรากหลบภัยอยู่ชายแดนไทย - เขมรแขวงเมืองปราจีนบุรีนี่ละ

“อ้อ” จางวางเพลิงทอดเสียงยาว “ก็เหมือนตอนสงครามคนกรุงเทพหนีหวออพยพกันใหญ่ว่าจั้นเถอะ” ไช้ศรีรับพระเจ้ากรุงธนฯ ท่านก็ตีฝ่าออกไปตั้งตัวที่เมืองจันทน์ พระยายมราชที่ชื่อแบนท่านก็คงมีสมัครพรรคพวกบ่าวไพร่พอสมควร เหตุที่ได้กลับเข้ามามีบทบาทอีกก็เพราะ หลวงยกบัตรเมืองราชบุรีซึ่งรู้จักชอบพอกันเมื่อครั้งบ้านเมืองตีมาตอนนี้ท่านเจริญในหน้าที่ราชการได้เป็นแม่ทัพใหญ่ของสมเด็จพระเจ้าตากสินกรุงธนบุรี ได้รับมอบหมายให้เป็นแม่ทัพไปปราบปรามระงับความวุ่นวายในเมืองเขมรอย่างที่เล่ามาในก๊กแรกนั้นไง ท่านไปเจอกันเข้าก็เลยชวนให้กลับเข้ารับราชการอีกเพราะรู้ฝีมือกันอยู่ และพระยายมราชท่านก็รู้เรื่องเมืองเขมรดีทีเดียวแบบนายทหารการข่าว ไปไกลเขมรก็หาข่าวเมืองเขมรด้วยความเคยชิน ตกลงไม่ใช่เขมรแน่นอนนะครับ

พระเจ้ากรุงธนฯ กริ้วพระยายมราชเพราะทรงถือว่าพระยายมราชบกพร่องต่อหน้าที่เมื่อเขามาฆ่าเจ้านายตายเสียเช่นนี้ก็ต้องตำหนิบอร์ดี้การัดหรือ รบภ. คือพระยายมราชเป็นคนแรก แล้วค่อยคิดการใหญ่สืบไป สมเด็จพระเจ้ากรุงธนฯ จึงมีศุภอักษรออกไปถึงสมเด็จพระฟ้าทะละหะผู้ตั้งตัวเป็นใหญ่ปกครองเมืองเขมรอยู่ในเวลานั้นให้ส่งตัวพระยายมราชเข้ามากรุงธนบุรีเพื่อลงโทษ สมเด็จพระฟ้าทะละหะจึงส่งพระยายมราชผู้นี้เข้ามากรุงธนบุรีสอบสวนกันตามธรรมเนียมสมเด็จพระเจ้ากรุงธนฯ ก็รับสั่งให้เอาตัวพระยายมราชไปจำคุกไว้ฐานเป็นมือปืนไม่ป้องกันเจ้านายให้เต็มที เรื่องนี้ขุนนางผู้ใหญ่ทั้งหลายต่างก็เห็นใจพระยายมราช เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมันสุดวิสัย สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกหรือต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เวลานั้นดำรงตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนฯ เป็นผู้ทรงอิทธิพลผู้หนึ่งได้ให้ความช่วยเหลือพระยายมราชตลอดเวลาที่ติดคุก พุดง่าย ๆ ก็ว่าติดอย่างสบายเท่าที่อิทธิพลและอำนาจของอัครมหาเสนาบดีจะพึงบันดาล

เอาละครับเมื่อพระเจ้ากรุงธนฯ เล่นงานพระยายมราชแล้ว ทีนี้ก็ทรงวางแผนเล่นงานเขมรเป็นการใหญ่ทิ้งไว้ไม่ได้การจะกำเริบเสิบสาน จึงในต้นปี พ.ศ.2325 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็สั่งจัดทัพใหญ่ เพื่อเหยียบเขมรให้ราบเป็นหน้ากลอง ทัพใหญ่ครั้งนี้มีสามกองทัพ กองทัพที่หนึ่งพระเจ้าลูกเธอกรมขุนอินทรพิทักษ์เป็นแม่ทัพ กองทัพที่สอง สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกเป็นแม่ทัพ กองทัพที่สาม เจ้าพระยาสุรสีห์-พิชฌนาทรราชเป็นแม่ทัพ แยกกันยกไปทั้งสามทางที่หมายคือเมืองเขมรคราวนี้สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกได้โอกาส จึงได้ขอตัวพระยายมราชไปในกองทัพของท่านด้วย เป็นอันว่า พระยายมราชได้ออกไปปฏิบัติราชการอีกครั้งหนึ่ง กองทัพที่หนึ่งยกไปทางเมืองบันทายเพ็ชร กองทัพที่สองของสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศีกยกไปทางนครวัด กองทัพที่สามยกไปทางเมืองกระพงสวาย เอาละทีนี้นี้การกวาดล้างเขมรเริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นปีกแผ่น สมเด็จพระเจ้าฟ้าทะละหะผู้กุมอำนาจในเมืองเขมรแทนที่จะยอมอ่อนน้อมกลับเตรียมรับมือกองทัพไทยทันที เพราะมีทหารญวนสนับสนุนอยู่ ฝ่ายเขมรได้กวาดต้อนครอบครัวเมืองนครวัด เมืองพระตะบอง เมืองสะโตง เมืองกระพงสวายให้ไปรวมกันอยู่ที่เมืองบันทายเพ็ชร แล้วก็ตั้งค่ายป้องกันการบุกของกองทัพไทย นายทหารคนสำคัญของเขมรที่เตรียมรับมือไทยครั้งนี้มีพระยาเดโชกับพระยากลาโหมพร้อมกันนี้ก็ขอกำลังทหารญวนมาสนับสนุนกำลังฝ่ายตน เวลานั้นในเมืองเขมรก็เกิดร้อน ๆ หนาว ๆ ชุนนางนายทหารมีความเห็นแตกแยกสองฝักสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งไม่อยากจะรบกับไทยเพราะชินรบไปก็สู้ไม่ได้ตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยาอันยืนยาว 400 ปีเศษเรื่อยมาจนกระทั่งถึงสมัยกรุงธนบุรีและกรุงเทพฯ จนทุกวันนี้เขมรไม่เคยรบชนะไทยสักครั้งเดียวได้แต่จ่ายโอกาสเยี่ยงโจรเหมือนกับทุกวันนี้แหละครับ แต่อีกฝ่ายหนึ่งนั้นพิตขึ้นมาอยากจะรบกับไทย เพราะถือว่ามีทหารญวนช่วย คราวนั้น

เลยเกิดวุ่นวายสับสนอลหม่านกันสักหน่อย แต่เรื่องรบต้องรบแน่หลีกเลี่ยงไม่พ้นเสียแล้ว เพราะกองทัพไทยทั้งสามกองได้เหยียบย่างเข้าสู่ดินแดนเขมรพร้อมกัน พระยากลาโหมนายทหารคนสำคัญคนหนึ่งของเขมรคุมกองทัพเรือไปตั้งรับกองทัพไทยทางเมืองทะเลหม กองทัพที่หนึ่งของเมืองไทยภายใต้การนำของพระเจ้าลูกเธอกรมขุนอินทรพิทักษ์ยกไปถึงเมืองพระตะบองก็เริ่มเปิดฉากรบตะลุยตะตีเมืองตะคร้อ เมืองขลุ้ง เมืองครอง เมืองบริบูรณ์ รบกันยังไม่ทันไรเขมรแตกอพยพครอบครัวเปิดไปเมืองพนมเปญหรือเมืองพนมเพ็ญ เรียกได้ทั้งสองชื่อครั้นครานั้นเกิดระส่ำระสายที่สุด นักองเองกษัตริย์หุ่นไม่รู้จะหันไปพึ่งใคร เพราะผู้สำเร็จราชการและนายพลต่าง ๆ ก็ไม่ค่อยจะลงรอยกัน ในที่สุดนักองเองกับข้าราชการที่ใกล้ชิดเลยพากันหนีไปอยู่ที่เกาะเกิด วุ่นวายถึงขนาดแล้วการขัดแย้งขัดขาของนายพลเขมรก็เกิดขึ้นในครั้งนี้ด้วยเหมือนกัน ทั้ง ๆ ที่กองทัพไทยเข้าตีเมือง นายพลเขมรก็ยังแย่งกันเป็นใหญ่ กล่าวคือ พระยากลาโหมซึ่งคุมกองทัพเรือเขมรดังเล่มาแล้วชื่อเดิมว่าชู ได้ฉวยโอกาสตั้งตัวเองขึ้นเป็นสมเด็จพระยาสำเร็จราชการเมืองเขมรเป็นอันว่าขณะที่ศึกประชิดติดเวียงชัยนั้น เขมรมีสมเด็จพระยาผู้สำเร็จราชการถึง 2 คน คือ สมเด็จพระยาพะทะละหะเป็นผู้สำเร็จราชการคนหัวปี แล้วก็พ่อเจ้าประคุณหรือพระยากลาโหมคนนี้เป็นผู้สำเร็จราชการคนสุดท้าย ว่ากันให้ละเอียดไปทั้งเมือง ที่นี้ขอรยกแล้วตำแหน่งพระยากลาโหมจะว่างเลยตั้งพรรคพวกของตน คือพระยาวิบูลยราชชื่อเดิมว่าปาพวกนี้ नामสกุลไม่มี ถึงคนไทยก็เถอะเวลานั้นก็ไม่มี नामสกุลเหมือนกัน พระยาวิบูลยราชคนนี้แหละได้เป็นพระยากลาโหมซึ่งตำแหน่งว่าง พวกนี้เขามืออะไรแปลก ๆ ตั้งเองเป็นเอง กองทัพไทยทั้งสามกองทัพก็เลยได้โอกาสแยกย้ายกันตีบ้านตีเมืองเขมรเป็นการใหญ่

แต่แล้วก็มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นทำให้ศึกเขมรครั้งนี้ชะงักลง นั่นคือเกิดจลาจลขึ้นที่กรุงธนบุรี พระยาสุรศักดิ์ยอดอำนาจการปกครอง จากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนฯ ในฐานะอัครมหาเสนาบดี สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกแม่ทัพที่สองของไทย จึงวางมือศึกเขมรไว้เสียก่อนแล้ว รีบยกกองทัพกลับมายังกรุงธนบุรี เพื่อระงับเหตุร้าย ทั้งนี้เป็นการรีบด่วนที่สุดไม่อาจจะติดต่อให้อีกสองกองทัพที่อื่นที่ เพราะการสื่อสาร สมัยนั้นไม่อำนวยความสะดวกให้กองทัพที่หนึ่งของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ กรมขุนอินทรพิทักษ์จึงไม่ทราบเหตุการณ์ในกรุงธนบุรี คงทำการยึดครองดินแดนเขมรส่วนที่ใต้ได้ต่อไป ส่วนกองทัพที่สามของเจ้าพระยาสุรสีห์พิชฌนาธิราชปะทะกับกองทัพขมรภายใต้การนำของพระยาเดโชด รบกันขึ้นแตกหักที่เมืองกระพงสวาย กองทัพเขมรสู้ไม่ได้ก็แตก เติลิดเปิดเปิงเข้าป่าไปหมด

บ๊ยะมาถึงตอนนี้ก็ต้องหยุดพักเล่นกันสักถึงก่อนเถิดท่านจางวาง

ผมว่าครั้งนั้นถ้าไม่เกิดเหตุการณ์ขึ้น ในเมืองไทยเมืองเขมรราบแล้วหรือว่า ?

เหตุการณ์ที่กรุงธนบุรีเท่ากับ ต่ออายุเมืองเขมรออกไปอีกใจหนึ่ง เฮีย-ตี โชดาเย็น ๆ หน่อย

เอาละครับ เมื่อสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกชำระสะสางราชการเรียบร้อยแล้ว ก็ทรงปราบดาภิเษกขึ้นครองราชสมบัติทรงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกปฐมกษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรี และทรงย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่ตำบลบางกอก คือกรุงเทพมหานครทุกวันนี้ พระองค์ก็วางแผนปราบเขมรต่อไปอีก แต่ขณะนั้นเองเมืองเขมรก็เกิดวุ่นวาย ความจริงก็วุ่นวายฮ้วนกันอยู่ก่อนแล้ว กล่าวคือ เมืองญวนที่เขมรเคยพึ่งพาอาศัยเกิดขบถไกเซินอีก พวกขบถไกเซินยกเข้าตีเมืองไซ่ง่อน ่องเชียงสี่อด้านไม่ไหวก็เลยขอกำลังทหารเขมรไปช่วยเมืองญวนบ้าง เพราะญวนเคยช่วยเขมรมาบ่อย ๆ ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน ฝ่ายนายพลเขมรซึ่งเป็นไม้เบื่อไม้เมากันอยู่ถ้อยที่ถ้อย

ปฏิบัติกันนั้นอยู่ในลักษณะ ปากปราศยน้ำใจเชือดคอ พอได้โอกาสก็ทำลายล้างกันเอง ทั้ง ๆ ที่กำลังของตนก็น้อย ท่านผู้สำเร็จราชการทั้งสองเลยส่งทหาร 5,000 มอบให้พระยากลาโหมคนใหม่ที่ชื่อเดิมว่าปาไปช่วยของเชียงสือ ทหารเขมร 5,000 ไม่ครณาเมื่อพวกขบถโกเชินพอเข้าปะทะกันก็แตกไม่เป็นท่า พระยากลาโหมผู้นำทัพตายในที่รบ หมदनายพลไปคนหนึ่งละ ส่วนองเชียงสือเจ้าแผ่นดินญวนก็สู้พวกขบถไม่ได้เหมือนกันเลยเปิดเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่กรุงเทพฯ (ความจริงขบถโกเชินก็คือไทยดำนี่เอง คือไทยตกค้างในญวนภาคเหนือนี้ พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์เรียกไทยทรงดำ บางส่วนถูกกวาดต้อนมาไว้ที่เพชรบุรี ราชบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 3 แต่กวาดต้อนจากตอนเหนือของลาวเลยเรียก ลาวโซ่ง โกลีเชินครั้งนั้น คือไทยดำ) ทั้งสองก็เริ่มวางแผนพิฆาตฟาดฟันกันต่อไป คราวนี้จะพึ่งญวนก็พึ่งไม่ได้แล้ว จำเป็นจะต้องพึ่งไทยตลอดเวลาหลายร้อยปีเขมรเป็นชาติพันธุ์ที่อ่อนแอไม่เคยเป็นตัวของตัวเองแม้กระทั่งทุกวันนี้ไม่ว่าด้านทหาร ด้านเศรษฐกิจ ต้องถึงประเทศไหนประเทศนี้เขาอยู่ตลอดเวลา สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เป็นเพื่อนน้ำสาบานกับพระยายมราชซึ่งขณะนั้นอยู่ในกรุงเทพฯ จึงวางแผนจะใช้กำลังไทยทำลายล้างสมเด็จพระฟ้าทะละหะ ผมก็บอกแล้วประเทศใดก็ตามจะมีพระเจ้าแผ่นดินพร้อมกัน 2 องค์ หรือมีผู้สำเร็จราชการพร้อมกัน 2 คนนั้นเป็นไปไม่ได้ ยิ่งไง ๆ ก็ต้องคิดฆ่ากันในบ้านปลาย นายกรัฐมนตรีเขมรทั้งสองทุกวันนี้ก็เถอะ นี่ก็สมเด็จพระยาคนสุดท้ายต้องคิดจะฆ่าสมเด็จพระเจ้าพระยาคนหัวปี แล้วก็เลยมีหนังสือเข้ามาหาพระยายมราชที่กรุงเทพฯ ให้พระยายมราชกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขอพระบรมราชานุญาตออกไปเมืองเขมรเพื่อจะได้ช่วยกันคิดอ่านเอาเมืองเขมรมาขึ้นกับไทยตามเดิม ว่าที่จริงเวลานั้นเขมรก็เป็นลูกไล่ไทยอยู่ดังที่ผมเล่ามา เขมรจะแข็งเมืองอยู่ได้ชั่วระยะเวลาอันสั้น

เท่านั้นเอง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเมื่อได้ทรงทราบ
 วัตถุประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าพระยาเมืองเขมรองค์สุดท้ายก็พอพระทัย
 เพราะพระองค์ก็ได้ทรงวางแผนจะเปิดศึกใหญ่กับเมืองเขมรอยู่แล้ว เมื่อ
 เขมรต่อเขมรเขาจะยึดอำนาจกันเงียบ ๆ ก็ยิ่งดีจะได้ไม่เปลืองกำลังทหาร
 ไทย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยายมราชพร้อมด้วยกำลังพอ
 สมควรออกไปดำเนินการที่เมืองเขมร โดยพระองค์พร้อมที่จะสนับสนุน
 กำลังทุกเมื่อ เมื่อเป็นเช่นนี้กองทัพไทยก็รุกเข้าเหยียบดินแดนเขมรพร้อม
 ด้วยแผนการอันแยบยลของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
 พอไปถึงสมเด็จพระเจ้าพระยาองค์สุดท้ายต้องต้อนรับขับสู้เป็นอย่างดี แล้วก็วาง
 แผนยึดอำนาจขึ้น ไม่ยากเย็นอะไรเลยสมเด็จพระเจ้าพระยาเมืองเขมรองค์สุดท้าย
 มีกำลังอยู่ในมือแล้ว เลยพากันยกทหารไปรบกับสมเด็จพระเจ้าพระยาองค์สุดท้าย
 ด้ ๆ เข้าทำนองผลประโยชน์ขัดกันต้องบรลัยตายลงไปเสียข้างหนึ่งจึง
 จะดี เขมรต่อเขมรรบกัน แต่ไทยเป็นเสนานิการก็สนุกดีเหมือนกันครับ
 สมเด็จพระเจ้าพระยาองค์สุดท้ายไม่ได้เลยหนีไปอยู่ที่เมืองปาสัก เจ้าเมืองปาสักก็
 หมั่นใส่ผู้สำเร็จราชการคนนี้อยู่แล้วเลยจับสมเด็จพระเจ้าพระยาองค์สุดท้าย
 ส่งเข้ามาให้สมเด็จพระเจ้าพระยาองค์สุดท้าย พอมาก็ไม่ต้องสอบสวนทวน
 พะยานกันให้ยากละ เขมรต่อเขมรดัดหัวกันเอง เจ็บ-เฮย แปลว่าตาย
 ไปอีกแล้ว ที่นี้ก็เป็นอย่างนั้นว่าสมเด็จพระเจ้าพระยาองค์สุดท้ายได้ครอบครอง
 เมืองเขมรโดยเด็ดขาดสบายไป แต่ก็สบายไม่กี่วันหรือครบครานนี้ก็ถึง
 คราวไทยมังละ พระยายมราชซึ่งได้รับแผนจากกรุงเทพฯ ให้ดำเนิน
 การกับเมืองเขมร เมื่อเห็นเขมรฆ่ากันเองตายไปหนึ่งละก็เลยรวบรวม
 สมัคพรรคพวกขุนนางนายทหารชาวเขมรที่มีใจฝักใฝ่กับไทยจับสมเด็จพระ
 เจ้าพระยาองค์สุดท้ายของเมืองเขมรฆ่าเสียอีกคนหนึ่ง บัดนี้เป็นอันว่า
 เมืองเขมรหมดตัวคนสำคัญ ๆ ที่จะครอบครองเมืองแล้ว คงมีแต่นักอง
 เองซึ่งมีสิทธิในราชบัลลังก์แต่ก็ยังเด็กนักไม่รู้เรื่องราวอะไร พระยา-

ยมราชก็เลยสถาปนาตัวเองขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าทะละหะครอบครองเมือง
เขมรขึ้นต่อกรุงเทพพระมหานคร ใช้เวลาเพียงไม่กี่เดือนเท่านั้นเองสิ้น
เรื่องกันเขมรไปไหนไม่พังกลับมาขึ้นกับไทยอีก พระยายมราชซึ่งเป็นผู้
สำเร็จราชการเมืองเขมรคนใหม่เปิดศักราชกวาดล้างนายทหารคนสำคัญ
ของเขมรเป็นการใหญ่เพราะพวกนั้นกสองหัวก่อการุ่นวายไม่ขาดระยะ
ต้องตัดหัวเสียให้เรียบ การก็สำเร็จสมประสงค์ทุกอย่าง ครั้นแล้วพระ-
ยายมราชผู้สำเร็จราชการเมืองเขมรก็นำนักงเองซึ่งเป็นองค์รัชทายาท
จำไว้ระครบว่านักงเองผู้นี้เป็นโอรสพระนารายณ์ราชา พระยายมราช
นำนักงเองและพี่สาวอีก 2 องค์ คือนักงอี นักงภภา เข้ามากรุงเทพฯ
พร้อมกับกวาดต้อนครอบครัวเขมรที่ถือศาสนาโรมันคาทอลิก 500 กว่า
ครอบครัวเข้ามาด้วย มาถึงกรุงเทพฯ แล้วก็กราบบังคมทูลเหตุการณ์
และผลงานที่ได้ปฏิบัติ ในเมืองเขมรต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอด-
ฟ้าจุฬาโลก ทรงพอพระทัยเป็นอันมาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ตั้งพระยายมราชเป็นเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์วิเศษสงคราม รามนรินทรบดี
อภัยพิริยปรากรมมหา ถ้าจะเทียบยศทางทหารก็เท่ากับเลื่อนจากนายพล
ธรรมดาขึ้นเป็นจอมพลเลยทีเดียว เพราะสามารถนำเมืองเขมรมาเป็น
เมืองขึ้นของไทยได้โดยเสียกำลังน้อยที่สุดแทบจะเรียกได้ว่าลงทุนนิด
เดียวไม่ต้องยกกองทัพไปให้ลำบากไพร่พล ส่วนตำแหน่งสมเด็จพระเจ้า
ฟ้าทะละหะทะละหะนั้นเป็นชื่อเขมรดำแหน่งเขมรไม่เอาละ นายทหาร
ไทยจะไปมียศเป็นเขมรได้อย่างไร ตั้งให้ใหม่เสียเลย ส่วนนักงเองนั้น
ยังเป็นเด็กอยู่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงมีพระเมตตา
จึงได้ทรงรับเลี้ยงไว้ในฐานะพระราชบุตรบุญธรรมอยู่ในกรุงเทพฯ ให้
ศึกษาเล่าเรียนขนบประเพณีและระเบียบปฏิบัติราชการจนกว่าจะบรรลุนิติ
ภาวะจึงจะส่งให้กลับไปเป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมร นี่แหละครับตัน
ตระกูลสีหนุก็มานอนกินข้าวแดงแกงร้อนอยู่ในวังของหลวงเรานี้แหละ

ถ่ายเทอาชนบประเพณีและระเบียบปฏิบัติราชการทุกอย่างไปจากเมืองไทย ขึ้นอยู่เมืองเขมรมีหวังถูกฆ่าตายอีก ทีนี้พี่สาวทั้ง 2 นั้นเล่าไปไหนเสีย คือนักงออีและนักงอภา ไม่ไปไหนหรือครบได้ดิบได้ดีเหมือนกัน คือวังหน้าหรือสมเด็จพระราชวังบวรสถานมงคลพอพระทัย เลยขอเอาไปตั้งเป็นพระสนมเอกเสียทั้งคู่ อยู่วังหน้าริมแม่น้ำเจ้าพระยาสบายไป พุดไปพุดมากี่มาก็เกี่ยวพันกับพระราชวงศ์จักรีของเราเข้าอีก คือ พระสนมเอกทั้ง 2 ก็มีพระธิดาสืบต่อมาอีกเหมือนกัน เท่าที่ผมได้ยินชื่อก็มี พระองค์เจ้าหญิงกัมพศจิตรพระองค์เจ้าหญิงปุก เป็นต้น เลือดเขมรกับเลือดไทยปนกันเข้าไปก็ไม่ใช่น้อย ต้นตระกูลสีหนุก็มานอนกินข้าวแดงแกงร้อนอยู่ที่ในวังหลวงนี่มีหน้าซ้ำเมื่ออายุครบก็ บวชให้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกสร้างเมืองหลวงใหม่ ครั้งนั้นก็ต้องพัฒนาการกันเป็นการใหญ่ ก็เพราะตำบลบางกอกในครั้งกระโน้น เป็นหมู่บ้านชาวประมงและหมู่บ้าน พวกจีนที่เดินเรือสำเภาค้าขาย เรียกว่าเป็นเมืองท่าย่อย ๆ บริเวณที่เป็นพระบรมมหาราชวังเดี๋ยวนี้เป็นท่าเลขของพวกจีนอยู่ตั้งร้านตั้งโรงเซ็งลิ้งกันไปตามประสาจีน เมื่อรัฐบาลสร้างเมืองหลวงก็กำหนดเอาบริเวณแหล่งสลัมของพวกจีนพวกนี้เป็นพระบรมมหาราชวัง เลยไล่พวกจีนให้ไปอยู่เสียที่สวนมะม่วงของตระกูลบุญรัตนพันธ์ ซึ่งอยู่ติดแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศใต้ บริเวณสวนมะม่วงที่ผมว่านี่ก็คือสำเพ็งนี่เอง แล้วก็สร้างพระบรมมหาราชวังลงแทนที่ที่พวกจีนอยู่ จีนยุคนั้นสู้พวกบ้านครัวแถวเจริญผลสมัยนี้ไม่ได้ ทีนี้ก็พัฒนาการชุมชนกันอีกหลายอย่าง ต้องขุดคลองไว้เป็นเครื่องกีดขวางพระนครป้องกันข้าศึก ขุดแต่คลองอย่างเดียวก็ไม่พอต้องสร้างกำแพงรอบพระนครทางด้านทิศตะวันออกไว้อีก ส่วนทางด้านตะวันตกและทิศใต้นั้นไม่ต้องกลัว เพราะมีแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งแม่น้ำเป็นเครื่องกีดขวางธรรมชาติอยู่แล้ว ในการสร้างเมือง

หลวงใหม่ครั้งนี้ลำพังคนไทยเราก็อำไม่ไหว เพราะจำนวนคนยังน้อย บ้านเมืองเพิ่งจะพ้นยุคเข็ญมาหยก ๆ จะมานั่งเฝ้าอิฐปั้นอิฐกันอยู่ก็ไม่ทันการ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเลยเกณฑ์เขมรจากเมืองเขมรหมื่นคน ให้มาพัฒนาการกรุงเทพฯ เพราะเขมรเป็นลูกไล่ของไทยเป็นเมืองขึ้นต้องเอาตัวมาใช้งานบ้าง ฝีมือเขมรที่เห็นปรากฏอยู่ก็คือคลองบางลำภูทุกวันนี้ เรือมาจนออกแม่น้ำเจ้าพระยาด้านวัดสามปลื้ม เป็นคลองยาว 75 เส้น 11 วา กว้าง 10 วา ลึก 5 ศอกนี้แหละครับ ฝีมือเขมรจะไปบางลำภูชะงักดูเสียบ้าง หรือจะผ่านตอนผ่านฟ้ามองดูก็คลองเดียวกันนั่นแหละ คลองนี้คือคลองรอบกรุงแล้วยังมีอีกครับฝีมือเขมร ยังมีอีกหลายแห่งล้วนแต่เป็นคลองเป็นคูทั้งนั้นเขมรเก่งทางขุดต้องเอาตัวมาขุดคลองเสียให้เข็ด คลองมหานาคก็ฝีมือเขมรเหมือนกัน เขมรหมื่นคนนี่แหละครับ พอขุดคลองเสร็จก็เกณฑ์เขมรทำบุญ คือว่าวัดสระเกศซึ่งอยู่นอกกำแพงพระนครด้านทิศตะวันออกนั้นเป็นวัดเก่าทรุดโทรม พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ เพราะเมื่อพระองค์ท่านยกทัพกลับจากเมืองเขมรจะมาระงับเหตุในกรุงธนบุรีได้ชุมพลที่วัดนี้ คราวนี้ก็ใช้แรงเขมรพวกนี้แหละสร้างวัดสระแก มีพระอุโบสถใหม่และศาลาการเปรียญล้วนแต่ฝีมือเขมรทั้งนั้น ครั้นเขมรทำเรียบร้อยแล้วพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกก็ทรงเปลี่ยนชื่อเสียใหม่ว่า “วัดสระเกศ” ที่มีภูเขาทองทุกวันนี้แหละครับ ในรัชกาลหลัง ๆ เจ้านายเขมรที่มาตายในเมืองไทยเอาไปฝังไปเผาที่วัดนี้ทั้งนั้น เพราะพวกเขาสร้างพวกเขาทำ นับว่าเขมรมีความดีอยู่เหมือนกัน

สำหรับนักร้องเองนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงเลี้ยงอย่างพระราชบุตรบุญธรรม ครั้นแตกเนื้อหนุ่มขึ้นก็ทรงสร้างวังให้อยู่ต่างหาก วังนี้อยู่ที่ริมคลองคูเมืองเยื้องปากคลองหลอดเรียกว่า วังเจ้าเขมรทุกวันนี้จะเป็นอะไรไปก็ไม่รู้เหมือนกัน ไปถามคนแก่คนแก่ ดูเถอะ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก นักร้องเองและเขมรทั้งหลายก็ได้มีความสุขทำมาหากินอยู่ในกรุงเทพฯ ดีกว่าอยู่เมืองเขมรเสียอีก ครั้นนักร้องเองอายุได้ 22 ปี ครบบวชแล้วก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บวชเป็นนาคหลวงพร้อมกับสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนเสนานุรักษ์และพระวงศ์อมรินทร์ ซึ่งเป็นโอรสของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนฯ พุดอย่างภาษาชาวบ้านก็ว่า นาคหลวงคราวนี้ใหญ่โตมโหฬารอย่างยิ่ง เพราะแต่ละนาคล้วนเป็นหน่อเนื้อเชื้อกษัตริย์ทั้งนั้น นาคหลวงทั้ง 3 นาค ทรงผนวชและอุปสมบทที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วไปจำพรรษาที่วัดสมอรายหรือวัดราชาธิวาสในบัดนี้ สีหนุเอยนี่ละที่ไทยทำกับบรรพบุรุษของเจ้า อ้อได้ความว่าแถวบ้านบาตรบ้านดอกไม้ วังกรมพระกำแพงเพชร อัครโยธิน ริมถนนหลวงย่านวรจักรฝั่งเหนือถึงวัดสระเกศและแถวประปาสะพานดำ เป็นถิ่นเขมรทั้งนั้นแหละครับ

สถาปนารัชกาลที่ 1 ของเขมรยุครัตนโกสินทร์

ปีที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อนักกองเองบรรพบุรุษของสีหนุถึงกับบวชให้ที่วัดพระแก้ว ดังกล่าวนี้นี้ คือปี พ.ศ.2337 นักกองเองบวชได้พรรษาเดียวก็ลาสิกขาบท ตอนนี้นำบรรพบุรุษสีหนุก็บรรลุนิติภาวะได้บวชได้เรียนเสร็จสรรพตามประเพณีแล้ว รัชชนิประเพณีธรรมเนียมเมืองไทยทุกอย่าง ก็จะไม่รู้ ยังไงครับมาอยู่ตั้งแต่อายุ 7 ขวบจน อายุ 22 ปี เป็นเวลา 12 ปีเต็ม พุดไทยปรี๊ดทีเดียว แล้วก็มีความจงรักภักดีต่อเมืองไทยอย่างยิ่ง เมื่อฐานะของนักกองเองเป็นอย่างที่ผมว่ามานี้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงพระราชดำริว่าเมืองเขมรนั้นเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ก็ได้ปกครองราบคาบมาเป็นเวลาถึง 12 ปี บ้านเมืองก็เรียบร้อยไม่กระด้างกระเดื่อง สรุปลงแล้วก็ว่าเขมรชี้หัดตดหายหมดถ้าพุดถึงไทย พอดีพอร้ายเกณฑ์มาขุดคลอง มาสร้างวัดสร้างวา มาพัฒนาการเมืองไทยเสียนี้ การที่จะคิดอ่านเป็นเสี้ยนหนามเหมือนสีหนุในเวลานี้ไม่มีแล้ว จึงควรจะส่งนักกองเองไปเป็นพระเจ้าแผ่นดินปกครองเมืองเขมร เพื่อเป็นมิ่งขวัญของเขมรเถรเทจทั้งปวงสืบไป แต่ด้วยพระปรีชาญาณของพระองค์ซึ่งทรงเห็นกาลไกลทรงเกรงว่า เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ผู้นำเมืองเขมรมาขึ้นกับไทยดังผมเล่ามาแล้วจะไปเกิดจืดชืดกันขึ้นกับนักกองเอง เพราะเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ปกครองเมืองเขมรเป็นเวลาตั้ง 12 ปี บุญญาบารมีซึ่งมีอยู่แต่ก่อนแล้วก็มีมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์เป็นคนสนิทชิดชอบกับนักกองนนท์มาก่อนซึ่งเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับ

พระนารายณ์ราชาบิดาของนักร้องเอง ถ้าหากเกิดจัดข้อกันขึ้นนักร้องเองก็จะแย่งเพราะเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์มือไวสมองท่านก็เฉียบแหลม นักร้องเองซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงเลี้ยงเป็นพระราชบุตรบุญธรรมจะพลอยมีอันเป็นไปเสียเปล่า ๆ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจึงได้ทรงวางแผนตัดต้นไฟอย่างแนบเนียนคือ ทรงสถาปนานักร้องเองให้เป็นสมเด็จพระนารายณ์รามาริบัติศรีสุริโยพรรณ บรมสุรินทรมหาจักรพรรดิราช บรมนาถบพิตร ดำรงตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดินเมืองเขมรสืบเชื่องศัดต่อไป แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยากลาโหมซึ่งเป็นเขมรเหมือนกันชื่อเดิมว่า ปก พระยากลาโหมคนนี้ได้เลี้ยงดูเป็นที่เลี้ยงของนักร้องเองมาตั้งแต่เด็กให้เป็นสมเด็จพระฟ้าทะละหะเอกอุมมนตรี อภัยพิริยปรากฏมหาหน้าทึคาลัย ๆ ผู้สำเร็จราชการหรือที่ปรึกษาหรือองคมนตรีก็ว่าไปตามเรื่องเถอะครับให้ออกไปครอบครองเมืองเขมร ตอนนี้อย่างน้อยท่านอาจวางอย่างมัดแต่เคี้ยวเครื่องในวันะ ฟังให้คิดตอนนี้คือตอนกำเนิดมณฑลบูรพา ซึ่งคุณหลวงวิจิตรวาทการท่านแต่งเพลงไว้ว่า “มณฑลบูรพาเคยได้เป็นของเรา เสียมราชูพระตะบองบ้านพี่เมืองน้องมาช้านานแต่ครั้งโบราณก่อนเก่า...” เพลงกองทัพบูรพานี้ก็ดูเหมือนกับห้ามคนจุมูกหลวงหรือจุมูกบุรี้องเพราะท่อนท้าย ๆ จะออกเสียงไม่ตรงตามที่คุณหลวงวิจิตรวาทการต้องการ ถูกของท่านที่เดียวเป็นของไทยแต่ก่อนเก่าจริง ๆ เพราะพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ทรงตัดต้นไฟไว้แต่แรกด้วยพระปรีชาญาณของพระองค์ดังที่ผมว่ามาแล้ว คือทรงเกรงว่าเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์จะไปจัดข้อกับนักร้องเองเจ้าแผ่นดินเขมร ดังนั้นเมื่อก่อนที่จะส่งนักร้องเองไปครองเมืองเขมรพระองค์จึงได้ทรงขอดินแดนภาคพายัพของเขมรคือ บริเวณที่เป็นเมืองเสียมราชูพระตะบองซึ่งอยู่ติดกับแดนไทยให้แก่เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์เสีย ทั้งสองเมืองนี้แหละครับต่อมาคือมณฑลบูรพา นักร้องเองหรือสมเด็จพระนารายณ์ฯ ไม่ขัดข้อง

ก็จะขัดข้องยังงั้นในเมื่อพ่อเลี้ยงขอ การที่ขอก็เพื่อความปลอดภัยของเมืองเขมรเอง ดังที่ผมเล่ามาแล้ว เป็นอันว่ามณฑลบูรพาซึ่งประกอบด้วยเมืองเสียมราฐ พระตะบองอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศไทย โดยมีเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ เป็นผู้สำเร็จราชการไม่เกี่ยวข้องกับเขมร เพราะเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยโดยตรง ปีนั้นคือปี พ.ศ.2377 เมื่อตกลงเรียบร้อยเช่นนี้แล้วนักงเองหรือสมเด็จพระนารายณ์ฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระฟ้าทะละหะฯ ก็อพยพครอบครัวกลับไปเมืองเขมร ดำรงตำแหน่งกษัตริย์เมืองเขมรสืบไปเป็นรัชกาลที่ 1 ของเขมรยุคกรุงเทพฯ ส่วนครอบครัวเขมรที่มาพร้อมกับนักงเองในครั้งกระโน้นกลับไปพร้อมนักงเองก็มี ยังอยู่ในเมืองไทยเป็นคนไทยก็มีไปแล้วกลับมาอยู่เมืองไทย เช่นสมเด็จพระฟ้าทะละหะเอกอมมนตรี (กลาโหมปก) ก็คือต้นตระกูลไทยปกมนตรีทุกวันนี้แหละ

ตอนนี้เห็นจะต้องล่อ กันอีกสักกิ่งเสียแล้วแสดงความยินดีกับเขมรที่ได้มีพระเจ้าแผ่นดินกับเขาเสียที ทั้งนี้ก็ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา หาไม่เมืองเขมรก็คงร้างกษัตริย์ไปอีกนาน พอดีพอร้ายอาจจะไม่สืบกันต่อมาถึงสี่พันปีนี้นี้ก็ได้

จริงไม้ครับท่านจางวางเฮี้ยอ้ายตีขอมะดันดองแก่ป่วนเสี่ยหน้อยเอาละที่นี้ครับ สมเด็จพระนารายณ์ฯเป็นคนดีระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณและคุณข้าวแดงแกงร้อนที่ได้อาศัยเมืองไทยอยู่ 12 ปี เมื่อได้ไปครองเมืองเขมรแล้วก็ได้คิดกระด้างกระเดื่องมีความจงรักภักดีหาที่เปรียบมิได้จนเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เป็นอันว่าเมืองไทยก็หายห่วงทางด้านตะวันออกไปด้วยพระปรีชาญาณของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ที่นี้เราก้หันมาเตรียมรับมือข้าศึกทางด้านตะวันตก คือ พม่าได้อย่างเต็มที่ สมเด็จพระนารายณ์ฯ ได้แต่งขุนนางชั้นผู้ใหญ่เข้ามาราบถวายบังคมทูลขอญาติวงศ์พงศาและครอบครัวเขมรที่ตกค้างอยู่ในกรุงเทพพระมหานคร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงพระกรุณาโปรดประทานให้ไป ก็เขมรเหล่านี้มาอยู่เมืองไทยเสียช้านานได้ศึกษาแบบอย่างขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมไปจากไทยเพราะฉะนั้น ไม่ต้องสงสัยในเรื่องระเบียบปฏิบัติราชการตลอดจนวัฒนธรรมทางดนตรีและมหรสพ แม้ทุกวันนี้ก็มีวัฒนธรรมไทยติดอยู่ในราชสำนักเขมรมากมายจนแกะไม่ออก แต่เป็นที่น่าเสียใจเมืองเขมรเป็นเมืองอาภัพอัปภาคได้เจ้านายดี ๆ อยู่ไม่กี่ปีก็ต้องสูญเสียไป คือสมเด็จพระนารายณ์ฯออกไปครองเมืองเขมรครั้งนั้นอยู่ได้เพียง 3 ปีเศษ ๆ พออย่างเข้าเบญจเพศก็มีอาการป่วยกะเสาะกะสะแบบเดียวกับสีหนุเวลานี้ จะเป็นด้วยโรคเส้นประสาทหรือโรคอะไรก็ไม่ได้ ป่วยอยู่ 4 เดือนเศษ ๆ ก็ถึงแก่พิลาไลยคือ ตาย ภาษาเขมรว่า “เจ็บเฮย” บิะมาถึงตอนนี้จะขออนอกเรื่องนอกราวสักหน่อยเถอะ มันดันปากครบอดอยู่ไม่ได้ ขอโทษที่นะผมจะขอกล่าวถึงดวงชะตาของสีหนุสักประเดี้ยวหรือว่าไงท่านจางวาง อ้อคัดค้านให้เอาไว้เล่าตอนจบเรื่องอยากจะฟังเรื่องเมืองเขมรตอนนี้สำคัญนี้ต่อไปหรือ ? ได้เหมือนกัน เอละวากกลับมาใหม่สมเด็จพระนารายณ์ฯ หรือนักองเองถึงแก่พิลาไลยหลังจากป่วยกะเสาะกะสะมา 4 เดือน จะด้วยโรคอะไรไม่ปรากฏในประวัติศาสตร์ รู้แต่ว่าวันที่สิ้นลมนั้นเป็นวันแรม 15 ค่ำ ปีมะเส็ง นพศกจุลศักราช 1159 ตรงกับ พ.ศ.2340 สมเด็จพระนารายณ์ฯเมื่อเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯในนามของนักองเองนั้นก็มามีลูกเมียอยู่ในกรุงเทพฯ เมียก็เป็นเขมรพวกท่านนั้นแหละครับ ไม่ใช่คนไทยหรอก ลูกหลายแม่เสียด้วยชิครับเข้าใจว่าพอแตกเนื้อหนุ่มในราว

อายุ 18-19 ก็คงจะมีเมียแล้วเป็นเขมรด้วยกันอย่างว่า เมียนักเองหรือพระชายาของสมเด็จพระนารายณ์ฯ ชื่อนักโอดเป็นลูกขุนนางเขมร คนต่อมาชื่อนักแกเป็นลูกขุนนางเขมรเช่นเดียวกัน คนต่อมาคือคนที่ 3 ชื่อนักกรส จัดได้ว่าได้กุลสตรีเขมรทั้งนั้น นักโอดเมียคนแรกมีลูกเป็นชายชื่อนักองจันท์เกิดในกรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ.2334 นักแกมีลูกชื่อนักองพิมพ์เป็นชายเหมือนกันเกิดในกรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ.2336 อีกองหนึ่งชื่อนักองสงวนเป็นลูกแม่เดียวกับนักองจันท์เกิดในกรุงเทพฯ เหมือนกัน เมื่อปี พ.ศ.2337 ลูกชายคนที่ 4 ชื่อนักองอิมเกิดปีเดียวกันกับนักองสงวนแต่คนนี้เกิดกับมารดาที่ชื่อนักกรสตกลงสมเด็จพระนารายณ์ฯ มีลูกชายที่เกิดในเมืองไทยถ้าจะถือตามกฎหมายสัญชาติก็นับได้ว่าเชื้อชาติเขมร สัญชาติไทยทั้งนั้น เด็กพวกนี้เมื่อนักองเองกลับไปครองเมืองเขมรพ่อแม่ก็หอบลูกเขาไป ล้วนแต่เป็นเด็กยังไม่เดียงสาทั้งนั้น พุดเขมรไม่ได้เลย แต่ขณะที่นักองเองหรือสมเด็จพระนารายณ์ฯ ครองครองเมืองเขมรนั้นก็ได้อีกชายอีกคนหนึ่งชื่อนักองด้วง เป็นลูกแม่เดียวกับนักองอิมคือเป็นลูกของนักกรส ตกลงสมเด็จพระนารายณ์มีลูก 5 คน มีสัญชาติไทยเสีย 4 คน คนสุดท้ายคือมีสัญชาติเขมร เพราะเกิดที่เมืองเขมร คือนักองด้วง ตอนนี้นำตัวให้ตีหน้าน้อยครั้งเดียวเมามายเข้ามันจะเลอะ อ้าว อ้ายตีเกร่เข้ามาฟังทำไมเล่าเดี่ยวใครมาหยิบเอาอะไรจากหาบของเองไปกินเข้าไปไม่รู้ด้วยนา ไปหยิบมะยมดองมาสัก 5 บาท

เป็นอันว่าทายาทของสมเด็จพระนารายณ์ฯ ซึ่งเกิดจากเมียทั้ง 3 ล้วนแต่เป็นชายมี 5 คน ดังต่อไปนี้ นักองจันท์, นักองพิมพ์, นักองสงวน, นักองอิม 4 นักองนี้เกิดในเมืองไทย คือเกิดในกรุงเทพฯ พระมหานครที่ในวังเจ้าเขมร ถ้าจะถือตามกฎหมายสัญชาติก็ต้องถือว่า เชื้อชาติเขมร สัญชาติไทย ส่วนลูกชายคนสุดท้ายคือนักองด้วงนั้นเกิดตอนที่ได้อำนาจกรุงกัมพูชาแล้ว และเกิดที่เมืองเขมรจึงเป็นเขมรเต็มตัว เมื่อ

สมเด็จพระนารายณ์ฯ ตาย ลูกชายคนโตคือนักกองจันทน์อายุเพียง 6 ขวบ ส่วนคนรอง ๆ ลงมาก็ขนาดเรียนอยู่นูบาลนี้แหละครับยิ่งนักกองด้วงคนสุดท้ายด้วยแล้วดูเหมือนจะกำลังแบบเบาะ เมื่อเป็นเช่นนี้เมืองไทยก็จำเป็นต้องมีส่วนเข้าถือบังเหียนการปกครองเมืองเขมรโดยปริยาย ขณะนั้นผู้ที่จะเป็นหลักเมืองเขมรก็มีแต่สมเด็จพระฟ้าทะละหะ ซึ่งแต่เดิมเป็นพระยาขลาโหมชื่อเดิมว่าปก ที่ได้เป็นสมเด็จพระฟ้าทะละหะนี้ก็โดยพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงแต่งตั้งให้เป็นเพื่อบริหารราชการแผ่นดินช่วยสมเด็จพระนารายณ์ฯ ดังได้เล่ามาแล้วไว้ละ สมเด็จพระฟ้าทะละหะผู้สำเร็จราชการเมืองเขมรคนนี้ก็มีความจงรักภักดีต่อเมืองไทยไม่น้อยไปกว่าสมเด็จพระนารายณ์ฯ เพราะเข้ามาอยู่ในเมืองไทยตั้ง 12 ปี ระลึกถึงพระเดชพระคุณข้าวแดงแกงร้อนอยู่เสมอ เมื่อเมืองไทยจะเอาอย่างไรก็ยอมสิโรราบโดยดี สมเด็จพระฟ้าทะละหะจึงมีหนังสือกราบถวายบังคมทูลเกี่ยวกับเรื่องนี้เข้ามาในกรุงเทพฯ โดยให้พระยาจักรีขุนนางเขมรชั้นผู้ใหญ่ถือเข้ามาราบบังคมทูล ตอนนี้อย่าช่วยกันจำไว้หน่อยหนึ่งนะว่าพระยาจักรีเขมรผู้นี้ชื่อเดิมว่าแกบ เพราะตะแกงจะได้มีบทบาทสำคัญในตอนต่อไปอีก ดังได้เล่าแล้วว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ ต่อสมเด็จพระนารายณ์ฯ หรือนักกองเองอย่างถึงขนาด ทรงชุบเลี้ยงเป็นพระราชบุตรบุญธรรมมาอยู่ในกรุงเทพฯ ก็สร้างวังให้อยู่ บวชก็บวชให้ครั้นสึกแล้วก็ทรงมอบราชสมบัติเมืองเขมรให้อีก ไม่ได้หาให้อย่างเดียวคือเมียเท่านั้นเอง จะอย่างไรละครับพอแตกเนื้อหนุ่มก็มีตั้ง 3 เสียแล้ว เมื่อพระองค์ได้ทรงทราบว่าสมเด็จพระนารายณ์ฯ จากไปอย่างไม่มีวันกลับก็ทรงพระกรุณาอาลัยอย่างยิ่ง เพราะถือว่าเป็นพระราชบุตรบุญธรรม จึงมีพระบรมราชโองการให้ส่งศพสมเด็จพระนารายณ์ฯ เข้ามากรุงเทพฯ ด้วยมีพระราชประสงค์จะทรงจัดการศพและพระราชทานเพลิงในกรุงเทพฯ

พระมหานครด้วยพระองค์เอง ราชการบ้านเมืองเขมรนั้นให้สมเด็จพระฟ้า
 ทะละหะเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินและให้ทนต์บำรุงเจ้าชายทั้ง 5 องค์
 ของสมเด็จพระนารายณ์ไว้ให้ดี ตอนนี้เด็กชายทั้ง 5 ก็ได้เลื่อนฐานะ
 ขึ้นเป็นโอรสพระเจ้าแผ่นดินประเทศราชแล้ว ผมเห็นจะต้องใช้ราชา
 ศัพท์สักหน่อย ที่พูด ๆ มาแล้วนั้นใช้บ้างไม่ใช้บ้างก็เพราะหลงลืมมีนเมา
 อีกประการหนึ่งฐานะของเจ้าเขมรก็ขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่คงเส้นคงวาตามไม่
 ค่อยทันครับ คิดไปคิดมาก็เหมือนกับสีหนุนี้แหละ คือ คนสันดานมัน
 เสียวร้อยลั่นกะลาวน ประเดี๋ยวเป็นพระเจ้าแผ่นดินประเดี๋ยวก็ลาออกตั้ง
 พ่อเป็นแทน เกิดมาเฟิงจะมี สีหนุนี้แหละตั้งพ่อเป็นพระเจ้าแผ่นดิน
 เขามีแต่พ่อตั้งลูกกันทั้งโลก นี่กลับมาเป็นลูกตั้งพ่อ เพราะฉะนั้นถ้าผม
 เผลอเผลอในเรื่องราชาศัพท์ก็ขออย่าโทษผมว่าเป็นคนขี้เมาหลงลืม ทั้ง
 นี้มันเกิดจากเรื่องของเขมรยุ่งนั่นเอง เปรียบเสมือนผมขับรถตามรถคัน
 หน้าประเดี๋ยวก็ยกเลี้ยวซ้ายประเดี๋ยวก็ยกเลี้ยวขวาแล้วก็ไม่เลี้ยวสักที เรื่อง
 มันก็ไม่แคล้วชนท้ายกันแหละครับ

เอาละวกเข้ากลับเรื่องเขาราวเสียที พระยาจักรีเขมรที่ชื่อเดิม
 แกบนั้นก็รีบวิ่งแจ้นกลับไปเมืองเขมร แจ้งพระราชประสงค์และพระ-
 บรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกดั่งกล่าว
 แล้วให้สมเด็จพระฟ้าทะละหะผู้สำเร็จราชการฟังและให้รับรู้ทุกประการ
 อ้าว - เผลอไปลืมข้อความสำคัญไปตอนหนึ่ง คือว่าพระกระแสน์รับสั่ง
 ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ที่เกี่ยวกับทายาทของ
 สมเด็จพระนารายณ์ นั้น มีข้อความสำคัญว่า ให้สมเด็จพระทะละหะเป็น
 ผู้สำเร็จราชการเมืองเขมรทนต์บำรุงโอรสทั้ง 5 องค์ไว้จงดี เมื่อโอรส
 ทั้ง 5 นี้เติบโตแล้ว องค์ใดมีสติปัญญาพอที่จะปกครองบ้านเมืองได้
 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจะได้ทรงแต่งตั้งให้ครอบครอง
 ราชบัลลังก์เขมรสืบไป ตอนนีฟังให้ตีเนะหมายความว่า พระเจ้าแผ่นดิน

เขมรองค์ต่อจากสมเด็จพระนารายณ์ฯ ต้องให้ไทยเป็นผู้แต่งตั้งไม่ใช่เขมรเลือกขึ้นเอง ทางฝ่ายสมเด็จพระนารายณ์ฯ ผู้สำเร็จราชการเมืองเขมรก็ยอมปฏิบัติตามพระราชโองการทุกอย่าง นำศพของสมเด็จพระนารายณ์ฯ เข้ากรุงเทพฯ ทางเรือ แห่แหกันมาเป็นการใหญ่ออกจากท่ากระพงหลวงมุ่งเข้าสู่ปากน้ำเจ้าพระยา แต่แล้วพระศพของพระเจ้าแผ่นดินเขมรก็ไม่มีโอกาสได้เข้ามาเผาในกรุงเทพฯ เพราะขุนนางชั้นผู้ใหญ่ของไทยได้เข้าชื่อกันกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ไม่เคยมีธรรมเนียมที่จะนำศพเจ้าแผ่นดินประเทศราชเข้ามาเผาในกรุงเทพฯ พระมหานคร เกรงจะเป็นเสนียดจัญไรแก่บ้านเมืองขอให้ทรงงดพระราชดำรินี้เสีย ประกอบกับได้รับรายงานข่าวว่ากองทัพล้างแค้นจากทางทิศตะวันตกได้พุ่งข้ามแนวเขาตะนาวศรีเข้ามาแล้ว ไพร่พลโสร่งนำโดยหม่องทั้งหลาย หมายจะตีกรุงเทพฯ พระมหานครให้แตกจะมามัวเผาศพเจ้าแผ่นดินเขมรอยู่อย่างไร เวลานั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงปกครองประเทศในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช แต่พระองค์ก็ทรงเป็นนักประชาธิปไตยทรงฟังเสียงข้างมากอยู่เหมือนกัน เมื่อขุนนางชั้นผู้ใหญ่เข้าชื่อกันกราบบังคมทูลเช่นนี้ก็ทรงเห็นด้วย จึงมีพระบรมราชโองการการให้เรือเร็วรีบออกไปห้ามกระบวนศพพระเจ้าแผ่นดินเขมรไว้อย่าให้เข้ามาในเขตไทย จะจัดการเผาศพที่ไหนก็ตามใจ ขณะที่เรือเร็วถือพระบรมราชโองการไปห้ามศพพระเจ้าแผ่นดินเขมรนั้น ฝ่ายเขาก็แห่กันเข้ามาถึงโถงลำเจียกซึ่งจะอยู่ที่ไหนผมเองก็ไม่ทราบ ดูแผนที่ก็หาไม่พบเขาคงเปลี่ยนชื่อเป็นอย่างอื่นเสียแล้วกระมัง พอได้ทราบพระบรมราชโองการเช่นนี้ สมเด็จพระนารายณ์ฯ ผู้ควบคุมขบวนศพจะนำศพกลับก็ผิดธรรมเนียม ครั้นจะเผาศพพระเจ้าแผ่นดินของตนตามดงตามป่าก็ไม่สมพระเกียรติยศ เลยพากันวาดเรือเข้าเทียบฝั่งในดินแดนเขมร แล้วนำศพสมเด็จพระนารายณ์ฯ ไปเผาที่เมืองบันทายเพชรเป็น

อันสิ้นเรื่องไป และเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อประเทศไทยสมเด็จพระ
ฟ้าทะละหะได้จัดทหารเขมร 5,000 คน มอบให้พระยาจักรีที่ชื่อเดิม
ว่าแกบคนนั้นแหละนำมาสมทบกองทัพไทยเพื่อรบกับพลรบโสร่งที่ข้าม
ทิวเขา จะเข้าเมืองกาญจน์มุงกรุงเทพฯ เอาละครับที่นี้ถ้าจะพูดไปก็เป็น
เรื่องไทย รบพม่าเสียแล้วไม่เกี่ยวกับเรื่องนี้ เราพักผ่อนกันคนละกึ่งก่อน
ดีกว่า

มาจับเนื้อความใหม่ตั้งแต่เสร็จศึกพม่าทางเมืองเหนือและทาง
ภาคตะวันตก บ้านเมืองสงบราบคาบเป็นปกติดีแล้ว ในเดือน 3 ของปี
พ.ศ.2335 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้พาทนาย
เมืองเขมรคือนักองจันท์และนักองสงวนเข้ามาเฝ้าพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพฯ แล้วกราบบังคมทูลว่านักองพิมพ์ทนาย
คนที่ 2 ของสมเด็จพระนารายณ์ฯ ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ตกลงว่าทนาย
ของสมเด็จพระนารายณ์ฯ ก็คงเหลือ 4 คนเท่านั้น สมเด็จพระเจ้าตากสิน
เข้ามาตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ พักอยู่ที่วังเจ้าเขมรปากคลองหลอดเดือนเศษก็
กราบถวายบังคมลากลับไปเมืองเขมรตามเดิม ตลอดเวลาที่ผ่านมานี้
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ
แก่เมืองเขมรและทนายของสมเด็จพระนารายณ์ฯ อยู่ตลอดมา ครั้นใน
ปี พ.ศ.2337 นักองจันท์ทนายคนหัวปีของสมเด็จพระนารายณ์ฯ อายุ
ได้ 16 ปี เมื่อนักองคนนี้ออกจากเมืองไทยนั้นอายุได้ 6 ปีเท่านั้น แปล
ว่าไปอยู่เมืองเขมร 3 ปี พ่อก็ตายเป็นกำพรว้าพ่อเมื่ออายุได้ 9 ปี
สมเด็จพระเจ้าตากสินก็เฒ่าชราแก่ชราลงไปตามระเบียบเห็นว่าสำเร็จ
ราชการเมืองเขมรต่อไปก็ไม่ว่างแล้ว มันให้หลง ๆ ลืม ๆ บางวันเซ็น
หนังสือแล้วก็ไม่ได้เซ็น จึงพานักองจันท์ทนายคนหัวปีของสมเด็จพระ
นารายณ์ฯ ซึ่งขณะนั้นอายุได้ 16 ปี และนักองสงวนทนายคนรอง
อายุได้ 13 ปี เข้ามายังกรุงเทพฯ พระมหานครกราบบังคมทูลพระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าตนเองได้วาระราชการมาถึง 10 ปีแล้วจนบัดนี้อายุ 65 ทั้งไม่ได้โกงอายุด้วย ร่างกายก็เฉาชะเรแก่ชราขาดฮอร์โมนขาดกำลังวังชาไม่สามารถจะรับราชการสนองพระเดชพระคุณต่อไปได้ นักอง-จันท์แตกเนื้อหนุ่มอายุ 16 แล้ว สมควรจะวาระราชการเมืองเขมร พุดง่าย ๆ ก็ว่าสมเด็จพระฟ้าทะเลหะพานักองจันท์มาให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงสถาปนาเป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรแทนพ่อนั้นเอง เรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงพระดำริอยู่หลายวัน ส่วนสมเด็จพระฟ้าทะเลหะก็พาเจ้าเขมรทั้ง 2 องค์พักอยู่ในกรุงเทพฯ ซึ่งทางการของเราก็รับรองอย่างสมเกียรติ พักอยู่ในกรุงเทพฯ ไม่นานนักสมเด็จพระฟ้าทะเลหะก็มีอันเป็นไปล้มเจ็บลงกินยาอะไรก็ไม่หายเลยเกิดถึงอสัญกรรม บัดนี้เป็นอันว่าเมืองเขมรก็หมดสิ้นชนชั้นผู้ปกครองไปอีกหนึ่ง สกุลปกมนตรีก็เกิดขึ้นด้วยประการฉะนี้ พระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดงานศพผู้สำเร็จราชการเมืองเขมรอย่างสมเกียรติ ให้นำไปเผาที่วัดสระเกศ เพราะวัดนั้นพวกเขมรเขาเป็นคนปฏิบัติสังฆกรรมตั้งเล่ามาแล้ว กล่าวคือเป็นแฟนกันอยู่ ถ้าสีหนุมาตายเมืองไทยในเวลานี้ก็เห็นจะส่งไปเผาที่วัดสระเกศอีกเหมือนกัน

เมื่อเมืองเขมรสิ้นร่มโพธิ์ร่มไทรเช่นนี้แล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกก็จำเป็นต้องทรงแต่งตั้งนักองจันท์ให้เป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรสืบแทนจากพ่อทั้ง ๆ ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ นักองจันท์ได้รับพระราชทานพระนามว่า สมเด็จพระอุทัยราชาธิราชรามาริบัติ ศรีสุริโยพรรณ บรมสุนทรามหาจักรพรรดิราช บรมนารถบพิตร สถิตเป็นอัครกัมพูชาธิราชไภยบาลชาติวรวงศ์ ดำรงกรุงกัมพูชาธิบัติ ศรีโยธรัตนนครอินทปัตถ์กรุงรัตนบุรีรมย์อุดมมมหาสถานเป็นรัชกาลที่ 2 ของเขมร ยุครัตนโกสินทร์ที่ไทยแต่งตั้งเจ้ากรุงกัมพูชาใต้พระราชทานชฎาเครื่อง

ยศเครื่องสูงตามอย่างเจ้าประเทศราช โปรดให้ไปครอบครองบ้านเมืองต่อไป แล้วโปรดให้ทำการเกณฑ์คนตั้งกองสงวนด้วย โปรดให้พระยาจักรี (แกบ) พระยากลาโหม (เมือง) เป็นผู้ใหญ่ทำนุบำรุง ครั้นแล้วสมเด็จพระอุทัยราชา กับพระยาเขมรก็กราบถวายบังคมลาไป เป็นอันว่าทั้งพ่อและลูกได้เป็นเจ้าแผ่นดินเขมรก็ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของปฐมกษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรีโดยแท้ บุญคุณอันนี้ใหญ่หลวงยากที่จะหาอะไรมาเปรียบ สมควรที่เชื้อวงศ์จะพึงระลึกถึงอยู่ตลอดไป โบราณว่าคนลืมคุณข้าวแดงแกงร้อน ลืมร่วมโพธิ์ร่วมไทรที่เคยได้อาศัยมักจะทำกิดอัปรีภัยแก่ตน สมเด็จพระอุทัยพระเจ้าแผ่นดินหนุ่มแห่งเมืองเขมรองค์นี้ออกจะไม่ได้เรื่องได้ราวอยู่สักหน่อย คิดไปคิดมาก็ำเห็นใจเพราะไม่มีผู้ดูแลสั่งสอนแบบเดียวกับสีหนุทุกวันนี้ คือสีหนุนั้นฝรั่งเศสเอาไปเลี้ยงแต่เล็ก ๆ ก็ได้แบบอย่างธรรมเนียมฝรั่งเศสไป เรื่องการสนุกสนานเฮฮา กินเหล้าเดินร่าแก่งมาก ส่วนเรื่องวิชาการที่จะปกครองบ้านเมืองเรื่องอะไรเขาจะมาสอน จริงไหมครับท่านจางวาง สมเด็จพระอุทัยฯ กษัตริย์ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะวัยที่ตนเองนี้ก็ชักจะมีบทบาทอันไม่ค่อยเหมาะสมต่อเมืองไทยนัก ข้อนี้ผมเข้าใจว่าจะเกิดจากคนเลี่ยมสอนมากกว่า เพราะเด็กวัยที่ตนเองขนาดสมเด็จพระอุทัยฯ แหกปากร้องเพลงฝรั่งเรื่องที่จะคิดอ่านทำมาหากินและคิดการบ้านการเมืองเป็นไม่มีละ คงต้องมีเขมรที่ใจไม่ซื่อเลี่ยมสอนแน่นอน ดังนั้นในปีรุ่งขึ้นสมเด็จพระอุทัยฯ จึงมีศุภอักษรให้พระองค์แก้วกับพระยาจักรีขุนนางเมืองเขมรถือเข้ามากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ณ กรุงเทพฯ ใจความสำคัญในศุภอักษรนั้นมีว่าสมเด็จพระอุทัยฯขอพระราชทานนักองอีและนักองเภาซึ่งเป็นพี่ของสมเด็จพระนารายณ์ฯและเป็นพี่ของตนกลับคืนไปเมืองเขมร คงจะจำได้กระมังครับว่า นักองอีและนักองเภามาพึ่งพระบรมโพธิ์สมภารพร้อมกับสมเด็จพระนารายณ์ฯเมื่อครั้งยังเป็นนัก

องเอง แล้วกรมพระราชวังบวรหรือเรียกกันว่าวังหน้า ได้ทูลขอนักองอี
 นักองเภาไปเป็นพระสนมจนมีหม่อมเจ้าขึ้นมา ซึ่งรายละเอียดเหล่านี้
 จะไม่บรรยายละเอียดทุกอันสั้น ๆ พอเข้าใจเท่านั้นก็พอละมัง ขณะนั้นสมเด็จพระ
 กรมพระราชวังบวรหรือวังหน้าสวรรคตแล้ว บรรดาเจ้าจอมหม่อมห้าม
 ทั้งหลายก็พากันเป็นหม้ายไปตาม ๆ กัน ด้วยเหตุนี้กระมังสมเด็จพระ
 อุทัยฯ จึงได้ทูลขอญาติผู้ใหญ่ทั้ง 2 กลับออกไปยังเมืองเขมร แต่
 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกไม่โปรด ปรทานให้ไปเพราะ
 นักองอีและนักองเภาเป็นเจ้าจอมมีหม่อมเจ้าแล้ว ถ้าขึ้นไปปล่อยให้ไปก็จะ
 ทำให้แม่ลูกพลัดกันเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง ครั้นจะให้ลูกตามออกไป
 อยู่เมืองเขมรด้วยก็เป็นการเสื่อมเสียพระเกียรติยศของพระราชวงศ์จักรี
 ที่จะต้องไปพึ่งพาเขมร เพราะตามประวัติศาสตร์มีแต่เชื้อวงศ์กษัตริย์
 เขมรเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารกษัตริย์ไทย การที่จะให้เชื้อพระวงศ์
 กษัตริย์ไทยไปพึ่งเขมรนั้นเป็นไปได้ ทูตเขมรทั้งสองจึงพกเอาความ
 ผิดหวังกลับไปทูลสมเด็จพระอุทัยฯ ไม่ต้องสงสัยพระเจ้าแผ่นดินวัยทีน
 เองซึ่งได้รับลูกยูลูกหนุนจากเขมรสอพลออยู่ตลอดเวลาจะไม่โกรธ แต่
 โกรธก็จะทำอะไรได้จะมาแข่งฤทธิ์แข่งเดช (ขุนนางทหารสอพลอนี้
 เมืองไทยไม่มี แต่เรามีทหารเหล่า ส.พ. คือสรรพาวุธไม่เหมือนเขมรเขา)
 กับเมืองไทยเป็นเรื่องเหลือวิสัย เพราะบุญคุณของเมืองไทยที่มีต่อเมือง
 เขมรนั้นล้นเหลือนักดังที่เล่ามาแล้วถ้าหากเขมรขึ้นวุ่นวายขึ้นตอนนั้นก็ได้
 เรื่องชนิดหัวเจ็ดแปดตัวต่างหาก แต่นั่นแหละแม้จะไม่พอใจแต่ก็ทำอะไร
 ไทยไม่ได้หลังจากได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรแล้วปีเศษ ในปลายปีมะโรง
 พ.ศ.2339 สมเด็จพระอุทัยฯ ตอนนี้อายุย่างเข้า 18 ปีแล้ว ได้เข้ามา
 เฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระ-
 เจ้าอยู่หัวก็ทรงรับรองเป็นอย่างดีในฐานะที่ได้ทรงชุบเลี้ยงสนับสนุนมา
 พระเจ้าแผ่นดินวัยทีนเองท่องเที่ยวอยู่ในกรุงเทพฯ ถิ่นเก่าอยู่ 2 เดือน

ก็ข้างขึ้นปีใหม่ คือปี พ.ศ.2340 สนุกสนานหัวทกกันชีวิตตามประสาคนหนุ่ม บางวันก็ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบางวันก็ไม่ได้เข้าเฝ้าแล้วแต่เหตุการณ์ แต่ก็ได้รับการอารักขาเลี้ยงดูอย่างสมเกียรติทุกอย่าง เจ้านายขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายไทยก็มีได้รังเกียจเดียดฉันท์ถือว่าสมเด็จพระอุทัย เป็นคนไทยคนหนึ่งเพราะเกิดและเติบโตอยู่ในกรุงเทพฯ หลังปีใหม่แล้ว 2 เดือน สมเด็จพระอุทัยก็จะกลับบ้านกลับเมืองจึงเตรียมการออกเดินทางกลับ แต่นั่นแหละครับเด็กหนุ่มขาดการฝึกหัดอบรมไม่รู้ขนบประเพณีรู้แต่ว่าเมื่อจะกลับก็ต้องไปกราบถวายบังคมลาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามประเพณี สมเด็จพระอุทัยก็ได้ละทิ้งประเพณีอันนี้ แต่ไม่ได้ไปติดต่อกับกรมวังในเรื่องจะถวายบังคมลากลับคือคิดเอาง่าย ๆ ว่าในฐานะพระเจ้าแผ่นดินต่อพระเจ้าแผ่นดิน จะเข้าไปลาเมื่อไหร่วันไหนก็ได้ นี่แหละครับความคิดอ่านของเด็กหนุ่มขาดความรู้ความยังคิด ครั้นในวันที่จะยกขบวนกลับเมืองเขมรสมเด็จพระอุทัยตื่นแต่เช้าแต่งตัวเต็มยศพระเจ้าแผ่นดินประเทศราชพร้อมด้วยผู้ใกล้ชิดก็เดินสายอาด ๆ เข้าประตูวิเศษไชยศรีตรงไปยังประตูชั้นในเพื่อจะเข้าเฝ้าเลยทีเดียว การผ่านประตูวิเศษไชยศรีนั้นไม่ใช่เรื่องใหญ่เพราะเป็นเขตพระราชฐานชั้นนอก เจ้าหน้าที่เวรยามรักษาการณ์ก็รู้ว่าสมเด็จพระอุทัยเป็นใคร ก็ปล่อยให้ผ่านเข้าไปอย่างสะดวกไม่ทักไม่ถามอะไรละ ทั้งนี้ก็เพราะเห็นสมเด็จพระอุทัย เข้า ๆ ออก ๆ ในพระมหาราชวังอยู่เสมอ เมื่อถึงประตูชั้นในก็ไม่มีใครว่ากล่าวทัดทานเพราะเวรยามรักษาการณ์ชั้นในก็คิดอย่างเดียวกันกับเวรยามรักษาประตูวิเศษไชยศรี เข้าใจว่าสมเด็จพระอุทัย ได้รับกำหนดนัดหมายให้เข้าเฝ้าแล้วก็ปล่อยให้ขบวนเขมรผ่านเข้าไปอีก ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเพิ่งจะเสด็จออกพระบัญชาหรือโผล่หน้าต่างเป็นการส่วนพระองค์ยังไม่ออกขุนนาง พุดง่าย ๆ อย่างคนธรรมดาที่ว่ายังไม่ถึงเวลารับแขก

แต่สำหรับเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินจะเสด็จออกขุนนางก็ต้องมีหมายกำหนดการว่าวันนั้นเวลานั้น ๆ จะเสด็จออกกับผู้ใด ๆ ตามหมายกำหนดการซึ่งกรมวังจัดขึ้นแล้วนำถวายไว้ล่วงหน้า เรื่องนี้อย่าว่าแต่พระเจ้าแผ่นดินเลยครับ แม้แต่นายกรัฐมนตรี เอาละให้ต่ำกว่านั้นขนาดเจ้ากรมหรืออธิบดีนี่ก็เถอะจะรับแขกรับหรือทางราชการหรือจะเจรจาข้อราชการเรื่องใด ๆ ก็ต้องมีกำหนดการไว้ล่วงหน้า ไม่ใช่ที่กำลังนั่งผ้าขาวม้าอยู่ในห้องน้ำแขกก็ไปเคาะประตูห้องน้ำพูดกันอย่างนี้มันก็เกินไป ข้อสำคัญนั้นแขกก็ต้องมีกิริยามรรยาทว่าการพบปะพูดจានี้จะเป็นส่วนตัวหรือราชการ ถ้าเป็นส่วนตัวคุ้นเคยกันแค่ไหน เป็นเพื่อนเก่าครั้งอยู่โรงเรียนนายร้อยรียอย่างนี้ก็นั่งกางเกงแพรตัวเดียวลงมากุยกั๊กในห้องรับแขกหรือสนามหน้าบ้านก็ยังได้ แต่สำหรับเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินแล้วพิธีการเยอะกว่านี้ครับ สมเด็จพระอุทัยฯ ไม่เข้าใจเพราะไม่มีใครสั่งสอนในเรื่องกิริยามรรยาทการควรไม่ควร พาพวกห้องส่ายอาด ๆ เข้าไปเลยอย่างนี้ก็มากไปหน่อยจริงอยู่ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกพระบัญชาขึ้น ก็ย่อมมีราชการเฝ้าแทนอยู่เป็นอันมาก เช่นข้าราชการกรมวังหรือราชองครักษ์ พูดง่าย ๆ ก็ว่าเป็นข้าราชการในพระองค์ ส่วนข้าราชการภายนอกก็ต้องไปนั่งรอเข้าเฝ้ายังท้องพระโรงจนกว่าจะถึงเวลาออกขุนนางสมเด็จพระอุทัยฯ ไม่ฟังเสียงไม่รู้เรื่องพรวดพราดเข้าไปก็คุกเข่ากราบถวายบังคมลากลับเมืองเขมรทันที ท่านจางวางก็เคยอยู่ในรั้วในวังมานานไม่ใช่หรือครับ เสด็จในกรมมะ.....ของท่านจางวางเคยกริ้วคนทะเล่สิ่งตั้งตั้งบ้างไหม? ผมหมายถึงคนทะเล่สิ่งตั้งตั้งแบบนี้ อ้อ-กริ้วไซ้ไหม? ก็กริ้วซีครับ นี่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนะ เจ้ามหาชีวิตของคนทั้งประเทศ พระชนม์มาขุของพระองค์ท่านก็มากกว่าพ่อของสมเด็จพระอุทัยเสียอีก ทั้งได้ทรงชุบเลี้ยงสนับสนุนส่งเสริมทั้งพ่อและลูก เมื่อสมเด็จพระอุทัย ชุ่มช้ำมเข้าไปเช่นนี้ก็กริ้วขึ้นมาทันที เพราะพระองค์ไม่ทรงทราบว่าสมเด็จพระ

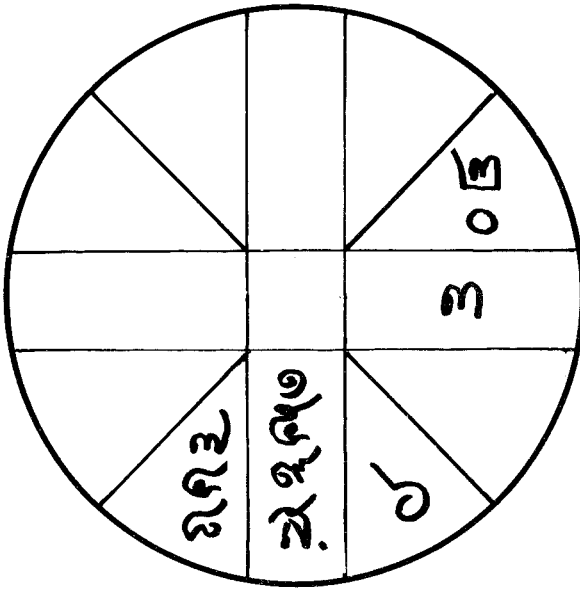
พระอุทัย จะเข้ามาถวายบังคมทูลลาในเวลานี้ หมายกำหนดการก็ไม่มีแล้ว เข้ามาได้อย่างไร เลยทรงตำหนิติเตียนสมเด็จพระอุทัยอย่างรุนแรงดุเดือด ต่อหน้าขุนนางที่เฝ้าอยู่ในขณะนั้น คราวนั้นพระเจ้าแผ่นดินของวียดนามเอง เชมรได้รับความอับอายมากถึงกับหน้าสลดลงทีเดียว ก็สมแล้วนี่ครับทำอะไร นอกกรีตนอกรอยตัวไม่รู้อะไรก็ควรจะถามระเบียบปฏิบัติราชการเขา เสียก่อน ไม่ควรจะข่มขามอย่างนี้ ในที่สุดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็มีพระบรม ราชานุญาตให้สมเด็จพระอุทัย “เตี๊ยะปะเตี๊ยะ” กลับเมืองเขมรตามความ ประสงค์

สมเด็จพระนโรดมสีหนุ เดินทางมาถึงไทยอีก โดยมี พล.อ.อ.สิทธิ เสวตศิลา รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงการต่างประเทศไปต้อนรับท่ามกลางบรรยาการที่อบอุ่น และให้สัมภาษณ์ รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่

ดวงชะตาเจ้าสี่หนู

คำนวณและพยากรณ์โดยอาจารย์ทองเจือ อ่างแก้ว เมื่อเดือนสิงหาคม 2505 (อดีตนักบินสายแดง ผูกบินขับไล่ป้องกันพระนคร)

อังคารที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๕ (ปีจอเดือน ๑๒)

พนมเป็ญ กัมพูชา

4

เขมรแปรพักตร์

ครั้งนั้นสมเด็จพระอุทัยวาทษัตริย์เขมรวัยทีนเองได้รับความอับยศเป็นอันมาก เพราะถูกกริ้วต่อหน้าขุนนางผู้ใหญ่ของไทย จึงไม่ต้องสงสัยว่าสมเด็จพระอุทัยวาท จะไม่เจ็บแค้นไปตามประสาเด็กหนุ่มซึ่งขาดความยับยั้งชั่งใจ และมักจะมองไม่เห็นความผิดของตัวเอง ท่าทีของสมเด็จพระอุทัยวาท มีกระด้างกระเดื่องอยู่บ้างแบบเดียวกับสีหนุเป็นคนนิสัยคล้าย ๆ กัน แต่ก็ไม่กล้าแสดงอะไรออกมาให้มากมายจนเกินไป เพราะกำลังของเมืองเขมรไม่เพียงพอที่จะทำให้ไทยระคายเคืองได้ แต่ก็เรียกว่าได้วาทครานั้นเป็นการจุดชนวนที่ไทยจะได้ยุ่งกับเมืองเขมรอีกถึงขนาดลงมือใช้กำลังกัน ก็เช่นเดียวกับสีหนุนั่นแหละครับพอจะตายก็วิ่งเข้ามาพึ่งไทย ครั้นหมดเคราะห์หมดโศรกแล้วก็ตั้งแ่งตั้งงอนไม่คิดถึงบุญคุณหาเรื่องวุ่นวายต่างต่างนานา ดังได้ทราบอยู่แล้ว มีผู้ถาม ว่าสีหนุเป็นคนอย่างไร ผมก็บอกได้ตรง ๆ ว่า สีหนุเป็นคนตลบตลวงร้อยล้นกระลาวนหาที่เปรียบมิได้ และข้อร้ายที่สุดนั้นสีหนุเป็นคนทรยศต่อคนไม่เลือกหน้า ขอนอกเรื่องนอกราวสักหน้อยเถอะนะ อาจารย์ทองเจืออ่างแก้วได้ผูกดวงชะตาสีหนุแล้ววิจารณ์ดวงไว้เมื่อปี 2505 ดังนี้

สีหนุเกิดเวลาเช้าของวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ.2465 ตรงกับวันอังคาร ปีก่อ เดือน 12 อาจารย์ทองเจือวิจารณ์ดวงชะตาของปีเกิดสีหนุว่ากาลโยคมี่ดังนี้ วันพฤหัสบดี - ธงไชย วันอาทิตย์ - อธิบดี วันพุธอุบาทว์ วันอังคาร - โลกาวินาศ ดังนั้นเมื่อนักองสีหนุเกิดวันอังคาร จึงพลอยมีอุปนิสัยไปตามเกณฑ์ชะตาประจำปีนั้น ๆ ดวงของสีหนุเป็นแบบนี้ครับ พระเกตุ, พระพฤหัสบดี, พระอาทิตย์ กุมลัคน์อยู่ราศีตุลย์

พระศุกร์เป็นตนุเศษอยู่ราศีพิจิก พระอังคารอยู่ราศีมังกร พระจันทร์
ร่วมฤตยู อยู่ราศีกุมภ์ พระเสาร์ พระราหู และพระพุธ รวมอยู่ในราศี
กันย์ ซึ่งเป็นเรือนวินาศแก่ลัคนา หลักอินทภาสโคจรอยู่ราศีมังกรฤกษ์
ภูมิปาโลนวางค์ศุกร์ หลักบาทจันทร์โคจรอยู่ราศีกุมภ์ ฤกษ์เพ็ชรฆาต
นวางค์อังคาร

เพราะฉะนั้นจะขอวิจารณ์เพราะเหตุประจําราศีของสี่หนูดังต่อไป
นี้ สี่หนูเกิดวันอังคาร ตามกาลโยคประจําปีจอ พ.ศ.2465 วันอังคาร
เป็นวันโลกาวินาศ ขณะที่สี่หนูเกิดดาวอังคารโคจรอยู่ราศีมังกร 8 องศา
53 ลิปดา มีรัศมีเป็นมหาอุจจ์ เพราะฉะนั้นดาวอังคารเป็นตนุเกษตร
เป็นเหตุให้สี่หนูมีอุปนิสัยขุ่นเฉียวว้าวาม, เจ้าโทษะจริต, เต็มไปด้วยความ
รู้ลึกอิจฉาริษา และเมื่อรัศมีของดาวอังคารเป็นมหาอุจจ์ ความรู้ลึกกรุนแรง
ดังกล่าวจึงเพิ่มทวีคูณ ดาวอังคารเป็นอริ โคจรอยู่เรือนพันธุแก่ลัคนา
และเรือนสหัชชะแก่ตนุเศษ จึงเป็นเหตุให้บังเกิดแตกแยกชิงดีชิงเด่นกัน
ในระหว่างญาติและมิตรสหาย ความซื่อสัตย์สุจริตไม่จำเป็นต้องพึงมี
เพราะตัวอริเข้าไปครองอยู่ในเรือนพันธุและมิตรสหาย สี่หนูจึงไม่มีญาติ
และมิตรที่แท้จริง เนื่องจากตนเองคอยฉวยโอกาสรีดไถและกิดตลบหัก
หลังอยู่ตลอดเวลา ตามสันดานของผู้เป็นอริแก่กัน ดาวอังคารมีองศา
8 องศา 53 ลิปดา เสวยโจราแห่งฤกษ์ ตะติยะนวางค์พฤหัสบดีซึ่งเป็น
นิจ จึงตรงกับอุปนิสัยของสี่หนูทุกประการ ได้มาซึ่งสิ่งของ เงินตรา
ชื่อเสียง ย่อมได้มาด้วยเล่ห์กระเท่ห์ บีบบังคับฉกฉวยชิงเอา เพราะเกิด
มาดาวอังคารอยู่ใต้ฤกษ์ดาวโจรฤกษ์ที่ 21 ราศีมังกร บันดาลให้อุปนิสัย
สันดานทรยศไม่ซื่อตรงต่อมิตรสหาย (ญาติและมิตรของสี่หนูควรสังวรณ
ไว้) กิดหักหลังตลบตลวงจนสิ้นอายุขัย เนื่องจากดาวอังคารเสวยฤกษ์โจร
ดาวพฤหัสบดี กุมลัคน์, กุมอาทิตย์, กุมเกตุ, อยู่ราศีตุลย์ ดาวพฤหัสบดี
ให้คุณกับสี่หนูมากจึงได้มาเกิดในตระกูลร่มนันท์ แต่ดาวพฤหัสบดีดวงนี้

ไม่บริสุทธิ์ เนื่องจากเป็นเจ้าของเรือนอริแก่สี่หนูจึงส่งผลให้เป็นโรครภายใน
 ช่องท้องและทรวงอก ดาวพฤหัสบดีเสวยฤกษ์สวาทิที่ 15 ในราศีตุลย์
 รูปหนึ่งผูกคอสุนัขหมายความว่าบุคคลผู้ใดเกิดใต้ดาวอันเป็นศรีมีมงคล
 แก่ตนแต่เสวยฤกษ์สวาทಿಯ่อมบันดาลให้พลัดพรากจากถิ่นที่อยู่แต่ยังเยาว์
 ไปต่างถิ่น และหากไม่ระงับยับยั้งความทะเยอทะยานไม่รู้จักประมาณตน
 หยิ่งถ่าพองเพื่อเบ่งรัศมีให้เท่าเทียมกับมิตรประเทศ ผลสะท้อนก็คือความ
 สลาบแช่งเหยียดหยามถูกดูหมิ่นดูแคลนประสบกับความอึดคัดขาดแคลน
 ในที่สุด ดาวพฤหัสบดีตามธรรมชาติและปกติเป็นดาวที่ให้คุณจะหาดาวอื่น
 เปรียบมิได้ ให้ความน่ารักเคารพและบูชา ให้ความกตัญญูเป็นยอดเยี่ยม
 แต่บังเอิญดาวพฤหัสบดีของสี่หนูเป็นเจ้าเรือนอริ มีหน้าซำยังเป็นเรือน
 วินาศน์แก่ตนุคั่นและตนุเศษ จึงบันดาลให้ผลทางตรงข้าม คือ แทนที่
 จะเป็นบุคคลที่น่าเคารพนับถือ กลับกลายเป็นบุคคลที่พึงรังเกียจของมหา
 ชนแห่งมิตรประเทศ แม้กระทั่งประชาชนของตนเองก็พากันหวาดกลัว
 และหัวนเกรง และแทนที่จะส่งผลให้มีความกตัญญูกลับเป็นผู้มีนิสัยตลบ
 แดงมีเล่ห์เหลี่ยมนานาประการ แม้แต่วงฆาตคณาญาติของตนเอง ทำให้
 เป็นผู้ลือเลื่องไม่รู้จักสิ้นสุด ไม่รู้จักคำว่าพอดี แต่ก็ต้องประสบกับ
 ความวิบัติไม่มีทางหลีกเลี่ยงจนหมดสิ้นเช่นกัน เมื่อดาวพฤหัสบดีมีจุด
 อ่อนด่างได้วิจารณ์มาดั่งข้างต้นนี้แล้ว จึงเปิดโอกาสให้ราหูเสาร์และพุธใน
 เรือนวินาศ ทฤษฎีเป็นผลสำเร็จ ดาวศุกร์ เป็นตนุคั่น และเป็นคนุเศษ
 รัศมีเป็นประเป็นศูนย์ชะพาหะ นำหน้าลัคนาเสวยสมโณแห่งฤกษ์ บัง
 อูปนีสัยดังนี้ รัศมีของดาวศุกร์จะบันดาลให้เจ้าชตาอ้วน-ขาว แต่เมื่อ
 เป็นประย้อมบันทึกความเปล่งปลั่งสว่างาม และก่อให้เกิดมีโรคประจำ
 ตัวโดยทำลายไตให้พิการและเป็นบุคคลไร้สมรรถภาพในทางเพศได้ในที่
 สุด ดาวศุกร์รัศมีเป็นประอยู่ในเรือนกคุมภะย่อมบันทึกอนและทำลายทรัพย์
 สิ้นไปในทางฟุ้งเพื่อบำรุงบำเรอกามคุณ ดาวศุกร์รัศมีเป็นประ เป็นตนุ

ลัคนาและตनुเศษ ย่อมส่งผลให้เป็นบุคคลมีนิสัยตลบแต่งไม่มีความจริง
 กับมนุษย์ใด ๆ ทั้งสิ้น วาจา นั้นเชื่อถือมิได้ ดาวเสาร์ รัศมีเป็นอุจจาวิลาศ
 เสวยเทวีแห่งฤกษ์ ความหมายคือ เกียรติยศชื่อเสียง การเงิน พันธูแก่
 ลัคน์และมิตรสหายแก่ตनुเศษ โคจรอยู่ในราศีกันย์ร่วมกับดาวพุธและราหู
 ในเรือนวินาศน์แก่ลัคนาของสี่หนูเอง ความหมายคือไม่สามารถจะปกป้อง
 รักษาชื่อเสียงและทรัพย์สินลงจนมาได้ จะมีวิธีจัดหามาได้ด้วยประการใด ๆ
 ย่อมต้องละลายสูญไปเนื่องจากเป็นภพวินาศน์แก่เจ้าชาตา ดาวเสาร์รัศมี
 เป็นอุจจาวิลาศ บังญาติขึ้นอาวุโสมิตรสหายชั้นไว้เนื้อเชื่อใจเข้าออกนอก
 ในทุกทิวาราตรีกาลจะร่วมมือวางแผนร่วมกับราหู เป็นทั้งเลือดเนื้อเชื้อไข
 ซึ่งไปไขทิ้งไว้ในสถานที่ต่าง ๆ กับบรรดามุขมนตรีซึ่งปัจจุบันกำลังกุม
 อำนาจบริหารกิจการอยู่ ได้พยายามจะรื้อถอนอำนาจและการเงินโดยไม่ให้
 ให้กระทบกระเทือนความรู้สึกและให้รู้ตัว ดาวเสาร์เป็นเจ้าแห่งความวิตก
 วิจารณ์ เมื่อสถิตย์อยู่เรือนวินาศน์ ก็ย่อมใคร่ครวญไตร่ตรองคิดคำนึง
 ถึงความสูญเสียมหาศาล การจากไปอย่างไม่มีวันกลับมาของบุคคลที่ตน
 เสน่หา ความพลาดหวังในอนาคตของเลือดเนื้อเชื้อไข การดำเนินวิเท-
 โศบายผิดพลาดจนเป็นเหตุให้ต้องถูกเนรเทศจากอำนาจราชศักดิ์จากแผ่นดิน
 ดินที่เคยเรืองอำนาจจะกระตุ้นเตือนประสาทให้คอยหลอกลอนอยู่ทุก
 เมื่อเชือวัน ประกอบกับกำลังแรงดันอันดีด้านมฤตยูของราหูคู่มิตร จะ
 เป็นชนวนผลัดกันให้ชาตาชีวิตของสี่หนูประกอบด้วยเคราะห์กรรม อุบัติว-
 เหตุในบั้นปลายแห่งชีวิตในที่สุด ราหูความหมายของปุตตะแห่งลัคนา
 และพันธูของตनुเศษเสวยโจโรแห่งฤกษ์ที่ 12 ราศีกันย์ ตรียางค์พิษ
 และเป็นภพวินาศน์ของลัคนาความหมายคือญาติและเชื้อวงศ์ของสี่หนูเอง
 จะคิดประทุษร้ายแย่งชิงหักโค่นอำนาจเนื่องจากเสวยฤกษ์โจโรในเรือน
 วินาศน์ จันทร ซึ่งมีความหมายแห่งกาลกิณีของมนุษย์เกิดวันอังคาร
 โคจรอยู่ในภพปุตตะราศีกุมภ์เรือนราหูนั้น หมายถึงเลือดเนื้อเชื้อไขบุตร

ชายหญิงของสี่หนุเอง ก็จะร่วมทรยศคิดคดช่วงชิงอำนาจด้วย แต่รัศมีของราหูนั้นท่านว่ามีเล่ห์เหลี่ยมนับแสนๆ เพลง อาจจะปฏิบัติจนสี่หนุเคลิบเคลิ้มให้ความไว้วางใจ แต่แล้วในที่สุดสี่หนุก็ต้องประสบหายนะกรรมโดยถูกวงษาคณาญาติและเลือดในอกของตนกระทำโจรกรรมเป็นผลสำเร็จ ราหูร่วมกับดาวเสาร์เป็นคู่มิตร ราหูธาตุดม ดาวเสาร์ ธาตุไฟ และมีดาวพุธร่วมอยู่ด้วยอีกดวงหนึ่ง ดาวพุธเป็นคู่สมพลกับดาวเสาร์ แต่เป็นศัตรูเป็นชาติเวรกับราหู เมื่อร่วมราศีกันทั้ง 3 ดวงในเรือนวินาศน์ของเจ้าชวดสี่หนุ ดังนั้นการจบชีวิตของสี่หนุจึงจำต้องถูกทรยศหักหลังล้างแค้นและอุปัทวเหตุอย่างร้ายแรงโดยไม่มีทางจะหลีกเลี่ยงได้ (ต่อไปนี่คือคำพยากรณ์สำหรับปี 2505 โปรดบทพจนดู)

ได้แจ้งให้ทราบถึงความคับขันของเกณฑ์ของสี่หนุมาแล้วว่า กำลังประสบมรสุมหลายด้าน คือสุขภาพทรุดโทรมป่วยเจ็บหลายสมุฐานโรคเส้นประสาทกำเริบหนักถึง 2 ระยะด้วยกัน คือตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม ถึงวันที่ 23 กันยายน 2505 และตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม ถึงวันที่ 9 ธันวาคม 2505 โรคไต กำเริบหนักตั้งแต่วันที่ 4 สิงหาคม จนถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2505 การเงินก็ขาดแคลนคับแค้นยิ่งนัก ทั้งนี้เนื่องจากต้องหมดเปลืองไปในด้านการทหาร เป็นเหตุให้สี่หนุสำนักถึงความบ่าบั่นและความผิดพลาดของตน ความหยิ่งลำพองและหวาดวิตกว่าจะสูญเสียอำนาจจึงจำต้องหนีไปรีดไถเอาทั้งวงษาคณาญาติและสมุนใกล้ชิด แต่ถึงอย่างไรก็ไม่สามารถจะแก้ไขเหตุการณ์ในเรื่องการขาดแคลนเงินภายในระยะกำหนดให้ไว้ข้างต้นนี้ได้ โรคไตของสี่หนุมีโอกาสบันเทาลงได้ชั่วคราว ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน ถึงวันที่ 29 กันยายน 2505 และแล้วก็จะกลับทรุดโทรมลงอีกตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน เป็นต้นไป จนถึงสิ้น พ.ศ.2505 ก็ยังไม่เป็นปกติได้ และเมื่อยังพิจารณาดวงชาตาของสี่หนุในอนาคตอันใกล้นี้ยังมีฉนวนหน้หนักขึ้น กล่าวคือ ตั้งแต่วันที่ 29

กันยายน ถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2505 ดาวอังคารจร ซึ่งเป็นนางศ์บาท
 จันทรปฏิสนธิจะโคจรมาเล็ง ดาวอังคารเดิมในราศีมังกร อาทิตย์จรซึ่ง
 เป็นนางบาทจันทรจะโคจรเข้าสู่ราศีตุลย์ กระทบกับอาทิตย์และดาว
 พฤหัสดีเดิม ตั้งแต่วันที่ 17 ตุลาคม ถึงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2505
 ในระยะเวลาดังกล่าวดาวพฤหัสดีโคจรอยู่ราศีกุมภ์ ซึ่งมีมฤตยูและจันทร์
 เดิมสถิตย์อยู่ จึงต้องฆาตตามตำรับว่าดังนี้ อนึ่งพฤหัสดีถูกจันทร์
 ภูมเสกเล็งอังคารสุริเยศต้องถักันหมายจะต้องโทษราชทัณฑ์อาชญาตาย
 สำหรับทายชีวะตะแบงซอน ดวงชาตาของสี่หนูเข้าสู่ฆาตชัยตามตำรับ
 ทุกประการ” จึงเป็นการเศร้าสลดและเอน็จอนาใจแทน หากสี่หนูไม่เร่ง
 ระมัดระวังตนเห็นจะไม่พ้นจากการประสบอุบัติเหตุแน่นอน หากจะ
 ระมัดระวังตนไม่ยอมเดินทางใกล้ไกล โรคไตก็จะเล่นงานเองอวมแงม
 โรคประสาทซึ่งกำเริบถึงสุดขีดอาจทำให้ถึงกับคลุ้มคลั่ง สี่หนูประกอบ
 มหันตกรรมไว้ถึงกับหน้าซัดใจหันตกรรมนั้นต่อไปจนกว่าจะสิ้นกรรม
 ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม ถึงวันที่ 26 สิงหาคม 2505 และตั้งแต่วันที่
 26 กันยายน 2505 ถึงวันที่ 11 ตุลาคม 2505 ทั้งระยะภายในกำหนด
 วันที่แจ้งให้ทราบ สี่หนูจะต้องเลือดตกยางออกแน่นอน ดาวอังคาร
 นววงค์ บาทจันทรเดิม โคจรเข้าสู่ราศีกรกฎร่วมหลักอินทราสถร ร่วม
 ราหูจร และเล็งดาวอังคารเดิมในราศีมังกรและเป็นนางศ์บาทจันทรปฏิสนธิ
 ด้วย ราศีมังกรเป็นภพ กัมมะ แก่ถักัน เป็นภพอริแก่จันทร ตั้งแต่วันที่
 29 กันยายน ถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2505 ดาวอังคารโคจรเข้าสู่ราศี
 กรกฎ หมายถึงเหตุการณ์ด้านทหารตึงเครียดและอลเวงสาเหตุเนื่องจาก
 งบประมาณการเงินไม่พอจ่าย เหตุจะเกิดตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม ถึงวันที่
 9 ตุลาคม 2505 และจะบังเกิดอารมณ์เคร่งเครียดเอาที่บวงษาคณาญาติ
 และสมุนบริวารของตนเองตั้งแต่วันที่ 15 ตุลาคม ถึงวันที่ 22 ตุลาคม
 2505 ดังนั้นเมื่อทราบระยะวันเวลาเคราะห์ร้ายของสี่หนูล่วงหน้าจึงพยายาม

ปลีกล้วยย่ำร่วมเดินทางด้วย จะประสบอุบัติเหตุ และถูกเบียดเบียนเอาเล็กเอาน้อย เพราะคนมันกำลังจะสิ้นเนื้อประดาตัว ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม ถึงวันที่ 29 สิงหาคม 2505 ทักษาประจำเดือนของสี่หนูหมุนเวียนมาถึงราหูซึ่งเป็นบาปเคราะห์ เป็นลัคน์เดิม ดังนั้นบรรดาข้าราชการวงษาคณาญาติของสี่หนูจึงใช้วิธีหน้าไหว้หลังหลอก เป็นเหตุให้บังเกิดการสับสนอลหม่านขึ้นในวงการเมือง วงการงาน สี่หนูเองก็กำลังเป็นโรคประสาทกำเริบ หวาดระแวงว่าจะถูกทรยศหักหลัง เนื่องจากประชาชนเขมรกำลังระส่ำระสายประสบกับความอดอยากลำเค็ญ ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลของดาวเสาร์กำลังโคจรพักตร์องศากระทบกับดาวอังคาร เริ่มตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม ถึงวันที่ 23 กันยายน 2505 นอกจากดาวเสาร์จะลงโทษบันดาลให้โรคประสาทกำเริบแล้ว ดาวศุกร์ก็จะโคจรเข้าสู่ราศีกันย์ ตั้งแต่วันที่ 4 สิงหาคม ถึง 30 สิงหาคม 2505 รัศมีของดาวศุกร์เป็นนิจโคจรมากระทบราหู ดาวเสาร์ ดาวพุธเดิมในเรือนวินาศนะของสี่หนูย่อมก่อให้เกิดการอลเวงในเรื่องการคลัง การขาดแคลนเงินตรานำมาแจกจ่ายเงินเดือนเบี้ยเลี้ยงทหาร อาจมีการเลื่อนกำหนดจ่ายเงินเดือนข้าราชการตามอำนาจแห่งดวงดาวนพเคราะห์ สี่หนูกำลังจะใช้อุบายตลบตลวงหาเงินเอากับผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและวงษาคณาญาติของตน (อาจใช้อุบายเล่ห์เหลี่ยมหยิบยืมเอาจากต่างประเทศ เนื่องจากดาวศุกร์โคจรมาร่วมราศีกับราหู)

ในด้านสุขภาพ โรคไตกำลังกำเริบผสมกับโรคประสาทอย่างแรง สี่หนูกำลังกินไม่ได้ เบื่ออาหาร นอนก็ไม่หลับ หวาดผวาสะดุ้งตลอดคืน ร่างกายจะปวดบวมตามไขข้อต่าง ๆ ไหนจะคลาดแคล้วเรื่องเงินทอง ไหนจะหวาดระแวงพวกงวงษาคณาญาติและบริวารของตนเอง จะทรยศหักหลังแย่งชิงอำนาจวันที่ 7 สิงหาคม ถึงวันที่ 12 สิงหาคม 2505 หากว่าสี่หนูไม่เดินทางไปพักผ่อนรักษาตัวนอกระบบจากบริเวณสถานที่เคยอยู่

ทุกวันนี้ รับรองว่าหมอมจะต้องวิ่งพล่านเนื่องจากความดันโลหิตสูงทำพิษเอาแน่นอน โรคประสาท โรคกะเพาะลำไส้ โรคไต กำลังกำเริบหนัก ดาวเสาร์โคจรถึงดาวอังคารของสีหนุตั้งแต่ 31 กรกฎาคม ถึง 23 กันยายน 2505 ดาวศุกร์โคจรเข้าสู่ราศีวินาศนะของสีหนุ ตั้งแต่วันที่ 4 ถึง 30 สิงหาคม 2505 สุขภาพของสีหนุจะมีอาการป่วยปรากฏตามรายละเอียดตามกำหนดเวลาดังกล่าวข้างบนนี้ (ลองพิจารณาทบทวนความหลังที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2505 ของสีหนุดูก็แล้วกันว่าจริงหรือไม่จริง)

อ้าว ตอนนี่ดื่มกันอีกคนละก๊ง แสดงความเสียใจว่าทำไมงานจางวางเรื่องบาปกรรมเป็นเรื่องสำคัญมากลงได้สร้างกรรมชั่วอย่างนี้ไม่มีวันหนีพ้นนรกเป็นอันขาด ชาวเขมรที่อดอยากเดือดร้อนอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะสีหนุเป็นต้นเหตุ ผ่าเหล่าผ่ากอเหมือนกับสมเด็จพระอุทัยฯ บรรพบุรุษของตน

ทีนี้เราจะหันกลับไปสู่เหตุการณ์ครั้งสมเด็จพระอุทัยฯ ต่อไป สมเด็จพระอุทัยฯ จะกระด้างกระเดื่องต่อสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเลยเอาใจไปฝากฝังกับญวน ขอให้จำไว้ว่าบรรพบุรุษของสีหนุนั้นมีนิสัยชอบประพฤติตนเป็นข้าสองเจ้าบ่าวสองนายชก้นำเข้าลี้กชกศึกเข้าบ้านอยู่เสมอ แต่ผลที่ได้รับก็คือความล่มจมของเมืองเขมรทุกครั้งไป ประชาชนชาวเขมรต้องเสียชีวิตเพราะการชกนำเข้าลี้กชกศึกเข้าบ้านนี้นับเป็นจำนวนไม่น้อย ไหนจะถูกกวาดต้อนพลัดถิ่นาคาที่อยู่นับเป็นหมื่นเป็นแสน ด้วยเหตุนี้เองพลเมืองของเขมรจึงน้อยนัก ถ้าหากผู้นำประเทศมีสติปัญญาครอบครองแผ่นดินให้ปกติสุขเยี่ยงประเทศอื่นเขา เขมรจะมีพลเมืองมากกว่านี้โดยไม่ต้องสงสัย สมเด็จพระอุทัยฯ เมื่อหันไปฝากฝังกับญวนแล้วก็เริ่มตีตนออกห่างจากไทย เลยเกิดมีเรื่องไม่ลงรอยกันขึ้นกับขุนนางชั้นผู้ใหญ่เขมรคนหนึ่งก็เนื่องมาจากความเห็นทางการเมืองขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ขุนนางผู้ใหญ่คนนี้คือ พระยาเดโชชื่อเดิมว่าเม็ง

สมเด็จพระอุทัยฯสั่งจับพระยาเดโช แต่พระยาเดโชรู้เลยตัวหนีเข้ามา
 กรุงเทพฯ เพราะขึ้นให้สมเด็จพระอุทัยฯ จับก็มีหวังคอขาด สมเด็จพระ
 พระอุทัยฯรู้เข้าก็มีศุภอักษรเข้ามากราบทูลขอตัวพระยาเดโช แต่ลักษณะ
 ที่พระยาเดโชหนีเข้ามากรุงเทพฯ นั้นเป็นลักษณะลี้ภัยการเมืองหนีร้อน
 มาพึ่งเย็น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกซึ่งถือพระองค์ว่า
 มีอำนาจเด็ดขาดเหนือเมืองเขมรจึงไม่ยอมส่งตัวพระยาเดโชให้สมเด็จพระ
 พระอุทัยฯตามที่ขอ นี่แหละครึบสาเหตุใหญ่ ๆ ที่สมเด็จพระอุทัยฯ
 แปรพักตร์ไปฝากฝังกับญวนหันมาทรยศกับไทยโดยลี้มคุณข้าวแดงแกง
 ร้อนอย่างสิ้นเชิง ผมขอสรุปสาเหตุใหญ่ ๆ 3 ประการดังนี้

1. ทูลขอนักองอินกองเภา ผู้ซึ่งเป็นป่ากลับไปเมืองเขมรไม่ได้เพราะ
 นักองทั้งสองเป็นพระสมมของสมเด็จพระราชวังบวรสถานมงคล นักองอ้อมี
 พระเจ้าลูกเธอกับสมเด็จพระราชวังบวรฯ 1 องค์ คือ พระองค์เจ้าหญิง
 กัมพูฉัตร ส่วนนักองเภาก็มีพระเจ้าลูกเธอ 1 องค์เช่นเดียวกัน คือพระ
 องค์เจ้าหญิงบุก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจึงไม่ประทานให้
 ดังที่ผมได้เล่ามาแล้ว เมื่ออีกก่อนนี้จะ

2. สมเด็จพระอุทัยฯได้รับความอภัยศตอนเข้าไปกราบถวายบังคม
 ลาเวลาเสด็จออกพระบัญชาพระที่นั่งไพศาลทักษิณโดยอำเภอใจโดยไม่รอ
 ให้เสนาบดีกระทรวงเบิกตัวตามพระราชประเพณีเสียก่อน พระบาทสมเด็จพระ
 พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกกริ้ว จึงทรงกำหนดตีเคียนความประพฤติของพระเจ้า
 แผ่นดินเขมรวิยัทนเองจึ่งนี้ต่อหน้าขุนนางข้าราชการทั้งหลาย ดังที่ผมเล่า
 มาแล้วเมื่ออีกตะกี้

3. สมเด็จพระอุทัยฯทูลขอตัวพระยาเดโช ไม่ได้เป็นเรื่องในกักเดี่ย
 นี้ สาเหตุใหญ่ ๆ ก็มีเช่นนั้นแหละครึบ เลยหันไปฝากฝังกับญวนถึงกับย้าย
 เมืองหลวงมาอยู่ที่เมืองพนมเปญเดี่ยวันนี้ เดิมที่นั่นเมืองหลวงของเขมรตั้งไม่
 เป็นที่เป็นทาง บางครั้งก็อยู่เมืองอูดงลือชัย บางครั้งก็อยู่ที่เมืองอื่น บางครั้ง

ก็มาอยู่ที่เมืองพนมเป็ญ เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะบ้านเมืองระส่ำระสายอยู่ตลอดเวลา พระเจ้าแผ่นดินสะดวกพระทัยที่โหดก็อยู่ที่นั่นว่ากันให้เลอะเปรอะไปที่เดียว ว่ากันตามทางภูมิศาสตร์แล้วการติดต่อระหว่างเมืองเขมรกับเมืองญวนสะดวกและใกล้กว่าเมืองเขมรกับเมืองไทย เพราะตอนใต้ๆ และตอนตะวันออกของเมืองเขมรมีแม่น้ำลำคลองหลายสายไปออกแม่น้ำโขงเข้าแดนญวนได้ง่าย นี่แหละครับลักษณะภูมิประเทศก็เป็นใจ สมเด็จพระอุทัยฯ จึงคิดทรยศต่อคุณข้าวแดงแกงร้อนของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เรื่องมันก็เรียกว่าคนไม่ซื่อกลับกลอกปลิ้นปล้อนชอบเป็นข้าสองเจ้าบ่าวสองนายนั่นเอง เหมือนกับสีหนูทุกวันนี้เที่ยวได้แบมือขอไปรอบบ้านครั้นเขาไม่ให้ก็พาลโกรธ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเสด็จสวรรคตที่พระที่นั่งสิบเอ็ดห้อง ซึ่งทุกวันนี้เรียกว่าพระที่นั่งไพศาลทักษิณ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 7 เดือนกันยายน พ.ศ.2352 ตรงกับ ค.ศ.1809 เมื่อเป็นเช่นนี้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล คือพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จขึ้นครองราชสมบัติแทนเป็นกษัตริย์องค์ที่ 2 ของพระราชวงศ์จักรี

ตามพระราชประเพณีก็ต้องมีการจัดงานพระบรมศพเป็นการใหญ่ ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินต้องโกนหัวทั้งประเทศ เป็นการไว้อาลัยต่อการสูญเสียอันยิ่งใหญ่ แล้วก็มิไบบอกไปยังหัวเมืองต่าง ๆ ตลอดจนประเทศราช เช่น ลานช้าง ลานนาไทย มะลายู และเมืองเขมรตลอดจนเมืองที่เคยรับความอุปถัมภ์จากเมืองไทย เช่นเมืองญวนเป็นต้นให้ทราบตามประเพณี บรรดาเจ้าบ้านผ่านเมืองต่าง ๆ ตลอดจนเจ้าประเทศราชต่างก็พากันเข้ามายังกรุงเทพมหานคร เพื่อถวายบังคมพระบรมศพและเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินองค์ใหม่ด้วย นี่เป็นประเพณีมาแต่ไหนแต่ไร คราวนี้สมเด็จพระอุทัยฯ ก็ได้แสดงให้เห็นเด่นชัดขึ้นมาว่า มิได้มีความจงรัก

ภักดีต่อประเทศไทยเสียแล้ว สมเด็จพระอุทัยฯ บอกป่วยเข้ามาถวาย บังคมพระบรมศพไม่ได้ แต่จัดให้ نگاهอิมผู้น้องกับขุนนางชั้นผู้ใหญ่ เข้ามาแทนตนพฤติการณ์นี้ส่อให้เห็นชัด ๆ ว่าเขมรแปรพักตร์ อีกประการ หนึ่งทางเมืองไทยก็มีหุมิตาไมไชน้อยเหมือนกัน พอจะรู้ความเป็นไป และความเคลื่อนไหวของสมเด็จพระอุทัยฯ สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจึงทรงพระราชดำริว่า ตำแหน่งเจ้านายผู้ใหญ่เมืองเขมรนั้นแต่ เดิมที่มาเคยมีตำแหน่งพระมหาอุปโยราชรองจากพระเจ้าแผ่นดิน และ ตำแหน่งพระมหาอุปราชเป็นตำแหน่งสำคัญที่ 3 รองลงมา เวลานั้น ลูกของสมเด็จพระนารายณ์ฯ หรือนักองเองก็เติบโตเป็นหนุ่มขึ้นแทบ ทุกคนแล้ว พอจะผู้จักรับผิดชอบราชการงานเมืองได้ เมื่อนักองอิมเข้า มาถวายบังคมพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งน้องชายคนรองของสมเด็จพระอุทัยฯ คือนักองสงวนซึ่งอยู่เมืองเขมรเป็นพระชัยเจษฎาหมากอุปโยคราชแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งนักองอิมเป็นพระศรีชัยเชษฐมหาอุปราช เมื่อได้ยศได้ตำแหน่งเช่นนี้แล้วนักองอิมหรือพระศรีชัยเชษฐก็นำพรรค พวกกราบถวายบังคมทูลลากลับไปเมืองเขมรในต้นปี พ.ศ.2353 นั้นเอง พร้อมกันนี้พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้โปรดให้พระยา เดโชซึ่งชื่อเดิมว่าเม็งลิภัยการเมืองเข้ามาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธ ยอดฟ้าจุฬาโลกกลับออกไปเมืองเขมร เพื่อช่วยบริหารราชการแผ่นดิน ด้วย แต่พระยาเดโชหาได้ไปเมืองพนมเปญไม่ จะไปยังไหนละครบสมเด็จพระ อุทัยฯ เตรียมจะตัดหัวอยู่แล้ว เลยเปิดไปอยู่กับพรรคพวกเสียที่ เมืองกำแพงสวาย เมื่อเป็นเช่นนี้ก็แสดงว่าการเมืองของเขมรได้เริ่มแตก แยกกันอีกแล้ว เนื่องจากอีกฝ่ายหนึ่งไปฝากใฝ่กับญวน อีกฝ่ายหนึ่งชื่อ สัตย์สุจริตกับไทยเพราะระลึกถึงคุณข้าวแดงแกงร้อน ผมก็ได้เล่าให้ฟัง แล้วว่าลูกชายของสมเด็จพระนารายณ์ฯ มีหลายคนก็จริงแต่ต่างแม่กัน

การชิงดีชิงเด่นก็ย่อมจะต้องมีอยู่บ้างเป็นธรรมดา เมื่อต่างคนต่างมีตำแหน่งใหญ่ ๆ ขึ้นมาเช่นนี้ ความริ้วฉานทางส่วนตัวปนการเมืองจึงเกิดขึ้นทีละน้อย ๆ เข้าทำนองน้องจะวัดรอยตีนพี่ พี่ก็จะฆ่าน้องว่ากันให้เลอะไปทีเดียว

ในปี พ.ศ.2353 นั้นเอง ทางกรุงเทพฯ ได้ข่าวพม่าเตรียมทัพจะเข้าบุกประเทศไทยอีก เพราะฉวยโอกาสตอนเปลี่ยนรัชกาล เมื่อเป็นเช่นนี้ไทยก็ต้องระดมสรรพกำลังเพื่อรับมือข้าศึก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจึงได้สั่งระดมกำลังเมืองเขมรเข้ามาช่วยราชการสงครามตามประเพณี คราวนี้สมเด็จพระอุทัยฯ ได้ทีเลยทำเฉย ๆ เสียไม่ระดมทหารให้ เพราะคิดว่าเมื่อไทยรบกับพม่าก็คงจะเป็นศึกใหญ่ หากไทยเพลี่ยงพล้ำตนก็จะเข้าซ้ำเติมหรือไม่ก็อาจได้โอกาสตั้งตัวเป็นเอกราช ขึ้นชื่อว่าเขมรแล้วไม่เคยมีเอกราชยั่งยืนถาวรเลยก็ต้องคอยฉวยโอกาสเอาหัวประเดี้ยวประด้าวเช่นนี้แหละครับ แต่พระมหาอุปโยราชหรือนักองสงวนและขุนนางนายทหารชั้นผู้ใหญ่สองสามคนเห็นว่า สมเด็จพระอุทัยฯ กำลังจะนำความฉิบหายมาสู่เขมรอีกแล้ว พระมหาอุปโยราชจึงปรึกษากับขุนนางผู้ใหญ่ ในที่สุดก็ลงความเห็นกันว่าถึงแม้ทางเมืองไทยจะมีศึกกับพม่าก็คงไม่นานนัก เมื่อเสร็จศึกพม่าถ้าเขมรแข็งเมืองดังที่สมเด็จพระอุทัยฯ จะปฏิบัติไม่ต้องสงสัยว่ากองทัพไทยจะไม่เหยียบเมืองเขมรให้ราบเป็นหน้ากลอง ไหน ๆ เมืองไทยก็ได้มีบุญคุณแก่ประเทศเขมรและเชื้อวงศ์กษัตริย์เขมรมาตั้งแต่ครั้งปู่ เมื่อไทยเกิดความคับขันขึ้นเช่นนี้ก็ควรจะช่วยไทยเป็นการหาความชอบใส่ตัวไว้ ภายภาคหน้าจะได้พึ่งพาอาศัยกันต่อไปอีก เมื่อเป็นเช่นนั้นพระมหาอุปโยราชจึงสั่งระดมพลเพื่อยกเข้ามาช่วยไทยตามพระราชกระแสรับสั่ง นายทหารชั้นผู้ใหญ่ 3 คน ที่เป็นตัวตั้งตัวตีในการระดมพลครั้งนี้ คือ พระยาจักรีชื่อเดิมว่าแกบและพระยากลาโหมชื่อเดิมว่าเมือง และอีกคน

หนึ่งคือพระยาสังคโลกคนนี้ไม่ทราบชื่อเดิม พอข่าวการระดมพลเพื่อยกไปช่วยไทยแล้วเข้าหุสมเด็จพระอุทัยฯ สมเด็จพระอุทัยฯ ก็โกรธเป็นฟืนเป็นไฟขึ้นมาทันทีรีบส่งทหารร่วมใจชุดหนึ่งรุดออกไปจับพระยาจักรีและพระยากลาโหมฆ่าเสีย ส่วนพระยาสังคโลกนั้นดวงยังดีเห็นจะอยู่ต่อไปไม่ได้ก็หนีเข้ามากรุงเทพฯ เสีย เมื่อเป็นเช่นนี้ความร้าวฉานระหว่างไทยและเขมรก็ได้ตั้งเค้าขึ้น สมเด็จพระอุทัยฯ เห็นไม่เป็นการรีบขอความช่วยเหลือไปยังผู้สำเร็จราชการเมืองญวนนั้นเรื่องปั่นราวเช่นเดียวกับสีหนุว่าพระยาจักรีกับพระยากลาโหมยุยงให้พระมหาอุปโยราชผู้เป็นน้องชายกระด้างกระเดื่องแข็งอำนาจต่อตนจะทำให้เมืองเขมรเป็น 2 แผ่นดิน ฉะนั้นจึงขออารมณีพระเจ้ากรุงเวียดนามเป็นที่พึ่ง แล้วสมเด็จพระอุทัยฯ ก็เหยียบเรือ 2 แคมต่อไป คือแบมือรอบด้านแบบสีหนุ ฟังให้ดินะครับผมจะเผยเล่ห์กะเท่ห์ของเจ้าแผ่นดินเขมรองค์นี้ให้ฟัง เมื่อขอพึ่งญวนแล้วสมเด็จพระอุทัยฯ ก็ตีกลอง 2 หน้า คือ มีศุภอักษรตอบเข้ามายังกรุงเทพฯ ว่าเมืองเขมรได้ตระเตรียมกองทัพจะยกเข้ามาช่วยกรุงเทพฯ แล้ว แต่พระยาจักรี, พระยากลาโหมและพระยาสังคโลกเป็นกบฏขึ้นจึงจำเป็นต้องงดกองทัพไว้เพื่อปราบขบถภายในบ้านเมืองเสียก่อนนี้แหละครั้นคนโง่รื้อยลั่นกะลาวน ฝ่ายที่ทำความดีเลยกลายเป็นฝ่ายผิด สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแม้จะไม่วางพระทัยในตัวสมเด็จพระอุทัยฯ แต่พระองค์ก็เป็นนักนิติศาสตร์โดยยึดหลักความยุติธรรมเป็นใหญ่ ทรงมีพระราชวินิจฉัยว่า พระยาเขมรทั้ง 3 แม้จะมีความจงรักภักดีถึงกับระดมพลจะยกเข้ามาช่วยไทยก็จริงอยู่ (ข้อนี้ทรงฟังจากปากคำของพระยาสังคโลกผู้หนีตายเข้ามาเฝ้า ณ กรุงเทพฯ) แล้วก็ทรงเชื่อว่าเป็นความจริง) แต่โดยระเบียบปฏิบัติราชการแล้วต้องถือว่ากระทำโดยพลการ เพราะพระเจ้าแผ่นดินเขมรยังไม่ได้ส่งส่วนที่ว่าสมเด็จพระอุทัยฯ ทরยศหันไปเข้ากับญวนนั้นก็เพียงคำกล่าวหาที่เลื่อนลอยไม่มีหลักฐานอันใด

ฉะนั้น เมื่อโจทก์นำสืบไม่สมจึงยกประโยชน์ให้แก่จำเลยคือสมเด็จพระอุทัยฯ เสีย คือทำเฉย ๆ ไว้ก่อน แต่เพื่อไม่ให้หัวเมืองประเทศราชเห็นว่าเมืองไทยเข้าข้างคนผิด หรือเอาใจผู้น้อยมากจนเกินไปจึงรับสั่งให้เอาตัวพระยาสังโลกคุมขังไว้ในกรุงเทพฯ นี่แหละครับคือทศพิธราชธรรมของพระมหากษัตริย์ไทย

เอา-จำอ่วมนังน้ำลายไหลยี่คอยู่ใต้' เกิดเทิงเป็นใจหมุ่นเสียงมันพิลึก ผมฟัง ๆ ดูไต่ยีนสำเนียงมันคล้ายกับว่า "จะขึ้นคร่อม ๆ" อยู่เสมอ มันจะมากไปมั่งจำ เดียวเจ้ากรรมลดลงเป็นสิบเอกนะจะว่าไม่บอก เอาเสียสักกั้งแล้วฟังต่อไป นี่-มะดันคองแกป่ล่าอย่าทำหน้าที่เหยเกซี กินยากกินเขินนักก็อย่ากินมันเสียเลย เหล้ามันไม่ใช่ของคั้นะ

เอาละครับที่นี้ลายของสมเด็จพระอุทัยฯ เริ่มเด่นชัดขึ้นแล้ว ทางเมืองญวนซึ่งก็ถือตัวว่า เป็นพี่เบิ้มคนหนึ่งเมื่อได้รับหนังสือฝากเนื้อฝากตัวขอความช่วยเหลือจากสมเด็จพระอุทัยฯ ก็รีบส่งทหารเข้ามาเมืองเขมร 1 กองพัน เพื่อจะช่วยปราบกบฏจลาจล แต่พอมาถึงก็เห็นเมืองเขมรสงบราบคาบอยู่ไม่มีเหตุการณ์อะไรรุนแรงอย่างที่สมเด็จพระอุทัยฯ ว่าเป็นในหนังสือ แม่ทัพญวนคนนั้นเห็นทำไมเป็นการประกอบกับตัวแกก็เป็นคนมีคารวะและนับถือเมืองไทยซึ่งเป็นพี่เบิ้มใหญ่อยู่แถวนี้ เมื่อยกทหารมาแล้วก็ไม่ได้ปราบกบฏ แม่ทัพญวนเกรงว่าทางเมืองไทยรู้เข้าก็จะโกรธเพราะเมืองเขมรเป็นเมืองขึ้นของไทย อย่างไรก็ตามเลยจำเราจะต้องชี้แจงความเป็นจริงเรื่องนี้ให้ไทยทราบจะได้ไม่ขัดใจกันในวันหลัง เมื่อคิดเช่นนี้แล้วแม่ทัพญวนคนนั้นก็เขียนหนังสือเล่ารายละเอียดตลอดจนสาเหตุที่ตนต้องยกทหารเข้ามาเมืองเขมร เสร็จแล้วไม่รู้จะเอาไปส่งให้ใคร เลยโมเมส่งให้เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์วงศ์ที่เมืองพระตะบอง เป็นทำนองว่าท่านเจ้าคุณรับรู้เป็นพยานผมด้วยนะ แล้วแม่ทัพญวนก็เลยคุมทหารของตนกลับเมืองญวนไปนอนกินหมุยอแกลัมเหล้าอยู่ที่เมือง

ไซ่ง่อนอย่างสบายใจ นี่แหละครับคนเราจิตใจไม่ซื่อกล่าวความเท็จ
 อย่างนั้นอย่างนี้ในที่สุดลายมันก็ออกให้เห็น บัดนี้เป็นอันรู้แน่แล้วว่า
 สมเด็จพระอุทัยฯ ทรงยศ แต่ขณะนั้นไทยยังคิดบัญชีกับเขมรไม่ได้เพราะ
 ดัดศึกพม่าต้องงบบดลย์ทางพม่าให้เสร็จเรียบร้อยก่อนจึงจะไปงบบดลย์ทาง
 เมืองเขมร พุทธิการณ์เช่นนี้เมืองเขมรก็เลยแตกออกเป็นสองฝักสองฝ่าย
 คือ พระมหาอุปโยราชหรือนักองสงวนเข้าข้างไทย แต่ผู้ซึ่งเป็นพระเจ้า
 แผ่นดินหันไปฟังญวน เรื่องมันก็ไม่มีอะไรครับพัดกันเท่านั้นเอง พระ
 มหาอุปโยราชเห็นว่าจะสู้พี่ชายไม่ได้แน่เพราะกำลังเขามากกว่าก็เลยพา
 พวกพ้องประมาณ 100 เศษ หนีออกจากเมืองพนมเป็ญมาตั้งมั่นอยู่
 ที่เมืองโพธิสัตว์ สมเด็จพระอุทัยฯ ส่งคนมาเกลี้ยกล่อมหลายครั้ง พวก
 ที่มาเกลี้ยกล่อมก็กลับมาเข้ากับพระมหาอุปโยราชเสียหมด ริม ๆ จะฆ่า
 กันเองอยู่นั้นเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ซึ่งคอยจับตาดูเมืองเขมรอยู่ตลอดเวลา
 เพราะเวลานั้นเมืองพระตะบองและเมืองเสียมราฐเป็นเมืองหน้า
 ด่านและเป็นฐานทัพของไทยทางภาคตะวันออกเห็นท่าไม่ได้การก็รีบ
 รายงานเหตุการณ์เข้ามากรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า
 นภลัยทรงพระดำริว่า พี่น้องวิวาทกันถึงกับฆ่าขุนนางผู้ใหญ่ไปบ้างแล้ว
 จำจะต้องเกลี้ยกล่อมให้สมานสามัคคีกันสืบไปดีกว่า แต่เวลานั้นเหตุ
 การณ์เมืองเขมรเข้าคั่นวิกฤต ถึงกับแยกบ้านแยกเมืองกันอยู่เสียแล้ว
 การเกลี้ยกล่อมด้วยสันติวิธีเห็นจะไม่มีประโยชน์ จึงมีพระกระแส
 รับสั่งให้เจ้าพระยาอมราชชื่อเดิมว่าน้อยนำกองทัพออกจากกรุงเทพฯ
 ในปลายปี พ.ศ.2354 ให้กองทัพนี้ไปสมทบกำลังกับกองทัพของพระยา
 พิษณุรัตนฤทธิและพระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมือง ซึ่งตั้งประจำเมือง
 พระตะบองอยู่แล้ว ในต้นปี พ.ศ.2354 เท่านั้นเอง การเมืองเขมรก็ถึง
 จุดเดือด คือ สมเด็จพระอุทัยฯ หลังจากเกลี้ยกล่อมน้องชายไม่เป็นผล
 ก็จัดทหารออกติดตามจับพระมหาอุปโยราชหลายกองด้วยกัน เมื่อเป็น

เช่นนี้กองทัพไทยก็ตั้งตนเป็นท้าวมาสิวราชห้ามทัพและไกลเกลียดแต่ไม่เป็นผล สมเด็จพระอุทัยฯ เลือดเข้าตาไม่ยอมรับหนังสือราชการของไทยแล้ว มีหน้าซำยังขับไล่ผู้ถือหนังสือแล้วเตรียมรบขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้เรื่องก็เลยต้องรบกันละครับ ทหารเขมรนั้นไม่สู้ทหารไทยเลยพอทหารไทยบุกเข้าไปก็เปิดหนีหมด แต่ยังมีทหารปืนใหญ่เขมรบางหน่วยใช้ปืนใหญ่ระดมยิงกองทัพไทย กองทัพไทยก็ไม่ย่อท้อเปิดฉากการรุกขึ้นทั้งทางบกและทางเรือ คราวนี้สมเด็จพระอุทัยฯ หมดท่าต้องหอบครอบครัว และอพยพรัฐบาลจากเมืองพนมเปญไปตั้งที่เมืองบันทายเพชร แต่พระมหาอุปราชคือนักองอิมและนักองด้วงสองพี่น้องเห็นว่าสมเด็จพระอุทัยฯ ผู้พี่ชายทำผิดเสียแล้วขึ้นตามไปด้วยก็จะพลอยเป็นกบฏ สองพี่น้องนี้จึงพาสมัครพรรคพวกตีจากสมเด็จพระอุทัยฯ เสียเพราะไม่กล้าทรยศต่อเมืองไทย กองทัพไทยตามตีลงไปถึงเมืองบันทายเพชร สมเด็จพระอุทัยฯ ไม่กล้าสู้จนครอบครัวเปิดไปอาศัยอยู่นอยู่ที่เมืองไซ่ง่อนเป็นอันสิ้นเรื่องไปตอนหนึ่งละ ที่นี้เมื่อเมืองเขมรไม่มีพระเจ้าแผ่นดิน เพราะพระเจ้าแผ่นดินไม่อยู่ในบ้านในเมืองพระมหาอุปโยราชหรือนักองสงวนและพระมหาอุปราชคือนักองอิมและนักองด้วงน้องคนเล็กก็เลยพากันยกมาตั้งรัฐบาลขึ้นที่เมืองบันทายมาสควบคุมกิจการ บริหารราชการบ้านเมืองสืบไป โดยมีเจ้าพระยายมราชแม่ทัพไทยให้ความคุ้มครอง เจ้าพระยายมราชก็มีหนังสือติดต่อไปทางเมืองญวนขอให้ส่งตัวสมเด็จพระอุทัยฯ มาเสียโดยดี ทางเมืองญวนโอ้ ๆ เอ้ ๆ อยู่ตั้งหลายเดือนเป็นการแก้งถ่วงเวลาให้กองทัพไทยหมดเสบียงอาหารและให้ถูกน้ำท่วม เจ้าพระยายมราชจึงปรึกษากับพระมหาอุปโยราช พระมหาอุปราชและนักองด้วง 3 พี่น้องว่าจะตั้งทัพอยู่ที่ไหนจะไม่เป็นการลำบากแก่ไพร่พลสู้ยกกลับไปตั้งมั่นอยู่ที่เมืองพระตะบองของเราดีกว่า เพราะข้าวปลาอาหารและสุรบาลทั้งปวงก็พร้อมมูล พี่น้องทั้งสามก็เห็นด้วย เจ้าพระยายมราชท่านก็เลย

ถอนทหารกลับมาตั้งมั่นที่เมืองพระตะบองเพื่อคอยคุมเชิงเมืองเขมร แต่เพื่อผลทางยุทธศาสตร์กองทัพไทยได้เผาเมืองพนมเปญ เมืองกะพง หลวง และเมืองบันทายเพชรเสียทั้ง 3 เมือง เพื่อไม่ให้พวกทวยศกลับมายึดเป็นที่มั่นได้อีก เมื่อมาถึงเมืองพระตะบองแล้วเจ้าพระยามรราช ก็พานักองทั้ง 3 พี่น้องเข้ามาเฝ้าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ณ กรุงเทพฯ เห็นว่า พี่น้องทั้งสามยังซื่อสัตย์จงรักภักดีอยู่ที่ทรงชุบเลี้ยง เป็นอย่างดีโดยให้พักอยู่ที่วังเจ้าเขมร ซึ่งปู่และพ่อของตนเคยมาอาศัย อยู่นั่นเอง ตอนนีเหตุการณ์ทางเมืองเขมรก็เงียบไปพักหนึ่ง เป็นอันว่า เขมรต่อเขมรไม่มีทางที่จะตกลงยอมขอมกันได้แล้ว จึงเป็นหน้าที่ของ ไทยที่จะต้องดำเนินการกับเมืองเขมรในขั้นเด็ดขาดสืบไป มาถึงตอนนี้ ขอเล่าย้อนหน้าไปอีกสักนิด คือว่าพระมหาอุปโยราชหรือนักองสงวนนั้น มาอยู่เมืองไทยเพียง 4 ปีก็ตาย บัดนี้ก็คงเหลือแต่นักองอิมผู้เป็นมหาอุปราชและนักองด้วงน้องคนเล็กเท่านั้น ส่วนสมเด็จพระอุทัยวกลาย เป็นกบฏไปแล้วไม่มีทางจะแก้ตัว นอกจากตัดหัวเสียประจาน

5

สมเด็จพระอุทัยเลื่อมยศ

โบราณท่านว่าหมาจนตรอกห้ามเข้าใกล้ ว่าอย่างนั้นไม่ใช่หรือ ท่านจางวาง แหม-เล่นเหล้าเข้าไปยังไม่ถึงขวดซักตาปรี๊ดเสียแล้ว เสียชื่อเสียงจางวางเพลิงหมด นี่แน่ะมะขามเปียกกับเกลือเคี้ยวสักประเดี๋ยว พอน้ำลายฟูมปากตากี้สว่าง ฟังซิผมจะเล่าให้ฟัง เฮีย-อ้ายตีโชดาเย็นกว่านี้ไม่มีหรือวะ เองมีหน้าที่ขายเหล้าเองก็ควรจะปรับปรุงกิจการเหล้า และโชดาให้เข้ามามาตรฐาน แต่ก็นั่นแหละวะ คนอย่างเอ็งถ้ามีสติปัญญา มากมายรู้ดุกษ์บนดุกษ์ล่างรอบรู้กิจการทั้งปวงเอ็งจะมานั่งขายเหล้าทำไม ป้าเพิ่งเฮีย-อ้ายเครื่องในวันนั้นนะต้มเปื่อยๆ หน้อยเผื่อจะมีเชื้อโรครินเดอร์เปรสติดมานันจะได้ตายๆ ไปเสียก่อนที่ฉันทจะได้ตายตามมัน เอาละที่นี้

มาจะกล่าวบทไปถึงสมเด็จพระอุทัยฯ คนทรยศ ซึ่งหนีไปพึ่งญวนที่เมืองไซ่ง่อน ครั้นกองทัพไทยถอยกลับมาแล้วก็พากองทัพญวนกลับมาเมืองเขมรอีก พวกคนมาปลุกกระจัดอบเรียวยพอกันฝนกันแดดไปวัน ๆ แล้วก็คิดค้นไทย สมเด็จพระอุทัยฯเลยยุแม่ทัพญวนให้ตีเมืองพระตะบองซึ่งพ่อของตนยกให้แก่ไทยแล้ว และให้เหตุผลว่าเมืองพระตะบองเป็นฐานทัพของไทย ถ้าตีเมืองพระตะบองได้ไทยก็จะหมดที่มั่นไม่อาจจะรบเมืองเขมรได้อีกกว่าไปโน่น แม่ทัพญวนเห็นด้วย แต่ก็ยังมีความคิดหลักแหลมอยู่ไม่กล้าออกหน้าจึงบอกสมเด็จพระอุทัยฯว่า พวกสื่อจัดการกันเองดีกว่าอ้าวจะคอยหนุนอยู่ห่าง ๆ ไม่ต้องกลัวมีอะไรเกิดขึ้นอ้าวช่วย สมเด็จพระอุทัยฯได้ใจหาเรื่องแหวะกับกองทัพไทยที่เมืองพระตะบองทันที วิธีการช่วยของสมเด็จพระอุทัยฯ ก็เหมือนกับวิธีการของ

สีหนุเคยใช้ คือส่งทหารล้าแดนเข้ามาที่เมืองพระตะบองซึ่งเป็นของไทย เหตุผลในการล้าแดนก็คือทำที่ว่าจะมาเก็บมุลค้างควาในเขตไทยไปทำปุ๋ย ผ่ายไทยไม่ยอมเป็นอันขาดนำทหารชดชวางอย่างสุดกำลัง ทหารเขมรที่ ย้วยล้าแดนในเวลานั้นมีทั้งทางบกและทางเรือ ในชั้นแรกไทยก็ห้ามปราม ก่อนแต่เขมรก็ไม่ฟังกลับส่งกำลังหนุนเนื่องเข้ามาเป็นอันมากตั้งค่ายเตรียม จะเปิดการรบใหญ่ตอนนี้สันดานเขมรออก คือพอตั้งค่ายเสร็จก็แต่งกอง โจรเที่ยวปล้นสดมภ์ชาวเมืองพระตะบองซึ่งเป็นคนไทยตามสัญชาติเป็น การใหญ่ เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์เห็นเขมร โอหังห้ามปรามโดยดีไม่ เชื่อฟังแล้วก็เปิดฉากการรบขึ้นไม่กีน้ำเลยครับ ทหารเขมรสู้ไม่ได้ก็พา กันถอยไปตั้งอยู่ที่เมืองโพธิสัตว์คอยที่อยู่อย่างนั้น ตกลงว่าเขมรไม่เคย เอาชนะไทยได้เลยไม่ว่ากรณีใดเป็นอย่างนี้มาหลายศตวรรษแล้ว เมื่อได้ ดีเขมรแตกกลับไปเช่นนี้เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ก็รายงานเหตุการณ์เข้ามา กรุงฯ แต่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยยังแคลงพระทัย อยู่ ทรงเกรงว่าฝ่ายเราจะเล่นงานเขมรหนักไป ทั้งนี้ก็เพราะทรงพระเมตตา ต่อเขมรอยู่ทั้ง ๆ ที่ทรงทราบแน่แล้วว่าเขมรแปรพักตร์แต่ก็ไม่อยากรุนแรง เพราะเขมรดีก็มีเขมรชั่วก็มีปนกันอยู่ครั้งนี้พระองค์ทราบว่าเขาเมร กำแพงก็เพราะฉนวนหนุนหลังเหมือนกับทุกวันนี้ที่สีหนุกำแพง ก็เพราะฝ่าย คอมมูนิสต์หนุนหลัง โดยเหตุนี้พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงมีพระราชประสงค์จะสร้างสันติสุขให้แก่เมืองเขมรต่อไป จึงโปรดให้ พระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมืองกับพระพรหมบริรักษ์เป็นข้าหลวง ออกไปสืบเหตุการณ์ที่เมืองพระตะบองให้แน่ชัดก่อน แต่เพื่อความไม่ ประมาทพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ส่งกองทัพจาก กรุงฯ 1 กอง ภายใต้การบังคับบัญชาของเจ้าฟ้ากรมขุนอิศราณูรักษ์ ให้ไปสมทบกับกำลังกองทัพอเมืองนครราชสีมายกไปคุมเชิงเขมรและ ฉนวนไว้ที่เมืองพระตะบองทั้งนี้เผื่อว่าการเจรจาทางการทูตโดยสันติวิธี

ไม่ได้ผล หากจะต้องรบกันขึ้นก็ต้องรบขึ้นากลัวทำไมกับเขมร จากนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยก็ทรงโปรดให้เสนาบดีมีศุภอักษรไปเจรจากับเมืองญวนด้วยเรื่องที่เกิดใจจึงสนับสนุนให้เขมรก่อการกระด้างกระเดื่อง ก็อย่างว่าแหละครับญวนเวลานั้นก็เบ่งบุญบารมีแข่งกับเมืองไทยอยู่ก็เลยพูดโย ๆ เย ๆ เสียเวลาตอบหนังสือกันอยู่หลายเดือนเป็นอันว่าตอนนี้ फिरบชั่วคราวหันมาเจรจาทางการทูตกันต่อไป ญวนเขาก็วนจริง ๆ พยายามเตะถ่วงไว้เรื่อยเสียเวลาเปล่าเจรจาไม่ได้ผล พวกกองโจรเขมรก็เข้ามาปล้นช้างชะโมยควายอยู่ร่ำไป ฝ่ายไทยจับได้ไล่ทันก็ปราบปรามกันให้ร่ำไปเหมือนกันขนาดหัวเจ็ดแผลตัวต่างหากเขมรก็ยังไม้เข็ดไม้หลาบ นี่แหละครับสันตานเขมรเป็นอย่างนี้มานานแล้วตั้งแต่ปู่ย่าตาทวดการรบดุจเมืองเขมรยังทำไม่ได้ง่าย ๆ ก็เพราะว่ามีเหตุการณ์อื่นเข้ามาแทรกแซงหลายเรื่องด้วยกัน ตกลกก็ต้องปล่อยให้เลยตามเลยไปก่อนแต่ว่าไทยก็มีได้นิ่งนอนใจ กำลังส่วนหน้าของไทยที่เมืองพระตะบองได้คอยคุมเชิงเขมรอยู่ตลอดเวลา เป็นเช่นนี้จบจนสิ้นรัชกาลที่ 2 คือพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ.2367 ตลอดเวลาที่ผ่านมานี้เหตุการณ์ทางเมืองเขมรก็ยังไม่เรียบร้อย พุดง่าย ๆ ก็ว่ายังไม่มีการที่แน่นอนตกเป็นสองฝักสองฝ่ายดังที่เล่ามาแล้ว ครั้นในต้นรัชกาลที่ 3 เมืองไทยก็วุ่นวายด้วยเรื่องเมืองลาวเกี่ยวกับเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ ตอนนั้นผมไม่เล่าละเพราะมันคนละเรื่องกับเมืองเขมรเสียแล้ว จะขอสรุปเอาง่าย ๆ ว่าเมื่อไทยสามารถปราบปรามเมืองลาวได้เรียบร้อยแล้วก็หันมามองดูเมืองเขมร ครอบสมเด็จพระอุทัยฯ หรือนักกองจันทร์จะได้สติเพราะเห็นอิทธิฤทธิ์ของไทยมากมายนัก ขึ้นตั้งแข็งเมืองต่อไปก็จะหัวแตกเปล่า ๆ ดังนั้นในเดือนพฤษภาคมของปี พ.ศ.2372 สมเด็จพระอุทัยฯ หรือนักกองจันทร์ซึ่งบัดนี้หมดเขี้ยวเล็บยอมหมอบราบคาบแล้วก็หันเข้ามาสรีโรราบกราบ

กรานกับไทยอีก โดยจัดเครื่องบรรณาการมอบให้ขุนนางชั้นผู้ใหญ่ของ
 เขมรนำเข้ามากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวพระ-
 มหากษัตริย์องค์ที่ 3 แห่งพระราชวงศ์จักรี ข้อความในหนังสือที่กราบ
 บังคมทูลนั้นสมเด็จพระอุทัยฯ ได้ยอมรับสารภาพอย่างสิ้นอายว่า ได้หลง
 ผิดไปขอพึ่งญวนแต่ไม่มีความสุขเพราะญวนกดขี่ข่มเหงเหลือเกินอยาก
 จะขอเป็นเมืองขึ้นของไทยเหมือนแต่ก่อน (นี่แหละครบรูปการณ์มันก็
 เหมือนกับสีหนุทุกวันนี่ตัดสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง
 หมดแล้วหันไปคบคอมมิวนิสต์) เพิ่งรู้สำนึกตัวจึงขอพึ่งไทยพร้อมกันนั้น
 ก็ขอกำลังกองทัพไทยที่เมื่อพระตะบองให้สนับสนุน เหตุที่ขอกำลัง
 กองทัพก็เพราะว่าที่แรกนั้นพระอุทัยฯ ไปยอมหมอบราบคาบแก่วญวน
 จนมีกำลังทหารญวนเข้ามาควบคุมบ้านเมือง บัดนี้สมเด็จพระอุทัยฯ
 จะทรยศต่อญวนบ้างละ นี่แหละครบสัญญาติคนทรยศมันต้องทรยศร่า
 ไปแล้วยังหน้าด้านมาบอกเขาว่าจะทรยศคนโน้นคนนี้ เท่าที่ฟัง ๆ มานี้
 ก็พอจะรู้แล้วว่าครั้งแรกสมเด็จพระอุทัยฯ แปรพักตร์ไปพึ่งญวน ครั้น
 ถูกญวนบังคับหนักเข้าก็หันมาพึ่งไทยและขอกำลังทหารไทยเพื่อทรยศ
 ต่อญวน นอกจากหนังสือกราบถวายบังคมทูลฉบับนี้แล้วสมเด็จพระอุทัยฯ
 ยังให้ญาติผู้ใหญ่มีหนังสือลับมาถึงนักงอิมและนักงอด่วงน้องชายซึ่ง
 เวลานั้นอยู่ในกรุงเทพฯ ทำนองว่าขอสมัคสมานไมตรีเป็นพี่น้องตั้งแต่
 ก่อน นักงอทั้งสองมิได้เก็บเป็นความลับนำความขึ้นกราบบังคมทูล
 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ก็ทรงมีพระเมตตาแก่นัก
 งอจันท์หรือสมเด็จพระอุทัยฯ จึงได้รับสั่งให้พี่น้องเขาตอบหนังสือ
 กันเองมีใจความว่า พระองค์ทรงพระเมตตาสมเด็จพระอุทัยฯ อยู่ มิได้
 คิดอาฆาตมาดร้าย ถ้าหากกลับใจมาสวามิภักดิ์ต่อไทยตามเดิมก็จะทรงเกื้อ
 กูลพระเจ้าแผ่นดินเขมรองค์นี้เหมือนกับที่ได้ทรงเกื้อกูลโคตรเง่าพระเจ้า
 แผ่นดินเขมรมาแล้วแต่กาลก่อน

ตอนที่เขมรหันไปพึ่งญวนในสมัยรัชกาลที่ 3 ที่เล่า ๆ กัน โดยมากมักจะเล่าถึงการบรรพชาของไทยกับญวนอย่างละเอียดเช่นในหนังสือ อานามสยามยุทธ ซึ่ง กสร.กุหลาบอ้างว่าได้รวบรวมจากใบบอกข่าวการรบของทางราชการ แต่ไม่ทราบว่าจะออกมาจากที่ใดอย่างไรแต่อ่านแล้วก็ครึกครื้นมีเนื้อหามาก แต่ส่วนที่ญวนกระทำต่อเขมรนั้นหนักหนาสาหัส ก็มีเขมรบันทึกรวบรวมเป็นประวัติศาสตร์บอกเล่าให้ลูกหลานฟัง ถึงสาเหตุที่เขมรกับคนญวนหรือเวียดนามมีความอาฆาตเคียดแค้นกันอยู่ในสายเลือดอย่างไม่มีวันเสื่อมคลายจนทุกวันนี้ ได้ช่องได้โอกาสเขมรต้องฆ่าญวนก็ได้ความรู้จากคุณมณีพันธ์ จารุดุลท่าน พุดหลังอาหารที่โรงแรมรัตนโกสินทร์ ในการพบปะกินข้าวกลางวันเป็นประเพณีของนักเรียนเก่าในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2537 ขอนำมาเล่าต่อในวงเหล้าดังนี้.....

ในการรุกเข้าสู่ดินแดนเขมรในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พมจะเล่าต่อไปนี้ ก็เขมรนั้นแหละเป็นตัวการชักนำเข้าลึกซึ้งศึกเข้าบ้านญวนได้กวาดต้อนเจ้านายเขมรและขุนนางชั้นปกครองทั้งหมดไปขังทรมานไว้ที่เมืองไซ่ง่อนจนตาย ส่วนพระโอรส 2 องค์คือพระองค์นโรดมและพระองค์ศรีสวัสดิ์ พี่เลี้ยงพาหลบหนีเข้ามาประเทศไทยและนำเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ซึ่งทรงไว้เป็นพระราชบุตรบุญธรรม ได้พระราชทานสร้างวังให้อยู่ใกล้วังวัดสระเกษ (เห็นจะอยู่ในพื้นที่ของวังเจ้าเขมรเดิมครั้งนักองค์เอง) ขณะที่ญวนปกครองเขมรได้กระทำทารุณกรรมเขมรไว้มาก ทำลายทั้งราชวงศ์และขุนนางชั้นปกครอง ขุนนางญวนที่ส่งมาปกครองเขมรตั้งกองบัญชาการอยู่บนเกาะกลางแม่น้ำโขงหน้าเมืองพนมเปญ ถ้ายืนอยู่ฝั่งวังหลวงเขมรินทร์จะมองเห็นเกาะนี้ชัดเจน พวกข้าราชการเขมรที่เดินผ่านค่ายกองบัญชาการบนเกาะนี้จะต้องแสดงความเคารพทุกครั้ง ส่วนผู้หญิงเขมร

จะถูกบังคับให้โกนหัวทุกคน ให้ใส่เสื้อดำยาวครึ่งเช่า (แบบเสื้อผู้หญิง
ญวน) ญวนหรือเวียดนามบังคับกดขี่กันถึงเพียงนี้ เขมรจึงเกลียดญวน
เข้ากระดูกดำ.....ที่คิดมาแล้วเพิ่มเติมนี้ก็เพื่อสนับสนุนเรื่องที่เล่าจาก
กระแสอื่น เป็นอันว่าเรื่องราวตรงกันแม้แต่จดหมายแม่ทัพญวนถึงเจ้า
พระยาบดินทร์ฯ ก็แย้ม ๆ ให้เห็นเค้าเงื่อนอยู่บ้าง

ขอตัดตัดความต่อไปอีกหน่อยว่า เจ้าพระยาบดินทร์ ท่านควบคุม
สถานการณ์ในเมืองเขมรอยู่ถึง 14 ปีเศษ กองบัญชาการทหารไทยตั้ง
อยู่ติดกำแพงพระราชวังเขมรินทร์ เรียกว่าทุกวันนี้ชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้าน
เชียม ยังมีเขมรเชื้อสายไทยสืบมาจนบัดนี้

แต่ก็นั้นแหละครับคุณพี่ การที่เขมรกระด้างกระเดื่องในครั้งนั้น
ก็รู้กันอยู่แล้วเพราะญวนหนุนหลัง ลำพังเขมรเองไม่มีฝีมือไม่มีปัญญา
ขึ้นโผล่หน้าออกมาก็หัวเจ็ดแปดตัวต่างหาก ทีนี้จะพูดถึงญวนซึ่งเป็นตัว
ตั้งตัวตีสับสนับสนุนเขมรให้ทะเล่ตั้งตั้ง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้า-
อยู่หัวทรงพระดำริว่า ถ้าไม่ตัดต้นไฟหัวลมเสียแล้วเรื่องเมืองเขมรก็ไม่
เห็นจะไม่มีวันสิ้นสุด เพราะฉะนั้นตอนนั้นต้นตระกูล “สิงหนเสนี” ออกโรง
เป็นพระเอกแล้วครับ ท่านผู้นี้คือเจ้าพระยาบดินทร์เดชาได้รับพระบรมราช
โองการให้นำกองทัพกรบญวนให้แตกหักโดยมีเจ้าพระยาพระคลังต้นตระกูล
“บุนนาค” นำกองทัพเรือ ในรัชกาลนี้กองทัพไทยรบญวนเป็นการใหญ่
อันนี้ผมจะไม่เล่าละเพราะไม่ใช่เรื่องเขมรขอสรุปแต่ว่าญวนสู้ไทยไม่ได้แตก
พ่ายไปแต่ไทยก็ยึดครองญวนไม่ได้เหมือนกันเพียงแต่ทำให้ญวนเข็ดหลาบ
ไม่กล้ามายวนยาเหลือต่อไปอีก เจ้าพระยาบดินทร์เดชาผู้นี้ชื่อเดิมท่านว่าสิงห์
เป็นต้นตระกูล “สิงหนเสนี” การที่ไทยรบญวนก็ต้องอาศัยดินแดนเขมรเป็น
ฐานทัพ เป็นอันว่ากองทัพไทยยึดดินแดนเขมร ซึ่งในเวลานั้นเป็นประเทศ
กันชนไว้ในกำมือ แล้วจึงสามารถแตกหักกับญวนได้ แหม...รบกัน
ครั้งนั้นเกือบ 15 ปีนะครับในที่สุดไทยชนะไล่ญวนไปจากเมืองเขมร ถ้าใคร

อยากจะทราบเรื่องนี้ก็ต้องไปอ่านประวัติศาสตร์อีกเล่มแล้ว ไม่ใช่เล่มนี้ เพราะเล่มนี้จะพูดแต่เฉพาะเรื่องเมืองเขมร ผมจึงขอรวบรัดเอาว่าตลอดเวลาที่ไทยรบกับญวนนี้ เมืองเขมรอยู่ในอุ้งมือของกองทัพไทยครั้งหนึ่ง แต่ถึงกระนั้นก็เถอะ เขมรฝายนิยมญวนก็ยังแต่งกองโจรก่อวณลักช้างขโมยควายเพื่อรีดรอนกำลังทหารไทยอยู่เสมอ แต่ไทยเห็นเป็นเรื่องเล็กคือเป็นเรื่องภายในจึงเฉยเสียนี้แหละครับเป็นเหตุให้เขมรได้ใจ เมื่อกองทัพไทยเอาชนะกองทัพญวนได้แล้วก็ถอนกำลังกลับเข้าสู่ดินแดนเขมรกองโจรเขมรของสมเด็จพระอุทัยว ก่อวณกองทัพไทยถึงขนาดเจ้าพระยาบดินทร์เดชาต้นตระกูล “สิงหนเสนี” ก็หยอกอยู่เมื่อไหร่? พอจับกองโจรเขมรได้ก็สั่งเผาทั้งเป็นให้รู้รอดรู้แล้วไป กองโจรเขมรตายเพราะเจ้าพระยาบดินทร์เดชาไม่ใช่บ่อย เพราะฉะนั้นเขมรในยุคต่อมาเพียงแต่ได้ยื่นชื่อเจ้าพระยาบดินทร์เดชาก็ชี้หุดตดหายแล้ว ขนาดเด็กที่กำลังร้องไห้พ่อกำลังผู้ใหญ่ขู่ว่าองบดินทร์มาแล้วจะนั่งเยียบทันที แต่ถึงกระนั้นก็ตามเขมรยังคิดกบฏอยู่ตลอดเวลาอาจจะเป็นเพราะว่าการกบฏนี้เกิดขึ้นก็เพราะกองทัพไทยปฏิบัติการรุนแรงไปก็ได้ แต่ก็น่าให้อภัยถ้าหากว่าเจ้าพระยาบดินทร์เดชาไม่ปฏิบัติการรุนแรงเช่นนั้นยากที่จะเอาชนะน้ำใจเขมรและยากที่จะรักษาพื้นที่ในเขตยึดครองของตน เมื่อเจ้าพระยาบดินทร์เดชาถอนตัวมาถึงเมืองพนมเปญยังได้สั่งให้รื้อกำแพงเมืองพนมเปญทั้งหมดตามหลักยุทธศาสตร์เพื่อไม่ให้ฝ่ายตรงกันข้ามยึดเป็นที่มั่นได้ ข้อนี้ก่อให้เกิดความแค้นเคืองแก่เขมรอย่างยิ่ง สรุปลงแล้วก็เข้าทำนองขนมพอสุมกับน้ำยา ในที่สุดกองทัพไทยเมื่อขับไล่ญวนเรียบร้อยแล้ว ก็กลับเข้าสู่ที่ตั้งปกติที่เมืองพระตะบองตามเดิมเขมรโกรธก็โกรธไปแต่มันต้องทำกัน เพราะสงครามสอนให้คนกล้าและกลัว ยุทธศาสตร์สอนให้คนเอารัดเอาเปรียบเพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายตน อันนี้มีมาตั้งแต่โบราณกาลแล้วครับ ยิ่งมากครับยิ่งมากที่เดียว สมเด็จพระอุทัยวหรือนักกองจันทน์

ผู้ชอบประพฤติตนเป็นข้าสองเจ้าบ่าวสองนายก่อการุ่นวายอยู่ไม่นานนักก็ถึงแก่กรรม ภาษาเขมรว่า เจ็บเฮย ในปี พ.ศ.2377 เป็นอันว่าคนทรยศเชื้อชาติเขมรหมดไปคนแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้บรรดาขุนนางเขมรทั้งหลายไม่มีทางเลือกก็ต้องหันเข้ามาพึ่งไทยอีกตามเคย ซึ่งไทยก็ได้คิดรังเกียจเจียดฉันท์โดยถือคติว่า “ไม่ถือคนบ้า ไม่ว่าคนเมา” ยอมให้อภัยทุกอย่างอีกประการหนึ่งเจ้าเขมรที่จะสืบราชสมบัติต่อจากสมเด็จพระอุทัยฯ ก็มิได้อยู่แล้วคือนักองอิมและนักองตวงซึ่งได้เลี้ยงได้ขุนอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นอย่างดี แต่นั่นแหละครั้นเมืองไทยนี้จะนำชื่อที่ชื่อจะว่าไงก็ไ้ เลี้ยงใครก็หวังว่าเขาจะระลึกถึงบุญคุณแต่ในที่สุดก็เปล่าทรยศทั้งนั้น ขณะที่ไทยยุ่งกับเมืองญวนครั้งนี้ยังไม่เรียบบร้อยดีนักก็ต้องหันไปยุ่งกับเมืองลาวอีกในปี พ.ศ.2377 นั้นไทยก็เสียคนสำคัญไปอีกคนหนึ่ง คือเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ซึ่งครอบครองเมืองพระตะบองได้ถึงแก่อสัญกรรมเวลานั้นกำลังของไทยอยู่ที่เมืองพระตะบองก็มีมากอยู่ เพราะการปกครองเมืองเขมรในระยะนี้ต้องปกครองด้วยทหารเสียแล้ว ถ้าเป็นสมัยนี้ก็เรียกว่าประกาศกฏอัยการศึกกันแหละครับจะทำไ้ได้บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงครามเมื่อนักองจันทน์หรือสมเด็จพระอุทัยฯตายไปแล้วเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ที่จะปฏิบัติกรต่างพระเนตรพระกรรณก็มาถึงอสัญกรรมไปอีกคน

คุณณัพันธ์ จารุคุลอีกน่ะแหละที่ท่านให้ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ที่มีผู้เข้าใจคลาดเคลื่อนรวมทั้งตัวผมด้วย (ส่วนผู้เข้าใจดีไม่คลาดเคลื่อนก็แล้วไป) เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชนั้น คือพระยายมราชชื่อเดิมว่าแบน เป็นผู้นำเมืองเขมรที่กำลังจะตีจากและเกิดจลาจลกลับเข้ามาขึ้นกับเมืองไทยอีก และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงขอเมืองเสียมราฐ, พระตะบองซึ่งภายหลังมาเรียกมณฑลบูรพาคู่กับมณฑลพายัพและมณฑลอีสาน) ให้เจ้าพระยาอภัย-

กฎบัตรครอบครองเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทยโดยเด็ดขาด (ผู้โอนโฉนดให้โดยดีคือนักกองเอง) ท่านผู้นี้ไม่ใช่ต้นตระกูล “อภัยวงศ์” เวลานั้นท่านมีเลขานุการที่สามารถอยู่คนหนึ่งเป็นข้าราชการไทยเราเอง ถ้าเป็นสมัยนี้ก็คงจบริฐศาสตร์กระมัง ชื่อว่าพระยาคทาธรชื่อเดิมว่า “ซุ่ม” เลขานุการท่านนี้ได้เลื่อนฐานะส่วนตัวขึ้นเป็นลูกเขยของท่าน เจ้าพระยาอภัยภูเบศรมีบุตรชายเหมือนกันแต่เสียชีวิตทั้ง ๆ ที่หนังเหนียวชื่อ พระสุวรรณพิศาล ถูกโจรเขมรฆ่าตายตัวด้วยวิธีเหล่าไม่ใฝ่ให้แหลม แล้วหลวงเข้าทวารหนัก เพราะท่านอยู่ยงคงกระพันโดนซ้อมจน่วมไป ทั้งตัวก็ไม่ตายแต่เจ็บเลยบอกวิธีให้โจรเขมรฆ่าให้พันทุกข์พันร้อนไปเสีย ที่ ด้วยเหตุนี้เจ้าพระยาอภัยภูเบศรจึงไม่มีทายาทสืบสกุล เมื่อท่านถึงแก่อนิจกรรมหาคนที่เหมาะสมกับตำแหน่งผู้สำเร็จราชการเมืองพระตะบอง “ไม่ได้” จึงต้องมอบตำแหน่งสำคัญนี้ให้แก่บุตรเขยคือพระยาคทาธรแล้วก็ได้เป็นเจ้าพระยาอภัยภูเบศรแทนพ่อตา ท่านผู้นี้แหละครับคือต้นตระกูล “อภัยวงศ์” ท่านมีบุตรและธิดามากมายต่างมารดากัน ท่านควง อภัยวงศ์คือบุตรคนหนึ่งของท่าน อีกคนหนึ่งคือคุณหมิว อภัยวงศ์ สถาปนิกจากปารีสผู้มีผลงานยิ่งใหญ่คือถนนและอาคารราชดำเนินทั้งหมดครับท่าน และคุณเชียด อภัยวงศ์นักวิทยาศาสตร์ชื่อดัง

การเมืองเมืองเขมรก็ยิ่งระส่ำระสายหนักขึ้น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นเหตุจะยุ่งยากจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ส่งนักกองอิมและนักกองด้วงออกไปครอบครองเมืองเขมร แต่ไม่ให้อยู่ในฐานะกษัตริย์นะให้อยู่ในฐานะผู้ว่าราชการเมืองเท่านั้น แล้วขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะบ้านเมืองเขมรยังระส่ำระสายอยู่ต้องปกครองควบคุมด้วยกำลังทหารอย่างเดียวจึงจะเอาไว้ได้อยู่ ฐานะของนักกองทั้งสองมีดังนี้ นักกองอิมเป็นผู้ว่าราชการเมืองพระตะบอง นักกองด้วงผู้น้องไปว่าราชการเมืองมณฑลบุรี ส่วนที่จะยกขึ้นเป็นกษัตริย์เขมรนั้นเอา

ไว้พูดกันทีหลัง ให้บ้านเมืองราบคาบเรียบร้อยเสียก่อน ตลอดเวลาที่กล่าวนี้เจ้าพระยาบดินทร์เดชาต้นตระกูลสิงหเสนีมีฐานะคล้าย ๆ ผู้บัญชาการทหารไทยยึดครองเมืองเขมรเป็นฐานทัพเพื่อรบกับญวน ท่านมีอำนาจเด็ดขาดมากที่เดียวใคร ๆ กลัวกันทั้งนั้น เพราะท่านได้รับมอบแผนการณ์ไปจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ควบคุมเมืองเขมรให้อยู่มีอภัย หมายความว่าให้เป็นเมืองขึ้นของไทยไม่ให้ไปเข้าข้างญวนหรือไปพึ่งญวนได้เป็นอันขาด ซึ่งท่านผู้นี้ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่แม่ทัพไทยยึดครองเมืองเขมรอย่างเข้มแข็ง ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่า ท่านฆ่าเขมรไม่ใช่น้อย ๆ ทีเดียว ไม่เด็ดขาดอย่างนี้ก็ได้ เพราะพูดกับคนคดมันต้องปากว่ามือถึงเป็นความจริงทีเดียว ในเมืองเขมรยุคนั้นคนกลัวเจ้าพระยาบดินทร์เดชามากกว่ากลัวพระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้านายเขมรเสียอีก งบดินทร์เดชาท่านตั้งกองบัญชาการของท่านขึ้นที่เมืองพระตะบอง และได้สร้างกำแพงเมืองพระตะบองให้เป็นแนวป้องกันที่แข็งแกร่งที่สุด นับว่าท่านมีส่วนพัฒนาเมืองเขมรไม่น้อยเหมือนกัน

ทีนี้ผมก็จะพูดถึงนักองด้างอีกทีหนึ่งเพราะชักจะมีบทบาทสำคัญขึ้นมาแล้วตอนนี้ ระหว่างที่นักองด้างและนักองอิมพี่ชายเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ในกรุงเทพฯ ครั้งหลังนี้ นักองด้างมีเมียคนหนึ่งเป็นเขมรด้วยกันนั้นแหละชื่ออิมก็บังเกิดในกรุงเทพฯ คนหนึ่งเมื่อปี พ.ศ.2378 เด็กคนนี้ชื่อว่านักองราชวงศ์จำชื่อไว้ให้ตีหน่อยครบมีบทบาทสำคัญเหมือนกันในตอนต่อไป เมื่อนักองด้างได้รับแต่งตั้งให้ไปว่าราชการเมืองพระตะบองนั้นในชั้นแรกก็สงบเสงี่ยมเจียมตัวดีแต่อยู่ไม่ช้านานเกิดมีความคิดพิลึกพิลั่นขึ้นมาอีก ก็อย่างว่าแหละครับตัวเองเป็นเชื้อวงศ์กษัตริย์เขมรแทนที่จะได้ครอบครองบ้านเมืองเขมรทั้งหมด กลับมาลดฐานะเป็นเพียงผู้ว่าราชการเมืองพระตะบองเมืองเดียว จะพูดถึงเรื่องเสียเหลี่ยมมันก็เสียเหลี่ยมอยู่เหมือนกัน แต่ถ้ามองอีกทางหนึ่งพระบาท

สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงแต่งตั้งให้นักงองด้วงหรือนักงองอิมคนใดคนหนึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรก็ยังไม่เหมาะสมเพราะยังไม่สันตติจิตเจนนในการปกครองบ้านเมือง และเมืองเขมรเวลานั้นก็ยังไม่สงบราบคาบไทยต้องปกครองด้วยกำลังทหารไปก่อนดังเล่ามาแล้ว เพราะต้องรบกับญวนให้แตกหักให้สิ้นหนามยอกออกไปเสียทางหนึ่งก่อน สรุปลแล้วฐานะของเจ้าพระยาบดินทร์เดชาที่ยึดครองเมืองเขมรก็คล้ายกับเป็นแม่ทัพด้วยและเป็นข้าหลวงใหญ่ปกครองเมืองเขมรต่างพระเนตรพระกรรณด้วย วิธีการนี้เขาใช้กันทั่วโลกสำหรับเมืองที่ตกอยู่ภายใต้การยึดครองในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพไทยของเราที่ทำการยึดครองสหรัฐอเมริกาเดิมและสหรัฐมาลัยซึ่งญี่ปุ่นยกให้ เราก็ใช้ทหารทั้งนั้น เพราะอยู่ในระหว่างใช้กฎอัยการศึกบ้านเมืองยังไม่เรียบร้อยอย่างว่า ที่เยอรมันก็เหมือนกันพอเยอรมันแพ้สงคราม มหาอำนาจที่เข้ายึดครองเยอรมันเป็นส่วน ๆ เขาก็ทำกันแบบเดียวกันนี้แหละครับ ครั้นบ้านเมืองภาวะสงครามค่อยเรียบร้อยขึ้นทหารจึงได้ถอนตัวปล่อยให้พลเรือนเขาปกครองกันเอง ในครั้งกระโน้นก็เหมือนกัน ถ้าต้นตระกูล “สิงหเสนี” ไม่แท้จริงและพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่รับสั่งให้ปกครองอย่างทหาร เรื่องมันก็จะกลับเข้ารูปเดิมเหมือนเมื่อครั้งสมเด็จพระอุทัยหรือนักงองจันทน์ได้ก่อเรื่องยุ่งยากมาก่อนแล้ว ทีนี้เรากลับมาสู่เรื่องราวนักงองด้วงลูกชายคนสุดท้ายของสมเด็จพระนารายณ์ฯ หรือนักงองเองต่อไป เมื่อได้รับตำแหน่งเพียงผู้ว่าราชการเมืองพระตะบองก็คงจะน้อยอกน้อยใจเป็นธรรมดาที่ตามนิสัยเด็กหนุ่มที่วู่วามขาดความยั้งคิดนั้นแหละครับ นักงองด้วงซึ่งมีพวกพ้องอยู่ไม่ใช่บ่อยก็เริ่มการสร้างเสริมบารมีให้แก่ตนเองโดยส่งสมัครพรรคพวกออกเกลี้ยกล่อมเขมรชาวเมืองพระตะบองให้เข้าเป็นพรรคพวกบอกว่าจะพาอพยพไปอยู่เมืองพนมเปญซึ่งเป็นเมืองปุ๋ยอาดาบายของเราว่าไปโน่น ในการนี้มีขุนนางเขมรเข้าร่วมด้วยหลายคน

แต่นักกองอิมผู้พี่ซึ่งเป็นผู้ว่าราชการเมืองมณฑลบุรีไม่ยอมเข้าร่วมในแผนการนี้ เพราะรู้ตัวว่าถึงจะพยายามก่อการกบฏขึ้นสักเท่าไรก็ตามไม่มีทางเอาชนะไทยได้อีกประการหนึ่งนักกองอิมเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกพระองค์ของเมืองไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 1 มาจนถึงรัชกาลที่ 3 ก็ทรงมีพระเมตตาชุบเลี้ยงเชื้อวงศ์เขมรเป็นอันดีอยู่แล้วก็ปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปตามจังหวะเวลาและเหตุการณ์ดีกว่า นักกองอิมจึงเฉยเสียไม่วุ่นวาย จึงมีแต่นักกองด้วงและสมัครพรรคพวกดำเนินการกันในเรื่องนี้ว่าที่จริงก็ไม่คิดจะเป็นกบฏคิดร้ายอะไรหรอกครับ แต่อยากไปเป็นใหญ่ที่บ้านเมืองของตนพูดไปพูดมามันก็ซิงสุกก่อนห้ามมันนั่นแหละครับ ถ้าทำเฉยๆ เสียพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านก็ตั้งให้เป็นเองรอให้บ้านเมืองเรียบร้อยเท่านั้นแหละ ใครละครับจะตั้งลาวเป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรหรือจะตั้งเขมรไปเป็นพระเจ้าแผ่นดินญวนไม่มีธรรมเนียม แต่นักกองด้วงใจร้อนขาดความยั้งคิดลุกลุกหนุนมันเยอะก็เลยคิดการวุ่นวายไป แต่ผมก็ว่าแล้ว เมืองพระตะบองเวลานั้นเป็นกองบัญชาการกองทัพไทย หูตาทไทยก็เยอะเป็นธรรมดา กรมข่าวสมัยโน้นเขาก็ทำงานได้ดีไม่ใช่บ่อย เขาเลยรู้แผนการนี้ของนักกองด้วงและสมัครพรรคพวกทั้งหมด ครั้นจะใช้กำลังและอำนาจจัดการกับนักกองด้วงก็พอได้ดอกครับ เวลานั้นเปรียบเสมือนใช้กฎอัยการศึกอยู่ แต่ไม่อยากทำเพราะนักกองด้วงเป็นบุคคลที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงชุบเลี้ยงเกรงจะขัดนโยบายทางการเมือง ดังนั้นกองบัญชาการทหารไทยจึงได้รายงานเหตุการณ์เข้ากรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าเรื่องราวมันจะไปกันใหญ่เหมือนนครราชสีมาเดี๋ยวนั้นหรือหนองจันทน์ จึงมีกระแสรับสั่งให้นำตัวนักกองด้วงกลับเข้ามากรุงเทพฯ อีกครั้งหนึ่งแล้วก็ตั้งการชำระความกันขึ้น นักกองด้วงก็สารภาพตรงๆ ว่าอยากไปอยู่เมืองพนมเปญแต่ไม่กล้ากราบบังคมทูล ส่วนที่จะคิดกบฏนั้นไม่มีเลย พระบาท

สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่านักองด้วงเป็นเด็กหนุ่มวู่วามขาดความขี้คิดเปรียบเสมือนลูกไก่ในอุ้งพระหัตถ์ เพื่อผลทางการเมืองในอนาคตพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงไม่ทรงจัดการรุนแรงกับนักองด้วงเพียงแต่ให้ควบคุมตัวไว้อย่างนักโทษบรรดาศักดิ์ นักองด้วงถูกควบคุมตัวอยู่สักประเดี๋ยวก็ร้องอุทธรณ์ว่าไม่มีความสุข ฟังเอาเถอะครับว่านักองด้วงผู้นี้แกไม่ประสีประสาอะไรเลย ที่เขาไม่ฆ่าก็ดีเท่าไรแล้วเพียงแต่ขังอย่างนักโทษบรรดาศักดิ์เท่านั้นเอง ยังร้องอุทธรณ์ให้วุ่นไป พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น น้ำพระทัยของพระองค์ท่านกว้างยิ่งกับอ่าวไทย ทรงมีพระเมตตาสงสารกลัวนักองด้วงจะไม่ได้กินปลากรอบและปลาละฮ็อกซึ่งเป็นยอดอาหารเขมรแล้วจะตรอมใจตาย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มอบตัวนักองด้วงให้พระยาศรีสหเทพรับตัวนักองด้วงจากที่คุมขังไปกักบริเวณไว้ที่บ้านขุนจำนงค์อักษร (ใครก็ไม่ทราบ) รับสั่งให้ส่งอาหารการเสียบียงให้นักองด้วงกินไม่ขาดปากหรือจะพาอิหนูไปนอนค้างอ้างแรมด้วยก็ไม่ว่า ตกลงนักองด้วงตกเป็นเชลยบรรดาศักดิ์มีอยู่มีกินอย่างสบาย ถ้าเป็นสมัยนี้ก็นอนบังกาโลชายทะเลแล้ว จะเอาอย่างไร

นี่แหละท่านอาจวาง เราทำกับเขมรเพียงนี้ ผมอยากให้อิหนูได้อ่านหนังสือเล่มนี้เสียจริง ๆ แต่คนอย่างนี้ก็คงไม่ยอมรับหรอกครับ คงหาทางออกไปข้าง ๆ คู ๆ สันดานไม่ดีไม่ระลึกรถึงคุณข้าวแดงแกงร้อนช่วยไม่ได้ ก็เพราะยังงั้นหนังสือเล่มนี้ผมจึงให้ชื่อว่าพงศาวสันตานเขมรจริงไม่จำอ่วม อ้อ พูดไม่ออกได้แต่พยักหน้าหงิก ๆ เอาอีกทั้งชี้ไปออกจากบ่อนต้องหน้าขำหน่อยละ

เอาละครับหันไปกล่าวเรื่องราวเมืองเขมรสืบไป トラบใดที่ไทยยังต้องรบกับญวนอยู่ เมืองเขมรก็มีฐานะเป็นฐานทัพของไทยและเป็นประเทศกันชนอย่างที่ฝรั่งเขาเรียกว่า “บัฟเฟอร์สเตท” ในรัชกาลของ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ไทยรบกับญวนหลายครั้งหลายหนเหลือเกิน จุดประสงค์ในการรบสำหรับไทยก็คือเพื่อกวาดล้างอิทธิพลของญวนออกจากเมืองเขมร แล้วดึงเอาเมืองเขมรมาเป็นเมืองขึ้นของไทย โดยเด็ดขาดแต่ฝ่ายเดียวไม่ให้ไปขึ้นทางโน้นทางนี้ดังที่เคยเป็นมา เพราะฉะนั้นไทยต้องพัฒนาเมืองเขมรหลายเมืองเพื่อยึดเป็นฐานทัพ เช่นเมืองเสียมราฐไทยก็ได้ทุ่มเทพัฒนาเป็นบ้านเป็นเมืองไม่ใช่บ่อย แต่สงครามสมัยโน้นจะให้เด็ดขาดรวดเร็วอย่างสมัยปัจจุบันนั้นเป็นไปได้ ไทยรบกับญวนถึง 14 ปีเศษเกือบ 15 ปี ตลอดเวลานี้เขมรโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกขุนนางเมืองเขมรพวกนิยมญวนยังดีนรคิดไม่ชื้อกับไทยอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นเรื่องต้องปราบปรามกันอยู่ตลอดเวลาเหมือนกัน ในปี พ.ศ. 2382 ขุนนางเขมรซึ่งเป็นสมัครพรรคพวกของนักองด้วงได้กวาดครอบครัวชาวเขมรหนีไปอยู่เมืองพนมเปญ แต่นักองอิมพี่ชายนักองด้วงที่ครองเมืองมณฑลบุรีมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อไทยได้ ทำการขัดขวางไว้อย่างเต็มที่จับขุนนางเขมรเข้าตะรางหมด ด้วยเหตุนี้เองเจ้าพระยาบดินทร์เดชาผู้บัญชาการทหารไทยในเมืองพระตะบองหรือข้าหลวงใหญ่ปกครองเมืองเขมรทั้งหมด จึงจำเป็นต้องเข้มงวดกวดขันกับเขมรให้มากพร้อมกันนั้นก็ต้องคุมเชิงคอยรบกับญวนอยู่ตลอดเวลา เมืองเขมรตอนนั้นระส่ำระสายมาก เพราะว่าตกเป็นสมรภูมিরะหว่างไทยกับญวน แต่เคราะห์ดีที่นักองอิมซึ่งถึงแม้จะไม่ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน แต่ก็ยังเป็นที่เคารพนับถือของชาวเขมรอยู่มากได้มีจิตใจฝักใฝ่กับไทยอย่างถึงขนาด จึงนับได้ว่าเป็นผู้ที่สกัดและยับยั้งเรื่องวุ่นวายในเมืองเขมรไว้ได้มาก แต่ถึงกระนั้นพวกขุนนางเมืองเขมรก็ไม่พอใจ จึงได้มีหนังสือเข้ามากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวของนักองด้วง “นักชาตินิยม” ออกไปเป็นมิ่งขวัญของตน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระเมตตาอยากจะให้เมืองเขมรอยู่เย็นเป็นสุข จึงส่งนักองด้วงกลับไปเมืองเขมรอีกครั้ง

เมื่อปี พ.ศ.2382 เป็นอันว่านักท่องเที่ยวคนโชคดีมาพักผอนอยู่ในเมืองไทย ไม่เท่าไรก็ได้กลับคืนยังบ้านเมืองอีก แต่ไม่ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินนะ ครั้นไปเป็นผู้ว่าราชการเมืองมณฑลบุรีตามเดิมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าพระยาบดินทร์เดชาแม่ทัพไทย ก็บอกแล้วว่าตอนนี้บ้านเมืองยังไม่เรียบร้อยไทยปราบญวนไม่เสร็จจะปล่อยให้เขมรมีพระเจ้าแผ่นดินยังไม่ได้ กองทัพไทยยังต้องควบคุมสถานการณ์ในเมืองเขมรต่อไปจนกว่าจะถึงวันดีคืนดี เมืองเขมรเวลานั้นยังไม่มีพระเจ้าแผ่นดินนักองจันทร์หรือสมเด็จพระอุทัยฯ ที่ตายไปไม่มีลูกผู้ชายเลยมีแต่ลูกผู้หญิง ซึ่งตามคติของชาวตะวันออกแล้วผู้หญิงเป็นพระเจ้าแผ่นดินไม่ได้ แม้ทุกวันนี้ก็เหมือนกัน แต่อย่าลืมนะว่าเวลานั้นประเทศเขมรตกอยู่ในสถานะสงคราม บ้านเมืองแยกเป็นสองฝักสองฝ่ายอย่างผมว่ามาแล้ว สมเด็จพระอุทัยฯ หรือนักองจันทร์ยกไปตั้งอยู่เมืองพนมเปญใกล้แดนญวน เพื่อขอพึ่งญวนและญวนก็ให้พึ่งจริง ๆ คือตั้งลูกสาว 4 คน ของสมเด็จพระอุทัยฯ หรือนักองจันทร์ให้เป็นพระเจ้าแผ่นดินเมืองเขมรในส่วนที่อยู่ในเขตยึดครองของตนคือเมืองพนมเปญและเมืองใกล้เคียงที่ติดกับญวนหรือประเทศเวียดนามเวลานี้ ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในทางการเมือง แต่พระเจ้าแผ่นดินผู้หญิงไม่มีใครเขานับถือ แม้แต่เขมรเองก็เออะไม่ยอมนับถือพระเจ้าแผ่นดินเรื่องมันก็เลยกลายเป็นหุ่นให้เขาเซ็ดเล่น อย่างไรก็ตามก็ตามชาวเมืองเขมรเมื่อไรกษัตริย์ก็รำลึกถึงเชื้อวงศ์ของตนซึ่งอยู่ในความอุปการะของไทย คือนักองอิมและนักองด้วงตั้งว่ามาแล้ว จึงพยายามอย่างยิ่งที่จะได้เจ้านายคนใดคนหนึ่งไปเป็นพระเจ้าแผ่นดินเมืองเขมร แต่ฝ่ายไทยก็ไม่ยอมตั้งใครเป็นพระเจ้าแผ่นดินได้ง่าย ๆ เหมือนกัน เพราะเมืองเขมรยังวุ่นวายไม่เรียบร้อยตั้งว่ามาแล้วแต่ในขณะเดียวกันนี้ ไทยที่ยึดครองเมืองเขมรก็ไม่ได้ปล่อยให้เมืองเขมรทรุดโทรมได้พยายามพัฒนาเมืองเขมรทุกวิถีทาง เพื่อให้ก้าวหน้าและเป็นฐานทัพของเราที่จะแผ่เจตสิกญวน

เอาละครับเท่าที่เล่ามาแล้วนี่ก็จะเห็นแล้วว่าเหตุการณ์และความ
จำเป็นมันเป็นอย่างไร ขึ้นเล่ามากไปก็เปลืองเหล่าเปลืองยาโดยใช้เหตุ
ขอสรุปเอาง่าย ๆ ว่าฉนวนในยุคนั้นเป็นตัวการหนุนให้เขมรกำเริบสืบสาน
เขมรเองก็น้อยเนื้อต่ำใจที่ไม่เป็นตัวของตัวเอง ส่วนที่เป็นเมืองขึ้นของ
ไทยนั้นไม่ว่าสักคำ ขออย่างเดียวให้ได้มีกษัตริย์ปกครองก็เป็นทีพอใจ
แล้ว ฝ่ายเชื้อวงศ์เขมรที่สำคัญ ๆ ก็มีนักงอแงและนักงอแงงเท่านั้นที่
ชาวเขมรยึดถือเป็นที่พึ่งและหมายมั่นปั้นมือว่าจะให้เป็นหลักบ้านหลัก
เมือง ความรู้สึกดังกล่าวนี้ยุคนั้นทั่วพิภพจวบแดนเป็นเหมือนกันหมด
เพราะโลกเวลานั้นปกครองโดยระบบกษัตริย์เป็นผู้นำ ก็เวลานั้นจะมีแต่
อเมริกาเท่านั้นละมังครับที่ไม่มีการปกครองแบบสาธารณรัฐ
เหตุผลและความจำเป็นทุกฝ่ายต่างก็มีด้วยกัน

ตราบไตที่ไทยยังต้อนรับกับฉนวนตราบไต ที่ยังต้องประกาศใช้
กฎอัยการศึกในประเทศเขมร และตราบไตที่เจ้า
พระยาบดินทร์เดชาตันตระกูล “สิงหเสนี” ยังต้องกุมอำนาจและยึดเมือง
เขมรเป็นฐานทัพเพื่อจัดการกับฉนวนขึ้นเด็ดขาด เราจะปล่อยให้เขมร
ปกครองตัวเองไม่ได้จะเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจอย่างไรก็แล้วแต่ จริงใหม่
ครับท่านจงวาง

ย้ายที่ไว้.....นี่ก็น้ำลายชกจะเหนียวแล้วเอ็งจงเอาน้ำพริกขี้เจ็ง
มา ลึกตามสมควรกับแกลุ่มสิ่งใดมียอยกันมาอย่าให้ขาดปากเจ้าพนักงานได้
อันแม่-ตอนนี่ตั้งตัวเป็นเจ้าพนักงานให้มันรู้แล้ววิ่งรอดไปเสียที

สีหนูเมื่อยังหนุ่มกำลังซุดหลุมฝังตัวเอง

6

เชื่อไม้ทิ้งแถวตามเคย

มาจะกล่าวบทไปถึงนักกองอิมซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้
 ครอบครองเมืองพระตะบอง นักกองอิมผู้นี้มีความจงรักภักดีต่อไทยดังที่
 ว่ามาแล้ว เวลานั้นเขมรแตกเป็นสองฝักสองฝ่ายเข้าข้างญวนก็มีเข้าข้าง
 ไทยก็มากเหมือนเขมรแดงเขมรขาวสมัยนี้ บ้านเมืองระส่ำระสาย ญวน
 ซึ่งสนับสนุนนักกองแแป็นให้เป็นที่ใหญ่ขึ้น ได้ส่งนักกองเป็นมาปกครองเมือง
 เขมร นักกองแแป็นมีกองทัพญวนมาด้วยเป็นกำลังหนุนหลังและแต่งตั้งเป็น
 ญวน ข้อนี้ยิ่งเพิ่มความหมั่นไส้ให้แก่เขมรทั้งปวงในพงศาวดารไม่ได้
 กล่าวไว้ว่านักกองแแป็นเข้ามาครอบครองเมืองไหน แต่เข้าใจว่าจะมาตั้ง
 กองบัญชาการที่เมืองใดเมืองหนึ่งทางภาคตะวันออกของเขมร และ
 คงจะเคลื่อนที่อยู่เสมอ อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง พงศาวดารจึงไม่อาจจะ
 จดชื่อเมืองที่นักกองแแป็นและกองทัพญวนยึดครองไว้ให้ถูกต้อง เอาอย่าง
 นี้ดีกว่าตอนนี้เราต้องทำความเข้าใจแบบสมัยใหม่สักหน่อย เปรียบเสมือน
 ว่ากองทัพยึดครองซึ่งผู้ปกครองมีฐานะเป็นข้าหลวงใหญ่ฝ่ายทหารใน
 สถานการณ์เช่นนั้นพลเรือนต้องเดินตามกองทัพ เมื่อกองทัพยังต้องทำ
 การเคลื่อนที่อยู่เสมอขอขอบเขตของการยึดครองก็ยังไม่แน่นอน สรุปแล้ว
 ฐานะของนักกองแแป็นก็มีสภาพเป็นหุ่นเชิดของญวนเท่านั้นเอง เหตุนี้เอง
 จึงเกิดมีข้อสกิดใจนักกองอิม ซึ่งขณะนั้นอยู่ที่เมืองพระตะบอง จริงอยู่
 นักกองอิมเป็นผู้มีความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
 เจ้าอยู่หัวและประเทศไทยและโดยศักดิ์ศรีแล้ว นักกองอิมนักกองด้วง 2
 พี่น้องมีสิทธิ์ในราชบัลลังก์เขมรอย่างเต็มที่ แต่เหตุที่พระบาทสมเด็จพระ
 พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่สถาปนาให้เป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรก็เพราะ

ความจำเป็นทางการเมือง ดังที่เล่ามาแล้ว แต่ญวนจะฆ่าเหลือหรือเปล่า ไม่ทราบตอนนั้นกลับสนับสนุนนักองแป้นซึ่งเป็นผู้หญิงลูกสาวพระอุทัยว่า ให้เป็นกษัตริย์ หรือเป็นใหญ่ในเมืองเขมร นักองอ้อมซึ่งเกิดภายใต้พระเศวตฉัตรของเขมรก็ย่อมจะน้อยใจเป็นธรรมดา รอให้ทางไทย แต่งตั้งเป็นกษัตริย์ ทางไทยก็ไม่สามารถแต่งตั้งได้จนกว่าจะรบญวนชนะ เสียก่อน แต่ทางญวนกลับสนับสนุนให้ลูกคนไข้ขึ้นเป็นใหญ่ นักองอ้อม ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นผู้มีปัญญา แต่ถูกกลับบรรจู้ต่ำกว่าคุณวุฒิ ส่วน นักองแป้นนั้นเป็นลูกหลงมาจากไหนก็ไม่รู้เปรียบเสมือนคนจบปฐมบริบูรณ์ ทางการญวนกลับบรรจู้ขึ้นหัวหน้ากองเสียเลย เรื่องนี้มันก็ชวนให้คิด เหมือนกันแหละครับ นักองอ้อมก็เป็นมนุษย์ปุถุชนย่อมจะมีความโกรธ โลกหลงโมโหโทโสเป็นธรรมดา นักองอ้อมจึงมาคิด แต่ก็คิดอย่างคนโง่ มีหัวเสียเปล่าเหมือนหัวเผือกหัวมัน มีหูเหมือนหูกะทะ มีตาเหมือน ตาไม้ไผ่ นักองอ้อมจึงเริ่มมีความคิดเห็นคล้ายไปข้างญวนเพราะรอไทย แต่งตั้งให้เป็นกษัตริย์เขมรไม่ไหว บทบาทแรกของนักองอ้อม ก็คือดำเนินการ กวาดต้อนผู้คนในเมืองพระตะบอง และเกลี้ยกล่อมผู้คนหัวเมืองใกล้เคียงพร้อม กันนั้นก็เขียนหนังสือลับไปติดต่อกับญวนบอกว่า ยินดีทำราชการกับญวน ขอให้ญวนอุปถัมภ์ค้าขายด้วยเถิด นี่มันเป็นเสียอย่างนี้แหละครับคนเราทั้งนี้ ก็เพราะอยากเอาชนะนักองแป้นผู้มีฐานะ เป็นหลาน แต่ด้วยความงู้อะ นักองอ้อมทำการครั้งนั้นเข้าลักษณะกบฏต่อประเทศไทยอย่างแท้จริงคือ ฉวยโอกาสขณะที่เจ้าพระยาบดินทร์เดชาमारาชการที่กรุงเทพฯ ในเมือง พระตะบองจึงเหลือแต่ข้าราชการพลเรือนของไทยมีพระยาปลัดและพระยาภัก กระทบรักรักษาการอยู่ เมื่อนักองอ้อมเตรียมการได้พร้อมแล้วแทนที่จะยกไป เฉย ๆ กลับนำสมันต์พรรคพวกเข้ายึดอำนาจในเมืองพระตะบองอย่างอุกอาจ โดยไม่ได้คิดเกรงกลัวพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแม้แต่น้อย นักองอ้อมพร้อมด้วยสมันต์พรรคพวกมีศาสตราวุธได้ไปจับพระยาปลัดที่บ้านเมื่อ

วันอังคารที่ 24 ธันวาคม เวลาเช้า พ.ศ.2382 เป็นการจ้เจียบ พระยาปลัดพยายามต่อสู้แต่ก็ไม่ทันการ จึงได้แต่ปิดประตูบ้านไว้ ต่วันก็องอิมเองถือดาบสองมือเรียกให้คนในบ้านพระยาปลัดเปิดประตูรับโดยดี ครั้นไม่มีคนเปิดประตูนักองอิมสั่งพรรคพวกไขป็นยิงกราดเข้าไปถูกเมียน้อยพระยาปลัดตาย 3 คน ท่านจางวางว่าไ้กรับ แสดงว่าพระยาปลัดคนนี้จะต้องมีเมียน้อยไว้ในบ้านไม่ต่ำกว่า 2 โหล พระยาปลัดเห็นเมียรตายเกิดโมโหคว้าดาบออกมาจะสู้เขมรทรยศแต่คุณหญิงซึ่งเป็นเมียหลวงเข้ามายุคมือไว้บอกว่าคุณพ่อย่าไปสู้เขาเลย ขึ้นสู่ลูกเมียก็ตายหมดทั้งบ้านเหลือไว้สักโหลก็พอเพียงแล้วฟ้าเหลืองแล้วเมืองพระตะบองนี้ไข้ไก่และอาหารเสริมก็หาลำบาก เอาชีวิตรอดไว้ดีกว่า พระยาปลัดเขาไม่บอกชื่อเสียงด้วยครับว่าปลัดอะไรผมสงสัยว่าคงจะไม่ไข้ปลัดขิกเลยได้สติ เมียน้อยเป็นโหล ๆ จะเอาแรงที่ไหนมาสู้เขมรทรยศ เพียงแต่จับดาบก็หอบฮัก ๆ แล้วตกลงต้องยอมเขา นักองอิมเลยให้พรรคพวกจับพระยาปลัดเมืองพระตะบองไปควบคุมไว้ที่บ้านนักองอิมแต่ด้วยความกรุณาเห็นใจพวกสะคือตัวนด้วยกัน นักองอิมอนุญาตให้พระยาปลัดพาเมียไปด้วย 7 คน ไปควบคุมไว้ด้วยกันจะได้ปรนนิบัติตัวตักานวดเฟ้นคุณพี่เวลาเมื่อยมัน

อ้ายตีไว้...ตอนนี้เปลี่ยนเหล่าไว้ะ เอ็งเอาเหล่า 40 ดักรี้ผสมยามหากำลังมาแจกพวกข้าคนละถ้วยเดอะวะ เอาอย่างเบอร์หนึ่งนะมึง ที่เขาเรียกพระยาข้างสารหรือสุครีพตอนต้นรังอะไรนี้แหละ จำไม่ได้ไว้้ว ข้าจะดื่มไว้้อาลัยพระยาปลัดจอมสะคือตัวนสักหน่อย

เมื่อพระยาปลัดตกเป็นเชลยเขาเสียแล้ว นักองอิมก็นำขบวนทรยศไปจับพระยาขกระบัตรคนนี้เมียน้อยมากหรือเปล่าพงสาวดารไม่ได้บอกไว้ แล้วก็จับพระภักดีบริรักษ์ณ์ พระศาสตราธิบัติ พระมหาพิมล พระบวรนายก หลวงอภัย หลวงภักดีชุมพล หลวงเพชรสงคราม หมื่นภักดี เอาไปควบคุมไว้ที่บ้านนักองอิมทั้งหมดเป็นอันว่าขุนนางไทยถูก

นักงอิมจับหมด แต่พระมหาพิมล ซึ่งมีตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินสมัยนั้นเรียกว่า พระคลังสมบัติเมืองพระตะบองร่ำรวยมากกว่าเพื่อน จะคอร์ปชั่นไว้แต่ครั้งไหนไม่รู้ซึ่ครับ นักงอิมบริบทวิสัยสมบัติพระมหาพิมลเสียเกลี้ยงเลย เมื่อควบคุมคณะกรรมการเมืองพระตะบองซึ่งเป็นคนไทยไว้หมดแล้ว นักงอิมก็อพยพครอบครัวเขมรที่เกลี้ยกล่อมไว้ ออกจากเมืองพระตะบอง ทั้งทางบกทางเรือในเวลาพลบค่ำไปยังเมืองพนมเป็ญเมื่อวันที่ 2 มกราคม ของปี พ.ศ.2382 นั้นเอง คราวนั้นนักงอิมกวาดต้อนครอบครัวชาวเขมรรายทางตะไปได้ประมาณ 5-6 พันคน ไปอยู่เมืองพนมเป็ญเพื่อจะรอให้ญวนแต่งตั้งเป็นกษัตริย์ชิตยา นักงอิมเป็นคนดวงเสียทำอะไรก็รุนแรงขาดความยั้งคิด นึกว่าญวนจะเลี้ยงตนให้มีฐานะเหนือนักงอิมแป็นซึ่งขึ้นมาเป็นคู่แข่งแต่เป็นที่น่าเสียใจญวนไม่ได้เลี้ยงนักงอิมเลย ตอนนี้จะเล่าต่อไปภายหลัง พังทางนี้ก่อน การกระทำอย่างอกอาจของนักงอิมเป็นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวกรี๊ว ดังนั้นเจ้าพระยาบดินทร์เดชาต้นตระกูล "สิงหนเสนี" ซึ่งทำหน้าที่แม่ทัพสนามของไทยในภาคตะวันออก จึงรีบกลับเมืองพระตะบองโดยด่วนเพื่อจะตัดคอคนทรยศพวกนี้ เจ้าพระยาบดินทร์เดชาออกจากกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 17 มกราคม ของปีนั้นเอง นับว่าเร็วทันการสำหรับสมัยนั้น ซึ่งการสื่อสารไม่เจริญก้าวหน้าพอเจ้าพระยาบดินทร์เดชาไปถึงท่านก็ประกาศใช้กฎอัยการศึก สั่งตรวจบัญชีผู้คนพลเมืองตลอดจนเสบียงอาหาร ปรากฏว่านักงอิมกวาดต้อนผู้คนไปได้ 1 ใน 3 เท่านั้น ข้อนี้ไม่สำคัญ สำคัญที่เสบียงอาหาร ร้อยหรือเหลือเกิน ครั้นจะระดมทหารไทยไปรักษาเมืองเขมรทั้งหมดตามแผนก็จะไม่มีข้าวกิน เพราะสมัยโบราณกองทัพเดินด้วยท้องเหมือนงู ด้วยเหตุนี้เจ้าพระยาบดินทร์เดชาจึงสั่งระดมพลจากเมืองชุขันธ์หรือจังหวัดศรีสะเกษเวลานี้ 1,500 คน จากเมืองสุรินทร์ 1,000 คน

แล้วก็จากเมืองอื่น ๆ ในภาคอีสานอีกหลายเมืองรวม 4,300 คน ให้ไปรักษาเมืองพระตะบองและเมืองใกล้เคียง จากนั้นฝ่ายเราก็พยายามปราบปรามพวกเขมร ซึ่งไม่รู้คุณข้าวแดงแกงร้อนเป็นการใหญ่ นักงอ๋มจอมทรยศนั้นเมื่อไปติดต่อกับญวนหวังจะได้เป็นใหญ่เป็นโตกลับผิดหวัง คือญวนเอาตัวไปที่เมืองไซ่ง่อนจริง แต่ไปขังไว้ไม่ได้แต่งตั้งให้เป็นใหญ่เป็นโตตามที่คาดหมาย ทั้งนี้ก็เพราะญวนก็เกรงใจไทยอยู่เหมือนกัน ถ้านักงอ๋มไม่ยึดอำนาจในเมืองพระตะบอง ไม่ฆ่าผู้ยิงคนบางที่ญวนอาจจะเลี้ยงก็ได้ นี่เพื่อนไปยิงเมียน้อยพระยาปลัดตายตั้ง 3 คน เมียน้อยเขามี 3 โหลยิงตาย 3 คนแสดงว่าโหลละคน (ผมคิดเอาเอง) เป็นการอุกอาจมากญวนเลยไม่กล้าสนับสนุน จับนักงอ๋มขังไว้เสีย ว่าตามความจริงแล้วญวนก็อยากสงบศึกกับไทย เพราะระลึกถึงบุญคุณที่ไทยมีต่อญวนอยู่เหมือนกัน สรุปแล้วการกระทำของนักงอ๋มแทนที่จะได้ดีเลยกลายเป็นเรื่องฉิบหายติดคุกขี้ไก่ต่อไป นี่แหละครับคนเรามันลืมคุณข้าวแดงแกงร้อนไม่มีความเจริญเป็นแน่ ใครเขาจะกล้าเลี้ยงคนทรยศ

แต่นั้นแหละครับ นักงอ๋มกวาดต้อนครอบครัวเขมรไปพึ่งญวนก็อย่างนี้กว่าชาวเขมรเหล่านั้นจะพอใจ เหมือนกับสีหนุเวลานี้ชาวเขมรบางกลุ่มก็ไม่พอใจเหมือนกัน ผมคิดว่าประวัติศาสตร์มันจะย้อนรอยเพราะคราวนั้นเจ้าเมืองโปรีสาท ซึ่งถูกนักงอ๋มกวาดต้อนไปพอนักงอ๋มเพลอก็รีบนำครอบครัวและคนใต้บังคับบัญชากลับมาสามัคคีต่อเจ้าพระยาบดินทร์เดชาที่เมืองพระตะบองอีก ก็ขึ้นชื่อว่าคนเราใครเล่าครับที่จะอยากพลัดที่นาคาที่อยู่เมื่อก่อนนักงอ๋มจับตัวไปก็จำเป็นต้องไป พอได้โอกาสเขาก็กลับมา อันนี้เป็นธรรมดาแสดงว่า การกระทำของนักงอ๋มนั้นก็เหมือนกับการกระทำของสีหนุเดี๋ยวนี้เหมือนกัน คือเป็นการฝืนมติมหาชน เมื่อมีโอกาสมหาชนก็แสดงตัวมันออก เจ้าพระยาบดินทร์เดชานั้นท่านเป็นทั้งนักการปกครองและการทหาร เมื่อเขมรเขารู้สึกตัว

หันเข้ามาฟังเราเราก็ต้องให้ความคุ้มครองช่วยเหลือตามธรรมเนียม โดยข้อเท็จจริงแล้วเขมรถือศาสนาเดียวกันกับไทยคือพระพุทธศาสนาชนบประเพณีตลอดจนลัทธิธรรมเนียมก็เหมือนกัน วัฒนธรรมก็เอาไปจากไทย จิตใจของคนเขมรจึงเอนเอียงมาข้างไทยมากที่สุด เมื่อนักการเมืองชักนำประชาชนไปในทางที่ผิดเพื่อหาความยิ่งใหญ่ส่วนตัว ประชาชนเขาก็รู้แต่เมื่อทำอะไรไม่ได้ก็ต้องปล่อยเลยตามเลยไปก่อน เขมรกับญวนภาษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไม่มีวันเข้ากันได้ เพราะฉะนั้นเมื่อนักกองอิมหมันจะไปเอาดีจากญวนแต่ญวนก็ไม่เลี้ยงกลับจับขังเสีย บรรดาชาวเขมรก็เลยโกรธญวนเป็นการใหญ่ เพราะขนบธรรมเนียมประเพณีเข้ากันไม่ได้นั่นประการหนึ่งละ ประการที่สองญวนยังจับนักกองอิมหมันเท่านี้ไม่พอยังประหารชีวิตขุนนางเขมรที่ติดตามนักกองอิมหมันไปอีกหลายคน เขมรก็เลยฟิตขึ้น เวลานั้นมีทหารญวนเข้ามาครอบครองดินแดนภาคตะวันออกของเขมรอยู่บ้างดังที่เล่ามาแล้ว เมื่อญวนสร้างความเจ็บแค้นเช่นนี้แล้ว ก็เลยเกิดมีกองโจรเขมรลุกฮือขึ้นต่อต้านญวนเป็นการใหญ่ เจอะญวนที่ไหนเขมรจับฆ่าหมด วุ่นวายพอดูครับ แล้วกองโจรเขมรก็ทำงานได้ผลเสียด้วย ญวนตายในเมืองเขมรนับไม่ถ้วน และในขณะที่เดียวกันกองโจรเขมรเหล่านั้นก็หันมาสวมักัดกับไทย เจ้าพระยาบดินทร์เดชาท่านได้รับนโยบายจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า จะต้องกวาดล้างอิทธิพลญวนออกจากเมืองเขมรให้หมดแล้วดึงเอาเมืองเขมรทั้งหมดมาขึ้นกับไทยโดยเด็ดขาด เพราะฉะนั้นนโยบายของท่านก็คือรบกับญวนให้เด็ดขาดให้แตกหักไป เมื่อมีกองโจรเขมรลุกฮือขึ้นมาช่วยเช่นนี้เกียรตินิยมของไทยก็ดีขึ้นในฐานะเป็นที่เอื้อยของเขมรอย่างจริงจัง ที่นี้ผมจะหันไปกล่าวเหตุการณ์ทางเมืองญวน แต่จะกล่าวละเอียดนักไม่ได้ครับ เพราะมันจะกลายเป็นพงศาวดารญวนไป ถ้าสนใจให้อ่านหนังสือ “อานามสยามยุทธ” ชีครับ จึงขอรวบรัดให้สั้นเข้าว่า

ญวนกับไทยรบกันมามากมายหลายครั้งแล้ว ญวนไม่สามารถเอาชนะไทยได้เลย เพราะสมรภูมียู่ที่เมืองเขมรไม่ได้อยู่ที่เมืองไทย และไทยก็รุกคืบหน้าใกล้แดนญวนเข้าไปทุกที เวลานั้นพระเจ้าแผ่นดินญวนชื่ออะไรก็ช่างเถอะผมไม่เอ่ยถึงละเพราะมันเป็นคนละเรื่องก็เฉาะระแแรกชราลงไปมากแล้วในที่สุดก็ตายหรือจะเรียกว่าสวรรคตก็ได้ เอาละซีทีนี่เมื่อพระเจ้าแผ่นดินตาย กองทัพญวนซึ่งยึดครองเมืองเขมรบางส่วนอยู่ก็เริ่มหมดกำลังใจ เพราะจะเอาชนะไทยก็ลำบากจะตั้งมั่นอยู่ในเมืองเขมรกองโจรเมืองเขมรก็อาละวาดเจอะญวนที่ไหนเป็นฆ่า มันเดือดร้อน 2 ทางขึ้นมาแหละครับ เมื่อเป็นเช่นนี้ แม่ทัพญวนซึ่งขณะนั้นตั้งกองบัญชาการอยู่ที่เมืองพนมเปญทานสงครามกองโจรไม่ไหว จึงได้มีหนังสือเจรจายอหย่าศึกกับไทย เพราะพิจารณาแล้วเห็นว่าสู้ไปก็ไม่ไหวเกิดเป็นหนามยอกอกและทางบ้านเมืองตัวเองก็ระส่ำระสายขึ้นสู้ไปก็ตายเปล่าผลอ่อนแอเขมรฆ่าผล่ออีกที่ไทยฆ่า เวลานั้นไทยจับเชลยญวนได้ไม่น้อย นับเป็นร้อย ๆ พัน ๆ เคยได้ยินชื่อแหลมเสียบญวนไม้ละ โน่นทางชุมพรโน่นไง แม่ทัพญวนพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ไหวก็เลยมีจดหมายเข้ามาถึงเจ้าพระยาบดินทร์เดชาแม่ทัพไทยที่เมืองพระตะบอง ยอมสารภาพผิดทุกประการและขอหย่าศึกด้วย แม่ทัพญวนคนนั้นชื่อ องกรินตาเตียงกุน ความจริงผมก็ไม่อยากจะนำหนังสือสำคัญในประวัติศาสตร์ฉบับนี้มาอ้างหรอก เพราะมันเป็นเรื่องของญวนกับไทย แต่คุณครีบบเรื่องนี้มันเกี่ยวกับเมืองเขมรด้วย เพื่อแสดงว่าเขมรทรยศและญวนเกลียดชังหน้าเขมร เพราะฉะนั้นจะต้องนำจดหมายแม่ทัพญวนถึงแม่ทัพไทยมาตีแผ่สู้กันฟังสักหน่อยหนึ่ง เดี่ยวจะหาว่าผมคุยมาทั้งหมดนี้ไม่มีหลักฐานจดหมายของแม่ทัพญวนเขาวายังงั้นนา ตอนนี่ผมขอคัดต้น ฉบับโดยสมบูรณ์จากพระราชพงศาวดารดังนี้

หนังสือขององกรินตาเตียงกุนถึงเจ้าพระยาบดินทร์เดชาฝ่าย

องเกรินตาต้องกุนตั้งอยู่ที่เมืองพนมเป็ญ มีหนังสือตอบให้องันยาง
 องอันเป็ยน กับไพร่ 120 คน ถือมาถึงเจ้าพระยาบดินทรเดชาที่เมือง
 บัตบองเมื่อเดือน 4 ขึ้น 6 ค่ำ ให้แปลออกมีความว่าหนังสือองเกริน
 ตาต้องกุนขุนนางกรุงเวียดนามมาสำเร็จราชการอยู่เมืองพนมเป็ญ มา
 ยังเจ้าพระยาบดินทรเดชาที่สมุหนายก อัครมหาเสนาบดี อภัยพิริยปรา
 กรมพาหุ ขุนนางแม่ทัพใหญ่กรุงเทพมหานครได้แจ้ง ด้วยกรุงเวียดนาม
 กับกรุงเทพมหานคร แต่ก่อนเป็นไมตรีสนิทกันมาหาหมีราวฉานสิ่งใดไม่
 เพราะแต่ก่อนด้วยการเมืองเวียงจันทน์ คนกรุงเทพมหานครฆ่าคนใช้กรุง
 เวียดนาม กรุงเวียดนามมีราชสาสน์มาต่อว่ากรุงเทพมหานครมีราชสาสน์
 ไปถึงกรุงเวียดนามขอโทษคนที่ฆ่าฉวนที่เมืองเวียงจันทน์ครั้ง 1 กรุงเวียด
 นามคิดทางพระราชไมตรีก็งดไว้ ทางพระราชไมตรีก็เสมออยู่ตามเดิมเมื่อ
 ครั้งย้ายกอเบโคยเป็นกบฏเมืองไซ่ง่อน กรุงเทพมหานครกองทัพใหญ่
 ออกไปตีเมืองพนมเป็ญ แล้วยกกองทัพล่วงเขตแดนออกไปถึงเมืองโจฎก
 เมืองบันทายมาศ เมืองยางพาน กรุงเวียดนามทราบความว่ากองทัพกรุง
 เทพมหานครยกล่วงเขตแดนลงไป กรุงเวียดนามจึงให้ขุนนางคุมกองทัพ
 มาป้องกันรักษาเขตแดนไว้ กองทัพกรุงเทพมหานครก็ยกกลับไป กอง
 ทัพกรุงเวียดนามก็หายกติดตามไม่ รักษาเขตแดนเมืองโปริสาทเมือง
 กะพงสวายไว้ หาได้เกินเขตแดนกรุงไทยเข้ามาจนก้าว 1 ไม เมื่อปี
 วอกอัฐศก อ้ายด้วงมีหนังสือลับออกไปจะขอกลับมาหากรุงเวียดนาม
 จะคิดอ่านกบฏต่อกรุงเทพมหานคร เมื่อปีกุนเอกศก อ้ายอิมกวาดครอบ
 ครัวกรุงเทพมหานครหนีไปหากรุงเวียดนาม แล้วอ้ายอิมว่า เมืองบัตบอง
 ทุกวันนี้ผู้คนเบาบาง ถ้าจะไปตีเอาเมืองบัตบองก็จะได้โดยง่าย เขมรมัน
 ว่าอย่างนี้ กรุงเวียดนามก็เห็นแก่ทางไมตรีที่สนิทกันมาแต่ก่อน หาเชื่อ
 ฟังพวกอ้ายเขมรไม่ ถ้าฟังคำอ้ายเขมรก็เป็นข้อพยายามทักนต่อไป เขมร
 ทั้งนั้นก็ตีฟังกรุงเวียดนามมาช้านาน กรุงเวียดนามมีใจโอบอ้อมป้องกัน

ให้อยู่เย็นเป็นสุขหามีเหตุการณ์สิ่งใดไม่ องค์จันทร์ตาย องค์จันทร์หามีบุตรชายสืบราชวงศ์ต่อไปไม่ กรุงเวียดนามจึงตั้งให้องค์แป้นบุตรหญิงเป็นเจ้าเมืองเขมร องค์มี องค์เกา องค์สงวน ผู้น้องทั้ง 3 คน ก็ตั้งให้เป็นเวียนกุนเจ้ารองกันลงมา องค์แป้นมีหนังสือลับไปถึงเจ้าอ้ายผู้นำจะให้อ้ายมาผู้ร้ายมาเป็นทำศึกกับญวน จะได้พวองค์แป้นหนีตามมารดา มา องค์แป้นคิดการดังนี้ผิดด้วยอย่างธรรมเนียมจึงได้ทำโทษแต่องค์แป้นคนเดียว องค์มี องค์เกา องค์สงวนหามีโทษผิดสิ่งใดไม่ ถ้าจะให้อยู่ที่เมืองเขมรต่อไปจะมีคนมาข่มเหมือนอย่างองค์แป้น จึงย้ายให้ไปอยู่เสียที่เมืองอื่นให้พ้นกัน จะได้อยู่ดีไม่มีความผิด บรรดาขุนนางผู้ใหญ่เมืองเขมร กรุงเวียดนามก็ได้ตั้งให้เป็นขุนนางญวน เจ้าเวียดนามมีความเมตตาแก่พวกเขมรมากมายยิ่งนัก หาได้ทรงคิดว่าขุนนางเขมรจะมีคนทรยศอยู่บ้าง บัดนี้พากันมาเกลี้ยกล่อมพวกเขมรให้คิดกบฏ ทียอมเข้าด้วยก็มี ที่ไม่ยอมเข้าด้วยก็กดขี่ข่มเหงชักพาไปตามกัน การดังนี้ญวนจะนิ่งเสียก็ไม่ได้ กรุงเวียดนามจึงเกณฑ์กองทัพมาปราบปราม ถ้าพวกเขมรรู้สึกโทษตัวผิดกลับเข้ามาสวามิภักดิ์รับผิด กรุงเวียดนามก็ยกโทษให้ไพร่บ้านพลเมืองกลับเข้าอยู่ตามภูมิลำเนา ทำมาหากินตามเดิมหาอยากฆ่าฟันพวกเขมรไม่ การทั้งนี้โดยจิกก็รู้อยู่แล้ว โดยจิกยกกองทัพไปเมืองโปรีสาท ได้ว่ากล่าวจะเป็นไมตรีกัน โปนจิกก็ได้บอกข้อความขึ้นไปกราบทูลเจ้าเวียดนามให้ทราบ บัดนี้เจ้ากรุงเวียดนามมีรับสั่งว่า สองพระนครจะเป็นไมตรีก็เป็นประโยชน์แก่อาณาประชาราษฎร์ทั้งสิ้น เป็นการใหญ่บัดนี้กรุงเทพมหานครคิดจะเป็นไมตรีก่อน ก็ต้องมีราชสาสน์มาก่อน เขตแดนของผู้ใดก็ต่างคนต่างรักษาแต่ในเขตแดน อย่าล่วงล้ำปลายเขตปลายแดน อย่าล่วงเกินปลายเขตปลายแดนให้เกิดความ กรุงเวียดนามรับสั่งมาดังนี้ พระหทัยเจ้าเวียดนามก็จะคิดเป็นไมตรีอยู่ จึงมีหนังสือบอกมาให้โดยจิกแจ้งความ ก็เห็นว่าโดยจิกได้กราบทูลตักพัดเวือง

แล้ว คงจะมีราชสาสน์มาโปนจิกได้กราบทูลดีทวงแต่เมื่อใด ก็คงจะมีราชสาสน์ตอบมาโดยทางไมตรีจะได้อยู่เย็นเป็นสุขยืดยาวไป ถ้ากรุงเทพมหานคร จะมีพระราชสาสน์ไปเมื่อใด จะไปทางไหนก็ให้โดยจิกมีหนังสือบอกไปให้โปนจิกรู้ก่อน จะได้คิดอ่านจัดการให้สมควรตามอย่างธรรมเนียมแล้ว เมื่อก่อนโดยจิกมีหนังสือมาว่า องเดตก องเกวียน องอันผู้ องสันป็น องเทืองเบือน 5 คน ได้ทำหนังสือสัญญาว่าจะพาบรรดากองทัพญวนที่ตั้งอยู่ที่เมืองเขมรทุกทางให้กลับไปรวมกันที่เมืองโจกุกนั้น ราชการเมืองเขมรเป็นราชการของโปนจิกได้ว่ากล่าว การจึงสิทธิ์ขาดอยู่แต่ผู้เดียว องเดตก องเกวียน องสันป็น องเทืองเบือน 5 คนเป็นแต่ขุนนางผู้น้อย ความซึ่งสัญญาไว้นั้นไม่สิทธิ์ขาดทำผิดอยู่หาถูกต้องตามกฎหมายเมืองญวนไม่ บัดนี้องเดตก องเกวียน องอันผู้ องสันป็น องเทืองเบือน 5 คน ซึ่งทำหนังสือสัญญานั้นก็ลงโทษเสียแล้ว ความซึ่งทำหนังสือสัญญาไว้นั้นจะเชื่อถือเอาไม่ได้ ให้โดยจิกตริตรองดูก็คงจะแจ้งความ หนังสือมา ณ วันเดือน 3 แรม 5 ค่ำ ปีชวดโทศก (จดหมายฉบับนี้มีคำอธิบายดังต่อไปนี้ครับ)

ดึกฟัดเวือง	คือ สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
โดยจิก	คือ เจ้าพระยาบดินทรเดชา
โปนจิก	คือ องตาเตียงกุน
อ้ายมา	คือ องแก้ว
อ้ายด้วง อ้ายอิม	คือ องด้วง องอิม

เห็นไม้ละครับนักงอิมเข้าไปฟังญวนเป็นไฉน ญวนเขาไม่ได้ถือว่่านักงอิมเป็นคนสลักสำคัญอะไรเลยกลับถือว่่าเป็นอาชญากรขายบ้านขายเมือง เอาไปขังไว้เสียนี้แล้วสรรพนามที่ญวนใช้เรียกนักงอิมเขาก็

เรียกย้ายไม่ได้ให้เกียรติเลยแม้แต่หน่อย เมื่อนักกองอิมมีอันเป็นไปเสีย
เช่นนี้แล้วข้างไทยก็ทอดอาลัยเป็นอันว่า จะสนับสนุนช่วยเหลือกันต่อไป
ไม่ได้เสียแล้ว เพราะฉะนั้นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึง
ทรงเปลี่ยนนโยบายมาสนับสนุนนักองด้วงน้องคนเล็กต่อไป เจ้าพระยา
บดินทร์เดชาแม่ทัพไทยในเขมรได้พัฒนาการสร้างบ้านแปลงเมืองให้นัก
องด้วงอยู่ที่ตำบลหนึ่งใกล้เมืองโปรีสาทเมืองนี้พูดกันอย่างสมัยปัจจุบัน
ก็ว่าเป็นกองบัญชาการชั่วคราวจะเรียกว่าค่ายก็ได้ เพราะมีส่วนกว้างเพียง
10 เส้น และส่วนยาว 12 เส้นเท่านั้น วันที่เจ้าพระยาบดินทร์เดชาลง
มือสร้างเมืองนี้ตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 18 มีนาคม พ.ศ.2383 นับแต่
วันนั้นมาชื่อเสียงนักองด้วงก็โด่งดังขึ้นในกลุ่มชาวเขมรมีขุนนางนายทหาร
เข้ามาร่วมมือด้วยเป็นอันมาก นับว่าเป็นปีกแผ่นขึ้นชั่วขณะหนึ่ง และ
ฐานะของนักองด้วงก็ได้เปลี่ยนจากเจ้าเมืองมณฑลบุรีมาเป็นเจ้าครองเมือง
เขมรภายใต้บังคับบัญชาของกองทัพไทย เพราะเวลานั้นพระบาทสมเด็จพระ
นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวยังไม่ทรงแต่งตั้งเจ้าเขมรให้เป็นพระเจ้าแผ่นดินจน
กว่าจะรบญวนสำเร็จเสียก่อน ในปีนี้เขมรหันกลับเข้ามาสวามิภักดิ์กับไทย
เป็นจำนวนมาก และกลายเป็นศัตรูกับญวนอย่างออกหน้าออกตาเพราะ
รู้เช่นเห็นชาติแล้วว่าญวนไม่ช่วยเหลือจริง แม้แต่นักกองอิมที่ไปสวามิภักดิ์
ต่อญวน ญวนก็จับใส่คุกเสีย เรื่องนี้เขมรโกรธมากเพราะเขมรเป็นประเทศ
ที่พึ่งตัวเองไม่ได้ตลอดเวลาต้องหันไปพึ่งญวนและไทย แต่เข้ามาพึ่งไทย
ครั้งใดก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
พระกรุณาชุบเลี้ยงเป็นอย่างดีและสนับสนุนทุกอย่าง แต่ความคิดคดทรยศ
ของเขมรมีอยู่ทุกยุคทุกสมัยอำมาตยาปิกขอบเป็นข้าสองเจ้าป่าวสองนาย
หันไปพึ่งญวนได้เรื่องทุกที อย่างนักกองอิมเป็นต้น แทนที่จะได้ดิบได้ดี
ญวนก็จับขังเสีย แทนที่จะส่งเสริมแต่งตั้งญวนกลับเรียกย้ายอิมเป็นการ
เสียศักดิ์ศรีเขมรเป็นอย่างมาก พอมาถึงตอนนี้เขมรจึงโกรธญวนถึงกับ

ตั้งตัวเป็นศัตรูจัดกองโจรทำลายล้างญวนเป็นการใหญ่ สรุปแล้วก็คือเขมรรบกับญวนเสียแล้วครับ ครั้งนั้นกองทัพญวนเสียหายเพราะกองโจรเขมรไม่ใช่่น้อย

จะกล่าวฝ่ายนักกองอิมซึ่งไปพึ่งญวนแล้วถูกญวนคุมตัวไว้ที่เมืองไซ่ง่อนนักกองอิมจะไปคิดอ่านตลบตลวงกับญวนอย่างไรนั้นก็ไม้อาจจะทราบได้ ทราบแต่ว่าต่อมาไม่นานญวนก็ส่งตัวนักกองอิมมาไว้ที่เมืองพนมเปญเพื่อให้มาตั้งบารมีแข่งขันกับนักกองดวงผู้น้องซึ่งไทยสนับสนุนให้อยู่เมืองโปรวิสาท เรื่องนี้เป็นนโยบายทางการเมืองระหว่างญวนกับไทย คือต่างคนต่างสนับสนุนเชื้อวงศ์เขมรให้แข่งบารมีกันในชั้นลำหักลำโค่น นักกองอิมคนทรยศพอมายู่เมืองพนมเปญ ซึ่งเป็นเขตยึดครองของญวนก็มีหนังสือให้สายลับนำมาเกลี้ยกล่อมขุนนางนายทหารเขมรที่อยู่กับไทยเพื่อให้กลับไปร่วมมือกับตน แต่ไม่ได้ผลครับ เพราะไม่มีใครเชื่อน้ำมนต์นักกองอิมอีกแล้ว ก็จะให้เชื่ออย่างไรเล่า ในเมื่อนักกองอิมบำเพ็ญตนชกน้าเข้าลึกชกตึกเข้าบ้านก่อให้เกิดความพินาศฉิบหายแก่บ้านเมืองเช่นเดียวกับสีหนุกำลั้งทำอยู่ในเวลานี้ เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ก็พอจะสรุปได้ว่าเวลานั้นเมืองเขมรประพฤติดนเป็นข้าสองเจ้าบ่าวสองนายและมี 2 รัฐบาล 2 อาณาจักร คือ เขมรฝ่ายเหนือมีนักกองดวงเป็นประมุขอยู่ภายใต้การสนับสนุนของไทยตั้งอยู่เมืองโปรวิสาท เขมรฝ่ายใต้ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับญวน มีนักกองอิมเป็นหัวหน้ารัฐบาลตั้งอยู่ภายใต้การสนับสนุนและบงการของญวน ตกลงนอกจากเขมรจะรบญวนแล้วยังต้องรบกันเองเพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ มติของกองทัพไทยนั้นจะต้องตีญวนให้แตกเสียก่อนจึงจะมาจัดการกับเมืองเขมร ตอนนั้นยุ่งวุ่นวายมากครับ สาเหตุมันก็เกิดจากบุคคลชั้นนำของเขมรไม่มีอุดมการณ์อันแน่วแน่ในทางการเมืองนั่นเอง แต่ระยะนั้นญวนซึ่งสนับสนุนนักกองอิมและเขมรฝ่ายใต้ก็เริ่มจะหมดอำนาจาสนาลงทุกที ๆ จนญวนต้องอ่อนข้อต่อไทย คน

สำคัญของญวนก็มีความเห็นแตกแยกกัน ประกอบกับเวลานั้นญวนซึ่งมีอาณาเขตติดทะเลเป็นแนวยาวจากเหนือมาได้เริ่มปะทะกับอิทธิพลผิวขาวเสียแล้ว ผิวขาวตอนนั้นไม่ใช่อื่นไกลคือฝรั่งเศสนักล่าเมืองขึ้นตัวยงเวลานั้นฝรั่งเศสเริ่มเข้าแต่ตั้งเมืองญวนแล้ว ในชั้นแรกก็ใช้ศาสนาบังหน้า แต่ญวนเวลานั้นถือพระพุทธศาสนา ก็เลยเกิดไม่ชอบใจวิธีการของฝรั่งเศส จากนั้นมาญวนก็อยู่ในฐานะต้องเผชิญศึก 2 ด้าน คือด้านฝรั่งเศสนักล่าเมืองขึ้นและด้านไทยซึ่งยึดเมืองเขมรเป็นฐานทัพ แต่ทางด้านไทยออกจะหนักสักหน่อย ถ้าผมเล่ารายละเอียดเรื่องนี้ไปก็ไม่ใช่ว่าพงษาสันดานเขมรนะซี เพราะฉะนั้นเราก็กกลับเข้ามาสู่เรื่องราวเมืองเขมรของเราต่อไปดีกว่า เวลานั้นน้อยกว่าแต่ญวนเลยครบทุกชาติในเอเชียต่างก็เริ่มเผชิญอิทธิพลผิวขาวทั่วกัน เมืองจีน เมืองญี่ปุ่น เมืองอินเดีย เมืองไทยโดนกันหมด เรามาพูดถึงเฉพาะเรื่องเมืองไทยกับเมืองเขมรเวลานั้นเมืองไทยยังยึดครองเขมรฝ่ายเหนือดังผมเล่ามาแล้ว นักองด้วงอยู่ภายใต้การปกครองของไทยอย่างเด็ดขาดถึงกับได้ส่งกองทัพเขมรทำการรบญวนร่วมมือกับกองทัพไทยหลายครั้ง ซึ่งส่วนมากก็ได้ชัยชนะ อิทธิพลของญวนและนักองอึมค่อย ๆ หดไปทีละน้อย ๆ นักองด้วงขณะที่ไปครองเมืองเขมรมีลูกชายคนหนึ่งชื่อนักองสุรังค์คนนี้อำชื้อไว้หน้อยนะครั้นต่อไปจะมีบทบาทสำคัญมาก ตลอดระยะเวลาอันยาวนานที่ผ่านมาเมืองเขมรยังไม่มีพระเจ้าแผ่นดินเหมือนทุกวันนี้โดยนิตินัย สี่หนุไม่ได้เป็นกษัตริย์แต่โดยพฤตินัยมันยังงี้ ๆ อยู่ พวกขุนนางเมืองเขมรซึ่งแตกแยกกันเป็นสองฝักสองฝ่ายดังกล่าวมาแล้ว ก็กระหยื่นกระหือรือที่จะมีพระเจ้าแผ่นดินให้ได้ก็เมื่อรัศมีของนักองอึมหริ่งแสงทุก ๆ วัน นักองด้วงก็ค่อย ๆ มีรัศมีสุกสกาวขึ้นทุกวัน ๆ จึงเป็นเหตุให้ขุนนางเมืองเขมรที่โง่เขลาเบาปัญญาหรือเรียกอย่างสมัยนี้ว่ากษัตริย์นิยมนับนิตบัลลังค์ คดิการยึดอำนาจขึ้นโดยไม่คำนึงถึงกำลังทหารของไทยซึ่งยึดครองเขมรอยู่ พุดง่าย ๆ ก็ว่าไม่มีหัวเสนาธิการ

เลย และไม่เห็นการณ์ไกลหวังพึ่งญวนท่าเดียว หารู้ไม่ว่าญวนนั้นมีอาณาเขตติดทะเลได้โดนอิทธิพลผิวขาวคุกคามเสียแล้ว เมืองญวนมีฐานะล่อแหลมเพียงไรขุนนางเมืองเขมรเหล่านั้นไม่มีความรู้เรื่องการเมืองระหว่างประเทศ คิดอยู่อย่างเดียวที่สถาปนาวงศ์ภคัตริย์ของตนขึ้น แล้วกวาดล้างกองทัพไทยออกไปจากเมืองเขมร คิดนะมันคิดได้แต่ทำนิตีทำไมได้ ในเวลานั้นปรากฏว่ามีขุนนางนายทหารชาวเขมรจำนวนหนึ่งได้วางแผนยึดอำนาจจับนักกองด้วงฆ่า และโจมตีกองทัพไทยทุกจุดที่อยู่ในเมืองเขมร โดยมีหนังสือติดต่อกับกองทัพญวนให้สนับสนุนกำลังพวกตน แต่ครั้นแล้วการสื่อสารติดต่อกองทัพญวนของพวกขุนนางนายทหารเขมรเหล่านี้ หน่วยลาดตระเวนไทยจับได้ในชั้นแรกกองทัพไทยก็เฉย ๆ อยู่ไม่ลงมือจัดการอย่างใดแต่ก็เริ่มสืบความเคลื่อนไหว ในที่สุดก็จับการติดต่อและหลักฐานต่าง ๆ ได้มากขึ้นพอจะวินิจฉัยได้แล้วว่าขุนนางนายทหารเขมรของนักกองด้วงเองคิดกบฏ ดังนั้นกองทัพจึงได้ทำการกวาดล้างจับพวกขุนนางนายทหารเขมรได้ 11 คน แต่พงศาวดารเขมรมาตรงกับของไทยในเรื่องนี้ผิดกันอยู่ที่แต่จำนวนคนคือพงศาวดารเขมรว่าจับได้ 12 คน ตามความเป็นจริงแล้วขุนนางนายทหารเขมรที่คิดกบฏครั้งนี้ที่สามารถหลบหนีการจับกุมเข้าไปหาญวนก็หลายคนเหมือนกันครับ และพวกเหล่านี้เองได้ไปนำกำลังทหารญวนเข้ามาตีเขมรพวกเดียวกันให้เป็นเรื่องวุ่นวายแก่บ้านเมืองของตนอีกเดชะบุญที่กองทัพไทยได้ช่วยไว้ทัน ขุนนางนายทหารเขมรที่จับได้นั้นให้การรับสารภาพเมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่มีโทษสถานอื่นนอกจากประหารชีวิตเป็นการตัดรากตัดโคนไปเลย

พงศาว(สัน)ดารเขมรก็เป็นอย่างนี้มาแต่ไหนแต่ไรนับร้อย ๆ ปีแล้ว ภาษากฎหมายเรียกว่า “ผู้สืบสันดาน”

7

ฉนวนพ่ายที่ไม่ใช่ฉนวนพ่าย

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ เชมรโงหัวไม่ขึ้นเลย เพราะเจ้าพระยาบดินทร์เดชาแม่ทัพไทยที่ยึดครองเมืองเขมร ท่านเป็นคนเข้มแข็งมาก ทุกครั้งที่ออกปฏิบัติการรบจะอยู่น้ำทหารเสมอ จนกระทั่งว่าเข้าอำนวยการยิงปืนใหญ่รบกับฉนวนด้วยตนเองจนถูกไฟลวกก็หลายครั้งนับว่าเป็นตัวอย่างในทางเข้มแข็งได้ผู้หนึ่ง ด้วยความลำบากกรากกรำท่านผู้นี้ป่วยเป็นไข้ป่าหรือพูดอย่างทุกวันนี้ว่าไข้มาลาเรียต้องกลับมารักษาด้วยยังกรุงเทพฯ เป็นพักๆ ระยะนี้ก็ได้นั้นตระกูลอภัยวงศ์ออกไปช่วยเหลือในฐานะที่ปรึกษาทางการเมือง เพราะเจ้าพระยาบดินทร์เดชาท่านว่าการฝ่ายทหารด้านเดียว ในที่สุดกองทัพไทยก็สามารถกวาดล้างกองทัพฉนวนให้ออกไปจากดินแดนเขมรได้อย่างเด็ดขาดในปี พ.ศ. 2389

เมื่อแพ้ทางการทหารฉนวนก็หันไปเล่นในทางการทูตทางการเมืองต่อไปอีก และก็ทำได้ผลดีพอสมควร เพราะฉนวนก็เคยยึดครองเขมรอยู่ตั้งครึ่งประเทศดังที่เล่ามาแล้ว ลูกไม้ชิ้นเชิงของฉนวนสูงไม่ใช่เล่นพระเจ้าเวียดนามเทียวตรีได้ตั้งให้กงตั้งเป็นเจ้าแผ่นดินเขมรมีชื่อเป็นภาษาฉนวนว่า “แกมันกวัดเวือง” เรื่องนี้ก็แปลกเหมือนกัน เพราะเดิมฉนวนสนับสนุนนักองอิมไทยสนับสนุนนักองตั้งไทยและฉนวนรบกันเพื่อชิงเมืองเขมร เขมรเองก็แตกเป็น 2 พวก ขึ้นกับไทยบ้างขึ้นกับฉนวนบ้างพอไทยกวาดล้างกองทัพฉนวนออกไปหมด ฉนวนก็หันมาเล่นทางการทูตและทางการเมือง เสนอตั้งนักองตั้งซึ่งได้รับความอุปถัมภ์จากไทยให้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ฉนวนดำเนินการครั้งนี้ด้วยความฉลาดแยบยลหวังจะฝากชื่อไว้กับชาวเขมรทั้ง ๆ ที่ตัวไม่มีสิทธิ์ที่จะมาเกี่ยวข้องกับนักอง

ด้วงได้ก็อุตสาหักัดติดต่อเข้ามาหาไทยเอง การดำเนินงานของญวนนี้ความ
ประสงค์ยิ่งใหญ่มากก็เพื่อเอาใจชาวเขมรทั้งประเทศว่าตนได้มีบทบาทสถาปนา
กษัตริย์เขมร เพราะเวลานั้นขุนนางชาวเมืองเขมรก็กระเหี้ยนกระหือรือ
อยากมีกษัตริย์ขัดดียวกับเขาอยู่เมื่อไทยไม่ตั้งก็จำเป็นต้องรอไป ญวนเลย
ฉวยโอกาสอันนี้เสีย แต่ก็เป็นการแต่งตั้งที่โคมลอยเต็มทีแทบจะเรียก
ได้ว่าแต่งตั้งทางวิทยุ โดยผู้แต่งตั้งและผู้รับการแต่งตั้งไม่ได้เห็นหน้ากัน
วิธีการเหล่านี้เริ่มตั้งแต่ญวนติดต่อทาบตามนักองด้วง ๆ ได้เล่าให้เจ้า-
พระยาบดินทร์เดชาทราบทุกกระยะ เจ้าพระยาบดินทร์เดชาท่านก็สนับ
สนุนให้นักองด้วงรับตำแหน่งลอยลมจากฝ่ายญวนเสีย เพราะท่านมีแผน
การณ์ที่แนบเนียนและเหนือกว่าเหนือกว่าอย่างไรท่านจางวางรู้ไหม? เหนือ
กว่าอย่างนี้ครับ คือท่านรู้ว่าญวนกับเขมรนั้นวัฒนธรรมห่างกันราวฟ้า
กับดิน คำว่า “เกามันกวัดเวียง” นั้นไม่ได้ซาบซึ้งในจิตใจชาวเขมรเลย
ท่านเลยมีหนังสือกราบบังคมทูลเหตุการณ์และความเป็นไปทั้งได้เสนอ
แนะความเห็นส่วนตัวของท่านเข้ามายังพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้า
อยู่หัว ขณะที่ญวนและไทยเล่นสงครามเย็นกันอยู่นี้พระเจ้าแผ่นดินญวน
ตายพอดี เมื่อเป็นเช่นนี้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็รีบฉวยโอกาส
ด้วยชั้นเชิงที่เหนือกว่าให้พระยาเพชรพิชัยพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยคุมเครื่อง
อิสริยศสุพรรณบัตรจารึกพระนามออกไปยังเมืองเขมร ให้อภิเสกนักองด้วง
เป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรองค์ที่ 3 ตั้งแต่วันพุธที่ 8 มีนาคม พ.ศ.2390
มีพระนามว่า พระหริรักษ์รามธิบดี ศรีสุริโยพันธุ์ ธรรมิกวโรดม บรมศรี-
อินทรา महाจักรพรรดิราช บรมนาถบรมบพิตร สถิตย์เป็นอิศวรกัมพูชารัตนราช
โองาสชาดิวงวงศ์ ดำรงกัมพูชามหาประเทศราชนคร บวรดิวัฒน์นาคิเรก
เอกอัครมหาเขมรราชบดินทร์ นรินทรวิสุทธิอุดมบรมบพิตร เจ้ากรุงกัมพูชา
(เพราะชื่อยาวนักอ่านยากเขียนยาก) ถ้าจะใช้สุกอักษรเข้ามาใช้ตราว่าแต่องค์
พระหริรักษ์เจ้ากรุงกัมพูชาเท่านั้น

เป็นอันว่าหลังจากแผ่นดินว่างกษัตริย์มาช้านานเขมรก็ได้มีพระเจ้าแผ่นดินขึ้นแล้วโดยไทยเป็นผู้ตั้งไม่ใช่ญวนหรือไม่ใช่ชาติอื่นมาตั้ง พ่อของนักองด้วงได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรก็เพราะบารมีของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงแต่งตั้ง นักองด้วงได้เป็นกษัตริย์เขมรโดยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สีหนุเอย... รู้เรื่องนี้บ้างหรือเปล่าอย่ากำกั่งไปนักเลย พงศาวดานเขมรเฉพาะข้อความเรื่องนี้หรือเหตุการณ์ในตอนนั้นก็ตรงกับพงศาวดานไทยเหมือนกัน สมเด็จพระหริรัถษ์ฯ ผู้นี้มีความจงรักภักดีต่อไทยและโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลัวเจ้าพระยาบดินทร์เดชาราวกับหนูกกลัวแมว ไม่ใช่กลัวเพียงอย่างเดียวนะครบยั้งนับถือด้วยขนาดลูกนับถือพ่อเลยทีเดียว เพราะเจ้าพระยาบดินทร์เดชาเป็นแม่ทัพไทยที่คุ้มครองเมืองเขมร และให้ความร่มเย็นเป็นสุขท่านเป็นทั้งนักพัฒนาการและนักการทหาร ซึ่งดำเนินงานทางยุทธศาสตร์และทางการเมืองอย่างยอดเยี่ยมมหาตัวจับยาก นับได้ว่าเป็นวีรบุรุษคนหนึ่งของไทยที่สามารถกวาดล้างกองทัพญวนออกไปจากเมืองเขมรอย่างเด็ดขาด แม้ว่าขณะนั้นเมืองไทยและอีกหลายประเทศในภาคพื้นเอเชียกำลังได้รับการคุกคามจากอิทธิพลผิวขาวอย่างหนัก แต่เมืองไทยนับว่าดวงเมืองแข็งที่สุดเพราะในยุคนั้นได้เกิดมีวีรบุรุษทั้งทางการทูตและทางการทหารและทางการเมืองเกิดขึ้นพร้อมกันหลายท่าน สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาสุริยวงศ์ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งพระยาศรีพิพัฒน์หน้าที่ก็คล้ายกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในทุกวันนี้แหละครับ ได้รับหน้าฝรั่งทุกชาติที่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเมืองไทยเป็นการแบ่งเบาพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าอยู่หัวอีกด้านหนึ่ง ส่วนเจ้าพระยาบดินทร์เดชาก็เป็นวีรบุรุษทางทหาร ซึ่งสามารถจัดการภายในให้เรียบร้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองเขมรซึ่งเป็นเมืองขึ้นตั้งที่ผมเล้ามาแล้ว ตัวจักรสำคัญอีกตัวหนึ่งที่สามารถทนุบำรุงแผ่นดินเมืองเขมร

ให้ราบคาบก็ คือต้นตระกูล “อภัยวงศ์” ซึ่งเวลานั้นทำหน้าที่คล้าย ๆ ที่ปรึกษาฝ่ายการเมืองของเจ้าพระยาบดินทร์เดชา จึงพอสรุปได้ว่าเมืองเขมรรอดพ้นเป็นตัวเป็นตนขึ้นมา นอกจากพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกพระองค์แห่งราชวงศ์จักรีแล้ว ชาวเขมรยังต้องเป็นหนี้บุญคุณของตระกูลขุนนางไทยอีก 2 ตระกูล คือตระกูล “อภัยวงศ์” และตระกูล “สิงหเสนี” ในยุคที่อิทธิพลมิชชันนารีเริ่มแผ่สำนเข้าครอบคลุมอาณาบริเวณในเอเชียอาคเนย์นี้มีเมืองไทยเดียวเท่านั้นที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้เป็นอย่างดีที่สุด เมืองอื่น ๆ ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของชนชาติมิชชันนารีไปทีละน้อย ๆ แม้แต่อินเดียซึ่งเป็นประเทศใหญ่ที่สุดก็ต้องสูญเสียเอกราช เมืองจีนแม้จะไม่สูญเสียเอกราชทั้งหมด แต่ก็ได้สูญเสียสิทธิทางการเมืองและการเศรษฐกิจ ตลอดจนดินแดนและน่านน้ำไปไม่ใช่น้อย เมืองญวนซึ่งเป็นคู่ปรับกับไทยในกรณีเขมรผลที่สุดก็ได้ถูกกองทัพฝรั่งเศสโจมตีและเข้ายึดครองในที่สุดต้องสูญเสียเอกราช แต่เมืองเขมรซึ่งเป็น “บัฟเฟอร์สเตท” หรือประเทศกันชนระหว่างญวนกับไทยยังคงรักษาศักดิ์ศรีไว้ได้ ทั้งนี้ก็ด้วยบุญญาบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งราชวงศ์จักรีและตระกูล “อภัยวงศ์” กับตระกูล “สิงหเสนี” เจ้าพระยาบดินทร์เดชานั้นท่านเป็นนักการทหารเป็นนักรบที่สามารถใช้ความเด็ดเดี่ยวและความเด็ดขาดควบคุมเมืองเขมรได้อย่างดียิ่ง ท่านเป็นคนเดียวที่ทำให้เขมรต้องว่างกษัตริย์ไปนาน แต่ท่านก็เป็นคนเดียวที่มีส่วนสถาปนากษัตริย์เขมรขึ้นในตอนหลัง เพราะเห็นว่าเมื่อบ้านเมืองเรียบร้อยแล้วเขมรก็ควรจะมีพระเจ้าแผ่นดินเสียทีแต่ก่อน ๆ มาซึ่งท่านไม่ยอมให้เขมรมีพระเจ้าแผ่นดิน ก็เพราะว่าเมืองเขมรยังแตกแยกเป็นสองฝักสองฝ่ายดังที่ผมเล่ามาแล้ว บัดนี้ญวนก็หมดอำนาจวาสนาถูกกองทัพไทยกวาดล้างจนต้องถอนตัวออกจากเมืองเขมรไปให้ทหารฝรั่งเศสฆ่าจนต้องตกเป็นเมืองขึ้นแล้ว ท่านจึงได้สนับสนุน

ให้เขรมมีพระเจ้าแผ่นดิน

สี่หนุเอย....จำไว้หน้อยซื่อเทื่อจริงมันเป็นอย่างนี้แหละ ป้าเพ็ง
 เอ้ากลับไปแล้วหรือ มีอะไรแกลัมบ้างไหม ? ไม่มีหรือ-เอาเนื้อเค็มอย่างมา
 ก็ได้ อ้ายตี้ อ้ายน้ำพรคัยงั้นทะยอยมาอย่าให้ขาดปาก ท่านจางวางครับ
 ท่านจางวางเพลิง ตอนนี้เรามาตี๋มให้บรรพบุรุษของสี่หนุคนละกึ่งเถอะ

เอาละครับเรามาดำเนินเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าพระยาบดินทร์เดชา
 กันต่อไป ยอดนักการทหารของไทยผู้นี้ไม่ค่อยได้อยู่เป็นที่ เป็นทางทรอก
 ครับ แหม.... ถ้าเป็นสมัยนี้ อ้ายการไม่อยู่ เป็นที่ เป็นทางนะมันเรื่องเล็ก
 เพราะมีรถยนต์มีเฮลิคอปเตอร์ คนขึ้นแม่ทัพไปไหนมาไหนได้ง่าย แต่
 สมัยนั้นคนขึ้นแม่ทัพต้องขี่ม้า ถ้าไปทางไกล ๆ หน้อยก็ต้องขี่ช้าง ซี่
 เกวียนรู้สึกว่าการลัดๆ เผลอไม่ใช่หน้อย แต่ท่านก็ขยันขันแข็ง นอกจากจะตระเวน
 เที่ยวเมืองเขมรแล้วก็ต้องเข้าเมืองไทย ในระยะนั้นพวกจีนที่เข้ามาพึ่ง
 พระบรมโพธิสมภารที่แปดริ้วหรือเมืองฉะเชิงเทราเนี่ยละก่อการจลาจล
 แข็งเมือง รัฐบาลส่งใครไปปราบก็สู้ มันไม่ได้ถึงได้ก็ฆ่าเสียกำลังรีพลไป
 เปลา ๆ เจ้าพระยาบดินทร์เดชาท่านยังอุตสาห์กลับเข้ามาเมืองไทยปราบ
 โจรพวกนี้ราบคาบไปจนได้ ผมยอมรับว่าท่านผู้นี้เป็นยอดทหารไทย
 ทำการรบออกหน้าทหารถึงกับถูกดินปืนลวกบาดเจ็บก็หลายครั้ง เจ็บ
 ไข้ได้ป่วยเพราะการสงครามครั้งนี้ก็ไม่ใช่หน้อย เรียกว่ามีเรื่องวุ่นวายที่ไหน
 ต้องเจ้าพระยาบดินทร์เดชาทั้งนั้น วีรกรรมครั้งสุดท้ายของท่านก็คือเข้า
 มาปราบอั้งยี่ที่เมืองฉะเชิงเทราการมาครั้งนั้นท่านได้นำเอานักกองราชาวดี
 ซึ่งเป็นลูกของนักองด้วงเข้ามายังกรุงเทพด้วย นี่เป็นธรรมเนียมอย่าง
 หนึ่งสำคัญคือ ลูกเจ้าประเทศราชจะต้องเข้ามาฝึกหัดอบรมศึกษาวิชา
 การปกครองยังประเทศซึ่งเป็นนาย ปู่ของนักกองราชาวดีคือนักกองเอง
 และพ่อของนักกองราชาวดีคือนักองด้วงก็เช่นนี้เหมือนกัน แม้แต่สี่หนุซึ่ง
 ตอนเป็นข้าฝรั่งเศส ฝรั่งเศสก็ต้องเอาไปอบรมฝึกฝนที่ปารีส แต่กรณี

ที่ไทยทำกับเขมรนี้ไม่ได้ทำอย่างกดขี่ข่มเหง ไม่ได้ทำอย่างประเทศเมืองขึ้น ไม่ใช่เอามาเป็นตัวประกัน เอามาเพื่ออบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี คุณผู้อ่านหรือคุณผู้ฟังก็เถอะคงจะสังเกตและจดจำได้ว่า พระเจ้าแผ่นดินไทยทุกพระองค์ได้ปฏิบัติต่อพระเจ้าแผ่นดินเขมรในลักษณะลูกหลาน แม้แต่นักองเองพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกก็ทรงชุบเลี้ยงเป็นพระราชบุตรบุญธรรมสร้างวังให้อยู่ เมื่ออายุครบวชก็บวชให้เป็นนาคหลวงบวชวัดพระศรีรัตนศาสดารามเสียด้วยซึ่งคนไทยแท้ ๆ น้อยคนที่จะได้บวชวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ถึงกระนั้นก็เถอะเขมรก็ยังไม่วายทยศโง่แกมหยิ่งเห็นขี้ดีกว่าไส้มาตลอดเวลา แม้แต่ในยุคสีหนุนี้เมื่อจนแต้มหมดลู่วางเข้าจริง ๆ ก็ยังกระเสือกกระสนหนีตายเข้ามาเมืองไทย ฝ่ายเราก็ให้การต้อนรับสู้เป็นอย่างดีไม่ถือเป็นอย่างไรเลยแม้แต่น้อย แต่พอข้าพเจ้าปากได้เป็นต้องทยศทุกครั้ง สีหนุเอ๋ย... ที่เอ็งประพฤติดูอย่างนี้ไม่ได้เกิดศิริมงคลแก่ตัวเลย มีแต่พินาศฉิบหาย ก็คนที่ไม่รู้คุณข้าวแดงแกงร้อนจะเจริญได้อย่างไร

เอาละครับเป็นอันว่าเมืองเขมรในยุคพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยความเข้มแข็งของเจ้าพระยาบดินทร์เดชา ต้นตระกูล “สิงหนเสนี” แต่เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหนเสนี) ตัวของท่านก็ไม่ได้ทำด้วยเหล็กด้วยไหล สังขารก็เหมือนคนธรรมดาเรา ๆ นี้แหละครับ เมื่อตราครุฑงานหนักเข้าก็ต้องสิ้นแรงเป็นธรรมดา ในที่สุดเจ้าพระยาบดินทร์เดชาก็ถึงแก่อนิจกรรม ถ้าพูดอย่างทุกวันนี้ก็เรียกว่าเสียชีวิตในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชทานเพลิงศพเจ้าพระยาบดินทร์เดชา ที่วัดสระเกศ เมื่อวันอังคารที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2393 ผู้ที่สืบสกุล “สิงหนเสนี” โปรดทราบไว้ด้วย เหตุที่ต้องพระราชทานเพลิงศพต้นตระกูลของท่านที่วัดสระเกศแทนที่จะไปวัดสามปลื้มก็

เพราะวัดสระเกศนี้เขมรปฏิสังขรณ์ และท่านเจ้าพระยาบดินทร์เดชา ท่านก็ไปปกครองเมืองเขมรได้สร้างเมืองเขมรให้เป็นปึกแผ่นเป็นอันมาก เรียกว่ามีความเกี่ยวข้องกับทางเมืองเขมรอย่างแยกไม่ออก เพราะฉะนั้นต้องเผาท่านร่วมกับขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายเขมรเพื่อจะได้ตามไปบังคับบัญชากันในชาติหน้าต่อไป ขอประทานโทษครับก็พูดเพื่อไปยังงั้นเอง อย่าถือสาหาความเลย แต่อย่าลืมนะว่า เมื่อเจ้าพระยาบดินทร์เดชาท่านถึงอนิจกรรมนั้นสมเด็จพระศรีวิกรม์หรือหม่อมดั่งได้ทราบข่าวก็โศกเศร้าเสียใจคิดถึงคุณของเจ้าพระยาบดินทร์เดชาที่ได้มีต่อเมืองเขมรเป็นอย่างมาก แต่สถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น ไม่อาจจะให้เจ้าแผ่นดินเมืองเขมรเข้ามาเฝ้าทูลเกล้าฯ เจ้าพระยาบดินทร์เดชาได้

สมเด็จพระศรีวิกรม์ฯ ได้ทรงจัดการสนองคุณผู้มีบุญคุณต่อตนเองอย่างดีที่สุดเท่าที่จะดีได้ตามวิสัยคนถือพระพุทธศาสนา คือได้สร้างตึกขึ้น 2 ห้องที่หน้าค่ายทหารเขมร ที่เมืองอุดงมีชัยซึ่งไทยเคยยึดครองแล้วก็ให้ช่างเขมรปั้นรูปเจ้าพระยาบดินทร์เดชาขึ้น 1 รูป จากนั้นก็นิมนต์พระมาสวดบังสุกุลเป็นการใหญ่ ต่อมาสถานที่นั้นได้กลายเป็นศาลเจ้าไปแล้วทุกปีมาชาวเขมรจะต้องไปทำพิธีทางศาสนาสวดบังสุกุล ครั้งกระโน้นสถานที่แห่งนี้เขมรเรียกว่า “ศาลองค์บดินทร์” สมัยนี้ก็ยังอยู่หรืออย่างไรผมก็ไม่ทราบซีครับ

ผมก็ได้กล่าวแล้วว่าในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นประเทศไทยก็ต้องวุ่นวายจากผลสืบเนื่องอันเกิดแต่อิทธิพลฝูซว พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพยายามอย่างยิ่งที่จะต่อต้านอิทธิพลฝูซวทุกวิถีทาง เมื่อได้ทรงพยายามใช้สันติวิธีไม่เป็นผล เพราะฝูซวอยากรบเราก็เตรียมพร้อมเพื่อจะรบฝูซวเหมือนกัน คุณผู้ฟังครับพระสยามเทวาธิราชได้ทรงคุ้มครองป้องกันเมืองไทยอย่างถึงขนาด เราจึงไม่ถูกฝูซวไม่ว่าชาติในรบกวร้งแกอย่างขนาดหนัก ตลอด

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น พระองค์ได้พยายามอย่างยิ่งที่จะดำรงความเป็นเอกราชของชาติไทย แต่ก่อนที่เราจะรับมือฝรั่งเราก็จำเป็นต้องรับมือกับประเทศที่ใกล้เคียงเสียก่อน เพื่อดำรงความเป็นปึกแผ่นไว้ เวลานั้นพม่าก็ตามญวนก็ตามที่ตั้งตนเป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศไทยได้ตกเป็นเมืองขึ้นของชาติมหาอำนาจผิวขาวหมดแล้ว อย่างน้อยก็ครึ่งประเทศ แต่ประเทศไทยยังสามารถดำรงเอกราชเสรีได้ตลอดเวลา ขณะนั้นสหรัฐอเมริกากำลังมีบทบาทกับประเทศในแถบนี้ กองทัพเรือสหรัฐหลังจากที่นายพลเรือจัตวา เพอร์รี ไปเคาะประตูประเทศญี่ปุ่นให้เปิดประตูเมืองรับตนเป็นผลสำเร็จแล้วก็หันกลับมาเล่นงานเมืองไทยแต่ดวงเมืองเรายังดีสามารถระงับและยับยั้งความหื่นกระหายของชนชาติผิวขาวไว้ได้ ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องรับพระราชภาระอย่างหนักที่สุดเพื่อผลประโยชน์ของบ้านเมือง พระองค์ทิ้งล่อทิ้งชนเพื่อไม่ให้ฝรั่งดูหมิ่นประเทศไทยได้ และฝรั่งก็ไม่กล้าที่จะบุ่มบ่ามกระทำการขึ้นแตกหักกับประเทศไทย เพราะการที่กองทัพไทยสามารถมีชัยชนะกวาดล้างกองทัพญวนออกจากเขมร และพระเจ้าแผ่นดินไทยยังทรงแต่งตั้งพระเจ้าแผ่นดินเขมรอยู่ ข้อนี้ทำให้ฝรั่งทั้งหลายต้องคิดหน้าคิดหลังไม่กล้าจะกระทำการบุ่มบ่าม สรุปแล้วตลอดรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเรามีชัยต่อประเทศข้างเคียง แต่เราก็ต้องระดมสรรพกำลังในชาติทั้งหมดเพื่อต่อต้านอิทธิพลผิวขาวทั้ง ๆ ที่รู้ว่ารอบบ้านเรานี้ได้พ่ายแพ้ต่ออิทธิพลผิวขาวโดยสิ้นเชิงแล้ว

แต่ก็นั่นแหละครับ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแม้จะทรงดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ที่แข็งแกร่งของประเทศไทยสักเพียงไร ก็ตาม ครั้นวันพุธ เดือน 5 ขึ้น 1 ค่ำ เวลา 8 นาฬิกา 5 บาท ตรงกับวันที่ 2 เมษายน พ.ศ.2394 ก็เสด็จสวรรคต หลังจากที่ได้ทรงพระประชวรกระเสาะกระแสะมาเป็นเวลานาน พระองค์ดำรงราชสมบัติ 37

พรรษา อยู่ในราชสมบัติ 27 พรรษา สิริพระชนม์ได้ 64 พรรษาคิด
อายุโหราศาสตร์ได้ 63 ปี กับ 11 วัน

เป็นอันว่าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงแต่งตั้ง
พระเจ้าแผ่นดินเมืองเขมรให้สืบสันตติวงศ์กันต่อไปก่อนที่พระองค์จะ
เสด็จสวรรคตเหตุที่ต้องตั้งเข้าไปหน่อยก็เพราะความวุ่นวายและการจลาจล
ดังที่ผมได้เล่ามาแล้ว ทีนี้ก็มาถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ 4 แห่งพระราชวงศ์จักรี มาตอนนี้ประเทศไทยได้เปลี่ยนนโยบาย
ต่างประเทศเสียใหม่เปิดประตูเมืองออกคบค้าสมาคมกับชนชาติผิวขาว
ทั้งนี้ก็เพราะพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตลอดเวลาที่พระองค์
ทรงผนวชอยู่ทรงเป็นนักศึกษาที่ปราชญ์เปรื่องและทันโลก สำหรับเมือง
เขมรนั้นเป็นอันว่าสงบราบคาบดี และอยู่ในระหว่างพัฒนาบ้านเมือง
และสมเด็จพระศรีวิชัยฯ ก็ชื่อสัตย์สวามิภักดิ์ต่อไทยเป็นอันดี จึงไม่มี
เหตุการณ์ที่ต้องวิตก ส่วนเมืองเสียมราฐ พระตะบอง นั้นดันตระกูล
“อภัยวงศ์” ก็ปกครองมีฐานะเป็นเมืองขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯพระมหานคร
อยู่แล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงปล่อยให้เหตุการณ์
ในเมืองเขมรดำเนินไปโดยปกติ และพร้อมกันนั้นนโยบายของไทยเราก็ก
หันมาผูกมิตรกับชนชาติผิวขาว รายละเอียดในเรื่องนี้ไม่เล่าในที่นี้แหละ
ครับ เพราะไม่ใช่เรื่องเมืองเขมร ผมจะขอเล่าแต่เมืองเขมรหรือพงศาว
สันดานเขมรดีกว่า เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครอง
ราชสมบัตินั้น สมเด็จพระศรีวิชัยฯ ก็ได้ถวายความจงรักภักดีถวายต้นไม้
ทองเงินเป็นเครื่องราชบรรณาการตามประเพณีไม่มีกระด้างกระเดื่อง
เพราะเวลานั้นเขมรอยู่ในระหว่างต้องพัฒนาบ้านเมืองอย่างว่ามาแล้ว แต่
ก็นั้นแหละครับความสงบเสงี่ยมเจียมตัวของเขมรในระยะนี้ก็เปรียบ
เสมือนความสงบของท้องฟ้าก่อนที่ฝนฟ้าใหญ่จะซู่ลงมา โดยกรมอุตุนิยม
วิทยารายงานไม่ทันนั่นเอง เพราะอะไรผมพูดอย่างนี้ ก็เพราะว่าเวลา

นั้นฝรั่งเศสยึดครองเมืองญวนตอนใต้ได้พยายามแผ่อิทธิพลอ้างฤทธิ์อ้างเดชต่าง ๆ นานาจนตนเขมรประเภท “ขี้ใหม่หมาหอม” คือหมายความว่าเขมรประเภทกบเลือกนายหันไปเห็นดีเห็นชอบเห็นฤทธิ์เดชของฝรั่งเศสมากขึ้นทุกที ๆ เพราะฉะนั้นผมถึงใช้คำซึ่งไม่ค่อยสุภาพหน่อย แต่เป็นความจริงว่า “ขี้ใหม่หมาหอม” จริงไม่ครบท่านจางวางอีกคนละกึ่งซึ่งน่าจะารู้ดีรู้ชั่ว วันนี้มีข้อแม้ว่าใครเมตาต้องหากัน ขออย่างเดียวอย่าหามลอดตันมะขามก็แล้วกัน เดียวมันจะสร้างเสียค่าเหล้าเปล่า ๆ อย่างว่าแหละครับเมืองญวนเวลานั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนที่มิอาณาเขตพื้นที่ติดต่อกับเขมรต่างก็พากันนิยมชมชอบฝากเนื้อฝากตัวกับฝรั่งเศสนายใหม่ เขาจะมีลูกไม้เกลี้ยกล่อมกันอย่างไรผมไม่ทราบละ เรื่องนี้รู้ว่าญวนยุคโน้นยกย่องนับถือฝรั่งเศสเสียเหลือเกิน ก็ญวนนี้แหละยูแยงตะแคงร่ำหาความดีความชอบกับฝรั่งเศส ด้วยการพยายามดึงเมืองเขมร เข้าไปอยู่ภายใต้ร่มธงสามสีของฝรั่งเศส เรื่องนี้คิดแล้วก็ไม่แปลกเปรียบเสมือนแม่เล่าใช้กลอุบายชักจูงล่อลวงสาวพรหมจารีย์ให้เป็นหญิงงามเมืองประจำช่องนั่นเอง อันนี้เป็นประวัติศาสตร์นะครับ ไม่เกี่ยวกับการเมืองปัจจุบันเป็นเรื่องของญวนโบราณไม่ใช่ญวนเดี๋ยวนี้ เราต้องแยกประวัติศาสตร์คือประวัติศาสตร์ ปัจจุบันคือปัจจุบัน ประวัติศาสตร์เราต้องเรียนรู้เพื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบันและทดสอบอนาคต ไม่ใช่ผมกร้าวร้าวให้กระทบกระเทือนต่อประเทศฝรั่งเศสหรือประเทศเวียดนามซึ่งมีสัมพันธไมตรีกันอยู่ในปัจจุบัน โอ...คุณพี่ครับของพรรคนี้มันต้องเอ่ยถึงความหลังกันบ้างจึงจะรู้เรื่อง เหมือนกับไปหาหมอด้วยโรคพรรคย์ยังว่า มันต้องพูดความจริง ไม่ใช่ขี้เรื้อนพลาทงหอมแบบนี้รักษาไม่หายครับ

นี่แหละครับผมถึงต้องขอให้แยก อดีตคืออดีต ปัจจุบันคือปัจจุบัน เอาละเป็นอันว่า ตลอดรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมืองเขมรตกเป็นสมรภูมิตะหว่างไทยกับญวน แผ่นดินต้องว่างกษัตริย์มาช้านาน เมื่อไทยสามารถกวาดล้างอิทธิพลของญวนออกจากแผ่นดินเขมรได้แล้ว เราก็ตั้งพระเจ้าแผ่นดินเขมรปกครองกันเอง แต่ต้องรับนโยบายการปกครองจากเมืองไทยและกองทัพไทยยังทำหน้าที่เป็นกำลังหนุน หรือพูดอีกทีก็ว่าคุมเชิงอยู่ที่เมืองเสียมราฐและพระตะบอง ครั้นมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไทยเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศเสียใหม่ เราก็ได้เปิดโอกาสให้เขมรปรับปรุงและพัฒนาการประเทศให้สมกับที่ว่างกษัตริย์มาเสียนาน จะเอาอย่างไรกับไทยนะ สมเด็จพระหริรัถษ์ เจ้าเมืองเขมรปกครองบ้านเมืองด้วยความเรียบร้อย ครั้นในปี พ.ศ.2394 ซึ่งเป็นปีแรก ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเรียกว่าพ่อผลัดแผ่นดิน สมเด็จพระหริรัถษ์ก็ถวายศุภอักษรเข้ามายังกรุงเทพฯ ขอเปลี่ยนพระนามใหม่ ข้อนี้ไม่ทราบว่าเป็นนโยบายหรือความคิดอะไรของเขมร เพราะนามเดิมที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานนั้นก็เป็นมงคลอยู่แล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริเห็นว่าสมเด็จพระหริรัถษ์ หรือนักองต้วมเมื่อยังเด็ก ๆ ก็เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ สมัยที่พระองค์ยังทรงผนวชก็ได้ไปเฝ้าฝากเนื้อฝากตัวเป็นลูกศิษย์ลูกหามีความเคารพนับถือเป็นอย่างดี มาทีนี้จะมาขอพระราชทานชื่อใหม่ ครั้นจะพระราชทานให้ก็ไม่สมควรเป็นการแก้ชื่อเดิมซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานไว้แล้ว ดังนั้นเพื่อให้เป็นที่สบอารมณ์ของสมเด็จพระหริรัถษ์ หรือนักองต้วมซึ่งพระองค์ถือเป็นลูกศิษย์ลูกหาจึงได้เพิ่มเติมชื่อให้ว่า “องค์สมเด็จพระหริรัถษ์บรมมหาอิศราธิบดี ศรีสุริโยประพันธ์ ธรรมิศวโรดม บรมศรินทร บวรมหาจักรพรรดิราช พิกาสนารถพิตร สถิตเป็นอิศรกับพุทธรัตนราชโอภาสชาติวรงค์ ดำรงกัมพูชามหาประเทศราชนครบวรวิวัฒนาดิเรก เอกอัครมหาเขมราธิบดีนรินทร์ นรินทรวิสุทธิดุดม บรม-

บทพิตร เป็นรัชกาลที่ 3 ของเขมรที่ไทยแต่งตั้ง (ครั้งที่ 2)

จะเอาying ใจสี่หนุเออย... โคตรเง่าเหล่ากอของเจ้า ประเทศไทยก็ได้
 ชุบเลี้ยงให้เป็นผู้เป็นคนขึ้นมาจนถึงขนาดนี้แล้ว เจ้ายังจะไม่เห็นบุญคุณ
 คิดทะเยอทะยานลำเล็กเบิกกะเมอด้เสมอเมืองไทยอีก จะบอกให้ก็ได้อ
 คนเราหากคิดเนรคุณไม่เห็นคุณข้าวแดงแกงร้อนไม่มีวันได้ดีเด็ดขาด เจ้า
 เองก็จะถึงซึ่งความอัปจนในไม่ช้าแล้ว เว้นคิดอ่านทำบุญสุนทานเถิด หนุเออย...
 อย่าเอาแต่เขียงอย่างคนจันทาลปั่นข้าวโกหกต่อหลอวงโลกเขา เมื่อสายไป
 แล้วจะไปมองหน้าบรรพบุรุษได้อย่างไร

สมเด็จพระหริรัถษ์ฯ มีลูกชาย 2 คน ซึ่งเกิดในเมืองไทยและ
 เวลานั้นเข้ามาฝึกหัดราชการอยู่ในกรุงเทพฯ ตามธรรมเนียมการปกครอง
 ประเทศราช จำได้ใหม่ท่านจางวาง ก็นักองราชวดีนั่นไงเล่า และอีก
 คนหนึ่งก็คือนักองศรีสวัสดิ์ซึ่งส่งเข้ามาคราวหลังทั้ง 2 นักองนี้อยู่กิน
 ข้าวแดงแกงร้อนของเมืองไทยมาช้านาน ครั้นปี พ.ศ.2400 สมเด็จพระ
 หริรัถษ์ฯ ก็มีศุภอักษรเข้ามาขอตัวลูกชายทั้ง 2 นี้จากพระบาทสมเด็จพระ
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้กลับไปช่วยปกครองบ้านเมืองเขมรโดยอ้างว่า
 ตัวเองก็เฒ่าชะแรแก่ชราถอยกำลังวังชาลงทุกที ความจริงอายุไม่เท่าไร
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงมีพระเมตตาเพราะสมเด็จพระ
 หริรัถษ์ฯ กราบบังคมทูลว่าจะส่งลูกชายอีกคนหนึ่งซึ่งเกิดที่เมือง
 เขมรชื่อนักองวัดตาเข้ามารับราชการในกรุงเทพฯ แทนพี่ชายทั้ง 2 คน
 ไหน ๆ พระราชวงศ์จักรีก็ได้อุปการะช่วยเหลือเกื้อกูลเชื้อวงศ์กษัตริย์
 เขมรมามากมายแล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงมี
 พระบรมราชานุญาตให้เป็นไปตามที่สมเด็จพระหริรัถษ์ฯขอมา แต่ก่อน
 ที่จะส่งไปก็ต้องแต่งตั้งยศฐาบรรดาศักดิ์ให้เด็กหนุ่มทั้ง 2 นี้สักหน่อย
 ตามประเพณีสี่หนุเออยจงฟังนักองราชวดีนั่นคือปู่ของเจ้า พระบาท-
 สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้งให้เป็น “องค์พระนโรดม-

พรหมบริรักษ์มหาอุปราช” ส่วนนักองศรีสวัสดิ์นั้นทรงแต่งตั้งเป็น “องค์หริราชตะไนไกรแก้วฟ้า” ให้ไปช่วยบิดาปกครองบ้านเมืองสืบไป นักองทั้ง 2 ได้กราบถวายบังคมลาจากกรุงเทพฯ โดยมีข้าราชการไทย และเขมรติดตามไป 672 คน สมุนและบริวารอีก 591 คน รวมทั้งสิ้น เจ้าเขมรทั้ง 2 กลับไปครั้งนี้มีข้าราชการไทยและเขมรตามไป 1,265 คน พอไปถึงก็ไปช่วยสมเด็จพระหริรักษ์ฯ ผู้พ่ออยู่เพียง 2 ปีเศษ ๆ สมเด็จพระหริรักษ์ฯ ก็มีอันเป็นไปคือ เจ็บเสีย แปลว่าตาย ประวัติของ สมเด็จพระหริรักษ์ฯ มีดังนี้ เมื่อครั้งเป็นนักองด้วงได้ร่วมกับเจ้าพระยา บดินทร์เดชารบฏวน 8 ปีเต็ม จึงได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรครอง ราชสมบัติ 13 ปี รวมความแล้วได้ปกครองเมืองเขมรอยู่ 21 ปี เมื่อตอนที่ทิวคตนั้นอายุได้ 65 ปี สมเด็จพระหริรักษ์ฯ หรือนักองด้วงมีบุตร หญิง 18 คน มีรายชื่อต่อไปนี้

1. นักองราชาวดี	2. นักองศรีสวัสดิ์
3. นักองวัดธา	4. นักองศิริวงศ์
5. นักองแก้วมโนหอ	6. นักองสุวรรณหงส์
7. นักองตรอหุก	8. นักองจงกลณี (หญิง)
9. นักองพระราชธิดา	10. นักองศรีวรวงษ์ตรีย์
11. นักองอุบลาริศา	12. นักองกระเบน
13. นักองสรออุก	14. นักองกระเมียด
15. นักองคอกเคื่อ	16. นักองตรอลน
17. นักองมม	18. นักองเกา

เมื่อพ่อตายเสียเช่นนี้แล้วนักองวัดธาซึ่งเข้ามารับราชการหรือ พุดง่าย ๆ ก็ว่าเป็นตัวประกันในกรุงเทพฯ ก็กราบถวายบังคมลาออกไป เมืองเขมรเพื่อช่วยทำบุญศพพ่อตามประเพณีนั้นแหละครับ นักองวัดธา

ผู้นี้เป็นเพ็ลบอยแกงส์ไหนก็ไม่ทราบ พอเผาพ่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็เกิดไปทะเลาะวิวาทกับนักองนโรดมฯ หรือนักองราชาวดีผู้พี่ชาย เรื่องมันก็ไม่มีอะไรเกี่ยวกับมรดกเงินทอง เอ็งได้มากข้าได้น้อย เอ็งได้ตำแหน่งสูงข้าได้ตำแหน่งต่ำ ตกลงก็เลยรบกันระหว่างพี่น้องซึ่งต่างแม่กัน นักองวัดธาสู้พี่ชายใหญ่เขาไม่ได้ เพราะเขาเป็นมวยกว่าพวกพ้องผู้คนเขาก็มากกว่าเลยพานงศิริวงศ์ซึ่งเป็นน้องชายหนีเข้าเขตไทย เอาละครับตอนนี้เมืองเขมรยุ่งกันใหญ่แล้ว แย่งทรัพย์มรดกแย่งตำแหน่งหน้าที่ พี่น้องไม่กินเกลียวกัน นักองราชาวดีหรือพระนโรดมฯ ก็ถือตัวว่าเป็นพี่ใหญ่ได้ช่วยราชการพ่อมามากมีสิทธิอำนาจที่จะจัดการบริหารบ้านเมือง ก็เลยออกจะดุเดือดไปสักหน่อย จึงเป็นเหตุให้พี่น้องทั้งหลายรังเกียจก็ไม่ใช้ใครอื่นหรือครอบครัวชื่อนองโสเป็นน่านักองวัดธากเป็นคนที่แกก็มีสมัครพรรคพวกมาก จึงนำสมัครพรรคพวกก่อการกบฏขึ้น ผมก็ว่าแล้วเมืองเขมรเวลานั้นที่ฝึกฝึกกับญวนก็มาก เมื่อญวนตกไปเป็นลูกไล่ของฝรั่งเศส แล้วก็พลอยหันไปฝึกฝึกกับฝรั่งเศสด้วย ตอนนีเรื่องมันยุ่งครึบเห็นจะต้องอีกสักกักเสียแล้วละกระมังท่านจางวาง

ป่าเฟ็งเฮี้ย...กับแกลัมทั้งปวงก็หมดแล้วไม่ใช่หรือ ต้นข้าวต้นจั้นไม่มีอะไรก็ไม่สำคัญ พวกเรานี้ก็อดุมคติ "กับกินกะเหล้า ข้าวกินกะเกลือ" เฮี้ย...อ้ายตีโซดาตอนนี้เย็นมั่งก็ได้ไม่เย็นมั่งก็ได้ พวกข้าก็ชกจะเมากันแล้วเป็นโอกาสอันดีของเอ็งที่จะขายเหล้าปลอมละวะ จริงไม้ครับท่านจางวาง ต้องจี้ใจดำมันยังมีมันจะได้ไม่โกง แต่นั่นแหละสัญชาติคนโกงมันก็โกงมาจากในมุ้งเหมือนส้หนู จริงไม้ครับ?

เขมรปฏิบัติกรวุ่นวายกันเองพวกที่สู้ไม่ได้ก็หนีเข้าแดนไทยอย่างวามมาแล้ว สนองโสผู้มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยามหาฤทธิรงค์ชาญชัย นี้เป็นบรรดาศักดิ์เขมรนะครับไม่ใช่บรรดาศักดิ์ไทยแต่งตั้ง เพื่อนเป็นคนอิทธิพลพอตัวที่เดียวมีขุนนางนายทหารเขมรเป็นสมัครพรรคพวกตั้ง 15 คน

เข้ายึดเมืองพนมเปญและเมืองราดประเอียไว้ได้ เจตจำนงค์ของสนองโส ก็เพื่อจะตั้งตัวเป็นใหญ่ไม่เข้าข้างหลานคนใดทั้งนั้นเรียกว่ารบจะไปเลย เมื่อเป็นเช่นนี้แม้แต่องค์พระนโรดมฯ หรือนักองราชาวดีก็สู้ไม่ได้จำเป็นต้องถอนตัวเข้ามาอยู่เมืองอุดงมีชัย นำก็ตามตีหลานไม่ให้ตั้งตัวติด ในที่สุดองค์พระนโรดมฯ หรือนักองราชาวดีก็ต้องหันเข้าพึ่งพระยาทหารฉินทร์ผู้สืบสกุล “อภัยวงศ์” ซึ่งรักษาเมืองพระตะบอง พระยาทหารฯ ก็ให้ความช่วยเหลือองค์พระนโรดมฯ เป็นอย่างดีส่งตัวเข้ามากรุงเทพฯ เช่นเดียวกับที่นักองวัดธาซึ่งถอนตัวเข้ามาก่อนสรุปแล้วเมืองเขมรเมื่อมีเรื่องยุ่งหนักเข้าต้องหันมาพึ่งไทยทุกที และไทยก็ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีทุกครั้งไป คราวนั้นเขมรต่อเขมรคิดอ่านล้างผลาญกันขนาดหนักเพราะชิงกันเป็นใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามทุกฝ่ายยังเคารพนับถือและเกรงพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงต่างฝ่ายต่างก็แย่งกันเป็นโจทก์ฟ้องกันให้วุ่นไป ขณะที่องค์พระนโรดมฯ และนักองวัดธาพาพวกพ้องเข้ามาพึ่งบุญไทยนั้นมีเจ้านายเขมรอีกคนหนึ่งที่สามารถปะทะปะทั่งสนองโสและพวกกบฏได้ ผู้นี้คือองค์พระหริราช- หนัยไกรแก้วฟ้าหรือนักองศรีสวัสดิ์ผู้เป็นน้องคนเล็กขององค์พระนโรดมฯ บุคคลผู้นี้ประวิงเวลารบหน่วงเหนี่ยวพวกกบฏไม่เข้ามาพึ่งไทยง่าย ๆ และเขมรทั้งปวงก็ออกจะนับถืออยู่ เมื่อกองทัพไทยที่เมืองพระตะบองเข้าไปไล่เกลี้ยแตรกแซงสงครามกลางเมือง เมืองเขมรจนค่อยสงบเบาบางลงแล้ว ราชการงานเมืองเขมรทั้งปวงจึงตกอยู่ในอำนาจขององค์หริราช- หนัยไกรแก้วฟ้าแต่ก็ไม่ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินเพียงแต่รักษาราชการงานเมืองในคราวคับขันเท่านั้น ว่ากันตามจริงแล้วคน ๆ นี้ก็ออกจะมีฝีมือกว่าญาติพี่น้องทั้งปวงมีความเด็ดเดี่ยวเป็นที่รักใคร่ของชาวเขมร จะเรียกว่า เป็นวีรบุรุษที่สามารถควบคุมสถานการณ์ในเมืองเขมรไว้ก็ได้ ผิดกับพี่ ๆ ซึ่งอะอะมากก็วิ่งเข้าเมืองไทยท่าเดียว ครั้นต่อมาเมื่อเหตุการณ์เมืองเขมร

ค่อยสงบราบคาบลง และองค์พระหริราชดน้อยไกรแก้วฟ้าสามารถควบคุม
 สถานการณ์ไว้ได้ ทางไทยก็ไม่ค่อยจะพอใจนัก เพราะว่าบุคคลผู้นี้เป็น
 คนเข้มแข็งและเป็นที่ยึดใจของเขมรทั้งไม่หวังจะพึ่งเมืองไทยเลย หาก
 ขึ้นตั้งให้เป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมร ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของไทยก็จะเดือดร้อน
 แก่ไทยในวันหลัง ส่วนนักองราชาวดีหรือองค์พระนโรดมฯ นั้นแม้จะ
 เป็นคนไม่ค่อยจะมีฝีมือแต่ก็เป็นคนอ่อนอกกลัวไทยถึงตั้งให้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน
 เขมรก็ไม่กล้าจะมีบทบาทเดือด เออะอะต้องหันเข้าพึ่งไทยวันยังค่ำ
 เรื่องนี้คณะเสนาบดีไทยได้วิเคราะห์วินิจฉัยรายละเอียดแล้วจึงนำความ
 ขึ้นกราบถวายบังคมทูลขอให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้องค์พระ-
 นโรดมพรหมบริรักษ์ขึ้นเป็นกษัตริย์เขมรต่อไป ข้อวินิจฉัยนี้นับว่าถูก
 ต้องตามทำนองคลองธรรม เพราะพี่ควรจะได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินก่อน
 น้อง ถึงน้องจะเก่งกล้าสามารถสักเพียงใดก็ไม่ควรจะเกินหน้าพี่ ถ้าหาก
 ตั้งนักองศรีสวัสดิ์หรือพระหริราชดน้อยไกรแก้วฟ้าขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน
 เขมรแล้ว นอกจากจะไว้วางใจไม่ได้ยังเป็นชนวนให้เกิดการแตกร้างใน
 ราชวงศ์เขมร จะต้องเก็บองค์นโรดมฯไว้ในกรุงเทพฯ ชั่วอายุชัย ขึ้น
 ปล่อยออกไปเมืองเขมรก็คงไปปะทะรบราฆ่าฟันกันกับน้องขึ้นอีก เรื่อง
 เมืองเขมรก็เลยไม่ต้องสงบราบคาบสักที เพราะฉะนั้นต้องจัดการให้เป็น
 ไปตามลำดับใหญ่ คือถือคนอาวุโสเป็นใหญ่ ด้วยเหตุนี้พระบาทสมเด็จพระ
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยามนตรีสุวิวงศ์
 พระยาบริรักษ์ธรรมา เจ้าหมื่นศรีสรลักษณ์คุมกองทัพหัวเมืองภาค
 ตะวันออก ซึ่งได้แก่ทหารเมืองเสียมราฐพระตะบอง นำองค์พระนโรดมฯ
 ลงเรือกลไฟออกจากกรุงเทพฯ ไปยังเมืองเขมรให้ไปขึ้นที่เมืองกำปอด
 ครั้งนั้นได้ทรงจัดเครื่องราชูปโภค หรือจะเรียกอีกทีว่าเครื่องบรมราชา-
 ภิเศกให้องค์พระนโรดมฯไปเป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรอย่างพร้อมมูล มี
 ทั้งมหามงกุฏและเครื่องยศครบทุกอย่าง ตามราชประเพณีไทย

ลงเรือกลไฟ ตอนนี่ถึงยุคเรือกลไฟใช้ไอน้ำแล้วออกจากกรุงเทพฯ ไปยังเมืองเขมรให้ไปขึ้นที่เมืองกำปอด ครั้งนั้นได้ทรงจัดเครื่องราชูปโภค หรือจะเรียกอีกทีว่าเครื่องบรมราชาภิเศกให้องค์พระนโรดมฯ ไปเป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรอย่างพร้อมมูล มีทั้งมหามงกุฏและเครื่องยศครบทุกอย่างซึ่งจำลองไปจากเครื่องบรมราชูปโภคของพระมหากษัตริย์ไทยทุกประการ วันที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวส่งองค์พระนโรดมฯ ออกไปนั้น คือวันอังคารที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2404 เมื่อมีขุนนางชั้นผู้ใหญ่ของไทยพร้อมด้วยกำลังทหารคุมออกไปเช่นนี้นักกงศรีสวัสดิ์หรือพระหริราชดนัยไกรแก้วฟ้าผู้นองชายก็ไม่กล้าขัดขึ้นเป็นอันว่าองค์พระนโรดมฯ ได้เป็นกษัตริย์เขมรด้วยการแต่งตั้งของไทยโดยไม่มีข้อแม้และไม่มีใครกล้าหือตั้งแต่ปีนั้นเป็นต้นมา นับว่าเป็นรัชกาลที่ 4 ของเขมรที่ไทยแต่งตั้ง

แต่ก็นั้นแหละครับองค์พระนโรดมฯ ปู่ของสีหนุเป็นคนซี้ซลาดใจคอไม่แน่ สู้ห้องไม่ได้ถึงแม้จะได้ครองเมืองเขมรก็ครองไปอย่างนั้นเอง เหตุการณ์ในเมืองเขมรในระยะนั้นเงียบสงบไประยะหนึ่งแต่ความเงียบสงบครั้งนั้นก็เปรียบเสมือนความเงียบสงบของห้องฟ้าก่อนที่ฝนฟ้าใหญ่จะชู่ลงมานั่นเอง อย่าลืมนักกงศรีสวัสดิ์หรือพระหริราชดนัยไกรแก้วฟ้ายังมีอิทธิพลอยู่ในเมืองเขมรไม่ใช่น้อย ชาวเขมรยอมนับถือความเข้มแข็งของเจ้าชายองค์นี้ นักกงศรีสวัสดิ์นี่เองคนเล็กจึงคิดอยู่เสมอที่จะเป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรแต่ไม่อาจจะคิดการใหญ่โตออกนอกหน้าได้เพราะเกรงไทย เอาจะครับท่านจางวางตอนนี้แหละครับเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่เขมรจะเสียเอกราชเสียตัวเสียประเทศตกไปเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ทั้งนี้เกิดจากการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น 2 พี่น้องนี้ เวลานั้นฝรั่งเศสยึดครองเมืองญวนไว้ภายใต้อำนาจแล้วพร้อมกับแผ่อิทธิพลเข้ามายังเมืองเขมรและเมืองไทยตามลำดับ ญวนซึ่งถือตัวว่าเป็นพี่เอื้อย

ของเขมรคนหนึ่งก็พยายามที่จะดึงเขมรให้ไปอยู่ในขณะเดียวกันกับตน คือเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ฉะนั้นจึงไม่ต้องสงสัยว่าการดำเนินการ ได้ดินในเมืองเขมรระยะนั้นจะไม่ดำเนินไปอย่างล่าช้าล่าโคน ก็นักองครีส์วัตต์นั้นแหละหันไปมีใจฝักใฝ่กับฝรั่งเศสและญวนโดยเอาผลประโยชน์ส่วนตัวและทางการเมืองเข้าคานเกี่ยวพันเป็นเรื่องเดียวกัน ฝ่ายฝรั่งเศสซึ่งคอยจ้องอยู่แล้วก็โดดเข้าสนับสนุนนักองครีส์วัตต์ซึ่งเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับไทยอย่างออกนอกหน้าระยะนั้นเมืองเขมรดกอยู่ในสภาพสงครามเย็นฝรั่งเศสเข้าแทรกซึมการเมืองภายในทุกอย่าง ไทยเราจะหันเข้าไปคุ้มครองเมืองเขมรเต็มเหนี่ยวนักอย่างแต่ก่อนก็ลำบากเสียแล้วเพราะอิทธิพลผิวขาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของฝรั่งเศสกำลังบีบไทยอยู่ไม่ใช่หน่อย สมเด็จพระนโรดมฯ ออกไปครองเมืองเขมรได้ 4 ปีก็มีอันเป็นไป กล่าวคือถูกอิทธิพลของฝรั่งเศสและญวนเข้าครอบงำถึงขนาดนายพลเรือฝรั่งเศสคนหนึ่งคือ แอดมิรอล เดรา กลอนเด ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินการซบเมืองเขมร หลังจากได้ดำเนินสงครามเย็นมาช้านาน พลเรือเอกผู้นี้ก็ตรงเข้าเฝ้าสมเด็จพระนโรดมฯ แล้วเจรจาขอให้เขมรเป็นประเทศในอารักขาของฝรั่งเศสเสียโดยดี บังคับให้ทำหนังสือสัญญา 19 ข้อ ซึ่งสรุปแล้วก็ทำให้เขมรเข้าอยู่ในอารักขาของประเทศฝรั่งเศสตั้งแต่ปี พ.ศ.2408 เป็นต้นไป โดยฝรั่งเศสอ้างว่าเขมรเคยขึ้นกับญวนมาก่อนเมื่อญวนขึ้นกับฝรั่งเศสแล้วเขมรก็ควรจะเป็นประเทศภายใต้อารักขาของฝรั่งเศสด้วย *อย่าลืมนะครับว่าตอนนั้นฝรั่งเศสใช้คำว่าประเทศอารักขาไม่ได้ใช้คำว่าเมืองขึ้น สมเด็จพระนโรดมฯ ได้พยายามประวิงเวลาไว้ แล้วมีหนังสือกราบบังคมทูลเข้ามาถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของตนให้ทรงปัดเป่าช่วยเหลือเพราะไม่อยากจะขึ้นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสซึ่งเป็นคนต่างชาติต่างภาษา แต่เป็นที่น่าเสียใจฝรั่งเศสได้ดำเนินสงครามเย็นในเมืองเขมรมาจนถึงจุด “ฟูลสวง” เสียแล้ว ชาว*

เขมรแม่แต่نگองศรีสวัสดิ์หัน ไปนิยมชมชอบฝรั่งเศส ฐานะของสมเด็จพระนโรดมฯ ปู่ของสีหนุซึ่งอ่อนแออยู่แล้วก็ยิ่งอ่อนแอหนักลงไปอีก ระยะเวลาเริ่มฝรั่งเศสยังคงใช้วิธีเอาน้ำเย็นเข้าลูบยังไม่หักหาญนัก โดยผ่อนผันให้เขมรขึ้นกับไทยส่งเครื่องราชบรรณาการต่อกรุงเทพฯ ได้ แต่ให้อยู่ในอารักขาของฝรั่งเศส ฟัง ๆ กูก็ทะแม่ง ๆ สรุปแล้วก็ให้เขมรเป็นข้าสองเจ้านั่นเอง

สีหนุเอ๋ย.....ปู่ของเจ้าก็ไม่อยากเป็นข้าคนผิวขาวหรอก แต่ทนเขาสู้เขาไม่ไหวจริง ๆ ก็จะทำอย่างไรเล่าในเมื่อเรือรบของฝรั่งเศสได้บุกเข้ามาทอดสมออยู่หน้าเมืองพนมเปญในลักษณะ “เตรียมเรือเข้ารบ” หากปู่สีหนุไม่ยินยอมก็หมายความว่าเมืองพนมเปญต้องราบเป็นหน้ากลอง สมเด็จพระนโรดมฯ ต้องแข็งใจเซ็นสัญญา 19 ข้อของฝรั่งเศสในวาระที่สุด พร้อมกันนั้นก็ให้มีหนังสือเข้ามากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ทรงทราบ ตอนหนึ่งในหนังสือกราบบังคมทูลมีว่า...

.....ข้าพระพุทธเจ้ากับพระยาเขมรพร้อมกันเรียบเรียงเรื่องราว ความอัปมงคลมาทำหนังสือสัญญากับเมืองเขมร คูที่จะพุดจาแข็งแรงนัก ข้าพระพุทธเจ้าจะขอเดไว้คอยบอกเข้ามากรุงเทพฯ ก็ไม่ยอม ถ้าจะขัดขืนไม่ทำสัญญาก็เห็นจะเกิดเป็นความวิวาทกันขึ้น แล้วแต่ก่อน โปรดฯ ให้ฝรั่งเศสมาทำสัญญา ณ กรุงเทพฯ ครั้งนี้อัฒมรเดเลอกรันดิเอ แม่ทัพฝรั่งเศสเมืองไซ่ง่อนบังคับให้ข้าพระพุทธเจ้าทำสัญญา ณ เมืองเขมร..... ข้าพระพุทธเจ้าปรึกษากับพระยาปราจีนบุรีซึ่งนอกนองเจ้าพระยาบรมราชครู และพระยาเขมร พร้อมกันเห็นว่าความข้อนี้สิ้นปัญญาแล้ว จึงต้องยอมทำหนังสือสัญญากับฝรั่งเศส แต่ใจข้าพระพุทธเจ้ามีความซื่อสัตย์สุจริตจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาแต่เดิมอย่างไร ก็คงอยู่อย่างเดิมคิดจะให้ได้คงอยู่เป็นข้าสำหรับพระบารมีต่อไปจนสิ้นชีวิตมิได้มีจิตผันแปรสิ่งใดเลย.....

เรื่องเขมรเสียเมืองนี้มีขั้นตอนที่ค่อนข้างยาวตามวิสัยนักเลงกฎหมายของฝรั่งเศสมากมาย มีนักวิชาการบางท่านเขียนวิทยานิพนธ์ไว้แล้วเชิญให้อ่านดูเอาเองเถอญ

สมเด็จพระนโรดมว่าที่จริงก็มีทัศนทางการเมืองกว้างไกลไม่ใช่แค่น้อย ตอนที่ฝรั่งเศสสร้างอยู่ในเวียดนามใต้ “ใกล้เข้าไปอีกนิด ชิด ชิด เข้าไปอีกหน่อย” พระองค์ท่านก็บรรทมไม่ค่อยหลับจึงได้มีลายพระหัตถ์เข้ามากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นเรื่องลับมากจึงใช้ลายพระหัตถ์ของพระองค์เอง เป็นภาษาไทยอย่างชัดเจนเพราะสมัยนั้นภาษาราชการของเขมรก็คือภาษาไทย ภาษาชาวบ้านจึงใช้ภาษาเขมร ภาษาและหนังสือทางศาสนาจึงใช้ภาษาขอมซึ่งคนไทยสมัยก่อนก็เรียนหนังสือขอมด้วย ปีที่สมเด็จพระนโรดมส่งลายพระหัตถ์เข้ามาถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นคือปี พ.ศ. 2403 (ก่อนตกไปอยู่ในอารักขาหรือเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส 3 ปี มีข้อความสำคัญตอนหนึ่งว่า.....

.....ข้าพระพุทธเจ้ากับสมเด็จพระฟ้าทะละหะ พร้อมกับขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยคิดเห็นว่า ไปภายหน้ากลัวญวนจะเพรียงพล้ำกับฝรั่งเศส ญวนจะยกเมืองเขมรว่าเป็นเมืองขึ้นกับญวน ให้เป็นของก้านลฝรั่งเศส ฝรั่งเศสก็จะดีใจรับเอา มาตีเมืองญวนกลับได้เป็นสองเมือง ฝรั่งเศสจะข่มขู่เอาเมืองญวนเมืองเขมร่าไป ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าฯ เห็นพร้อมกันว่า ถ้าญวนเสียแก่ฝรั่งเศสแล้ว ยกเมืองเขมรให้ฝรั่งเศสก็ดี ฝรั่งเศสเห็นว่าตีเมืองญวนได้แล้ว จะรวบรวมเมืองเขมรว่าเป็นเมืองขึ้นของญวนก็ดี ถ้าทำได้ดังนี้ ก็จะมีทางที่อื่นจะพูดโต้ตอบกับฝรั่งเศสได้ล้นัดด้วยว่าแต่เดิมบิดาของข้าพระพุทธเจ้ากับข้าพระพุทธเจ้า ขึ้นแก่กรุงทพฯ ฝ่ายเดียว.....

ตอนที่เขมรหันไปพึ่งญวนในสมัยรัชกาลที่ 3 ที่เล่า ๆ กัน โดยมากมักจะเล่าถึงการรบระหว่างไทยกับญวนอย่างละเอียดเช่นในหนังสือ อานามสยามยุทธ ซึ่ง กสร.กุหลาบอ้างว่าได้รวบรวมจากใบบอกข่าว การรบของทางราชการ แต่ไม่ทราบว่าจะออกมาจากที่ใดอย่างไรแต่อ่านแล้วก็รู้สึกว่ามีเนื้อหามาก แต่ส่วนที่ญวนกระทำต่อเขมรนั้นนักหนาสาหัส ก็มีเขมรบันทึกไว้บ้างเป็นประวัติศาสตร์บอกเล่าให้ลูกหลานฟัง ถึงสาเหตุที่เขมรกับคนญวนหรือเวียดนามมีความอาฆาตเคียดแค้นกันอยู่ในสายเลือดอย่างไม่มีวันเสื่อมคลายจนทุกวันนี้ ได้ช่องได้โอกาสเขมรต้องฆ่าญวน ก็ได้ความรู้จากคุณมณีพันธ์ุ จารุดุลท่านพูดหลังอาหารที่โรงแรมรัตนโกสินทร์ในการพบปะกินข้าวกลางวันเป็นประเพณีของนักเรียนเก่าในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2536 ขอนำมาเล่าต่อในวงเหล้าดังนี้...

ในการรุกเข้าสู่ดินแดนเขมรในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ผมเล่ามาแล้วนั้น ก็เขมรนั้นแหละเป็นตัวการชักนำเข้าลึกลับชักศึกเข้าบ้าน ญวนได้กวาดต้อนเจ้านายเขมรและขุนนางชั้นปกครองทั้งหมด ไปขังที่เมืองไซ่ง่อนจนตาย ส่วนพระโอรส 2 องค์ คือพระองค์น้อยและพระองค์ศรีสวัสดิ์ พี่เลี้ยงพาหลบหนีเข้ามาประเทศไทยและนำเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ซึ่งทรงรับไว้เป็นพระราชบุตรบุญธรรม ได้พระราชทานสร้างวังให้อยู่ใกล้ วัดสระเกษ (เห็นจะอยู่ในพื้นที่ของวังเจ้าเขมรเดิมครั้งนักองเอง) ขณะที่ญวนปกครองเขมรได้กระทำทารุณกรรมเขมรไว้มาก ทำลายทั้งราชวงศ์และขุนนางชั้นปกครอง ขุนนางญวนที่ส่งมาปกครองเขมรดั้ง กองบัญชาการอยู่บนเกาะกลางแม่น้ำโขงหน้าเมืองพนมเปญ ถ้ายืนอยู่ฝั่งวังหลวงเขมรินทร์จะมองเห็นเกาะนี้ชัดเจน พวกข้าราชการเขมรที่เดินผ่านค่ายกองบัญชาการบนเกาะนี้จะต้องแสดงความเคารพทุกครั้ง

ส่วนผู้หญิงเขมรจะถูกบังคับให้โกนหัวทุกคน ให้ใส่เสื้อตัวยาวครึ่งเข้า (แบบเสื้อผู้หญิงญวน) ญวนหรือเวียดนามบังคับกดขี่กันถึงเพียงนี้ เขมรจึงเกลียดญวนเข้ากระดูกดำ.....ที่ตัดมาแล้วเพิ่มเติมนี้ก็เพื่อสนับสนุนเรื่องที่ว่าเล่าจากกระแสอื่น เป็นอันว่าเรื่องราวตรงกันแม้แต่จดหมายแม่ทัพญวนถึงเจ้าพระยาบดินทร์ฯ ก็แหม ๆ ให้เห็นเค้าเงื่อนอยู่บ้าง

ขอลดตัดความต่อไปอีกหน่อยว่า เจ้าพระยาบดินทร์ ท่านควบคุมสถานการณ์ในเมืองเขมรอยู่ถึง 14 ปีเศษ กองบัญชาการทหารไทยตั้งอยู่ที่ดักกำแพงพระราชวังเขมรินทร์ เรียกว่าทุกวันนี้ชาวบ้านเรียกว่าหมู่บ้านเซียม ยังมีเขมรเชื้อสายไทยสืบมาจนบัดนี้

ในที่สุดเมื่อฝรั่งเศสมีอำนาจเหนือเมืองเขมรแล้วฝรั่งเศสก็ฮุบเอาเมืองเขมรเป็นเมืองขึ้นเสียเลย ซึ่งไทยพยายามป้องกันอย่างถึงขนาดแต่ก็ไม่อาจป้องกันได้

อ้อ-ท่านจงวางครับ มีเรื่องน่าขำอยู่เหมือนกัน คือตอนที่ฝรั่งเศสรับเอาหรือรับเอาเมืองเขมรไปเป็นเมืองภายใต้อารักขาหรือเมืองขึ้นในตอนต่อมา ฝรั่งเศสคืออัครมหาเสนาบดี ได้มีจดหมายเข้ามากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ให้ฝ่ายไทยไปร่วมในงานบรมราชาภิเษกองค์พระนโรดมพรหมบริรักษ์ขึ้นเป็นกษัตริย์เขมร ซึ่งฝ่ายฝรั่งเศสเป็นเจ้าของภาพใหญ่เชิญไทยไปร่วมเป็นเจ้าของด้วย เพราะเขมรเวลานั้นเปรียบเสมือนข้าสอเจ้าบ่าวสองนาย ก็องค์พระนโรดมฯนี้ไทยตั้งเป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมรมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2404 แล้วนี่ท่านจงวางจำได้ไม่ใช่รี? พอฝรั่งเศสเข้ามาเป็นนายฝรั่งเศสก็ตั้งใหม่ แถมยังเชิญไทยไปร่วมอีกด้วย เอ้า-เอาก็เอา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยามนตรีสุริยวงศ์และคณะเครื่องอิสริยยศสุพรรณบัฏไป

คุณผู้ฟังและคุณผู้อ่านครับเวลานั้นก็คงจะทราบกันอยู่แล้วว่า อิทธิพลผิวขาวได้คุกคามประเทศในแถบนี้อย่างยิ่งขนาด แม้แต่ในเมืองไทยเองก็ตกอยู่ในภาวะจำยอมเช่นเดียวกัน แต่ไทยได้พยายามอย่างยิ่งที่จะเอาตัวรอด เปรียบเสมือนร่างกายของมนุษย์เมื่อมีโรคร้ายเกิดขึ้น หนส่วนใดส่วนหนึ่งก็ต้องตัดทิ้งไปเพื่อรักษาส่วนใหญ่ให้คงที่ไว้จริงไม่ครั่นท่อนางวาง เมืองไทยได้พยายามเต็มที่ที่จะรักษาเมืองเขมรไว้ในขอบขันธสีมาแต่เมื่อไม่สามารถจะคุ้มครองป้องกันไว้ได้ก็จำเป็นต้องปล่อยเลยตามเลย ในขณะที่นั้นฝรั่งเศสได้พยายามอย่างยิ่งที่จะซบเมืองเขมรให้อยู่ภายใต้อำนาจเช่นเดียวกับเมืองญวน สรุปแล้วอิทธิพลฝรั่งเศสที่มีเหนือเมืองเขมรนั้นมากกว่าไทยหลายเท่าตัว เพราะเขมรเอาใจออกห่างไปเข้ากับฝรั่งเศสซึ่งเป็นการหาเรื่องให้ประเทศชาติของตนไปสู่ความหายนะ นักองครีส์สวัสดิ์เป็นตัวการในเรื่องนี้ เพราะไปผูกไปกับฝรั่งเศส สมทบกับฝรั่งเศส จัดงานบรมราชาภิเษกพระเจ้าแผ่นดินเขมรเป็นครั้งที่สอง พิธีก็ดีเหมือนกัน พระยามนตรีสุริยวงศ์และคณะออกเดินทางจากกรุงเทพฯ โดยเรือกลไฟของฝรั่งเศสชื่อ “ดั่งเตอสกาโด” ออกไปเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2408 นั้นเอง คราวนี้เขมรตั้งชื่อตั้งพระนามเอาเอง พุดง่าย ๆ ก็ว่าเปลี่ยนชื่อใหม่นั้นแหละ แต่ก็เหลือเชื่อที่ไทยตั้งพอบเป็นอนุสรณ์ว่า

“องค์สมเด็จพระนโรดม บรมรามเทวาวตาร คุณसारสุนทรฤทธิมหิศวราชบิดี ศรีสุริโย นฤพัทธพงษ์ดำรงคิราช บรมนารถมหากัมโพชาธิบดินทร สรรพศิลป์สิทธิ์สถิตสถาพร พรหมมามร อำนวยไชย เป็นมโหสิวริยาธิบดี ในปฐมพิศล สกลกัมโพชาณาจักร อัครมหาบุรุษรัตนวัฒนาดิเรก เอกอุคมบรมบพิตร พระเจ้ากรุงกัมโพชาธิบดี”

โห้! เหนื่อย ซื่อยาวตั้งว่า ก็ตั้งเองนี่นาคุณพี่ก็ไม่น่าสงสัย สมเด็จพระนโรดมฯ ไม่กินเส้นกับองค์ศรีสวัสดิ์ หรือองค์หริ-

ราชดไนยไกรแก้วฟ้าผู้เป็นน้อง ขึ้นอยู่ไม่ได้การแน่ องค์หริราชดไนยฯ จึงอพยพครอบครัวเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ พึ่งพระบรมโพธิสมภาร พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ อีกตามเคย แต่อยู่ได้ไม่นาน ไม่รู้ว่าโดนลูกยูลูกหนุนจากฝรั่งเศสอย่างไร อีกประการหนึ่ง องค์หริราชดไนยฯ ก็นิยมฝรั่งเศสอยู่แล้วเลยกราบถวายบังคมลาขึ้นเรือรบฝรั่งเศสไปอยู่กับฝรั่งเศสที่เมืองไซ่ง่อน ฝรั่งเศสก็เลี้ยงดูเป็นอย่างดี หวังจะชุบเลี้ยงให้เป็นกษัตริย์เขมรองค์ต่อไป แล้วก็สนใจนึกของฝรั่งเศสคือ.....

เมื่อสมเด็จพระนโรดมฯ ลี้ลับอำนาจวาสนาแล้ว คือหยุดหายใจ สมเด็จพระศรีสวสดี (ฝรั่งเศสตั้ง) ก็ได้ขึ้นครองราชสมบัติเมื่อปี พ.ศ. 2449 เจ้าองค์นี้ฝรั่งโอบอย่างเต็มที่ได้เคยไปศึกษาที่เมืองฝรั่งเศสก่อนที่จะได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินเขมร เรียกว่าจิตใจเป็นฝรั่งอย่างเต็มที่ สมเด็จพระศรีสวสดีหรือพระนามที่ไทยตั้งว่าพระหริราชดไนยไกรแก้วฟ้า ได้ครองราชสมบัติอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งก็มีอันเป็นไปคือตาย ฝรั่งเศสจึงได้ยกสมเด็จพระศรีสวสดีมณีนางศัลูกชายองค์ใหญ่ของสมเด็จพระศรีสวสดีขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินเมื่อปี พ.ศ.2472 เป็นอันว่าสมเด็จพระศรีสวสดีหรือพระหริราชดไนยไกรแก้วฟ้าผู้นิยมฝรั่งเศสเพียง 21 ปีเท่านั้นก็สูญสิ้นวาสนาไป ลูกชายคือสมเด็จพระศรีสวสดีมณีนางศัลูกชายขึ้นครองราชสมบัติแทนพ่อเพียง 15 ปี ก็หมดวาสนาในปี พ.ศ.2485 เพราะวาระระยะนี้คือเป็นระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว ฝรั่งเศสต้องพ่ายแพ้แก่เยอรมันถึงขนาดต้องย้ายเมืองหลวงย้ายรัฐบาลไปอยู่ที่เมืองวิซีญี ฝรั่งเศสเอวาศักษัตริย์ดั้งเดิมคือลูกหลานวานเครือของสมเด็จพระนโรดมฯ ขึ้นมาเป็นใหญ่

ได้แก่สหุขุขณะนั้นฝรั่งเอาไปเลี้ยงที่เมืองฝรั่งเศส ทั้งนี้เพราะฝรั่งเศสได้เห็นแล้วว่านี่ซึ่งตอนนั้นก็อายุเพียง 19 ปีเศษ ๆ จะชื่อตรงจงรักต่อฝรั่งเศสเป็นอย่างดีจึงตั้งให้เป็นพระเจ้าแผ่นดินเมื่อปี พ.ศ.2585 ส่วน

สมเด็จพระศรีสวสดีมณีนางสิ้นฝรั่งเศสออกจากเจ้าแผ่นดินให้ไปเป็นข้าหลวงใหญ่กับพญาประจำฝรั่งเศส พุดไปพุดมานานก็เกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองและอำนาจบาทใหญ่เท่าที่ผู้มีอำนาจจะพึงกระทำนั้นแหละครับ สี่หนุคนนี้นะหรือพุดไปพุดมากก็ไม่ไช่ใครอื่นเป็นลูกของสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุรามฤตแม่ขื่อเจ้าฟ้า นารีลักษณีกุสุมา ปู่ของสี่หนุก็คือสมเด็จพระนโรดมหรือนักรบราชาวดีลูกนักรบตั้งซึ่งไทยได้เลี้ยงได้ขุนมาตลอดเวลาด้วยความเอาใจใส่ สี่หนุเป็นกษัตริย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2485 จากนั้นก็เริ่มมีบทบาทห่วงววยทางการเมืองอย่างขนาดหนักซึ่งผมเห็นจะไม่กล่าวละเพราะเป็นยุคที่รู้เช่นเห็นชาติกันอยู่พุดมากไปก็คล้ายกับว่าล้าเล็ญญคุณ แต่ถึงคราวจะตายสี่หนุไปไหนไม่รอดกว้างเข้ามาฟังบุญเมืองไทยคงรู้ได้เห็นกันอยู่แล้ว

8

การต่อสู้เพื่อเอกราชของสีหนุ

ครูทองคำโรงเรียนกท.วัดหลวงเสี่ย มัวแต่ไปติดตามเรื่องหลวงเสี่ยถูกตำรวจจับฐานอาศัยผ้าเหลืองหาเงินได้นับร้อยล้าน เพิ่งจะโผล่เข้ามาร่วมวงเมื่อตะวันรอนต่าจนผีตากผ้าอ้อม พอนั่งลงบนม้ายาวก็เสนอชมรมให้เปลี่ยนสุราจากยี่ห้อดังอันเป็นสุราประจำชาติมาช้านาน เป็นเหล้าโรง 28 ดีกรี อ้างว่าได้สูตรเฉพาะมาจากสมิงก๊กกันแล้วไม่แพ้ไวน์ขวดละพันที่ ท่านผู้ดีเศรษฐีเงินเก็บตก (ฟอกแล้ว) ซื้อมินอดฐานะกัน ส่วนเหล้ายี่ห้อเก่าแก่เป็นสมบัติของชาตินั้น ตั้งแต่คนนั่งเฝ้าให้พวกเขาเสี่ยประมุขผูกขาด

“ฉันว่าพอมันคืนโรงเหล้าให้หลวง เหล้าของชาติเรานี้ก็ขายไม่ออกเสียแล้ว”

“แพงไปหรือไง” จางวางเพลิงตั้งแง่สงสัย ครูทองคำยิ้มอย่างภาคภูมิใจในฐานะผู้รู้หรือวิทยากรแห่งสภากาแฟหรือวงสัมมนาสุราบาลตอนเย็น

“ไม่ใช่ใช้อย่างนั้นท่านจางวาง จะขายออกยังงี้อะไร ก็เหล้าตราใหม่ของพวกเขาเวลานี้ก็นำหน้าเหล้าของชาติอยู่แล้ว อะไร ๆ ก็อยู่ที่พวกมันทั้งนั้น เพราะผู้ใหญ่ของเราไม่ทันเขานึกว่าเขากลัว.....” ที่แท้เขาซึ้งกระลาหัวว่าเขาไม่รู้เท่า” จำสิบเอกอ่วมหัวหน้างูเถิดเถิง สอดขึ้นมาแล้วยิ้มกริมทำท่าเป็นผู้รู้อีกคนหนึ่ง” ไซ้มันสั่งพวกมันไม่ให้ขายหรือขายก็ส่วนลดของหลวงสู้มันไม่ได้ มันล้วงตบเอาสูตรของหลวงไปแล้วต้นทุนมันก็ถูกกว่าก็ต้องเจ๊งมัน”

“เฮ้ย จะมาพูดเรื่องรัฐบาลไทยเสี่ยทำหรือจะฟังเรื่องสีหนุกันต่อไปวะ พงสาวสันดานเขมรกับอ้ายพวกเสี่ยทั้งหลายนี้ก็เหมือน ๆ กันแหละวะ คอยดูมันจะแบกเงินไปเมืองผีได้ไหม” เสียงแหลม ๆ ของสมาชิกคนหนึ่ง สอดเข้ามา.....

เอาละถ้างั้นขอทบทวนเรื่องเมืองเขมรและสีหนุต่อไป สีหนุได้รับการสถาปนาจากรัฐบาลฝรั่งเศสที่ขี้นครองราชสมบัติสืบสันตวงศ์เมืองเขมรเมื่อปีพ.ศ. 2485 เมื่ออายุย่างเข้า 20 ปี ขณะนั้นโลกทั้งโลกอยู่ในภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 และส่วนที่เกิดในเอเชีย โดยญี่ปุ่นนั้นเรียกให้โก้ตามความปรารถนาของญี่ปุ่นผู้มุ่งครองเอเชียแทนฝรั่งว่า “สงครามมหาเอเชียบูรพา” การรุกรานประเทศในเอเชียญี่ปุ่นเรียกว่าการร่วมวงไพบูลย์โดยมีญี่ปุ่นเป็นผู้จัดระเบียบ เห็นไหมครับญี่ปุ่นยุคนั้นตัวเตี้ยกินอดกินอยากทุ้มทุนรอนคิดการใหญ่ ฝรั่งทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นฝรั่งเศสผู้ครอบครองอินโดจีนอันประกอบด้วยสามประเทศ อังกฤษนำทะเลเล็กแต่หมัดหนักเป็นผู้ครองอินเดีย, ปากีสถาน, พม่า, แหลมมลายูทั้งหมดรวมทั้งสิงคโปร์เกาะเล็กปลายแหลมด้วย ฮอลแลนด์หรือฮอลันดาประเทศ หลาย ชื่อก็ครองเกาะใหญ่น้อยนับพันเกาะรวมกันเป็นประเทศชวาหรืออินโดนีเซียในปัจจุบัน ส่วนอเมริกาจ้าวโลกก็กินหมู่เกาะฟิลิปปินส์ทั้งหมด ในทวีปเอเชียนี้ยังเหลือประเทศเอกราชที่รอดพ้นจากการถูก “เขมือบ” จากฝรั่งก็เพียงสามประเทศคือไทย, จีน และญี่ปุ่นเท่านั้น แต่จีนก็ซ้าเพราะญี่ปุ่นดินแดนบินไปมากมาย โดยเฉพาะเมืองชายฝั่งทะเลตั้งแต่เหนือจดใต้ ญี่ปุ่นแอบตีท้ายครัวฝรั่งจนกระเจิงไปทุกแห่ง เพราะเยอรมนีผู้มีศักดิ์สงครามสูงถล่มหน้าบ้านฝรั่งด้วยกันทางยุโรปราบไปเป็นเมือง ๆ

อดีตเมืองขึ้นฝรั่งทั้งหลายซึ่งกระหายเอกราชอยู่ทุกลมหายใจ ก็พากันนับถือและยึดถือญี่ปุ่นในฐานะผู้มาปลดปล่อยจากฝรั่ง แต่รวมเข้าเป็นประเทศบริวารที่เรียกให้โก้ว่า “ร่วมวงไพบูลย์แห่งเอเชีย” ใจเล้าจากวางเพลิงหัวเราะลงลูกคอ

“ญี่ปุ่นนี่มันหลักแหลมมานานแล้วนะครุทองคำ นี่ได้ข่าวว่ามันจะถมทะเลไปวันละนิดละหน่อยจนแผ่นดินเกาะญี่ปุ่นไปชนเกาะฮาวายเป็นแผ่นดินเดียวกัน ครูว่ามันจะสำเร็จไหม” ครุทองคำแหงหน้ามองฟ้าชั่วคราว “ความคิดบ้า ๆ นี่มันติดต่อมาถึงเมืองไทยแล้วนา อ้ายพวกโจรกินเมืองมันจะถมทะเลแบบพระรามจองถนนไปเมืองลงกาแล้วนา แต่คงไม่สำเร็จจนถูกชาวบ้านฉีกเนื้อก่อน” เอ้า ว่าเรื่องเมืองเขมรต่อไปดีกว่า

ตอนที่ญี่ปุ่นยึดครองอินโดจีนนั้น ฝรั่งเศสยังคงทำหน้าที่ปกครองอยู่อย่างหลวม ๆ เพราะญี่ปุ่นมุ่งแต่การรบคงคิดว่าสงครามสงบโดยญี่ปุ่นเป็นฝ่ายชนะแล้ว จึงค่อยกินดับอินโดจีนต่อไปแต่ญี่ปุ่นก็สนับสนุนให้ประเทศทั้งสามในอินโดจีนเป็นเอกราช ก็อย่างหลวม ๆ อีกแหละ คือญี่ปุ่นได้สนับสนุนนายชังจ็อกทันนักชาตินิยมต่อต้านฝรั่งเศสอย่างลำหัก ลำไค่นเป็นนายกรัฐมนตรี ฝรั่งเศสกำลังดวงตาก็เจียมตัวรักษาตัวไม่คัดค้านขัดขวาง ตอนนั้นคือปี 2484 ไทยรบฝรั่งเศสในดินแดนเขมรจนได้เสียมราชูพระตะบองกลับคืนมา แล้วทหารญี่ปุ่นก็เดินกรุยกรายอยู่ในพนมเปญแล้วทหารฝรั่งเศสเดินหลีกจนตัวลีบ สมเด็จพระเจ้าศรีสวัสดิ์ดมณีวงศ์ซึ่งเป็นรัชกาลที่ 6 ของเขมรถึงแก่ที่วังคต พระองค์มีพระธิดาคือเจ้าฟ้าหญิงศรีสวัสดิ์ดิโนรีลักษ ณ์กุสุมา นี่แหละแม่สีหนุละแต่ประเพณีเขมรผู้หญิงเป็นกษัตริย์ไม่ได้ ราชสมบัติตามกฎมณเฑียรบาลจึงต้องตกแก่พระราชโอรสทั้งสองตามลำดับคือเจ้าฟ้าศรีสวัสดิ์ดมณีเรศกับเจ้าฟ้าศรีสวัสดิ์ดมณีพงษ์ นับญาติก็คือผู้ชายของสีหนุ และเวลานั้นเจ้าฟ้าศรีสวัสดิ์ดมณีเรศก็กลับจากฝรั่งเศสมาอยู่ในพนมเปญแล้วด้วย เจ้าฟ้าพระองค์นี้ทรงมีการศึกษิตรวมทั้งพระอนุชาเพราะได้รับการศึกษาอย่างดีในฝรั่งเศส สำเร็จจากโรงเรียนนายร้อยแซ็งต์ซีร์ โรงเรียนนายร้อยชั้นเยี่ยมมีชื่อเสียงของฝรั่งเศสและเคยรับราชการในกองทัพบกฝรั่งเศสมา

“นายทนาย”

ด้วย พุดง่าย ๆ ก็ว่าสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น เป็นจังหวะอันเหมาะสมที่จะกอบกู้เอกราช แต่ฝรั่งเศสรู้ทัน ขึ้นปฏิบัติตามกฎหมายเทียบบาลและตามทำนองครองธรรมฝรั่งเศสจะลำบากภายหลัง ด้วยเหตุนี้ฝรั่งเศสจึงยอมเสียชื่อด้วยการสับตัวผู้มีสิทธิสืบสันตติวงศ์จากเจ้าฟ้าศรีสวัสดิ์ติมณีเรศ มาเป็นหนุ่มน้อยสีหนุซึ่งฝรั่งเศสเอาตัวไปถนอมกล่อมเลี้ยงมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ฝรั่งเศสคิดว่ากลิ่นเนยแข็งชนิดแมลงวันหัวเขียวนิยมชมชอบคงจะเปลี่ยนใจสีหนุให้ลืมกลิ่นปลาร้า ปลาละฮ็อกได้บ้าง แต่ฝรั่งเศสคิดผิดถนัดเพราะฝรั่งเศสไม่รู้จักสิบตรีทองเจือ อ่างแก้วอดีตนักบินสายแดงฝูงบินขับไล่ป้องกันพระนครสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งปลดจากนักบินมาเป็นนักโหราศาสตร์และดาราศาสตร์ชั้นครู ถ้าได้ให้อาจารย์ทองเจือผูกดวงชะดาสีหนุและพยากรณ์ไว้ล่วงหน้า ฝรั่งเศสอาจเปลี่ยนใจยกเจ้าฟ้าศรีสวัสดิ์ติมณีวงศ์ขึ้นสืบสันตติวงศ์ต่อจากพระเจ้าศรีสวัสดิ์ติมณีวงศ์ผู้เป็นพระราชบิดา เจ้าฟ้าศรีสวัสดิ์ติมณีเรศยังมีความนิยมฝรั่งเศสเป็นทุนเดิม สีหนุนั้นนิยมฝรั่งเศสก็เฉพาะตัวเจ้าหญิงโมนิกเท่านั้นเอง

ขออนุญาตลอกหนังหัวใครคนหนึ่ง (ชายเขมรไม่ระบุชื่อเห็นหน้าจำได้) ถึงทำเนียบยศฐาบรรดาศักดิ์ของรพวงศ์กัมพูชาไว้สักเล็กน้อยเพราะตอนนี้เห็นมีเสด็จในกรมมะโน่นกรมมะนีไพล่ออกมาหน้าจอทีวีบ่อย ๆ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงอธิบายไว้ในหนังสือนิราศนครวัดดังนี้ครับ การลำดับยศศักดิ์สกุลสายวงศ์เขมรนั้นกำหนดเป็น 4 ชั้น

- ชั้นที่ 1 พระราชบุตรพระราชธิดาของพระเจ้ากรุงแผ่นดิน เป็นชั้นพระองมะจะ (พระองค์เจ้า)
- ชั้นที่ 2 ราชนัดดา (ชั้นหลาน) เป็นชั้นนังกองมะจะ (หม่อมเจ้า)

ชั้นที่ 3 ราชปนัดดา (เหลน) เป็นนักร้อง (หม่อมราชวงศ์)

ชั้นที่ 4 นัก นาย (“เช่นนักहनวย” สำหรับคนทั่วไปที่มี
มารยาทเป็นผู้ดีมีสกุลเรียกส่วนผู้ที่ไม่มีสกุลรุนชาติ

หยาบคายอันเนื่องจากบิดามารดาเป็นคนชั้นต่ำก็มักจะเรียกเพี้ยน ๆ ไปเช่น
“ไอ้หวยบ้าง ไอ้หนวยบ้าง บักหนวยบ้าง แล้วแต่กิลศ และสันดาน
อันต่ำทรามของแต่ละคน ซึ่งไม่เหมือนกัน ข้อนี้ก็แล้วแต่เราไม่ว่ากันแต่
อธิบายไว้ให้ทราบในวงเล็บนี้เท่านั้น)

สีหนุเป็นพระราชบุตรของพระเจ้าสุรามฤต พระมารดาคือเจ้า
ฟ้าหญิงศรีสวัสดิ์นารีลักษ ณ์กุสุมา ซึ่งเป็นพระราชธิดาองค์ใหญ่ของ
สมเด็จพระเจ้าศรีสวัสดิ์มณีนวรงค์ พระเจ้าแผ่นดินเขมรองค์ที่ 6 แต่ฝรั่งเศส
เสสเล่นยักษ์กระสายสลับวงศ์เสียอย่างว่ามาแล้ว ลองคิดดูก็แล้วกันว่าฐานะ
ของสีหนุในราชวงศ์เขมร ก่อนฝรั่งเศสดันขึ้นนั่งราชบัลลังก์นั้นอยู่ระดับ
ไหน ที่ผมใช้ราชาศัพท์บ้างไม่ใช่บ้างก็เพราะฐานะของสีหนุอยู่ในสภาพ
ลักปิดลักเปิดเลือดออกตามไรฟันนั้นแหละ

มีเรื่องแทรกนิดหน่อยคือตอนที่สีหนุขึ้นเป็นกษัตริย์ใหม่ ๆ เจ้าฟ้า
ศรีสวัสดิ์มณีนเรศผู้ควรจะมีสิทธิในราชบัลลังก์อย่างแท้จริง ได้ประท้วง
เป็นการภายในราชวงศ์คือได้ไปหารือกับพี่สาวและพี่เขยคือพระเจ้าสุรา
มฤตพุดงาย ๆ ก็ว่าพ่อแม่สีหนุว่าฉันเถอะ ว่าเพื่ออนาคตของบ้านเมือง
และเพื่อความถูกต้องตามมติส่วนรวมของคนเขมรทั้งชาติ ควรจะให้สีหนุ
เวนคืนราชสมบัติให้เจ้าฟ้าศรีสวัสดิ์มณีนเรศผู้เป็นน้ำเสีย วงการภายใน
ต่างก็เห็นชอบด้วยจึงมีการเตรียมคำประกาศและคำแถลงการเกี่ยวกับเรื่อง
เวนคืนราชสมบัติไว้แล้ว สีหนุพอทราบเรื่องก็ไม่รอช้าเรียกนายกรัฐมนตรีนาย
ชันร์ออกทันเข้าเฝ้า ขอให้นายกรัฐมนตรียับยั้งการตั้งขึ้นเนื้อสันในออก
จากปากสีหนุโดยเร็ว นายชันร์ออกทันตอนนั้นก็ยังไมรู้ฤทธิ์เดชของสีหนุจึง

สนับสนุนสี่หนุ่เดิมที่ ธิบเข้าเฝ้าเจ้าฟ้าศรีสวัสดิ์มณีเรศชี้แจงให้เห็นความยุ่งยากที่จะเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกประเทศ เจ้าฟ้าศรีสวัสดิ์มณีเรศเห็นแก่ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง จึงยอมรับตำแหน่งนายพลเอกแล้วเลิกคิดที่จะเป็นกษัตริย์ (ว่าที่จริงตำแหน่งนี้เล่นเย่ก็ได้เป็นง่ายและเร็วกว่า)

เอาละสี่หนุ่ก็มีหัวใจ การเป็นพระเจ้าแผ่นดินหุ่นให้ฝรั่งเศสเซิดเงินทองก็ไม่ค่อยมี ฝรั่งเศสผู้เป็นนายก็ถึงแตกเพราะสงครามเพิ่งสงบ กำลังก่อสร้างตัวไม่มีปัญญาจะเกื้อหนุนลูกน้องได้เต็มที่ ตอนนั้นจำได้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนเงินไทย 1 บาทและเงินฟรังก์ฝรั่งเศสได้ 5-6 ฟรังก์ (ฟรังก์เก่า) สี่หนุ่ก็อยากจะเป็นเอกราชที่สมบูรณจริง ๆ ไม่อยากเสวยน้ำใต้ศอกฝรั่งเศสคงจะเหม็นขี้เต่า ปนกลืนเนยแข็งตอนแหวงหน้าขึ้น ขึ้นเสียน้ำใต้ข้อศอก จึงดิ้นรนอยากได้เอกราชสมบูรณจริง ๆ เจรจากับฝรั่งเศสนอกจากจะไม่ให้แล้วมันยังทำท่าเงื่อไม้เงื่อมือเอาเสียอีก สี่หนุ่จึงคุมบังเหียนการเมืองอย่างเด็ดขาด ใครขวางเป็นต้องเผ่นแม่ แต่ชั้นงอกทันนายกรัฐมนตรีนุ่สนับสนุนสี่หนุ่เอง เรื่องพูดขอเอกราชจากฝรั่งเศสโดยดีเป็นไม่มีทาง อย่างกระนั้นเลยจำเราจะต้องสำแดงให้ฝรั่งเศสอายคนในโลกโดยเฉพาเมืองไทยที่อยู่ข้าง ๆ เมืองเขมร ไม่มีที่ไหนดีกว่าเมืองไทยและราชวงศ์จักรีอีกแล้วบรรพบุรุษก็ทำเป็นตัวอย่างมาแล้วได้ดีทุกที่ไป ว่าแล้วสี่หนุ่ก็จัดขบวนคาราวานการเมืองประกอบด้วยพระประยูรญาติ พระสนมเอก (เรื่องนี้ขาดไม่ได้) และรัฐมนตรีกลาโหมพร้อมด้วยข้าราชการชั้นเบ้ม ๆ 27 คน ขับรถยนต์ตามกันเป็นแถวเข้าประเทศไทยด่านปราจีนบุรี แล้วติดต่อเข้ามาทางรัฐบาลไทยของท่านจอมพล ป.พิบูลสงครามขอสิทธิ์การเมือง (นัยว่าอย่างนี้) วันนั้นคือวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2496 รัฐบาลก็ต้องรับรองตามหลักมนุษยธรรมและหลักอื่น ๆ อีก

หลายหลัก (แล้วแต่จะอ้างเอาขึ้นมาพูด) เพราะเมื่อเขมรได้รับเอกราช (ครึ่งใบ) จากฝรั่งเศสนั้นไทยเป็นชาติแรกที่ทำให้การรับรองเขมรเพราะตัดกันไม่ขาดตั้งเล่ามาแล้ว เมื่อสีหนุนำขบวนคาราวานเข้ามานั้น ผมผู้เขียนหนังสือเรื่องนี้ยังทำงานเป็นนักข่าวหนังสือพิมพ์ ปนเปกกับเพื่อนนักข่าวไปชะเง้อคอคอยอยู่น้ำกรมประชาสัมพันธ์เก่ารชดำเนิน (ก่อนที่บรรดาวีรชนผู้กล้าหาญเผาเล่นเพราะรักประชาธิปไตยจึงต้องเผาเมือง) ตรงกันข้ามกับโรงแรมรัตนโกสินทร์

คงจะมีการเจรจากับเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย พอถึงวันที่ 20 มิถุนายนปีนั้น สีหนุก็นำขบวนออกจากประเทศไทยอย่างรีบด่วน แต่ยังไม่เข้าพนมเปญ ไปประทับที่พระตะบองและเสียมราฐเป็นที่ต่อรองกับทางปารีส ใช้เวลาเดือนเศษสีหนุเย็นไม่ตายจนฝรั่งเศสต้องยอมคือยื่นบันทึกลงไปว่า “หากฝรั่งเศสไม่ยอมให้เอกราชอันสมบูรณ์แก่กัมพูชาตามที่เรียกร้องแล้ว กัมพูชาจะถอนตัวออกจากการเป็นสหภาพฝรั่งเศสภายในวันที่ 1 กันยายน เท่านั้นเองฝรั่งเศสตอบยอมตามคำขอ แต่มีเงื่อนไขว่าฝรั่งเศสจะต้องควบคุมการปฏิบัติการทางทหาร เมื่อได้เอกราช สีหนุก็กลับเข้ากรุงพนมเปญ

ตอนนี้เห็นจะต้องนำเอา คำบรรยายหลังอาหารกลางวันของจอมพลประภาส จารุเสถียรมาให้อ่าน ท่านพูดสู่สมาชิกชมรมนักเรียนเก่าในพระบรมราชูปถัมภ์ฟังหลังอาหารกลางวันอันเป็นประเพณีทุกวันเสาร์ต้นเดือนดังต่อไปนี้

เรื่องการช่วยประเทศในเอเชียให้เป็นเอกราช

และเรื่องเขาพระวิหาร

บรรยายโดย

ฯพลฯ จอมพล ประภาส จารุเสถียร

ณ โรงแรมรอยัล เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2537

ผมได้อยู่ในเหตุการณ์ตอนที่เขมรกำลังจะหลีกออกมาเสียจากการปกครองของฝรั่งเศส ตอนนั้นเป็นเวลาที่เราเจ้าโรดมสีหนุมาเยี่ยมประเทศไทยเป็นครั้งแรก และได้แจ้งเป็นทางราชการว่าจะมาเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เวลานั้นผมเป็นนายทหารมหาดเล็ก เป็นผู้บังคับการกรมที่ 1 ด้วย และเป็นผู้บัญชาการมณฑลที่ 1 ด้วย ทางกระทรวงกลาโหมและผู้บัญชาการทหารบก คือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้สั่งให้ผมเป็นผู้ต้อนรับฝ่ายทหาร เวลานั้นผมก็เข้านอกออกในอยู่ในพระบรมมหาราชวัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านก็รับสั่งว่า ดีแล้ว เพราะว่าท่านทรงรู้จักผมดี มีรับสั่งว่าแม้แต่ที่ในวัง ถ้ามีงานมีการอะไรก็ให้ทางในวังเชิญผมเข้าไปร่วมในการต้อนรับด้วยทุกครั้ง

พระเจ้าโรดมสีหนุเวลานั้นมาเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้บรรยายถึงเรื่องความคับแค้นในการที่ต้องอยู่กับฝรั่งเศส แล้วก็ได้กล่าวว่าพวกอินโดจีนทั้งหมด มีลาว เขมร ญวน ก็ได้พร้อมใจกันที่จะแยกตัวออกมาจากฝรั่งเศส ตั้งตัวขึ้นเป็นเอกราช แต่ว่าไม่มีสาเหตุอันเพียงพอ ก็ไม่มีเรื่องอะไรที่จะไปได้กับฝรั่งเศสได้ในเวลานั้น ก็มาขอพึ่งไทยให้เป็นหัวหน้า เรื่องนี้ผมได้อยู่ในโต๊ะเสวยที่พระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่พระเจ้าบรมมหาราชวังเป็นพระกระยาหารกลางวัน ท่านก็รับสั่งไม่ใช่เป็นเรื่องราชการงานเมืองอะไร คล้าย ๆ กับว่าพี่น้องปรึกษากันเป็นส่วนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านก็รับสั่งว่า ไทยมีสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศสอยู่ จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวอะไรกับบรรดาพวกอินโดจีนโดยเปิดเผยก็เป็นเรื่องไม่สู้เหมาะ จะขาดทางสัมพันธไมตรี และก็ไม่เหมาะจะทำให้เสียสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศสเท่านั้น จะทำให้ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปรู้สึกสะดุ้งสะเทือน จะกระทบกระเทือนไปด้วยกันทั้งหมด เพราะว่าเวลานั้นเอง ประเทศในยุโรปได้ปกครองประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอยู่หลายประเทศ เช่นอังกฤษ, ฮอลันดา, ฝรั่งเศส เป็นต้น เพราะฉะนั้นท่านรับสั่งว่า ไม่เป็นเรื่องที่ประเทศไทยจะเข้าไปสอดมือได้ง่ายนัก แต่ท่านทรงเห็นใจ พร้อมทั้งจะสนับสนุน ถ้าหากดำเนินการทางการเมือง แต่สำหรับเรื่องการหักหาญอะไรกัน ก็ไปพูดกับทหารเขาเถิด ท่านก็ทรงพยักหน้ามาทางผม เฝื่อนการเสด็จของพระเจ้าบรมมหาราชวังในครั้งนั้น ทางกองทัพบกได้ให้กองเกียรตินายกแก่พระเจ้าบรมมหาราชวัง 1 กองพัน โดยสั่งใช้ทหารมหาดเล็ก กองพันที่ 1 ทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ผมก็ได้ไปทัศนากับผู้บัญชาการทหารบกคือจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ บอกว่า ถ้าใช้กองพัน 1 ทหารมหาดเล็กละก็ต้องแต่งเต็มยศนะ เพราะเขาเป็นพระเจ้าอยู่หัว มันจะไม่ดี เพราะว่าผมเป็นทหารมหาดเล็กของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันจะต้องได้รับพระบรมราชานุญาตเสียก่อน เห็นสมควรที่จะหลีกเลี่ยงหรือว่าผู้บัญชาการทหารบกจะไปกราบบังคมทูลขอเอาเองก็จะดี มีฉะนั้นแล้วผมจะมาทำหน้าที่ได้ไม่ถนัด จอมพลสฤษดิ์ก็ได้เปลี่ยน บอกว่าให้แต่งตัวทหารรักษาพระองค์ไปให้เป็นกองเกียรตินายกก็จะมากเกินไป เอาละเพื่อให้เกียรติยศในฐานะเป็น Head of State ก็ตกลงให้กองพลที่ 1 ไปตั้งเป็นกองเกียรตินายก แต่ผมก็เอาไปตั้งเพียง 2 กรม กรม 1 ก็ใช้

ทหารเพียงกองพันเดียว คือกรม 1 กับกรม 11 ผมเป็นผู้บัญชาการกองพลไปตั้งแถวรับเสด็จพระเจ้าสีหนุ

การรับเสด็จพระเจ้านโรดมสีหนุ ในสมัยนั้นมารถไฟ ลงที่สถานีสวนจิตร แล้วก็เสด็จโดยขบวนรถยนต์ มาผ่านกองเกียรติยศเอาที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ แล้วก็ทรงวางพวงมาลาที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ผมก็ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้บังคับกองเกียรติยศโดยเป็นตัวผู้บัญชาการกองพลเอง

เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว จอมพลสฤษดิ์ก็เลยสั่งให้ผมเป็นคนประสานงานติดต่อกับคณะพระเจ้านโรดมสีหนุตลอดไป เพราะว่าผมเวลานั้นก็เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอยู่ด้วย ก็เลยได้อยู่กับพระเจ้านโรดมสีหนุ ท่านก็รับสั่งภาษาไทยนี้แหละ พูดไทยกันนี้แหละ ไม่ใช่ภาษาฝรั่งอะไรเลย เจ้านโรดมสีหนุก็พูดไทยได้ดีอย่างเรา ๆ นี้แหละ เวลากลางวันหรือเวลาเย็น ในเวลาว่าง ผมได้มีโอกาสเผ่าก็มีโอกาสคุยกัน ท่านก็ปรารภถึงเรื่องราว การที่จะติดต่อกับฝรั่งเศสทางการเมืองในการที่จะแยกตัวออกมานั้น ทำได้ยาก ในที่สุดพูดกันขึ้นแล้วก็จะต้องมีปัญหาถึงรบราฆ่าฟันกันแน่ เพราะว่าจะต้องใช้วิธีการพลเมืองเขาเรียกร้องเอาเอกราช แต่ว่าทหารเขมรมีอาวุธไม่พอเพียงพอที่จะเข้ายึดสถานที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครได้เวลานั้น ก็มาปรึกษาหารือกันว่า จะขอให้ทางไทยจัดอาวุธให้ได้ไหม เวลานั้นผมก็ไม่ได้คิดว่าจะเป็นเรื่องรบราฆ่าฟันอะไรใหญ่โต เป็นแต่เพียงเรื่องการยึดสถานที่สำคัญ แล้วก็จับผู้คนสำคัญ ผมก็พูดไปว่า จับเอา Governor ฝรั่งเศสเอาไว้เป็นตัวประกัน แล้วก็ประกาศเอกราช เอาทหารเข้ายึดบริเวณที่สำคัญต่าง ๆ ไว้ก็พอแล้ว

แก็ก็บอกว่ามันจะโดนแทรกแซงจากภายนอก ผมก็บอกว่า ถ้าแทรกแซงภายนอกก็เกิดเป็นสงครามเอเซียขึ้นนั่นแหละ ไทยก็คงอดที่จะช่วยกันไม่ได้ ญวนก็จะต้องรุก ไทยก็จะต้องรุก เอากันใหญ่ แล้วญี่ปุ่น

ก็เข้าใจว่าจะช่วยทางเอเชีย ก็รู้สึกว่่าแกตริกตรองมากเวลานั้น ในที่สุด
 แกก็บอกว่า มาพูดกันถึงเรื่องอาวุธเสียก่อนเถิด ทางไทยจะช่วยอะไร
 ได้บ้าง ผมบอกว่า เรื่องที่จะเอาอาวุธของกองทัพไปมอบให้ อย่างนั้น
 เราทำไม่ได้ ถ้าทำเข้าเขาก็ต้องรู้ ถ้าจะให้กันมันก็ต้องเกิดเรื่องเสียก่อน
 แล้วส่งไปให้กัน มันก็จะพอได้ ครั้งแรกนี้ถ้าจะเพียงแต่ก่อการจลาจล
 ผมมีปืนลูกซองซึ่งกำลังสั่งซื้อมาจากเบลเยียมอยู่ 2,000 กระบอก คือ
 เป็นปืนลูกซองที่ผมสั่งมาตั้งใจจะเอามาแจกกำนันผู้ใหญ่บ้าน สมัยนั้น
 กระบอกละ 6 บาท (สงสัยจะจำตัวเลขผิด เพราะพูดปากเปล่า) ของ
 มาถึงเรียบร้อยแล้ว ถ้าจะเอาก็ได้ แกก็เอาผมก็ให้ไป เราก็ให้ทหารเอา
 ไปส่งที่ปอยเบ็ด ตอนนั้นผมไม่ได้ไปดูในรายละเอียด อาจจะเป็นแต่เพียง
 เอาปืนไปมอบให้ทหารที่อรัญประเทศ ทหารที่อรัญประเทศเราจัดการ
 กันเอง เรียกว่าเป็นการช่วยเหลือครั้งแรกของไทยโดยกองทัพ ตามคำสั่ง
 ผู้บังคับบัญชา เรื่องนี้ไม่ใช่ผมตกลงใจเอาได้เอง เป็นเรื่องที่รัฐมนตรีว่า
 การกระทรวงกลาโหมสั่ง ว่าจะให้สนับสนุนช่วยเหลือเท่าที่จะช่วยเหลือได้
 ผมก็ตอบไปว่า นี่มีแต่ปืนลูกซองที่สั่งมาแล้วอยู่ 2,000 กระบอก ถ้าจะ
 ให้เขาก็ให้ได้ แต่ต้องตั้งงบประมาณมาใช้ใหม่ เพราะเป็นปืนที่จะแจก
 กำนันผู้ใหญ่บ้าน ก็เป็นอันตกลงกัน ก็ได้ปืนลูกซองไป 2,000 กระบอก
 และกระสุนกระบอกละ 50 นัด

ต่อมาภายหลังเมื่อได้ปืนลูกซองไปแล้ว กองทัพเขมรก็ประห้วง
 มาว่า ปืนลูกซองนี้ไม่ใช่ปืนที่จะใช้ในการรบ ขอเป็นปืนไรเฟิล จอมพล
 สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ตัดสินใจคือเวลานั้นกองทัพกำลังเปลี่ยนใช้อาวุธ
 ของญี่ปุ่น เปลี่ยนเป็นปืนเล็กยาวของญี่ปุ่นปีน ร.ศ.เก่า ก็เก็บ แต่ก็
 ไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไรอีกแล้ว ก็ให้ปืน ร.ศ.ไปอีก 200 กระบอก
 กระสุนกระบอกละ 100 นัด นี่ก็เป็นเรื่องที่ไทยเราได้ช่วยเหลือทางลับ
 ผมนึกถึงปัจจุบันนี้ รู้สึกว่าตอนนั้น ทำอะไรกันโดยไม่ได้นึกถึงการเมือง

หรือการกระทบกระทั่งอะไรเลย นี่ก็ขบใจจะทำก็ทำกัน รู้สึกว่าล่อแหลมมากเมื่อเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาแล้ว ผมรู้สึกว่าการกระทำของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ แม้แต่ทางราชการจะรับรู้ จนกระทั่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงทราบ แต่เป็นเรื่องที่ล่อแหลมมาก และอาจจะเกิดเหตุใหญ่ ชาติในยุโรป ถ้าเป็นชาติที่ยึดถือการเมืองเช่นในปัจจุบันนี้อาจจะหันมาร่วมกันเล่นงานประเทศไทยได้ ในฐานะที่กระทำอย่างนั้น เพราะทำอะไรเสียที่เราทำไปนั้น จะเป็นเรื่องที่เขาจะไม่รู้นั้นไม่ได้ เขาต้องรู้ ปีนตั้ง 2,000 กระบอก ขนไปขนมามันต้องรู้กันแน่นอน ในเวลานั้น ผมก็เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย คุณจำรัส มั่นทุกานนท์ เป็นทูต ก็เพื่อนกัน จำรัสนะความจริงเป็นตำรวจ แต่ว่าสมัครไปเป็นทูต กระทรวงการต่างประเทศหวังว่าเคยทำหน้าที่สันติบาล จะได้ไปสืบราชการลับ รายงานอะไรต่าง ๆ เข้ามา ผมก็ยอมให้ออนไปอยู่ กระทรวงการต่างประเทศ ไปเป็นทูตที่เขมร นี่ก็เป็นเรื่องการปฏิบัติการในการช่วยเหลือเขมรที่จะให้เป็นเอกราช

ตอนนั้นได้ตั้งความมุ่งหมายว่า เราจะช่วยประเทศในเอเชียทั้งหมดให้หลุดจากมือฝรั่งไปเป็นเอกราช แล้วประเทศไทยเราจะได้เป็นหัวหน้าชนชาติในเอเชีย แล้วก็จะได้ไประมัดระวังตัวต่อไป นี่เป็นนโยบายและความมุ่งหมายในระยะนั้น

เรื่องเขาพระวิหาร บังเอิญเป็นเรื่องที่ผมต้องเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วย เพราะเหตุว่าเวลานั้นผมเป็นรองนายกรัฐมนตรี เกิดกระเบื้องกระแฉังกันเรื่องเขตแดน ก็เลยเป็นเรื่องหาเหตุเข้ามาด้วย จะว่าเขาหาเหตุหรือเราหาเหตุมันเกือบจะเท่า ๆ กัน ผมไปเยี่ยมกันทรลักษณ์ ก็ไปที่เขาพระวิหาร ไปดูที่เขาพระวิหาร ก็รู้สึกว่ เขตเขาพระวิหารอยู่ในเขตไทยเรานี่ เขมรอยู่โน้น เห็นควายตัวเท่าหมา อยู่ต่ำมาก ผมก็สันนิษฐานเอาว่า เขาพระวิหารนี่ของเรา ไม่ใช่ของเขมร เวลานั้นก็เป็นอย่างนั้น กรม

ศิลปินได้จ้างคนพื้นเมืองเป็นคล้าย ๆ ซิปะขาว รักษาเขาพระวิหาร ในฐานะเป็นโบราณสถานของประเทศไทย ฝรั่งเศสก็ขึ้นมาจ้างซิปะขาว นั้นเป็นผู้รักษาเขาพระวิหารของฝรั่งเศส ตกกลางซิปะขาวนั้นเป็นทั้ง 2 ข้าง สบายไปเลย ผมเองก็ไม่ทราบ เพราะเป็นเรื่องของกรมศิลปิน รู้แต่เพียงว่า ฝ่ายไทยเราได้จัดคนไปเฝ้าแล้วก็ใช้ได้ เวลานั้นคนไทยไป ไหว้ไปอะไร ก็ไม่มีข้อขัดข้องอะไร แต่ว่าเหตุการณ์ไม่ค่อยเรียบร้อย มักมีการกินเหล้าเมายาแล้ววิวาทกัน มีคดี แล้วทางฝรั่งเศสก็ไม่ค่อยเอา เรื่อง ทางเราก็ไม่มีเจ้าหน้าที่รักษาการ ผมก็ได้ส่งตำรวจไปตั้งสถานี ตำรวจที่เขาพระวิหาร ทางฝรั่งเศสก็ขึ้นมาทักท้วงว่าทำไมส่งทหารเข้าไปในดินแดนของเขา เขาว่าเขาพระวิหารเป็นของเขา ก็วิวาทกันว่าเขาพระวิหารนี้เป็นของใคร เรื่องก็ขึ้นไปถึงกระทรวงการต่างประเทศเป็นเรื่องระหว่างประเทศไป ไปเจรจาถึงกับฟ้องร้องกัน วุ่นวายมาก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ด้วยภูมิประเทศเท่าที่เป็นอยู่ มันเป็นของเราชัด ๆ เรามีอำนาจเหนือชัด ๆ แต่เขาก็อ้างเอาว่าเป็นของเขา ตามที่ได้มีการปักปันเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ผมเองก็ไม่มีความรู้ว่ามันปักกันอย่างไร ตัวนายกรัฐมนตรีเอง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เวลานั้น ก็ไม่รู้ ว่าปักปันเขตแดนกันแน่นอนแค่ไหน รัฐบาลก็ไม่มีใครพูดถึง กระทรวงการต่างประเทศ คุณถนัด คอมันตร์ เวลานั้นเป็นรัฐมนตรีว่าการ ก็ไม่แน่นอนใจว่าเขาพระวิหารเป็นของใครกันแน่ คุณถนัด คอมันตร์ ใช้คำพูดหนึ่งว่า "ก็เป็นดินแดนร่วมกันระหว่าง 2 ประเทศในฐานะเป็น ดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ ทั้ง 2 ประเทศเคารพร่วมกัน" แต่ผมส่งตำรวจขึ้นไปแล้ว ฝรั่งเศสก็ส่งเข้ามาบ้าง แต่เขามีมารยาทดีกว่าเรา เขาบอกมาก่อนโดยให้ทางรัฐบาลเขมรบอกเข้ามาว่าจะส่งเจ้าหน้าที่ขึ้นมารักษาการ เช่นเดียวกับทางฝ่ายไทย ผมก็ตอบไปว่า อย่าส่งขึ้นมาเลย คนแต่งเครื่องแบบถือปืนขึ้นมาเดี๋ยวก็มาyingกัน ทางฝ่ายไทยจะรักษาไว้ ทางโน้นมีอะไร

ก็ให้ติดต่อมา ถึงลักษณะเป็นบ้านที่เมืองนอง เพราะว่าเจ้าบรมมสีหนุ เวลาเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ก็ทราบในฐานะที่ฝ่ายเราเป็นเจ้านาย เป็นพี่ ผมไม่แน่ใจว่าท่านเรียกว่า “ท่านพี่” หรืออย่างไร ผมไม่แน่ใจ ไม่กล้ายืนยัน แต่ลักษณะเป็นการนับถือเป็นบ้านที่เมืองนอง และเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราอย่างมาก เวลาพบกัน ลงกราบพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา

ก็เกิดการฉีกพิพาทกันเรื่องเขาพระวิหาร แต่ตอนนี้สีหนุชกจะเอียงแล้ว เพราะว่าสีหนุเป็นตัวแทนประเทศเขมร ยืนยันว่าเขาพระวิหารเป็นดินแดนของเขมร ก็เกิดการฟ้องร้องกัน ไปสู่ศาลโลก เวลานั้น ทนายของเราก็ดี พูดว่า ไม่มีทาง เราชนะแน่ ๆ 100 เปอร์เซ็นต์ ผมไปดูแล้วก็เห็นว่าน่าจะชนะแน่ ๆ คล้าย ๆ กับเรายืนอยู่บนโต๊ะ มองลงไปดูที่พื้นห้อง นั่นแหละเขมร ก็ปล่อยให้เขาฟ้องร้องกันไป ในที่สุดผมมีความรู้สึกในเวลานั้น ในฐานะที่อยู่ในราชการ ว่าฝ่ายเราประมาท คิดว่าเราใหญ่และเก่งกว่าเขา ไปมองแต่สีหนุ ไม่ได้นึกว่ามีฝรั่งเศสอยู่ข้างหลัง ความจริงเราต่อสู้กับฝรั่งเศส ไม่ได้ต่อสู้กับเขมร ฝรั่งเศสก็เลือกจ้างเอาทนายความอย่างดีไปเสียก่อน ดินรัสถิต รมต.ต่างประเทศ สหรัฐฯ เท่าที่ผมได้ทราบในเวลานั้น ปรึกษากันระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม, อธิบดีกรมอัยการซึ่งเวลานั้นก็เป็นรัฐมนตรีอยู่ด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายต่าง ๆ ก็ปรึกษากันหรืออีก เขาตรวจแล้ว ไม่มีอะไรจะมาเป็นหลักฐาน เราภาคเสธไปได้ ปฏิเสธไปได้ ทีนี้เท่าที่ผมทราบ ทนายความที่มีอิทธิพลในศาลโลกเวลานั้น ทนายความอเมริกันซึ่งฝรั่งเศสชิงจ้างไปเสียก่อนแล้ว คุณถนัดเอง, เจ้าคุณอรรถกัริย์เอง, พระองค์เจ้าวรรณไวทยากรเอง ในเวลานั้นก็รู้สึกตกใจ ว่าหาทนายความที่ดีเท่าเขาไม่ได้ เขาไปลงความเห็นกันอย่างไรก็ไม่ทราบ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก็ว่า ทนายไทยเรานี้แหละดี เลือกไทยแท้ ๆ สู้กับเขาในศาล

โลก เขาก็รายงานมาว่าไม่เป็นไป ไม่เป็นไร อย่างน้อยก็ 50, 50 ก็นึกว่าอย่างไรก็ยังมีโอกาสชนะ เรายึดพื้นที่ไว้แล้ว ใจผมนึกว่า เรายึดพื้นที่ไว้แล้ว มีอะไรมา มิ่งขึ้นมา กูก็จะตกลงไป ในที่สุดทางกองทัพบกก็จัดการซ่อมรบใหญ่ เข้าไปในแดนเขมร พลเอกจิตติ นาวิเสถียร ไม่ได้เป็นแม่ทัพใหญ่ เป็นเสนาธิการ ตัวแม่ทัพบกเองเป็นตัวแม่ทัพ กำลังก็มีกองทัพภาคที่ 1 ผมเป็นแม่ทัพ สมมติว่าข้าศึกเข้ามาจากทางด้านเขมร เข้ามายึดปอยเปตไว้ ฝ่ายเราเคลื่อนกำลังไปจากพระนครเข้ายึดแย่งเอาปอยเปตไว้ให้ได้ เราวางแผนที่จะเข้าไปยึดเอากรุงพนมเปญในขั้นต่อไป ในเวลานั้นเราได้เปรียบอยู่แล้วที่ปอยเปต กำลังทหารฝรั่งเศสยังไม่มีสักคน มีตำรวจเขมรมาเดินตอกตักถือหอกอยู่ ปืนก็ไม่มี มีแต่ปืนลูกซองที่เราให้ไป ผมนึกว่าไม่มีปัญหาอะไร เพียงกำลังกองพล ๆ เดียว ก็แหงแล้ว พอซ่อมรบใหญ่กันที่ชายแดน ในวันที่จะให้กองทัพภาคที่ 1 เข้ายึดปอยเปต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จทอดพระเนตรการซ่อมรบใหญ่ และในวันนั้นเป็นวันที่ศาลโลกจะตัดสิน รายงานมาก็ดี ๆ ทั้งนั้น แน่ ๆ ไม่มีปัญหา ส่งนายทหารกรมแผนที่ไปวัด เจ้าหน้าที่แผนที่ก็รายงานมาว่า ถ้าวัดกันตามสัญญาระหว่างประเทศสันเขาร่องน้ำลึก เป็นของเราแน่ ๆ เพราะว่าเขาพระวิหารอยู่บนยอดเขาที่เรียกว่าสันเขาเราไม่ได้ระลึกถึงเรื่องร่องน้ำ คั้นนั้นเตรียมการรับเสด็จกันเป็นการใหญ่ที่แนวหน้า ความจริงยึดปอยเปตได้แล้ว ก็จะไปเลี้ยงฉลองกัน กราบบังคมทูลเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรด้วย ทำพิธีเรียบร้อย ก่อนเวลาที่จะเสด็จนั้น วิทยุประกาศ "ศาลโลกชี้ให้ไทยคืนเขาพระวิหารให้เขมร" ฝ่ายไทยยังยืนยันว่า เขาพระวิหารเป็นของเรา คำตัดสินครั้งนี้เราอมรับ แต่ขอสงวนสิทธิ์ในการที่จะดำเนินเรื่องต่อไป

พอเราฟัง ใจก็วูบแล้ว เพราะศาลโลกเขาสั่งให้ส่งคืนเขาพระวิหารให้เขมร ในรุ่งเช้าวันเอง กระทรวงกลาโหม โดยรัฐบาลสั่งให้

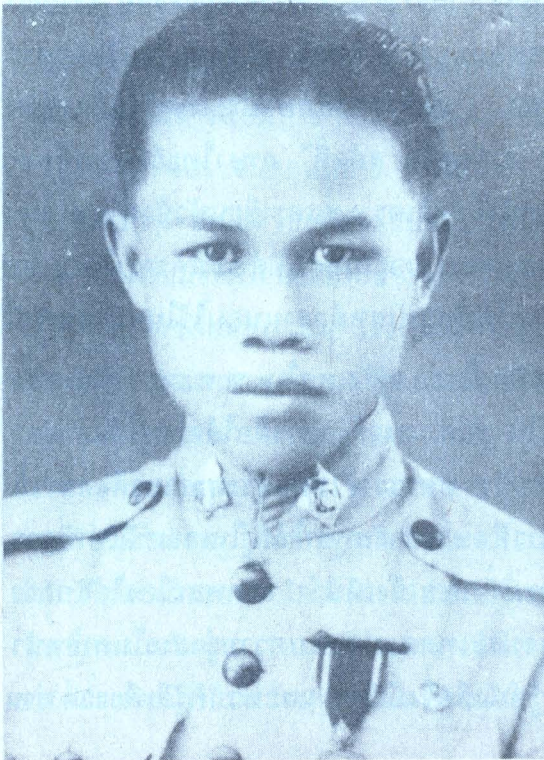
ถอนทหารกลับเข้าที่ตั้ง กองทัพภาคที่ 1 ก็ถอนตัวกลับที่ตั้ง ยังคงเหลือ
แต่กองพล 2 ซึ่งมีกำลังเพียงกรมเดียว อยู่ที่ปราจีนบุรี ทำการเป็น
หน่วยรักษาด่านอยู่ที่เขาพระวิหารตามที่เราสงวนสิทธิ์ ผมก็กลับกรุงเทพฯ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านก็เสด็จฯ กลับ ต่อมาจนมาประชุม
ปรึกษาหารือกันทางด้านรัฐบาล ในที่สุดรัฐบาลก็ตกลงใจว่า เราฝัน
คำสั่งศาลโลกไม่ได้ ต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาลโลก ให้ทำการคืนเขา
พระวิหารตามคำสั่งศาลโลก ก็ปัญหาที่ชนะกันปัญหามันนิดเดียว การ
ยึดพื้นที่อยู่ในที่สูง เขาพระวิหารอยู่ในที่ต่ำ แต่มันอ้างเอาสัญญาปักปัน
เขตแดนของฝรั่งเศส ในสัญญาปักปันเขตแดนของฝรั่งเศสนั้นมันพูด
ถึงสันเขาไว้นิดเดียว แต่เรื่องร่องน้ำพูดไว้ยืดยาว สันนิษฐานว่าเรื่อง
ร่องน้ำหมายความว่าอย่างไร ที่เขาพระวิหารนั้นมีร่องน้ำเล็ก เป็นร่อง
น้ำฝนไหล แต่เวลาทำสัญญาปักปันเขตแดน ทำสัญญาว่าร่องแม่น้ำโขง
จึงเสียเปรียบเขา ร่องแม่น้ำบนเขาพระวิหาร มีแนวลำธารเล็กๆ อยู่
เราอยู่ข้างหลัง เขาพระวิหารอยู่ในเขตเขมร เลยแพ้เขา ผมอยู่ที่นั่นคน
เดียว อยู่กับกองพล 2 ในใต้บังคับบัญชาของกองพล 2 ของกองทัพภาค
ที่ 1 รัฐบาลส่งไปให้อัปเดตี้แหละ (จอมพลประภาส จารุเสถียร) เป็น
ผู้มอบดินแดน ผมก็ไม่รู้ว่ามอบกันยังไง เวลานั้นเราปักธงไว้ยอดเขา
พระวิหาร ผมก็ไปยื่นพิจารณาที่เสาชิงช้า ถ้าเราลดธงลงมาก็แพ้มัน แต่
เราสงวนสิทธิ์ไว้แล้ว ผมไม่ยอมลดธง ผมก็ให้ตำรวจตระเวนชายแดน
เพราะทหารเราถอนเข้ามาแล้ว มีตำรวจตระเวนชายแดนอยู่ที่นั่นกอง
ร้อยหนึ่ง ผมเรียกตำรวจตระเวนชายแดนมาเลื่อยเสาชิงช้า เลื่อยเสร็จ
แล้วผมก็ให้ลูกน้องผมแบกเสาชิงช้าลงมายังล่าง เราไม่ได้ลดธงลง แบกเส
าชิงช้าลงมาเก็บไว้ กะว่า เจรจากันแล้ว จะเอาขึ้นไปปักอีก แต่ว่าพอศาล
โลกตัดสินแล้ว ก็เจียบ กระทรวงต่างประเทศก็หงายท้องไปเลย นี่คือ
เรื่องที่เกี่ยวข้องกับเขาพระวิหาร ผมก็มีเพียงเท่านี้

สวัสดิ์ครับ.

ปี 2496 เป็นปีที่สีหนุวงศ์ขึ้น ไคร ๆ ก็นิยมชมชอบในความเด็ดเดี่ยวที่กล้าเล่นแ่งกับฝรั่งเศส กระทรวงอาณานิคมของฝรั่งเศสที่ปารีสเห็นผาง ไหนว่าเป็นผู้ที่รัฐบาลฝรั่งเศสได้เลือกสรรแล้วว่าเป็นเจ้านายเขมรที่ว่านอนสอนง่าย จึงรักภักดีต่อฝรั่งเศสจึงได้เลือกให้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ข้อสำคัญนั้นจะไปตั้งหลักที่ไหน ๆ ก็ไม่ตั้งใจแต่การเข้ามาตั้งหลักในกรุงเทพเจริญรอยบรรพบุรุษนี้ฝรั่งเศสอายุมาก กระทรวงการอาณานิคมหรือที่เปลี่ยนชื่อใหม่ให้ทันสมัยโลกหลังสงครามว่า “กระทรวงการรัฐสมทบ” ได้ออกแถลงการณ์มีใจความสำคัญว่า สีหนุหลบทหนีเข้ามาตั้งป้อมในประเทศไทยนี้เป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง รัฐบาลฝรั่งเศสไม่ได้คาดหมายไว้เลย เพราะรัฐบาลฝรั่งเศสได้กำลังดำเนินการจะให้เอกราชอันสมบูรณ์ตามคำเรียกร้องของสีหนุอยู่แล้ว คงจะมีการติดต่อกันทางการทูตกับเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสในกรุงเทพฯ สีหนุพักอยู่โรงแรมรัตนโกสินทร์เสวยทุเรียนไทยอย่างเอร็ดอร่อยได้ 7 วัน พอถึงวันที่ 20 มิถุนายนก็ผลุนผลันกลับบ้านชนิดรีบด่วน แต่ไม่เข้าพนมเป็ญพาคณะพักพิงชั่วคราวอยู่พระตะบองและเสียมราฐอีกอาทิตย์หนึ่ง แล้วก็ยื่นไม้ตายไปปารีสถึงรัฐบาลฝรั่งเศสมีใจความว่า “ถ้าฝรั่งเศสไม่มอบเอกราชอันสมบูรณ์แก่กัมพูชาตามที่เรียกร้องแล้ว ประเทศกัมพูชาจะถอนตัวออกจากสหภาพ (เมืองขึ้นแผนใหม่ของฝรั่งทั้งหลายในยุโรป เพื่อรักษาศักดิ์ศรีว่าครั้งหนึ่งเคยเป็นนายใหญ่ซึ่งเอ็งมา) ฝรั่งเศสภายในวันที่ 1 กันยายน 2496 บันทึกลงไม้ตายฉบับนี้ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2496 นั้นเอง ตอนนั้นขอย้อนเรื่องเก่าหน่อย

“แล้วฝรั่งเศสมันยอมคนง่าย ๆ หรือ” จำอวมถามทั้ง ๆ ที่หลับตาด้วยฤทธิ์เปลี่ยวของมะยมดอง อ้อ ต้องยอมซีครับเพราะฝรั่งเศสตอนนั้นฐานะแทบจะเป็นเศษฝรั่งไปแล้ว พวกเวียดมินเออย ไทยดำเออยกำลัง

มีชัยในเวียดนามเหนือก็ศึกษาเขียนเปียโนฟูที่ฝรั่งเศสเสียชื่อนักรบใหญ่ นะแหละ เป็นเหตุให้ฝรั่งเศสไม่กล้าเปิดศึกทะเลงไปทั่วอินโดจีน ฝรั่งเศสยอมตามคำขอแต่มีข้อแม้ข้อหนึ่งคือขอควบคุมการปฏิบัติการทางทหาร บางเรื่องต่อไป เรื่องนี้ต่อรองกันอยู่นานเพราะเขมรยังอ่อนมากในเรื่องทหาร สีหนุเองก็สำเร็จหลักสูตรผู้บังคับกองร้อยยานเกราะจากฝรั่งเศสก็จริง แต่เมื่อกลับมาเมืองเขมรยานเกราะหายากมีแต่ละเมาะกับสามล้อชนิดฟ่วงข้างสมัยฝรั่งเศสเป็นนายคนเขมรที่รับราชการทหารจะได้รับยศไม่เกินจ่านายสิบเช่นเดียวกับลาวมีแต่ทหารเวียดนามเท่านั้นที่ได้ยศถึงชั้นนายดาบ (เรื่องนี้เป็นประสบการณ์ของผู้เขียนในฐานะพลปืนเล็กกองตำรวจสนามกองพลสุรินทร์ที่ลงช่องจอมลงไปปฏิบัติการแถบซานเมืองเสียมราชตอนเหนือเมื่อปี 2484 เวลานั้นยังอยู่ที่ปารีสหรือที่ไหนก็ไม่แน่)

ผู้เขียนเมื่อลงไปตีเมือง
เขมรต้นปี 2484

รูปหล่อพ่อรวยแต่ขายเพราะลูกน้อง

เมื่อได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสโดยสมบูรณ์แล้ว สี่หนุกก็เริ่มบริหารประเทศด้วยความหวังที่จะนำระบอบประชาธิปไตยและความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศ ด้วยความที่ไฟแรงเยี่ยงคนหนุ่มผู้หทัยใจเป็นประชาธิปไตยทั้งหลาย แต่การพัฒนาประชาธิปไตยสำหรับประเทศเกิดใหม่และยากจนเป็นสิ่งทำได้ยาก คนเขมรโดยทั่วไปยังได้รับการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำขอนำข้อเขียนจากการวิจัยของ ม.ร.ว.อดุลย์กิต กิตติยากรผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนสงครามจิตวิทยารุ่นเดียวกับผู้เขียน (รุ่นที่ 10 ปี 2508) ตอนนั้นพวกเขายังหนุ่มแน่นอายุยังไม่ถึง 40 คุณชายดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลphinicคุ้มครองเด็กถ้าเรียกผิดไปต้องขอประทานโทษเรียกง่าย ๆ ว่าศาลเด็กก็แล้วกัน ระเบียบและหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนนี้ ก็คือการเรียนรู้แนวทางและความมั่นคงของประเทศ เราจึงต้องศึกษาประเทศข้างเคียงอย่างละเอียดเรียกตามภาษาฝรั่งว่า “เอเรีย สดัดดี” ภาษาไทยก็คือการศึกษาพื้นที่ทุกแง่มุม ต้องแบ่งหน้าที่กันวิเคราะห์และเขียนหัวข้อต่าง ๆ ของประเทศที่ได้รับมอบหมาย คุณชายอยู่ในกลุ่มที่ต้องวิเคราะห์ประเทศกัมพูชาในหัวข้อการศึกษา ได้เขียนเป็นหลักฐานมอบไว้ในสถาบันดังนี้

....กัมพูชาตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสใน พ.ศ.2407 และเพิ่งได้รับเอกราชโดยสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2498 กล่าวคือได้ตกอยู่ใต้แอกของฝรั่งเศสเป็นเวลานานเกือบ 1 ศตวรรษ ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้ฝรั่งเศสหาได้ทำนุบำรุงการศึกษาของกัมพูชาให้อยู่ในเกณฑ์ดีเท่าที่ควรไม่ ทั้งนี้อาจจะเพราะฝรั่งเศสเล็งเห็นว่า หากพลเมืองได้รับการศึกษาดีแล้ว การปกครองประเทศจะประสบความสำเร็จความยุ่งยากในภายหน้าด้วยเหตุนี้เองประชาชนที่รู้หนังสือจึงมีน้อย และพวกที่รู้ก็เพียงแต่ อ่าน

ออกเขียนได้ บุคคลที่จัดได้ว่าได้รับการศึกษาสูงมีเฉพาะในเมืองหลวง และเป็นพวกที่มีเชื้อพระวงศ์เสียส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะฝรั่งเศสมีนโยบายใช้บุคคลจำพวกดังกล่าวเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์แก่ประเทศของตน ในระยะแรกที่กัมพูชาตกเป็นเมืองขึ้น สถานศึกษาอาศัยวัดเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้เองความรู้ที่พลเมืองได้รับจึงหนักไปทางด้านศาสนาเสียมาก ครุทั้งหลายก็คือพระภิกษุสงฆ์ ในระยะต่อมาฝรั่งเศสได้ทำนุบำรุงส่งเสริมการศึกษาให้ดีขึ้นบ้างในแนวทางที่ฝรั่งเศสกำหนดให้ โดยปรับปรุงพื้นความรู้ในโรงเรียนต่าง ๆ ตามวัด แต่ระดับมาตรฐานการศึกษาคงเทียบเท่าชั้นประถมในประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น..... สรุปแล้วพลเมืองชาวกัมพูชายังได้รับการศึกษาอยู่ในขั้นต่ำมาก ยังผลให้มีบุคคลชั้นปัญญาชนที่จะบริหารประเทศเพียงจำนวนกลุ่มน้อย.....ระดับการศึกษาชั้นประโยคประถม ใช้ระยะเวลาทั้งหมด 6 ปีคือ ประโยคประถมตอนต้น 3 ปี ประโยคประถมตอนปลาย 3 ปีรวมเป็น 6 ปี ระดับประถมตอนต้นในปีแรกจะมีการสอนภาษาเขมร ปีต่อมาสอนภาษาเขมรและฝรั่งเศสควบกัน ส่วนประถมตอนปลาย ทุกวิชาไม่ว่าตำราหรือการเรียนใช้ภาษาฝรั่งเศสล้วน เว้นแต่วิชาศีลธรรมจรยาเท่านั้นที่ใช้ภาษาเขมร.....การศึกษาชั้นมัธยมโรงเรียนอาชีวะต่าง ๆ ที่มีได้แก่ โรงเรียนช่างตัดเสื้อและเย็บหนัง, โรงเรียนการช่าง, โรงเรียนเพาะช่าง (สอนวิชาช่างทอง, ช่างแกะสลัก, ช่างเพชรพลอย, ปฏิมากรรม, จิตรกรรมและดนตรี บรรดาโรงเรียนอาชีวะส่วนใหญ่อยู่ในพนมเปญ รับนักเรียนจากชั้นประโยคประถมตอนปลาย แต่โรงเรียนดังกล่าวมีจำนวนน้อย นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนฝึกหัดครู มีหลักสูตรคล้ายโรงเรียนสามัญทั่วไป ในปีหนึ่ง ๆ มีนักเรียนสำเร็จออกมาน้อยจึงทำให้เกิดปัญหาขาดครูในเขมร.....วิทยาลัยการศึกษาในกัมพูชา (หมายถึงระหว่างที่สีหนุได้รับเอกราชโดยสมบูรณ์จากฝรั่งเศสแล้วรีบสร้างความเป็นปึกแผ่นให้ประเทศตั้งแต่ พ.ศ.2498

จนถึงปีหมุดอำนาจโดยการปฏิวัติของนายพลลอนนอล) นับว่าเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงพอประมาณคือ

1) วิชากฎหมาย, การเมืองและเศรษฐกิจ มีหลักสูตร 2 ปี สำเร็จแล้วได้รับประกาศนียบัตรเทียบเท่าอนุปริญญา ความรู้เพิ่มเติมต้องไปต่อที่ฝรั่งเศส

2) วิทยาลัยการแพทย์ มีหลักสูตรการศึกษาอยู่ในระดับต่ำมาก กล่าวคือมีความรู้สูงกว่าพยาบาลไทยเล็กน้อยเท่านั้น (แต่ในปัจจุบันหลักสูตรพยาบาลไทยขยายถึงระดับปริญญาตรีแล้ว) ความรู้ชั้นสูงต้องไปเรียนที่ฝรั่งเศสเช่นกัน อาจารย์สอนในวิทยาลัยนี้ยังขาดผู้ทรงคุณวุฒิอยู่มาก แต่ปัจจุบัน (หมายถึงปี 2508 ขณะที่ทำรายงานนี้) คาดว่าระดับการศึกษาคงจะดีขึ้น เพราะไซเวียตให้การสนับสนุนในด้านนี้มากโดยจัดสร้างโรงพยาบาลขนาด 500 เตียงให้แห่งหนึ่งในพนมเปญและยังได้ให้ทุนนิสิตแพทย์ไปศึกษาที่รัสเซียด้วย ไปแลนด์ได้ส่งหน่วยศัลยกรรมมาประจำและสหรัฐให้เครื่องมือสำหรับใช้ในโรงเรียนแพทย์ การศึกษาชั้นสูงอื่น ๆ นอกจากนี้ ได้แก่โรงเรียนเกษตรกรรมและปศุสัตว์, ป่าไม้, โยธาธิการ, วรรณกรรมทางบาลีและสันสกฤตสถานศึกษาพระพุทธศาสนา เป็นต้น

โรงเรียนราษฎรมีทั้งโรงเรียนชาวเขมร, จีน, ญวน, และโรงเรียนคาทอลิก แต่ส่วนมากเป็นโรงเรียนจีนซึ่งมีการจัดสอนภาษาเขมรเป็นส่วนน้อย ที่มีชื่อได้แก่โรงเรียนแต่จิวและกวางตั้งส่วนมากอยู่ในพนมเปญ เมื่อเรียนจบชั้นต้นจากโรงเรียนเหล่านี้ก็มีทางไปศึกษาต่อในประเทศจีน, ฮองกง เวียดนามและฝรั่งเศส นักเรียนส่วนใหญ่เป็นลูกพ่อค้าจีนที่มั่งคั่ง สภาพการศึกษาของเขมรเมื่อเริ่มได้รับเอกราชใหม่ ๆ เป็นอย่างนี้ จึงเป็นเหตุให้สีหนุต้องวิงวอนขอความช่วยเหลือจากทุกค่ายและทุกฝ่ายอย่างไม่เลือกปฏิบัติ เป็นเหตุให้เกิดเงื่อนไขนานาประการ นำความยุ่งยาก

มาสู่ตัวสีหนุเองและประเทศดังที่ได้ทราบกันทั่วไป ที่นำข้อมูลการศึกษา มาแสดงก็เพื่อให้มองเห็นสภาพส่วนหนึ่งของสังคมอันเกี่ยวโยงไปถึงความ มั่นคงของกัมพูชาด้วย

สถานะภาพทางการเมืองภายใต้การนำของสีหนุ

คำว่าประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกันในเมืองเขมรตอนสีหนุเสวยอำนาจ นั้น แม้จะสละราชสมบัติออกมาเป็นนายกรัฐมนตรีแล้วก็ตาม ฐานะของ สีหนุก็เหมือนกษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิด ความเป็นไม่วิถีไม่วิถีกับผู้ที่เกิดทุกระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง แม้จะมีพรรคการเมืองแต่อำนาจทั้งทางตรงและทางลับอยู่ในมือสีหนุ ตาม รัฐธรรมนูญให้ประมุขแห่งรัฐมีอำนาจเด็ดขาดในการใช้กำลังกองทัพทั้งหมด สีหนุในฐานะนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ควบคุมกิจการบริหารประเทศทั้งหมด มีเสียงข้างมากในสภาออกกฎหมายได้ตามความพอใจ ตอนที่ได้รับเอกราช ใหม่ ๆ มีพรรคการเมือง 3 พรรคคือ

1. พรรคสังคมนิยม สีหนุเป็นหัวหน้าพรรค นโยบายสำคัญของพรรคคือ ดำรงประเทศเป็นกลาง (สวดกแก่การแบมือขอรับความช่วยเหลือจากทุกค่าย) ไม่รวมเป็นภาคีสันติสัญญาทางทหารใด ๆ แก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจ, และข้อสุดท้ายคือปรับปรุงยกระดับการครองชีพของ ประชาชนให้สูงขึ้น

2. พรรคประชาธิปไตย นายชันนีออกทันเป็นหัวหน้าพรรค เนื่องจาก เป็นพรรคฝ่ายค้านจึงถูกกลั่นแกล้ง นายชันนีออกทัน จึงหลบหนีเข้าไป ตั้งขบวนการเขมรอิสระ ประกาศตนเป็นปฏิปักษ์ต่อพรรครัฐบาล คือ พรรคสังคมนิยมอย่างเปิดเผย นโยบายของพรรคนี้ พิทักษ์รักษา สันติภาพ, ขยายเอกราชปฏิบัติตามลัทธิประชาธิปไตย, ส่งเสริมความเป็นอยู่ ของประชาชน นายชันนีออกทันเป็นอดีตนายกรัฐมนตรีดังเล่ามาแล้ว

จึงมีผู้นิยมนับถือมากเป็นที่กีดขวางดวงตาสีหนุยึ่งนัก จึงถูกกวาดล้างในที่สุด

3. พรรคประชาชน (คอมมิวนิสต์) นายแกวเมียมสเป็นหัวหน้าพรรค ได้รับการสนับสนุนจาก นายซันจ็อกมินห์หัวหน้าเวียดมิน พรรคนี้คือ เขมรเสรีอีกพวกหนึ่ง แต่พรรคนี้ประชาชนไม่ค่อยนิยม สีหนุได้ทำการปราบปรามคอมมิวนิสต์ขั้นเด็ดขาด เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2505 ประหารชีวิตชั้นหัวหน้า 13 คน พรรคนี้จึงลงมุดดิน พอได้โอกาสก็โผล่ขึ้นมาทำให้เล็ดลอดงแผ่นดินดังที่ทราบกันแล้ว ตกลงเขมรปกครองโดยพรรคการเมืองพรรคเดียวเหมือนกับเมืองไทยยุคหนึ่ง เพราะฉะนั้นการปฏิวัติจึงเป็นเรื่องที่หนีไม่พ้น

การบริหารการเมืองของสีหนุ นั้น ใครขัดคอไม่ได้ สีหนุเคยยุบสภาถึง 2 ครั้งจนพรรคการเมืองฝ่ายค้านหมดแรงค้ำ ประชาชนชาวเขมรยกย่องเทิดทูนสีหนุในฐานะผู้นำเอกราชมาสู่ประเทศ สีหนุอย่างแท้ไปไหนประชาชนก็แซ่ซ้องสรรเสริญ ถึงกับเรียก “สมเด็จพระพ่อ” ทั้งประเทศ พรรคของสีหนุประกอบไปด้วยสมาชิกที่เชี่ยวชาญการหมุนเงินเพราะส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าเงินเกิดในกัมพูชา พรรคนี้ใช้เงินของพรรคลงทุนค้าขายผูกขาดหากำไรบำรุงพรรค พ่อค้าประชาชนต่างชาติที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจต้องฝากเนื้อฝากตัว ถึงวันเกิดสีหนุมีการเรียไรเงินเป็นของขวัญปีละ 5 ล้าน เหรียญเพื่อความสดวกและเพื่อได้รับอภิสิทธิ์บางอย่าง พ่อค้าเป็นใหญ่ในบ้านเมืองการคอร์ปชั่นกินสินบาทคาดสินบลกลายเป็นของธรรมดาในวงราชการเขมร นี้ก็เป็นสาเหตุหนึ่งให้นายพลลونغนอลนำทหารปฏิวัติสรุปแล้ว “มีหอกข้างแคร่” สีหนุหลายเล่มที่ค่อย ๆ ผุดขึ้น แต่สีหนุก็ยังลำพองใจคิดว่าไม่มีใครกล้าทำอะไรกับตนได้ เพราะความประมาทและความโลภ สีหนุจึงพบจุดจบจนทุกวันนี้

ส่วนสถานะบทบาททางเศรษฐกิจไม่จำเป็นต้องนำมากล่าวอีก

การทหารของกัมพูชาภายใต้การนำของสีหนุก่อนสิ้นอำนาจ

จากหลักฐานประมาณการข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ของประเทศกัมพูชา ด้านการทหารในระหว่างที่สีหนุเรืองอำนาจตอนเพิ่งได้รับเอกราชเต็มทีจากฝรั่งเศส

ในสมัยที่ฝรั่งเศสครองอินโดจีนอยู่นั้น ชาวกัมพูชาได้รับราชการเป็นทหารในกองพันทหารสหภาพ คือร่วมกับชาวพื้นเมืองอื่น ๆ มีลาว, เวียดนามฝรั่งเศส มีลักษณะเป็นกองพันผสมในเวลาปกติ ชาวกัมพูชาจะได้รับยศเพียงสิบเอกเท่านั้น แต่หลังกรณีพิพาทอินโดจีนที่ได้ทำการรบกับไทย แล้วมีการให้ยศถึงชั้นจ่านายสิบรวมทั้งทหารลาวด้วย ส่วนนายทหารเป็นฝรั่งเศส ปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นที่ยึดครองภาคพื้นเอเชียเริ่มอ่อนกำลัง ฝ่ายสัมพันธมิตรเริ่มเป็นต่อได้เกิดหน่วยต่อต้านขึ้นทั้งในไทย ลาว และ เขมร ได้มีคนสำคัญเขมร 4 คน คือ นายดาบชวน เข้มเพชร(ข่าวบางกระแสรว่าเคยเป็นทหารในกองทัพบกไทย) เจ้าจันทรังษี, พันโทพุมทราย, ร้อยเอกเชียบ ยศที่กล่าวมานี้เป็นยศที่ตั้งเอง เฉพาะกาล บุคคลทั้งนี้ได้รวบรวมกันตั้งกองทหารเขมรอิสระขึ้น ต่อต้านญี่ปุ่นและฝรั่งเศส ได้รับการสนับสนุนจากชาวเขมรในประเทศไทย ระยะเวลาที่กล่าวนี้ไทยยังไม่ได้คืนจังหวัดพระตะบองและพิบูลสงครามให้ฝรั่งเศส (แต่เตรียมการจะคืนอยู่แล้วเพราะฝรั่งเศสคุกคามทั้งทางทหารและการทูต) เจ้าจันทรังษีได้รับการสนับสนุนจากพ่อค้าจีน ซึ่งก็คือสัญชาติเขมรเข้ามาเปิดสำนักงานติดต่อกับที่ตึกแถวสองชั้นถนนมหาพุมพาราม เป็นตึกแถวพ่อค้าบริเวณหน้าวัดมหาพุมพาราม อยู่ไม่ห่างจากสมาคมสหมิตรเท่าไรนัก (ผู้เขียนปลดประจำการมาทำหน้าที่สื่อพิมพ์ได้เคยไปสัมภาษณ์) สำนักงานนี้เป็นที่รวบรวมสรรพกำลังส่งไปปฏิบัติการในชายแดนเขมร รัฐบาลไทยก็ทราบแต่ปล่อยให้ดำเนินการไป เพราะนอกจากเขมรอิสระแล้วก็ยังมีลาวอิสระและเวียดมินมาดำเนินการอยู่ในกรุงเทพฯ

มีการสู้รบแบบกองโจรบริเวณใกล้ชายแดนไทยเพราะสะดวกต่อการหลบหนี เข้าเขตไทยเมื่อเพรียงพริ้วต่อมาในปี พ.ศ. 2495 ตอนนีสีหนุ ตัดเป็นตัดตายกับฝรั่งเศสตั้งเล่ามาแล้ว สีหนุจึงได้ร่วมมือกับเขมรอิสระ ทั้ง ๆ ที่เป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้ว พุดง่าย ๆ ก็ว่าเป็นกบฏต่อฝรั่งเศส เพื่อต้องการเอกราชสมบูรณ์ ครั้งต่อมาวันที่ 9 พฤศจิกายน 2497 ตอนนี ได้รับเอกราชสมบูรณ์แล้วสีหนุจึงตั้งกองทัพแห่งชาติขึ้น (ตอนที่นี้ได้รับอาวุธจากไทยตามที่จอมพลประภาสเปิดเผย) โดยรวมกำลังพลเขมรอิสระ กับกองพันอาสาสมัครเข้าด้วยกัน ฝรั่งเศสได้มอบอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ใช้ในอินโดจีนให้ซึ่งล้าสมัยแล้ว และมีคณะที่ปรึกษาทางทหารให้ความช่วยเหลือส่งครูฝึกมาประจำ 350 คน นี่คือนักของกองทัพบก ทางด้านกองทัพเรือก็ตั้งขึ้นพร้อมกันกับกองทัพบก โดยฝรั่งเศสโอนเรือตรวจลำน้ำ และเรือรบเก่าที่ฝรั่งเศสเคยใช้ในอินโดจีนให้ กองทัพอากาศนั้นเมื่อตั้งขึ้นให้รวมอยู่กับกองทัพบก ในปีต่อมา พ.ศ. 2498 จึงแยกตัวออกมาเป็นเอกเทศ ทั้งสามเหล่าทัพนี้ใช้หลักนิยมของฝรั่งเศสเพราะตัวสีหนุเองก็สำเร็จหลักสูตรผู้บังคับกองร้อยทหารม้ายานเกราะมาจากฝรั่งเศส ความรู้ทางทหารจึงอยู่ในระดับต่ำต้องอาศัยทหารฝรั่งเศสเป็นแกนนำและเป็นครูด้วย

ยังมีทหารอีกหน่วยหนึ่งที่ชื่อโด่งดังเกือบจะเรียกว่าเป็นทหารของสีหนุโดยตรงแบบทหาร เอส. เอส. ของฮิตเลอร์ผู้นำนาซีแห่งเยอรมนี ในสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ หน่วยชีวพล หน่วยนี้ถือกำเนิดขึ้นมาจากความระส่ำระสายและความไม่เป็นเอกภาพของกองกำลัง เมื่อเขมรได้รับเอกราชใหม่ ๆ นั้นประชาชนยากจนคนแค่นมากเพราะไม่ได้เตรียมตัวที่จะปกครองตนเอง จึงเกิดการปล้นสดมภ์ฆ่าฟันกันเดือดร้อนไปทุกหย่อมหญ้า สีหนุก็เพิ่งจะเคยบริหารบ้านเมืองขาดความสันตถิ์แต่การขอรับ

ความช่วยเหลือ ฝรั่งเศสเองระยะหลังสงครามใหม่ ๆ ก็ดังแต่ช่วยอะไรไม่ได้เท่าที่ควร (หรือไม่อยากช่วยก็ไม่รู้) ร้อนถึงอเมริกาผู้สรวมบทบาทที่เอื้อยใหญ่ต้องยื่นมือเข้ามาสนับสนุนให้สีหนุจัดตั้งกองกำลังเฉพาะกิจขึ้นเพื่อรักษาความสงบในทุกท้องถิ่น กำลังหน่วยนี้ได้รับการตั้งชื่อให้ไว้ว่ากองกำลังชีวพล มีหน้าที่คล้ายตำรวจและसारวัตรทหารรวมกัน ได้รับอาวุธทันสมัยแบ่งกำลังออกเป็น 20 กองร้อย ภาระกิจป้องกันหมู่บ้านลาดตระเวนหาข่าว สนับสนุนกองทัพก มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชาแบบเดียวกับ อ.ส. ของไทย ต่อมาก็มีการขยายอัตรากำลัง และขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย ความจริงที่น่ามากล่าวนี้เป็นเรื่องล้ำสมัยแต่ยกมาแสดงให้เห็นจุดเริ่มต้นของสีหนุ กระทรวงกลาโหมของสีหนุเมื่อแรกตั้งตามคำแนะนำของที่ปรึกษาทางทหารฝรั่งเศส แบ่งออกเป็น 8 กรมคือ กรมกำลังพล, กรมข่าวและสงครามจิตวิทยา, กรมยุทธการ, กรมส่งกำลังบำรุง, กรมกิจการฝ่ายทหารและพลเรือน, กรมปลัดบัญชา, กรมสวัสดิการและกรมสุดท้ายคือกรมพระธรรมนูญ

การทหารของเขมรเดิมที่ก็ยึดหลักนิยมของฝรั่งเศส แต่เมื่อสีหนุแบบมีรับความช่วยเหลือไปทุกค่าย เขมรก็เลยกลายเป็นสนามประลองแนวความคิดทดลองนโยบายการเมืองของมหาอำนาจ ยุทธศาสตร์ชาติกว้างไกลไม่มีจุดยืนอันแน่นอนยุทธศาสตร์ทหารเช่นเดียวกันมีมิตรและศัตรูเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันและในสถานะการเดียวกันยุทธวิธีก็เปลี่ยนแปลงหมุนเวียนไปตามลักษณะของอาวุธแต่ละชาติที่ส่งเข้ามาช่วยเหลือ อย่างเดียวที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงคือ การรบบแบบกองโจรอยู่ในสายเลือดมาแต่ไหนแต่ไรทั้งหมดที่สรุปมานี้คือความส่อแหลมที่เกิดขึ้นในการเมืองของเขมรที่ละน้อย ๆ จนสีหนุต้องทิ้งแผ่นดินเกิด และหมดสภาพ “ผู้นำ” ที่คนไผ่ฝันมาแต่ต้น

ทำเนียบกำลังรบและการวางกำลังสมัยสี่หนุเรื่องอำนาจ

เมื่อแรกเริ่มก่อตั้งกองทัพกัมพูชาดังเล่ามาแล้ว สี่หนุใช้ทหารจ้าง ต่อมาในปี 2502 จึงได้ตรากฎหมายการเกณฑ์ทหาร ให้ชายฉกรรจ์อายุ ตั้งแต่ 18-20 ปี เข้ารับราชการทหาร 2 ปี

กองทัพบก มีกำลังพลประมาณ 34,500 คน เป็นหน่วยรบ 25,200 คน นอกนั้นเป็นหน่วยสนับสนุน และมีกรมสนับสนุนอีกต่างหากกำลังพลประมาณ 8,000 คน

กองทัพเรือ กำลังพลประมาณ 1,400 คน เป็นหน่วยเรือ 1,225 คน นาวิกโยธิน 175 คน (เป็นหน่วยที่ตั้งขึ้นทีหลัง) สถานีทหารเรือหลักมี จรยจิงวา, เป็นฐานปฏิบัติการในลำน้ำในประเทศ สถานีทหารเรือริเยม เป็นฐานปฏิบัติการในอ่าวไทย สถานีทหารเรือย่อยมีสถานีทหารเรือแหลมคำ และสถานีทหารเรือกะออมข่านอ เรือรบส่วนใหญ่เป็นเรือปฏิบัติการในแม่น้ำ (ทะเลสาบ) รวม 8 ลำ ที่เป็นเรือปฏิบัติการในทะเลเป็นเรือขนาดเล็ก 4 ลำ

กองทัพอากาศ จัดเป็น 5 กองบินกับหน่วยเฮลิคอปเตอร์ซึ่งได้รับจากรัสเซีย 10 ตัว กองบินขับไล่และลาดตระเวน เป็นเครื่องบิน 17 ของรัสเซีย 13 ตัวและอื่น ๆ อีก 8 ตัว

กองบินโจมตี เป็นสกายเรดเดอร์ 11 ตัว ที. 28 อีก 15 ตัว อื่น ๆ อีก 18 ตัว

กองบินลำเลียง ใช้ ซี. 47 ของอเมริกา 12 ตัว อิลยูชิน 14 ของรัสเซีย 7 ตัว อื่น ๆ อีก 8 ตัว

กองบินตรวจการณ์ แอล. 19 และ แอล. 20 รวม 17 ตัว กองบินฝึกเป็นของรัสเซีย 29 ตัว

เครื่องบินของกองทัพอากาศเขมรมีหลายแบบจากหลายประเทศจึงมีปัญหาเรื่องการซ่อมบำรุง ชิ้นส่วน อาหลี่ยใช้กันไม่ได้ เครื่องบินจำนวนดัง-

กล่าวนี้ไม่กี่ปีต่อมาก็ใช้การได้เพียงครึ่งเดียวนอกนั้นต้องจอดทิ้งไว้
การวางกำลังและที่ตั้งภาคทหาร เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของ
กัมพูชา เกือบจะเป็นรูปวงกลม จึงจัดตั้งภาคทหารเรียงรายจากทางตะวันออก
ออกที่ติดพรมแดนเวียดนาม วกมาทางตะวันตกที่ติดกับไทย คือ

ภาคทหารบกที่ 1 อยู่ที่กำปงจาม มีกำลังประมาณ 4,100 คน
ประกอบกำลังด้วยทหารราบ 7 กองพัน กองร้อยปืนใหญ่ 1 กองร้อย
กองร้อย ป.ต.อ. 2 กองร้อย กองพันลาดตระเวน 1 กองพัน

ภาคทหารบกที่ 2 อยู่กำปงสะปือ มีกำลัง 5,576 คน ประกอบ
กำลังด้วยทหารราบ 11 กองพัน ทหารม้ายานเกราะ 1 กองร้อย ทหาร-
ช่าง 1 กองพัน,ปืนใหญ่ 1 กองพัน

ภาคทหารบกที่ 3 ประชิตเขตแดนประเทศไทย ตั้งที่พระตะบอง
กำลังพลประมาณ 5,023 คน ประกอบกำลังด้วยทหารราบ 9 กองพัน
ปืนใหญ่ 1 กองพัน ช่าง 1 กองพัน ป.ต.อ. 1 กองพัน

ภาคทหารบกที่ 4 ตั้งที่เมืองเสียมราฐประสานกับภาคทหารพระ-
ตะบอง ชิดแดนไทยมีกำลัง 6,200 คน ประกอบกำลังด้วยทหารราบ 11
กองพัน ปืนใหญ่ 1 กองพัน ช่าง 1 กองพัน

ภาคทหารบกที่ 5 ตั้งที่กระแจะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือชิด
ลาวใต้และภาคอีสานตอนใต้ มีกำลัง 4,758 คน เป็นทหารราบทั้งหมด
8กองพัน การวางกำลังและประกอบกำลังของสี่หนุในตอนแรก ๆ นั้น
เป็นหลักนิยมจับจ่ายเพราะยึดแบบอย่างมาจากหลายประเทศ และอาวุธ
หลายชาติหลายตระกูลปะปนกัน จึงจัดเอาชนิดแก้ปัญหาเฉพาะหน้าแล้ว
แต่เหตุการณ์ แต่ทางยุทธวิธีทั่วไปยึดหลักฝรั่งเศสผู้เป็นครูฝึก คือหนักไป
ในทางตั้งรับมากกว่ารุก ที่มีการฝึกหนักและตรงกับนิสัยสันดานคือฝึกรบ
แบบกองโจร ประสิทธิภาพของทหารอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เพราะพื้น
ฐานของคนที่เข้ามาเป็นทหารเป็นคนยากจนไร้การศึกษา ยากที่จะปลูกฝัง

วิชาทหารให้มีประสิทธิภาพ นายทหารชั้นผู้ใหญ่ส่วนมากไม่เคยผ่านโรงเรียนการทหารและไม่ได้มีชีวิตทหารมาก่อน บางนายมาจากเขมรอิสระดั่งเล่ามาแล้ว นายทหารชั้นผู้น้อยที่สำเร็จมาจากโรงเรียนนายร้อย ก็เป็นหลักสูตรเร่งรัด ด้วยเหตุนี้จึงขาดคุณสมบัติของการเป็นผู้นำหน่วย นายสิบก็มีพื้นฐานทางกิจการทหารน้อย ดังนั้นสมรรถภาพส่วนรวมจึงพอวัดได้ในเกณฑ์ปานกลางเท่านั้น

ส่วนอาวุธประจำกายทหารเขมรนั้นเท่าที่ผู้เขียนเคยยึดได้จากทหารเขมรที่เข้ามาสวามิภักดิ์เป็นปืนเล็กยาวแบบเก่าแก่ก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 คือบรรจุแมกกาซีนได้สามนัดถ้วน ๆ อาวุธประจำกายของทหารและตำรวจไทยเวลานั้นคือปืนเล็กยาวแบบ 66 และ แบบ 83 ของญี่ปุ่นบรรจุทีละ 5 นัด เป็นปืนมาตรฐานทั่วไปของสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อสีหนุจะพัฒนาประเทศก็จำเป็นต้องสร้างเสริมกำลังรบควบคู่กันไป เหมือนกับการทำสวนผลไม้ก็ต้องมีรั้วกันขโมย จำเป็นต้องดัดร่นหา เพราะที่ฝรั่งเศสมอบให้บ้างก็เป็นชนิดเหลือเดนที่เขาไม่ใช้กันแล้ว ส่วนเครื่องแบบทหารนั้นเป็นเรื่องเล็กจะเอาอย่างไรก็ได้ขอให้ใส่เข้าไปไว้ก็แล้วกัน สรุปแล้วความรู้ทางทหารของสีหนุอยู่ในระดับผู้บังคับกองร้อยเท่านั้นเอง ส่วนนายพลนายพันที่ตั้งขึ้นอย่างรีบด่วนเพื่อให้เป็นรูปกองทัพนั้นก็อาศัยทหารเก่าที่ฝรั่งเศสไล่มาให้ ความจริงก็น่าจะพอแล้วเพราะเขมรไม่จำเป็นต้องรบกับใคร ฝรั่งเศสรับเหมาเรื่องดีต่ออยู่ไว้หมด

เอาละเมื่อทุกอย่างลงตัวแล้วสีหนุก็เตรียมการยกขบวนมาเยือนประเทศไทยในฐานะกษัตริย์เป็นราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ทางฝ่ายเราก็เตรียมการต้อนรับอย่างเต็มที่เพื่อให้สมพระเกียรติยศอันยิ่งใหญ่ของพระเจ้ากรุงกัมพูชา กรมราชองครักษ์ได้สั่งให้พลโทบุตรินทร์ ภักดีกุลราชองครักษ์ทำหน้าที่ราชองครักษ์ประจำองค์สีหนุตลอดเวลาที่ประทับเป็นราชอาคันตุกะอยู่ในประเทศไทย

ท่านผู้รูปร่างสูงใหญ่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนโปลีเทคนิคของเบลเยียม เป็นผู้มีความสำคัญในการต่อตั้งกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานและร่างหลักสูตรโรงเรียนนายร้อยเทคนิคทหารบก และเป็นนายทหารไทยคนแรกที่ใช้ปืนกลแมดเสน 40 ม.ม. บรรณสาขานจัดได้ว่าเป็น ป.ต.อ.รุ่นแรกของกองทัพบก พลโทบุตรินทร์ได้บันทึกเรื่องราวและเหตุการณ์ตลอดเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ไว้อย่างน่าศึกษาหลายตอนจะขอยกแต่ตอนสำคัญ ๆ มาเล่าสู่ฟัง

“อีกกลมใหม่ครุทองคำ ชักมันเสียแล้ว พูดถึงพลโทบุตรินทร์ ผมยังระลึกถึงท่านไม่มีวันลืม คือท่านได้ให้บ้านติดคอนหยักชนิดหอมไปแปดบ้านแก่ผมฆวดหนึ่ง กินสองเดือนจึงหมด”

“ขุดโตแค้ไหนนะ” ครุทองคำสนใจ

“ก็ขุดธรรมดานี้แหละแต่ผมใช้วิธีจับที่ละน้อยถึงอยู่ได้นาน”

สีหนุมาเที่ยวนี้มาเรือบินกองทัพอากาศติดตราयीห้อเขมรเป็น

ส่งแต่ฝรั่งเป็นนักบิน มาถึงดอนเมืองวันที่ 15 ธันวาคม 2497 เจ้านายชั้นผู้ใหญ่ก็มีกรมหลวงศรีสวัสดิ์ฉนิพงษ์ (ท่านผู้นี้กิจการหลายอย่างในปารีส โรงแรม “เรลิตอง ไทรกาเดโร” หัวมุมถนนปวงกาเรย์ปลา-ส-โทรกาเดโรใกล้สถานเอกอัครราชทูตไทยในปารีสที่คนไทยชอบพักเขมรที่ดูแลมันบอกว่าเป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สินสมบัติของท่านจริงเท็จอยู่กับมันผู้เล่า เป็นโรงแรมดาวเดียวมาช้านานค่าที่พักไม่แพง นักเรียนที่ไปฝรั่งเศสใหม่ ๆ และข้าราชการที่เพิ่งเหยียบย่างเข้าปารีสมักจะพักที่นี่ แต่บัดนี้สงสัยจะเปลี่ยนมือเสียแล้ว สถานที่แคบ ๆ แต่ปรับปรุงแต่งเสียใหม่กลายเป็นโรงแรมระดับสี่ดาว ค่าเช่าจรดไม่ติดแล้วต้องเร่ไปอีกสัก 100 เมตรในถนนเดียวกันจึงมีโรงแรมเขมรระดับดาวเดียวคีนละ 350 ฟรังส์อาจขึ้นไปเรื่อย ๆ ตามเข็มนาฬิกา จึงบอกไว้ในที่นี้สำหรับแฟนเก่า

ผู้ห่างปารีสนับ 5 ปีขึ้นไปจะได้ไม่เสียเที่ยว) นอกจากกรมหลวงศรี-
 สวัสดิ์มีณเฑียรแล้วก็มีขุนน้ำขุนนางสนมกรมวังตามธรรมเนียม เวลานั้น
 ท่านสีหนุยังเป็นโสดตามกฎหมายแต่ไม่โสดตามพฤตินัย ท่านมีของท่าน
 เยอะไม่ขาดได้หรือเรื่องพรรคนี้ พูดถึงหุ่นจัดได้ว่าหุ่นสำอางค์ตามแบบ
 ฉบับชายเอเชียทีเดียว ส่วนวนจิกโกสุมย์นี้ก็ถือว่าทั้งหล่อทั้งเท่ทีเดียว
 พอลงเครื่องบินผ่านการต้อนรับตามระเบียบประเพณีแล้วก็เชิญเสด็จ
 ไปขึ้นรถไฟที่สถานีดอนเมือง การรถไฟเตรียมรถโบกี้พระที่นั่งของ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรอรับเสด็จอยู่อย่างเต็มยศ สีหนุแต่งองค์
 ในเครื่องแบบทหารติดเหรียญตราเป็นพวงที่เดียว มีราชองครักษ์ชั้น
 นายพลประดับพระเกียรติยศมาด้วยตามธรรมเนียม เมื่อเสร็จพิธีการ
 ต้อนรับแล้วพลโทบุตรินทร์ก็บอกกับราชองครักษ์เขมรว่าต่อแต่นี้ไปการ
 รักษาความปลอดภัยเป็นหน้าที่ของฝ่ายไทยแล้ว ท่านเดินไปตามเรื่อย ๆ
 ก็แล้วกันราชองครักษ์เขมรเป็นคนตาไวและช่างสังเกต เห็นนายทหาร
 สามเหล่าทัพของไทยที่ไปถวายการต้อนรับนั้นชุดกระเป๋มีพู่กระเป๋และมี
 ดุมมือตามระเบียบ แก่จึงจะคบหรือกับพลโทบุตรินทร์ตอนอยู่ในรถไฟ
 ว่า กองทัพเขมรไม่มีการใช้กระเป๋เลย (คงจะเคยใช้แต่หอก) แต่มาคราว
 นี้สีหนุให้นายทหารชุดกระเป๋แบบนายทหารของกองทัพทั้งหลายในโลก
 ก็เลยพากันหากระเป๋แบบฝรั่งเศสซัดโก้มา แต่ที่นี้ไม่มีพู่กระเป๋เพราะไม่
 เคยใช้และคำสั่งออกด่วนเลยหาไม่ได้ จะให้ทำอย่างไรดี พลโทบุตรินทร์
 ฟังแล้วก็สมเพชเวทนาติดหมัดขึ้นมาจึงย้อนถามว่า พู่กระเป๋ของเขมรเป็น
 อย่างไรราชองครักษ์เขมรก็บอกว่าไม่เคยมีมาก่อนเอาอย่างของไทยก็แล้ว
 กัน พลโทบุตรินทร์ก็ย้อนถามอีกว่าจะเอาอย่างไรแน่เพราะกระเป๋นาย
 ทหารไทยสามเหล่าทัพก็ไม่เหมือนกันส่วนดุมมือนั้นเหมือนกันหมด
 ราชองครักษ์เขมรก็เลยบอกว่าเอาอย่างของท่านนี้แหละ อยากรู้ได้ก่อน

เวลา 16.00 น. เพราะเป็นเวลาที่จะต้องติดตามเจ้านายเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราที่พระที่นั่งอัมพร ตกลงพลโทบุศรินทร์ก็ต้องควักเงินส่วนตัวให้ลูกน้องรีบไปซื้อมาให้จากร้านแถวถนนตะนาว พอคบเขมรก็เสียเงินเป็นประเดิมเลย นายทหารเขมรชดกระปี่มีพู่กระปี่แบบเดียวกับนายทหารบกไทยตั้งแต่วันนั้นมาแหละครับ เมื่อได้พู่กระปี่มาแล้วพลโทบุศรินทร์ก็ต้องสอนวิธีผูกพู่กระปี่ให้ด้วยเดี่ยวทำหลุดลุ่ย หล่นหายก็จะเดือดร้อนท่านอีก

คราวนั้นเป็นครั้งแรกที่มีกษัตริย์ต่างเมืองมาเป็นราชอาคันตุกะในรัชกาลปัจจุบันจึงจัดให้พักอย่างสมเกียรติที่วังสวนกุหลาบ หลังจากสีหนุและคณะเข้าเฝ้าที่พระที่นั่งอัมพรสถานในตอนเย็น (เวลานั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังประทับที่พระที่นั่งอัมพรฯ หลังพระที่นั่งอนันตสมาคมสมัยนั้นยังใช้เป็นรัฐสภา ส่วนพระราชวังสวนจิตรลดา กำลังอยู่ในระหว่างการซ่อมครั้งใหญ่) ตอนค่ำก็พระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารซึ่งมาจากห้องเครื่อง ส่วนอาหารกลางวันก็ส่งจากห้องเครื่องไปที่วังสวนกุหลาบ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถของเราทรงควบคุมดูแลด้วยพระองค์เอง เพราะเวลานั้นเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังยังไม่คุ้นเคยกับการปฏิบัติงานใหญ่ ๆ เช่นนี้เพราะเป็นครั้งแรกในรัชกาลปัจจุบันที่มีการต้อนรับราชอาคันตุกะระดับกษัตริย์ พลโทบุศรินทร์เขียนไว้ในหนังสือประวัติของท่านว่า ตอนสีหนุเข้าเฝ้าในตอนบ่ายของวันที่มาถึง เพื่อถวายเครื่องราชอิสริยาภรณ์และรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์รู้สึกว่ตื่นเต้นมากอยากได้รูปถ่ายโดยเร็วช่างภาพประจำพระองค์ก็จัดการให้ทันในวันรุ่งขึ้น สีหนุรีบส่งไปพนมเปญให้ออกข่าวและแพร่ภาพเป็นการด่วนที่สุด ในคืนนั้นหลังจากรับพระราชทานเลี้ยงแล้ว ราว ๆ 5 ทุ่มสีหนุให้เจ้านายเขมรลงมาติดต่อกับพลโทบุศรินทร์

ว่าต้องการจะไปสถานทูตเขมรเวลานั้นอยู่ถนนราชดำริใกล้ ๆ ปากซอย
 สารสินสวนลุมฯ พลโทบุศรินทร์บอกว่าไปไม่ได้เพราะนอกหมายกำหนด
 การ จะนี้ก็อยากไปไหนก็ไปเหมือนอยู่เมืองเขมรยิ่งง ใต้ทราบว่ารื้อ
 มากต้องการไปในคืนนั้นให้ได้เพื่อไปดูแลการเตรียมงานเลี้ยงพระบาท-
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราเป็นการตอบแทน มีเจ้าหญิงเขมรพูดไทย
 ชัดรู้ขนบธรรมเนียมเป็นผู้อำนวยความสะดวก เครื่องใช้และการตกแต่ง
 ยกมาจากวังเขมรินทร์แม้แต่ช่างไม้ช่างสีก็เอามาพร้อมเรียกว่าอวดฐานะ
 อย่างเต็มที่

สีหนุได้เที่ยวไปในที่ต่าง ๆ หลายแห่งรวมทั้งเข้าเฝ้าสมเด็จพระ-
 สังฆราชในฐานะที่เป็นพุทธมามกะ มีพระสงฆ์เขมรที่อยู่ในเมืองไทย
 เข้าเฝ้าและถวายพระพรนับเป็นร้อย ๆ รูปทางกองทัพอากาศก็จัดแสดง
 การบินถวายด้วย เครื่องบินไทยและนักบินไทยบินผาดโผนมีลำหนึ่ง
 สงสัยจะเป็นเสืออากาศ (ไม่ใช่เรือตรีจลลิตที่หนังสือพิมพ์บางฉบับเรียก
 “เสืออากาศ” ทั้ง ๆ ที่ขับเรือบินไม่เป็นและไม่เคยขับเลยในชีวิต) บินเรีย
 ยอดหญ้าเข้ามาหาคนดูแล้วก็เงยหัวเรือบินขึ้นไปบินทำวงกลมควงสว่าง
 ลงมาอีกที อีกเสืออากาศหนึ่งพิดตารหนักขึ้นไปอีกเล่นเอาเขมรทั้งปวง
 ใจหายใจคว่ำคือบินหงายสูงจากพื้นดินไม่เกิน 10 เมตรแทบจะเอื้อมมือ
 มาเด็ดหญ้าในสนาม สีหนุหลังปาก ออกมาเป็นภาษาไทยว่า “เคาเก็ง
 มีาก” การแสดงการบินนี้เริ่มตั้งแต่ 2 โมงเช้าจนถึงเพลจอมพลอากาศ
 พื้นก็ถวายเครื่องดื่มคือแชมเปญหลายก๊งรวมทั้งแซนวิช แต่ไม่ได้จัดที่
 บัสสวาระไว้ให้ และในวันนั้นทางตำรวจ นายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียา-
 นนท์ ผู้เป็นบุรุษเหล็กก็เชิญเลี้ยงกลางวันที่กรมตำรวจปทุมวันอีก สีหนุ
 ท่านก็เสวยไม่อันที่นี้มันจะยุ่งละซี เวลาที่ลวงเลยไปจวนเที่ยงเข้าทุกที่

พลโทบุครินทร์เป็นท่าไม่ดีจึงรีบติดต่อมาทางอธิบดีตำรวจว่าท่านสีหนุเสวยน้ำพรุคั้นนั้นเข้าไปหลายจอกแล้ว หากห้องน้ำเข้าก็ไม่มีเพราะฉะนั้นพอขบวนถึงกรมตำรวจขอให้ท่านอธิบดีเชิญท่านเข้าล้างมือเสียก่อนเพื่อจะได้ผ่อนผันเอาแชมเปญออกเสียบ้าง จากนั้นก็เร่งขบวนไปถึงกรมตำรวจพอถึงอธิบดีเผ่าพร้อมด้วยนายตำรวจผู้ใหญ่ซึ่งยืนคอยอยู่ตั้งนานก็เชิญสีหนุให้เข้าไปล้างมือในห้องเล็กเสียก่อนจึงเรียบริบร้อยไป

“เป็นเจ้าเป็นนายนี้ลำบากจะเขี้ยวจะ.. ก็ไม่สะดวกสู้เป็นจำสับเอกอย่างผมไม่ได้” จำอ่วมพูดขึ้นลอย ๆ “เฮ้ย เขาเรียกบังคนเบา” จางวางเพลิงพูดเป็นเชิงสั่งสอน

ที่นี้พอเสร็จสิ้นการเลี้ยง อธิบดีเผ่าก็จะถวายของที่ระลึกเป็นดาบ เพชฌฆาตที่เคยตัดหัวคนมาแล้วถึง 7 ศพ เพราะมีรอยขีดที่โคนดาบ 7 ขีด พลตำรวจเอกเผ่าชักออกมาจากฝักให้พลโทบุครินทร์แอบดูก่อนถวาย พลโทบุครินทร์จึงรีบหาธนบัตรฉบับละหนึ่งบาทใส่ซองมอบให้สีหนุไว้เพื่อเป็นการชื้อดาบจากอธิบดีตำรวจ เพราะประเพณีไทยถือการให้ของมีค่านำหน้าจะเป็นอริกันจึงต้องซื้อเป็นการแก้เคล็ด

รายการต่อจากวันนั้นก็เป็นการของกองทัพบกบ้าง มีการสวนสนามในถนนราชดำเนินนอก จัดที่ประทับพิเศษที่หน้าโรงเรียนนายร้อย จ.ป.ร. ใช้เวลาประมาณ 45 นาที เสร็จแล้วสีหนุได้ปรารภกับพลโทบุครินทร์ว่า กองทัพบกไทยเข้มแข็งมาก มีอาวุธยุทธภัณฑ์ยอดเยี่ยมพาหนะมากมาย เพราะอเมริกาให้ความช่วยเหลือ สำหรับกัมพูชานั้นก็อยากปรับปรุงกองทัพให้เข้มแข็งแต่ได้รับความช่วยเหลือจากอเมริกาไม่ได้ เพราะคิดแต่ค่าน้ำมันค่าเครื่องอะไหล่ค่าแบตเตอรี่ มันก็เกินงบประมาณที่มีอยู่เสียแล้ว (อาจจะเป็นเพราะฝรั่งเศสอุปถัมภ์เอาความสมบูรณ์พูนสุขไปเสียหมด)

สีหนุเป็นหนุ่มสำอางค์พอตัวชอบเล่นดนตรีร้องเพลงและแต่งเพลง มาคราวนี้จึงมีการกำหนดรายการพิเศษขึ้นกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา แต่สีหนุไม่ได้เอาแซกโซโฟโฟนมาด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงพระราชทานให้ยืมแซกโซโฟนของพระองค์ไปให้ สีหนุก็ซ้อมเป่าอยู่ 2-3 วันเอาโน้ตเพลงพระราชนิพนธ์เลยทีเดียวพอถึงวันจริงสีหนุเล่นอยู่ไม่กี่เพลงก็ขอเป็นนักร้องสัมผัสเสียงพอลากินได้ก็เพลงฝรั่งทั้งนั้นแหละครับ แต่พอกลับเมืองเขมรข้าราชการเขมรคิดว่าแซกโซโฟนที่พระราชทานให้ยืมเป็นของเจ้านายของตนเลยเก็บเอาไปเมืองเขมรจนบัดนี้ (สงสัยว่าตอนพนมเปญแตกเขมรแดงจะยึดเอาไปเป่าเล่นเสียก็ไม่รู้ซึ่ครับ) ะยะนั้นบ้านเมืองสงบราบคาบลงได้จัดงานละครที่สนุกสนานบานปลายจากงานฉลองรัฐธรรมนูญก็ประกวดนางสาวไทยในงานฤดูหนาวที่สวนลุมต่อไปอีก พอถึงวันสุดท้ายที่จะตัดสินนางสาวไทย ก็เกิดมีการเชิญแขกเมืองคนสำคัญไปปรากฏตัวเป็นชายงามหรือนายแบบก็แล้วแต่จะเรียก ว่าที่จริงสีหนุตอนหนุ่ม ๆ หล่อมากสาวไทยเห็นเข้าถ้าเป็นสมัยนี้ก็คงมีเสียงแม่พระไวยตอนแตกทัพแทบแก้วหูแตกทีเดียว นอกจากจะหล่อแล้วยังโสดคือไม่ยอมจดทะเบียนกับใครเป็นก็จะลักษณะเป็นนักร้องเมืองหนุ่มคารมกล้านจนฝรั่งเศสยอมยกนิ้ว สาวไทยสามารถทำให้สีหนุตกร่องปล่องขึ้นได้ก็ได้ตำแหน่งราชินีไปเลย อาจจะมีสาวไทยคิดอย่างนี้บ้างเป็นแน่ ผมจะไม่เล่าเองจะขอคัดข้อความที่พลโทบุศรินทร์มาบันทึกไว้ให้อ่านเพื่อแสดงให้เห็นว่าสาวไทยใจกล้าและไทยมุงนั้นมีมานานนักหนาแล้ว.....

อีกเรื่องหนึ่งที่นับว่าสนุกที่สุด และข้าพเจ้าก็แทบเอาตัวไม่รอดก็คือในระหว่างประทับอยู่ อย่างเป็นทางการจะมีการจะเสด็จไปทอดพระเนตรงานฤดูหนาวที่สวนลุมพินี

และวันนั้นเป็นวันสุดท้ายของการประกวดนางสาวไทยด้วย เมื่อได้แจ้งไปให้เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ทราบแล้ว ก็ได้ทราบว่ามีการกำหนดการจะอัญเชิญเสด็จไปที่เวทีประกวดนางสาวไทยเวลาประมาณ 23.30 น. ตอนเสร็จพิธีการประกวดซึ่งได้ทราบผลการตัดสินแล้ว ข้าพเจ้าเองเมื่อได้รับทราบกำหนดการเช่นนี้ก็รู้สึกหนักใจมาก เพราะ ณ ที่สวนลุมพินีในวันสุดท้ายนี้ คนคงจะล้นหลามทั่วไป และที่ประกวดนางงามก็คงจะไม่ใช่น้อยเหมือนกัน และคงจะแห่กันชมพระบารมีพระเจ้าแผ่นดินฯ ซึ่งยังเป็นโสดอยู่ จึงได้แต่นั่งนึกว่าควรพาไปที่ไหน ควรให้ชมอะไรและทำอะไรตามสมควร แต่ที่เวทีประกวดนางงามตึกแล้วท่าจะแย่ เพราะท่านเป็นโสดนางงามคงจะต้องถูกนำตัวเข้าถวายตัวให้ทอดพระเนตร และคงจะประทานอะไรแก่นางงามเป็นธรรมเนียม คนจะเฝ้าหรือรับรอง ชุลนุมน่วนวายเป็นที่สุด เพราะเรื่องกับผู้หญิงนี้โดนมาที่หนึ่งแล้วที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตอนเสด็จถึงก็ยังเป็นระเบียบเรียบร้อยดี แต่ตอนเสด็จกลับนั้นท่านก็ชื่นชมนักศึกษาที่เอาใจใส่ท่าน และนักศึกษาก็ซักคิก โบกไม้โบกมือเข้าเกาะรถพระที่นั่งท่านก็สั่งให้ข้าพเจ้าเปิดหน้าต่างรถแล้วก็ยื่นพระหัตถ์ออกไปตามที่พวกนักศึกษาหญิงยื่นมา ตอนนี้อย่ารู้ว่าก็มีมือต่อก็มีอรุ่มกันมาจับพระหัตถ์ท่าน บางคนถึงกับจุมพิตเอาเฉย ๆ ข้าพเจ้าก็กลุ้มใจเพราะถ้าใครเอาเข็มหมุดใส่ยาพิษหรืออะไรที่มึนเข้าไปแล้วข้าพเจ้าต้องรับผิดชอบ เพราะในระหว่างเสด็จเมืองไทยมีคนคอยดักท่านเหมือนกัน แต่ทว่าตำรวจเขาก็กักตัวคนแอนตี้ท่านไว้เสียที่ลพบุรี ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงใช้อำนาจในการคุ้มครองอารักขาว่า ขอปิดหน้าต่างรถพระที่นั่งและขอร้องให้บรรดานิสิตทุก ๆ คนจงอย่าให้กระทำเช่นนั้นเลย เพราะเสียเวลาและจะต้องรีบกลับแล้ว เด็ก ๆ ก็เชื่อฟังกันดี ท่านเองก็ต้องยอม ข้าพเจ้าจึงกลับไปเรียบร้อยภายใต้การเฝ้าระวังอย่างอึ้งคะเนิง ข้าพเจ้าได้เล่าเรื่องผู้หญิงจนเลยไปแล้ว จึงขอกลับมากล่าวถึงการไปทอดพระเนตร

งานสวนลุมพินีต่อไป ในตอนที่ไปถึงที่แรกก็ไม่สู้กระไร เพราะพวกที่
รู้นั้นคือบรรดาเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้ให้ความอารักขาเท่านั้น แต่เมื่อได้
เสด็จลงไปเยี่ยมร้านของทางราชการอันเป็นร้านใหญ่ ๆ เพียงแห่งหรือ
สองแห่งเท่านั้น ตำรวจต้องทำงานหนักมาก เพราะต้องระดมกันมากัน
หน้าร้าน และกันคนไม่ให้เข้าไปใกล้ ๆ เพื่อให้เสด็จทอดพระเนตรตาม
สบาย แต่ที่ไหนได้ข่าวการเสด็จถึงสวนลุมพินีนี้ภายในไม่เกิน 10-15 นาที
ผู้คนก็เกรียวกราววิ่งเป็นฝูงตามเสด็จกันใหญ่ ตำรวจรีบกันเป็นวงกลม
ด้านหน้าร้านไม่ให้คนเข้าไปรุ่มร่าม แต่ที่ไหนได้มีพวกหนุ่ม ๆ สาว ๆ
เข้ามาทางหลังร้านกันและเมื่อไม่เห็นถนัดก็ปีนป่ายบรรดาฉากและอุปกรณ์
ประดับที่ตั้งโชว์ไว้ล้มกันโครมครามไปหมด ทำให้ข้าพเจ้าหนักใจเป็น
อันมาก เจ้าของร้านนั้น ๆ ก็ทำอะไรไม่ได้เพราะคนตั้งมากมาย แห่กัน
ไปหลังร้านแล้วก็ออกมาข้างหน้าเลยยุ่งกันไปหมด เมื่อออกจากร้านนั้น
แล้วราชของครักษ์ของท่านได้มาต่อว่าข้าพเจ้าว่า ทำไมพระเจ้าแผ่นดิน
ของเขามาถึงที่จึงไม่ให้ความสะดวกโดยไม่ให้คนเข้ามายุ่งเกี่ยวโครมคราม
เช่นนี้ ดูเหมือนว่าทุก ๆ คนที่มาเฝ้าเหมือนกับมาดูคนประหลาดอะไร
ทำนองนั้น ข้าพเจ้าก็ตอบไปว่า เมืองไทยเป็นประเทศประชาธิปไตย
ในหลวงเสด็จที่ไหนราษฎรมีโอกาสได้เข้าเฝ้าทั้งนั้น จนใกล้ขีดรถพระที่
นั่งก็ยังได้ และการที่ประชาชนห้อมล้อมพระองค์นั้นก็เพราะจะมาถวาย
ความจงรักภักดีและถวายการเคารพมากกว่าที่จะเห็นเป็นคนเถื่อน และ
เราไม่มีสิทธิ์จะปิดส่วนนี้ ซึ่งเป็นงานของประชาชนให้ท่านคนเดียว เรื่อง
ก็เลยเรียบไป จากร้านนั้นไปแล้วอีก 2-3 ร้าน ก็ชักจะหนักมือขึ้น
เพราะตำรวจจะทำงานหนักทางด้านหน้าร้านส่วนคนที่เข้าหลังร้านก็จะ
เข้าไป่วนววยชมพระบารมีหรือจะดูพระเจ้าแผ่นดินหนุ่มใสดก็ไม่ทราบ
ส่วนมากเป็นผู้หญิงวัยรุ่นนี่แหละมาก เพราะฉะนั้นเมื่อออกจากร้านสุด

ท้ายจะไปทีเวิทีประกวดนางงาม ข้าพเจ้าก็ทูลว่าท่านจะไม่ได้เรื่องเสียแล้วเพราะนี่มันก็ดึกแล้ว จะต้องกลับทีประทับและมีอะไรต่ออะไรที่จะต้องทรงทำอีกมาก อีกทั้งผู้คนที่ล้นหลามมากมายเหมือนเดิม ควรจะเสด็จกลับดีกว่า ก็เผชิญในการที่เสด็จโดยรถยนต์พระที่นั่งจากร้านสุดท้ายจะไปทางเลี้ยวเข้าเวทีลีลาศเป็นทางขนานกับขบวนรถไฟเล็ก เมื่อรถพระที่นั่งแล่นขนานคู่ไปข้างทางรางรถนั้น ปรากฏว่าประชาชนที่อยู่ในรถไฟเล็ก ได้แห่กันมาทางด้านรถพระที่นั่งหมดจนรถไฟล้นทั้งขบวน เพราะทนน้าหนักไม่ไหว รถพระที่นั่งต้องหยุดข้าพเจ้าได้ตรวจดูแล้วก็ไม่มีใครเป็นอะไรนอกจากจะสรวลเสเฮฮากันไป เพราะรถไฟเล็กค่อย ๆ เอียงลงมาข้างทางเลยล้นลุดคลุกคลานกันไปเท่านั้น เหตุการณ์นี้ทำให้ท่านตระหนักพระทัยเป็นอันมากกว่า จะมีคนเป็นอันตรายและบาดเจ็บเป็นจำนวนมากเพราะท่านเป็นเหตุ แต่เมื่อข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นเพียงเล็กน้อยคือ พอรถเอียงคนก็ยื่นขาออกและโดดลงมาบนถนนห่างจากตัวรถไฟ ข้าพเจ้าก็ตัดสินใจทันทีให้คนรถออกจากสวนลุมพินีโดยไม่ต้องไปสถานที่ประกวดนางงาม เรื่องนี้ข้าพเจ้าขอรับผิดชอบเองทุกประการ.....ก่อนจะจบตอนนี้ ก็จำเป็นจะต้องเล่าอะไรบ้างเท่าที่สังเกตเห็นในเฉพาะส่วนพระองค์ของพระเจ้าบรมม คือทรงเป็นคนทำทางสง่า พระทัยดีและมักจะมีพระอารมณ์ฉุนเฉียวบางขณะโดยเฉพาะในเวลาค่ำ ๆ เพราะเท่าที่ได้สดับตรับฟังมานั้นท่านมีอารมณ์โรแมนติคเกี่ยวกับอิสตรีอยู่เหมือนกัน แต่ไม่แสดงออกเอิกเกริกมากนักและโปรดทรงพระโอสถพิเศษที่ทำให้พระอารมณ์ดีขึ้น ไม่หงุดหงิดฉุนเฉียว หลังจากเสด็จจนออกวังทุกครั้งทีกลับมา มักจะต้องกริ้วพวกข้าราชการบริพาร แต่เมื่อทรงพระโอสถชนิดพิเศษแล้วก็มีพระอารมณ์ดีเป็นที่สังเกตเห็นได้ชัดโดยทั่วกันสำหรับผู้เฝ้าใกล้ชิด ยกตัวอย่างเรื่องทีกริ้วข้าราชการบริพารของท่าน หลังจากเสด็จกลับจากงานประจำวัน ๆ หนึ่งในก็คือ

เมื่อเสด็จที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ช่างภาพของท่านพยายามถ่ายองค์อยู่ตลอดเวลาและไม่ได้ถ่ายภาพบรรดานิสิตนักศึกษาที่วิ่งเกรียวกราวกันไปรับเสด็จ เรื่องนี้ท่านได้ปรารภในรถพระที่นั่งเหมือนกันว่า พวกนี้โง่มัวแต่ถ่ายตัวฉันแต่ไม่ถ่ายอาการกิริยาของบรรดานิสิตนักศึกษาที่วิ่งกันเป็นพลวนไปหมดเพื่อรับเสด็จวันนี้ อันนี้ก็นับว่าเป็นการถูกต้องของท่านจริง ๆ เพราะการจะดูว่าอะไรเป็นอะไรนั้นควรจะดูสิ่งที่แวดล้อมว่ามีอะไรเอิกเกริกกันแค่ไหนมากกว่า นี่ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่กริ้วในวันนั้น ส่วนเรื่องอื่น ๆ นั้นไม่ทราบ แต่ได้ทราบโดยเห็นแก่ตานั้นก็คือบรรดาคนเฝ้านั้นต้องนั่งยอง ๆ พนมมือในระหว่างที่ท่านยืนบนโพลีเอทิลีนสังการจะนั้น.....

“ฉันว่าสีหนุนี้ ต้องติดกันชาแบบบุปผาชนแน่นอน” ครูทองคำ เสนอความคิดเห็น

“อ้อ พอได้ดูบุปผริยัดใส่กันชาละก็ยิ้มออกไซ้ใหม่ละ” จางวางเพลิงขานรับแล้ว เสริมต่อว่า “คนใหญ่คนโตที่โมโหจนเฉียวง่าย ๆ ควรสูบกันชาหรือบุปผิผสมกับชาเสียบ้างจะดีเอง”

ที่คัดมาให้อ่านนี่คือบันทึกของพลโทบุตรินทร์ ภักดีกุล อดีตเจ้ากรมแผนที่ทหารและราชองครักษ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านเปิดเผยและให้ข้อสังเกตในอีกมุมหนึ่งของสีหนุยามรุ่งเรือง ถ้าอ่านประกอบกับข้อวิจารณ์ดวงชะตาของอาจารย์ทองเจือ อ่างแก้ว แล้วจะตรงกันเป็นส่วนมากทั้ง ๆ ที่ทั้งสองท่านนี้ไม่เคยรู้จักกันเลยคนหนึ่งให้ทัศนจากวิชาโหราศาสตร์และอีกคนหนึ่งให้ทัศนจากสายตาอันแหลมคมของนายทหารปืนใหญ่คนแรกของกองทัพบกผู้ใช้ปืน 40 ม.ม. ติดตั้งบนรถสายพานยิงขับไล่ทหารหัวเมืองที่เคลื่อนเข้ามาบีบบังคับรัฐบาลเมื่อตุลาคม 2476 จะเห็นได้ว่าความสนิทสนมแน่นแฟ้นระหว่างไทยกับ

เขมรทุกระดับก่อน สีนุเปลี่ยนใจราบรื่นเพียงใด สีนุกลับพนมเปญ
เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม มีการส่งเสด็จอย่างมโหฬาร ปี พ.ศ.2497 ผ่าน
ไปอย่างไม่มีวีแววของความร้าวรานในมิตรภาพขอไทยกับเขมรแม้แต่น้อย

10

สีหนุผู้ถ่มน้ำลายรดฟ้าแล้วตกลงมาถูกหน้าตัวเอง

สีหนุเริ่มบทบาทโลดโผนขึ้นในปีต่อมาคือ ปี 2498 หลังจากกลับจากเมืองไทยได้ 47 วัน จะไม่นำเข้าสู่รายละเอียดอันยืดยาวที่ผิดมนุษย์เขาทำกัน อาจจะเป็นเพราะได้เข้ามาสัมผัสกับบรรยากาศของคนในประเทศที่มีความเป็นเอกราชอันยืนยาวหลายร้อยปีเช่นประเทศไทย สีหนุคงจะต้องการนำชาติเขมรให้รุดหน้าเทียมป่าเทียมไม้หล่มประเทศไทยบ้าง ข้อแรกที่สุดที่จะพาชาติเขมรไปสู่ความสมบูรณ์อันยิ่งใหญ่คือความเป็นเอกราชสมบูรณ์ที่ไม่ต้องมีฝรั่งเศสมาควบคุมเป็นเองขึ้นกลายเป็นอยู่เป็นอยู่ในขณะนั้น นี่คือการปรารถนาอันยิ่งใหญ่ทุกกลมหายใจของกษัตริย์หนุ่มไฟแรงผู้นี้ตั้งนั้น เหตุการณ์อันน่าระทึกใจจึงเกิดขึ้นติดต่อกันที่โลกต้องจับตามอง

7 กุมภาพันธ์ 2489 สีหนุประกาศให้มีการแสดงประชามติทั่วประเทศเพื่อสนับสนุนนโยบายเรียกร้องเอกราชสมบูรณ์จากฝรั่งเศสปรากฏว่าได้รับการสนับสนุนจากประชาชนทั้งประเทศอย่างล้นหลาม เพราะเรื่องอย่างนี้ใครก็สนับสนุนทั้งนั้น แต่วิธีการจะทำอย่างไรค่อยพูดค่อยหากัน

มีนาคม หลังจากได้รับการสนับสนุนอย่างท่วมท้น สีหนุประกาศสละราชสมบัติที่ครองมา 13 ปีเศษ ลงมาดำเนินบทบาททางการเมืองอย่างเปิดเผยด้วยการตั้งพรรค "ขบวนการสังคมนิยมประชาชนกัมพูชา" ส่วนราชสมบัติมอบถวายพระราชบิดาพระเจ้าสุรรมฤตขึ้นแทน

เอาละเมื่อพระเจ้าแผ่นดินลดพระองค์ลงมาเป็นสามัญชนแล้วก็แม้แต่ตัวหนังสือความรู้สึกของคนเขมรสีหนุก็ยังเป็นกษัตริย์อยู่นั่นเอง

ไม่เล่นละครก็เหมือนเล่นต่อนั้นดวงสีหนุยังดีคนยังเชื่อในบุคลิกและความสามารถ

หกเดือนต่อมาคือเดือนกันยายน 2498 เขมรมีการเลือกตั้งครั้งใหม่ทั่วประเทศคราวนี้ พรรค “ขบวนสังคมนิยมประชาชนของสีหนุ” ได้รับชัยชนะอย่างเด็ดขาดได้ที่นั่งในสภา 91 ที่ครบเต็มสภาโยไม่มีพรรคอื่นแย้มเข้ามาได้ ครั้นแล้วรัฐสภาก็ประกาศเอกราชสมบูรณ์ของกัมพูชาหลังจากที่ตกเป็นอาณานิคมฝรั่งเศสมาตั้งแต่ปี 2408 เป็นเวลานานถึง 90 ปี ถ้าถือว่า 30 ปีเป็นหนึ่งชั่วคน เขมรก็เป็นเมืองขึ้นฝรั่งเศสถึง 3 ชั่วคน แต่ก็เป็นเรื่องแปลกแต่จริงที่ชนบทรวมและวัฒนธรรมของเขมรส่วนที่รับไปจากไทยยังอยู่ครบถ้วนไม่จางหายรวมทั้งศิลปการแสดงต่าง ๆ ในราชสำนักเขมรนี้พูดภาษาไทยปนเขมร ตัวสีหนุพูดไทยได้อย่างไม่ต้องใช้ล่ามแปล หากจะพูดถึงความเกี่ยวดองระหว่างราชวงศ์ไทยและเขมรแยกออกจากกันได้ยาก เพราะมีตั้งแต่ระดับสูงสุดลงมาตัวสีหนุเองก็เคยพูดกับเอกอัครราชทูต อเมริกันต่อหน้าคนไทยในงานรัฐพิธีของว่า “ตัวฉันมีเลือดไทยอยู่ครึ่งหนึ่ง” ผู้ได้ยินกับหูเพราะเป็นตัวต้นเหตุให้มีคำถามคำตอบข้อความนี้คือคุณ มณีพันธ์ุ จารุคุล ผู้ซึ่งครั้งหนึ่งเดินทางเข้าออกระหว่างไทยเขมรเป็นว่าเล่นเจ้าหน้าที่ทุกระดับเห็นบัตรอนุญาตเฉพาะตัวต้องยื่นตะเบ๊ะทุกคน ที่แรกสีหนุก็ว่าจะไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ในที่สุดก็ต้องรับ ใครเล่าจะกล้าเป็นนายกรัฐมนตรีหรือหัวหน้าพรรคในเมืองสีหนุเดินสายอาด ๆ อยู่ในวังเขมรินทร์ตกลงสีหนุเลยไม่ได้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองหลังจากฉากรับแต่ชอบไม่รับผิดชอบเหมือนหัวหน้าพรรคการเมืองบางประเทศ ตลอดเวลานี้ไทยกับเขมรก็มีสัมพันธไมตรีราบรื่นเป็นบ้านพี่เมืองน้อง (แต่เขมรไม่ค่อย

จะเป็นห้องทั้ง ๆ ที่ดีกว่าทุกทางชอบดีรุ่นเท่าอยู่ตลอดเวลา แบบนี้
ได้ยินเขาว่าหายเข้ากลีบเมฆไปหลายรายหาทราบไม่เจอเป็นที่เข้าไปหมด)

การกระโดดเข้าสู่เวทีการเมืองอย่างเต็มตัวคราวนี้ แม้จะมีเจตนา
ดีต่อชาติบ้านเมือง แต่ก็เป็นการสร้างศัตรูทางการเมืองขึ้นมาอีกและ
มากขึ้นทุกวัน ๆ ตามบทบาทของสีหนุที่แสดงออก สีหนุอ้างความเป็น
ประชาธิปไตยเป็นแนวทางบริหาร แต่วิสัยเคยมีอำนาจล้นฟ้าก็ไม่วาย
ที่จะใช้อำนาจเลยกายเป็นเผด็จการในสายตาของฝ่ายตรงกันข้าม บทบาท
ของสีหนุเป็นที่สนใจของโลกเสรีเพราะมักจะสวนทางกันในลักษณะ
ประชดประชันอย่างประเทศเล็ก ๆ ไม่กล้าแสดงออกแต่สีหนุกล้าจน
กลายเป็นเหยื่อฟ้าทำดิน พรรคการเมืองอื่น ๆ ที่ขัดแย้งกับสีหนุถูกกวาด
เรียบ แต่ก็ไม่ใช่ไปไหนหมดลงใต้ดินคอยคิดบัญชีเมื่อน้ำลด สีหนุกว้างอยู่
บนเวทีโลก แบบมีรับทุกอย่างจากทุกค่ายที่เสนอให้ความช่วยเหลือ จน
รัสเซียซึ่งมีฐานอำนาจเพียงเล็กน้อยที่เวียดนามเหนือ ได้ช่องปูพื้นฐาน
อำนาจในเขมรได้สำเร็จพร้อมกับเวียดนามเริ่มแทรกซึมเข้ามาที่ละน้อย
สร้างโจทย์เลขให้อเมริกาพี่เบิ้มแห่งโลกเสรีเริ่มคิดใช้เงินตามประชาชนมี
เงิน ฝีมืออเมริกันเป็นอย่างดีก็รู้อยู่แล้วมติประจำชาติอาเสี้ยก็คือ “ใคร
ตายก็ช่างมัน เราอยู่ก็แล้วกัน ใครจนก็ช่างมัน เรารวยก็แล้วกัน เราอยู่
ไหนชาวโลกอุ่นใจทั่วกัน” ระบบหอกข้างแคร่ค่อย ๆ เป็นรูปเป็นร่าง
ขึ้นทีละน้อย

พระเจ้าสุรามฤต พระเจ้าแผ่นดินของกัมพูชาสวรรคตเมื่อวันที่ 3
เมษายน 2503 หลังผมจัดรายการวิทยุที่สถานีวิทยุกรมการขนส่งทหารบก
เพียง 3 วัน สีหนุไม่ยอมเป็นกษัตริย์สืบสันตติวงศ์แต่เป็นนายกรัฐมนตรี
เป็นมกุฎราชกุมาร ราชบัลลังก์เขมรเลี้ยว ฐานะของสีหนุเป็นฐานะ
ประหลาดคาบลูกคาบดอก ในที่สุดสีหนุก็ได้ทางออกคือวันที่ 13 มิถุนายน

ปีนั้นเอง รัฐสภาก็แก้ไขรัฐธรรมนูญ (โดยไม่ต้องมีใครมาคัดค้านอดข้าว โคนหัวหรือแสดงความบ้าบอต่าง ๆ) กำหนดให้มีตำแหน่งประมุขของรัฐ สีหนุเข้ารับตำแหน่งนี้โดยอ้างประชาชนเช่นเดียวกับนักการเมืองทั้งหลายว่าประชาชนต้องการ สีหนุไม่เป็นกษัตริย์ไม่เป็นผู้สำเร็จราชการไม่เป็นประธานาธิบดี แต่ยืนยันจะรักษาระบบกษัตริย์ไว้ต่อไปถ้าประชาชน (อีกนั่นแหละ) ขอร้องก็จะลาออกจากตำแหน่งนี้ ทั้ง ๆ ที่ไม่มีกษัตริย์ สีหนุก็แก้กฎหมายเสียใหม่ว่า ผู้ที่จะเป็นกษัตริย์เขมรต่อไปต้องมาจากราชวงศ์นโรดมเท่านั้น เป็นอันว่าวงศ์ศรีสวัสดิ์ปีว๊านไปตามระเบียบ เรื่องความโลดโผนโจนทะยานนกริตนอกรอยของสีหนุมีมากมายเขียนไปอีก 100 เล่มสมุดไทย ก็คงไม่จบ คณะพรรค “สุรามัทธี” จึงขอให้ยุติไว้แค่นี้ก่อน

“แต่ยวก่อนอยากรู้เรื่องสีหนุทำยังไงถึงได้เป็นฝ่ายตัดสัมพันธ์ไมตรีกับไทย ทั้ง ๆ ที่ไอ้เรารักก็แสนดีกับเขาทุกอย่าง” จำอ่วมกังขา

“ก็นั่นแหละเรื่องความ “เบ่ง” ดีเสมอแล้วก็เลยตกกระไดพลอยโจน” เรื่องมันเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2501 แล้วละ คือคนสำคัญเขมรที่เป็นนักกฎหมาย คนหนึ่งชื่อซัม ซารี เป็นองคมนตรีของสีหนุ เวลานั้นไปเป็นเอกอัครทูตเขมรประจำลอนดอน ได้แสดงภูมิรู้ทางกฎหมายอวดฝรั่งด้วยการเขียนบทความหรือสะกิดแผลเรื่องเขาพระวิหารลงหนังสือพิมพ์ “เขมรวันนี้” ยืนยันในแง่กฎหมายระหว่างประเทศตามทฤษฎีที่เล่าเรียนมา เจ้าหมอนี้จะเคยมาเห็นเขาพระวิหารจริง ๆ หรือเปล่าก็ไม่รู้

แต่ก็อ้างตามแผนที่ตามทฤษฎีแบบนักวิชาการทั้งหลาย กระทรวงโฆษณาการของเขมรเลยพิมพ์ออกเผยแพร่ปลุกใจเขมรทั้งหลายที่กำลังเห่อเอกราชและ “เซรีเพียบ” เรื่องก็เลยบานปลายขึ้น นักพูดนักเขียนก็ตอบโต้กันชี้แจงกันไปมาชักจะบานปลายถึงขั้นรัฐบาลทั้งสองฝ่ายตั้ง

คณะกรรมการเจรจาเป็นทางการขึ้น วิทยุและหนังสือพิมพ์ของทั้งสองฝ่ายก็โจมตีกันขึ้น ขอรบสารภาพว่าตัวผมเองก็ผสมโรงกับเขาด้วยพวกใคร ๆ ก็รู้ว่ามันเถอะ ตอนนั้นสีหนุบินวอนหาเสียงหาพวกและหาเงินไปทำสัญญากับจีนแดงเพื่อข่มไทย เพราะระยะนั้นประเทศไทยอยู่ในระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อของการบริหารอันเนื่องมาจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม แล้วมอบให้พลเอกถนอม กิตติขจร จัดตั้งรัฐบาลขึ้นส่วนตัวจอมพลสฤษดิ์ไปรักษาตัวที่ต่างประเทศตั้งเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว สีหนุคงจะประมาณการเอาว่ารัฐบาลไทยไม่มีเอกภาพอันมั่นคงเพียงพอจึงฉวยโอกาสก่อเรื่องยุ่งยากขึ้น โดยคิดว่าสถานการณ์ทางฝ่ายตนเป็นฝ่ายได้เปรียบที่มีจีนแดงให้การสนับสนุน สีหนุบินมากรุงเทพฯ เป็นครั้งสุดท้ายของยุคเรื่องอำนาจเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2501 พร้อมด้วยผู้ติดตามคือออกญาเพ็ญนุดอดีตนายกรัฐมนตรีเวลานั้นเป็นประธานองคมนตรี และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ อีกหลายคน พลเอกถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีขณะนั้นไปต้อนรับที่ดอนเมือง สีหนุให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ไทยสั้น ๆ ว่า

“ในการมาเยือนประเทศไทยครั้งนี้ เป็นการมาในฐานะญาติ และจะใช้เวลาน้อยน้อยทำความเข้าใจในปัญหาบางประการซึ่งกำลังจะเกิดขึ้นให้เรียบร้อยเท่าที่จะทำได้” ฟัง ๆ ดูประกอบกับท่าทางของสีหนุออกจะแบ่ง ๆ เพราะได้กอดคอกับจีนแดงแล้วพูดอย่างโบราณก็ว่าได้หนึ่งราชสีห์มากลุมหัว สีหนุได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้วได้พบพลเอกถนอม นายกรัฐมนตรีที่ทำเนียบเจรจาปัญหาบางประการ เป็นเรื่องไม่เปิดเผยแต่คงไม่สบอารมณ์สีหนุขึ้นเครื่องบินกลับก่อนเที่ยงข่าวปลาที่ไม่กิน จากนั้นไม่กี่วันรัฐบาลกัมพูชาก็ประกาศรับรองจีนแดง ไทยเห็นไม่เป็นการ เพราะการแทรกซึมซั๊กจะถึขึ้นจึงประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินใน 7 จังหวัด

ชายแดนที่ติดต่อกับเขมร พร้อมกับส่งกำลังเข้าคุ้มครองประชาชนและ
ทรัพยากรตามระเบียบ เรื่องนี้ยืดยาวความริ้วฉานระหว่างไทยกับเขมรผู้
ได้หนังสือราชสีห์มาคลุมหัวบานปลายจนสหประชาชาติเข้าใกล้เกลี้ย

ครั้งแล้วในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2501 เวลาประมาณ 10.00 น.
นายตี๋กิมซัวเอกอัครราชทูตกัมพูชาประจำประเทศไทยก็ได้เข้าพบกับหม่อม-
เจ้าวงศ์านุวัตร เทวกุล ว่าได้รับคำสั่งจากรัฐบาลให้มาแจ้งตัดความสัม-
พันธ์ทางการทูตกับประเทศไทย เลิกพูดจาคบค้าสมาคมกันต่อไป ทั้งนี้
ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2501 เป็นต้นไป ก็จบไม่มีอะไรต้องพูดกันอีก
แล้ว จากนั้นมาบทบาทของสีหนุผู้นำเขมรก็ดังไปทั่วโลก มีความห้าว
หาญเก่งกล้าขึ้นทุกทางจนคนเขม่น สีหนุบินไปต่างประเทศโชว์ตัวเป็น
ว่าเล่น ในที่สุดเพียงปีเศษ ๆ ขณะที่ไปปร้ออยู่ปารีส นายพลลงนอล
หอกข้างแคร่ก็เลยยึดอำนาจไว้โดยเด็ดขาด นั่นคือวันที่ 18 มีนาคม 2513
พระเอกสีหนุเลยกลายเป็นศิลปินเดี่ยวอาศัยอ่อนไปกินข้าวบ้านโน้นเมือง
นี้ผมก็หงอกลงทุกวัน อายุ 72 เท่ากับผู้เขียนเพราะเกิดปีเดียวกันเลย
หายหล่อเพราะพุงขยาย ได้ทราบว่าเป็นมะเร็งอีกด้วย

เมื่อสีหนุดวงตกคราวนั้นเมืองไทยกับเมืองเขมรก็กลับมาฟื้นฟู
สัมพันธ์ไมตรีกันใหม่ แต่ก็อย่างว่าแหละครับ สีหนุชักนำเข้าลึกลักศึก
เข้าบ้านแบมือรับไม่เลือกแบบซุซุก บ้านเมืองก็เลยแตกแยกเป็นเสี่ยง ๆ
ฆ่าฟันกันเองรุนแรงที่สุดยิ่งกว่าประเทศใด ๆ ในกลุ่มอินโดจีน สีหนุคน
เดี๋ยวมักใหญ่ใฝ่สูงไม่รู้จักประมาณตนทำให้บ้านเมืองตกเป็นกสิยศมา
จนบัดนี้

ขอเชิญผู้รู้ทั้งหลายเขียนเพิ่มเติมให้ด้วยเพราะเป็นเรื่องยาวเกิน
ภูมิปัญญาอันน้อยของผมที่จะเขียนต่อไป เอาพอได้อัฐได้เงินมาบำรุง
ลำไส้ไปวัน ๆ ก็แล้วกันนะท่านจางวาง

ตีเหยย-ป่าเพิ่งด้วยคิดเงินทั้งค่าเหล่าค่ากับแกล้ม ได้ทำไหว้เอาจำนวน
 คนพวกเราหาร จะได้กินกันได้ทุกเย็น ห้ามแสดงหน้าใหญ่ใจโตจ่ายคน
 เดียว อ้ายอย่างนั้นมันไม่ยึดต้องแบ่งสรรปันส่วนกันแบบพวกผู้แทนในสภา
 เขาแบ่งเงินไปบำรุงห้วยคะแนนดีกว่ากินได้นาน แล้วก็ไม่มีใครอยากให้ยุบ
 สภาที่ทำเหยิงๆ นั่นก็เก่งปากหรืออก เอ๊ะ-ของพรรคนี้ก็ไม่แน่อีกแหละ
 บทจะยุบมันก็ยุบจนได้ล่ะแหละ ชาวบ้านเบื่อจู้หน้าแล้วจะอยู่ไปทำไม
 จริงไม่ไอ้ตีรัก

สันตานวนเพียงเท่านั้น

สมเด็จพระศรีสุทนต์

(นักองด้าง)

พ.ศ. 2389 - 2403

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ

(ต้นราชวงศ์จักรี)

พ.ศ. 2403 - 2447

เจ้าฟ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่น

เจ้าฟ้าหญิงสุชาดาภิเษก

บรมราชกุมารีเป็นพระอัครราชกุมารีของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พ.ศ. 2498 - 2503

เจ้าฟ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่น

บรมราชกุมารีเป็นพระอัครราชกุมารีของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. 2484 - 2498 แล้วสละราชสมบัติ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ

(ต้นราชวงศ์จักรี)

พ.ศ. 2447 - 2470

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่น

พ.ศ. 2470 - 2484

พระอัครราชกุมารีและพระอัครราชกุมารี

เจ้าฟ้าหญิงสุชาดาภิเษก

เจ้าฟ้าศรีสุทนต์

เจ้าฟ้าศรีสุทนต์

มอบให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2498

ภาคผนวก

การบริหารและการเมืองเขมรก่อนสี่หมุ่หมคอำนาจ

1) การบริหารราชการส่วนกลาง

รัฐรวมอำนาจเข้าไว้ส่วนกลาง มีบางท้องถิ่นที่ส่วนกลางได้กระจายอำนาจให้ การบริหารส่วนกลางก็แบ่งหน่วยงานเป็นกระทรวง 19 กระทรวง มี ร.มว.กระทรวงเป็นหัวหน้ากิจการบริหารนั้น กระทรวงต่าง ๆ มีดังนี้.-

กระทรวงกลาโหม

กระทรวงรักษาความมั่นคงและป้องกันภายในราชอาณาจักร

กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงแผนการ

กระทรวงอุตสาหกรรม

กระทรวงโทรคมนาคม

กระทรวงยุติธรรม

กระทรวงต่างประเทศ

กระทรวงมหาดไทย

กระทรวงโยธาธิการ

กระทรวงเศรษฐกิจ

กระทรวงคลัง

กระทรวงโฆษณาการ

กระทรวงเกษตร

กระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงการทัคนาจร

กระทรวงกีฬาและยุวชน

กระทรวงศาสนกิจ

2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค

แบ่งส่วนภูมิภาคออกเป็น 8 ภาค ใน 8 ภาคนี้แบ่งเป็น 19 จังหวัด และใน 19 จังหวัดนี้แบ่งเป็น 97 อำเภอ

3) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

ส่วนใหญ่ยังไม่เป็นรูปการบริหารท้องถิ่นโดยสมบูรณ์ คงเป็นแบบผสมอยู่กับการปกครองส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค แต่ละจังหวัดมีสภาจังหวัดและมีสมาชิก ประกอบด้วยผู้แทนของอำเภอ ซึ่งราษฎรในอำเภอเป็นผู้เลือกตั้ง

สำหรับบางจังหวัดที่มีความเจริญ ก็จัดการปกครองเป็นรูปเทศบาลขึ้น เช่นเดียวกับประเทศไทยเรา นี้ แต่ส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคสามารถจะเข้าควบคุมหรือชักนำการบริหารได้

นโยบายทางการเมืองของรัฐบาลปัจจุบัน

1) นโยบายการเมืองภายใน

ก) ให้ประชาชนชาวกัมพูชารวมกันเป็นปึกแผ่น ไม่ให้แตกเป็นก๊กเป็นเหล่า และกระชับความสามัคคีของประชาชน

ข) รักษาความสงบสุขภายในประเทศ ปราบปรามโจรผู้ร้าย

ค) จัดตั้งสภาจังหวัดตามรัฐธรรมนูญ

ง) ให้ความเสมอภาคแก่ประชาชนในด้านสังคมสงเคราะห์ ตามหลักสังคมนิยม

จ) ปราบปรามคอร์ปชั่นในวงราชการ

จอมพลประภาส จารุเสถียร
สมัยที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
หน้าออกบุญไม่รับ เพราะโมโหเขมร (ก็ได้แต่โมโห)

- จ) ขจัดสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ เช่น การพนัน และการไม่ซื่อตรงต่อหน้าที
- ช) ปรับปรุงการตำรวจให้เข้มแข็งขึ้น
- ช) ส่งเสริมการอาชีพของราษฎรให้มีรายได้มากขึ้น
- ฉ) แก้ปัญหาการเงินให้ดีขึ้น
- ญ) ส่งเสริมเกษตรกรรม, สหกรณ์การค้า และอุตสาหกรรม
- ฎ) ลดค่าใช้จ่ายของทางราชการที่ไม่จำเป็นลง
- ฏ) ส่งเสริมการศึกษาของชาติอย่างขนานใหญ่ ให้นักไปในทางเทคนิควิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์

2. นโยบายการเมืองต่างประเทศ

ก) เป็นกลาง เป็นมูลฐานและจะเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกันกับสถานการณ์, เหตุการณ์ของโลก และท่าทีของประเทศอื่น ๆ ที่มีต่อกัมพูชา ดำเนินตามมติสภาและสมัชชาแห่งชาติ

ข) ในทางเศรษฐกิจ ได้รับความช่วยเหลือจากบรรดาประเทศทั้งในค่ายเสรีประชาธิปไตยและค่ายคอมมิวนิสต์

สำหรับทางปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไปมาคือเป็นไปตามอารมณ์ของเจ้าสีหนุเป็นสำคัญ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ประเทศเสรีประชาธิปไตย

ก) สหรัฐอเมริกา

ตั้งแต่กัมพูชาได้เอกราช กัมพูชาได้ขอความช่วยเหลือจากสหรัฐโดยขู่ว่าถ้าหากไม่ให้ความช่วยเหลือทางทหารเพิ่มขึ้นแล้ว กัมพูชาจะหันไปขอความช่วยเหลือทางทหารจากกลุ่มคอมมิวนิสต์ สหรัฐก็ได้ให้

ความช่วยเหลือตลอดมา ต่อมากัมพูชาเกรงใจเงินแดงจึงบอกเลิกรับความช่วยเหลือ เมื่อประมาณกลางปี 07 สัมพันธภาพก็เสื่อมโทรมลง และภาวะเศรษฐกิจของกัมพูชาก็เริ่มเสื่อมลงจึงขอรี้อฟื้นสัมพันธภาพอีก แต่ตกลงกันไม่ได้ ต่อมา 3 พ.ค.08 กัมพูชาประกาศตัดสัมพันธภาพทางทูตโดยเหตุผล 3 ประการ .-

- ประชาชนเรียกร้อง

- นิตยสารนิวสวีคลงบทความว่า พระราชินีกุสุมา หิวกระหายเงิน กอบโกยเงินทองจากการผูกขาดทางด้านการค้า

- เครื่องบินของเวียตนามใต้และสหรัฐทิ้งระเบิดในพรมแดนกัมพูชา ที่จังหวัดกำปงจาม เมื่อ 28 เม.ย. 08

นับแต่นั้นมาสัมพันธภาพระหว่างกัมพูชากับสหรัฐก็เลวลงจนปัจจุบัน (ปี 2511 ที่ประมาณการปกครอง)

ข) ฝรั่งเศส

- เมื่อกัมพูชาเลิกรับการช่วยเหลือจากสหรัฐแล้ว ฝรั่งเศสซึ่งเคยเป็นนายและปิ่นที่เลี้ยงกัมพูชาในระยะแรกของการเป็นเอกราชได้ให้ความช่วยเหลือแทนสหรัฐ ได้ส่งนาย เปียร์ เมสมอร์ รมว.กท. มาพนมเปญ เมื่อ ม.ค. 07 และตกลงให้ความช่วยเหลือทางทหารและวัฒนธรรม เกษตรกรรม และการศึกษา อย่างไรก็ตามฝรั่งเศสเองการเศรษฐกิจก็กำลังเสื่อมเพราะไม่มีอาณานิคม คงให้ได้แต่ไม่หนักหน่วงเหมือนสหรัฐ

ค) ญี่ปุ่น

- ญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ตามสัญญาที่ซานฟรานซิสโก เมื่อ 22 ส.ค. 2497 นั้น ญี่ปุ่นเป็นลูกหนี้ต้องใช้ค่าเสียหายให้แก่กัมพูชา อยู่จำนวนหนึ่ง ใน 27 พ.ย. 97 กัมพูชาได้บอกเลิก

ข้อเรียกร้องความเสียหายเกี่ยวกับการสงคราม ญี่ปุ่นก็แสดงความพอใจ โดยส่งผู้เชี่ยวชาญมาช่วยกัมพูชาพัฒนาเศรษฐกิจเมื่อ 6 ก.ค. 02 และ ต่อมาใน 15 ก.พ. 03 ก็ได้มีข้อตกลงทางการค้ากับญี่ปุ่น

ง) เวียดนามใต้

- กัมพูชากับเวียดนามใต้นั้นมีปัญหาทะเลาะห่างกันมาตลอดและไม่สามารถจะตกลงกันได้เพราะชายแดนติดต่อกัน เวียดนามใช้ดินแดนของกัมพูชาเข้าไปก่อการร้ายในเวียดนามใต้แล้วหนีเข้ามาในแดนกัมพูชา เวียดนามใต้อีกก็ไล่ตามกวาดล้างเข้ามาในเขตกัมพูชาบางครั้งก็เกิดปะทะกับทหารกัมพูชา การดำเนินนโยบายของสีหนุต่อเวียดนามใต้ใช้วิธีรุนแรงจึงสรุปได้ว่า เป็นปฏิปักษ์ต่อกันตลอดไป

จ) ประเทศไทย

- กัมพูชากับไทย ตั้งแต่สีหนุขึ้นครองอำนาจ มีลักษณะเป็นศัตรูกันตลอดมา

- ปัญหาที่ 1 รัฐบาลกัมพูชาอ้างสิทธิเหนือดินแดนปราสาท - พระวิหารของไทย และการที่กัมพูชารับรองรัฐบาลจิ้นคอมมิวนิสต์ทำให้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์แผ่เข้ามาใกล้แดนไทย เป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของไทย รัฐบาลกัมพูชาได้ประกาศตัดสัมพันธ์ทางทูตกับไทย เมื่อ พ.ย.01 สหประชาชาติได้ปราณิปรานอมให้มีสัมพันธ์กันใหม่เมื่อ 20 ก.พ. 02

- ปัญหาที่ 2 กัมพูชาได้โฆษณาโจมตีประเทศไทย และแล้วต่างฝ่ายก็ต่างโฆษณาโจมตีกัน ในที่สุดกัมพูชาประกาศตัดสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยเป็นครั้งที่ 2 เมื่อ 23 ต.ค. 04 และได้โจมตีไทยเป็นประจำว่าไทยล่องระเมิดดินแดนและให้ความช่วยเหลือเขมรเสรีเพื่อรุกรานกัมพูชา เกลียวสัมพันธ์ก็ยิ่งตึงหนักขึ้นอีก ใน ธ.ค. 08 ได้

ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

ทหารฝ่ายไทย ในฐานะที่เป็นทนายก็ยอมรับคำพิพากษาของศาลโลก

มีการยิงกันที่ชายแดนด้วยอาวุธหนัก บริเวณบ้านหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด และทางด้านเขาพระวิหาร การปะทะนี้มีประปราย การโฆษณาโจมตีกันทางวิทยุก็ยังคงดำเนินอยู่จนบัดนี้ (2511) สัมพันธภาพระหว่างไทย-กัมพูชา ก็ยิ่งเสื่อมลง

ประเทศคอมมิวนิสต์

กัมพูชาได้มีสัมพันธไมตรีอันดีกับประเทศในกลุ่มคอมมิวนิสต์ทุกประเทศนับตั้งแต่สีหนุ ได้เป็นผู้แทนกัมพูชาไปประชุม กลุ่มประเทศเอเชีย-แอฟริกา ที่เมืองบันดง ประเทศอินโดเนเซีย สีหนุได้ไปเยือนปักกิ่ง สหภาพโซเวียต ไปแลนด์ และเชคโกสโลวาเกีย และได้มีสัมพันธทางการทูตและเศรษฐกิจกับประเทศในกลุ่มคอมมิวนิสต์อย่างแน่นแฟ้นตลอดมา กัมพูชาได้มีพฤติกรรมต่าง ๆ กับประเทศในกลุ่มคอมมิวนิสต์ โนมไปในทางไมตรีดังนี้

- พ.ศ.2501 ประกาศรับรองจีนแดง
 - พ.ศ.2503 มีสนธิสัญญามิตรภาพและร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเชคโกสโลวาเกีย
 - พ.ศ.2506 มีสัญญาการขนส่งทางอากาศกับจีนคอมมิวนิสต์
 - พ.ศ.2508 แถลงยกย่องนโยบายต่างประเทศของจีนคอมมิวนิสต์
 - 5 พ.ย.2509 ได้กล่าวพาดพิงโซเวียตเชิงตำหนิที่ดำเนินนโยบายอ้อมขอมกับสหรัฐ
 - พ.ศ.2501 ได้มีสัญญาการติดต่อกการค้ากับเวียดนามเหนือ
 - พ.ศ.2505 ได้เปิดสายการบินติดต่อกับเวียดนามเหนือ
 - ปัจจุบันได้รับความช่วยเหลือทางทหารจากกลุ่มคอมมิวนิสต์
- ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

เขมรอิสสระ

เขมรอิสสระที่รวมกลุ่มกันเข้าเป็นขบวนการทางการเมืองที่สำคัญมี 2 พวก.-

ก) พวกชาตินิยมเขมร หรือเขมรเสรี

ชั้นจ็อกทันท์ ได้ตั้งขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสมาตั้งแต่ก่อน พ.ศ.2485 ครั้นญี่ปุ่นบุกอินโดจีน และขับไล่อิทธิพลของฝรั่งเศสไปแล้ว จึงสถาปนาชั้นจ็อกทันท์ ขึ้นเป็นหัวหน้ารัฐบาลปกครองกัมพูชาต่อมาญี่ปุ่น แพ้สงคราม ฝรั่งเศสกลับคืนมา จับนายชั้นจ็อกทันท์ไป นายปาดชื่น คนสนิทของ ชั้นจ็อกทันท์ ก็รวบรวมสมัครพรรคพวกหลบหนีไปตั้งช่องสุ่มผู้คนอยู่ชายแดนเวียดนามใต้ ตั้งค่ายอยู่ที่วัดดอนเวง อำเภอสวายคง จังหวัดโชดก เวียดนามใต้ ต่อมานายปาดชื่น ถูกฝรั่งเศสจับตัวได้ ส่งตัวไปขังที่ไซ่ง่อน เขมรอิสสระ กลุ่มนี้จึงสลายตัวชั่วคราว กองบัญชาการเวียดนามห์จึงได้จัดตั้งกองทหารเขมรอิสสระขึ้นใหม่ โดยนายชั้นจ็อกมินท์ อ้างตัวเป็นน้องชายของนายชั้นจ็อกทันท์เป็นหัวหน้ารวบรวมผู้คนได้ 7,000 คน ในปี 2497 กัมพูชา ได้เอกราช สงครามอินโดจีนสงบ นายชั้นจ็อกมินท์ จึงนำกำลังทหาร 7,000 นี้ไปอยู่เวียดนามเหนือ ตั้งชื่อใหม่ว่า “คณะมุขเกียฮา” ซึ่งนิยมคอมมิวนิสต์ เรื่องราวของนายชั้นจ็อกมินท์ นี้ก็อยู่นอกกัมพูชาไป

กล่าวถึงชั้นจ็อกทันท์ เมื่อพ้นโทษแล้ว กลับมาจัดตั้งหนังสือพิมพ์ “เขมรโกรก” (ตื่นเถิดเขมร) ลงบทความโจมตีฝรั่งเศส ๆ เตรียมจะจับจึงหนีไปจังหวัดเสียมราฐ สมทบกับเขมรอิสสระซึ่งมีพระพิเศษพานิช เป็นหัวหน้า พระพิเศษพานิช จึงให้นายชั้นจ็อกทันท์ เป็นหัวหน้าแทน บรรดาเขมรอิสสระต่าง ๆ ในเวียดนามใต้และกัมพูชาก็ยกมาสมทบ เรียกชื่อว่า “คณะเขมรเสรี” ตั้งแต่ปี 2500 ยึดถือนโยบาย

วันประวัติศาสตร์

เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2505 พลเอกประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทย กำลังอำนาจการชะลอธงไทยที่เป็ยตาดี้มาตั้งเสาโดยไม่ต้อง
ชักธงลงให้เสียเหลี่ยม เสียยี่ห้อไทย

ร่วมมือกับฝ่ายโลกเสรี เป็นปฏิปักษ์ต่อคอมมิวนิสต์ มีบทบาททางการเมืองอย่างไม่เปิดเผย ผู้นำกบฏบริเวณพรหมแดนด้านตะวันตกของกัมพูชาติดต่อเขตแดนไทย เขมรเสรีนี้ประกาศจะล้มล้างรัฐบาลกัมพูชาด้วยกำลังอาวุธ เขมรพวกนี้มีกำลังประมาณ 10,000 คน มีเงินประมาณ 120 ล้านบาท มีอาวุธที่ทำจากยุโรปและอาวุธเหลือใช้ในสงครามอัลจีเรีย

ข) พวกเขมรอิสสระที่นิยมคอมมิวนิสต์

พวกนี้คือพวกเวียตมินห์ที่อาศัยอยู่ในกัมพูชา แต่ฝากใฝ่คอมมิวนิสต์ มุ่งหวังจะให้พรรคคอมมิวนิสต์ปกครองกัมพูชา ตั้งศูนย์กลางอำนาจการอยู่ทางภาคใต้ มีนายชีวเฮงนักปฏิวัติเลือดผสมเขมร-ญวนเป็นหัวหน้า พวกนี้มีกำลังประมาณ 4,000-5,000 คน แต่ประชาชนมิได้มีความเลื่อมใสต่อพวกคอมมิวนิสต์นัก การดำเนินการของคอมมิวนิสต์จึงมิได้ขยายตัวออกกว้างขวางนัก

การแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ในกัมพูชา

1) วัตถุประสงค์ของคอมมิวนิสต์

การที่รัฐบาลกัมพูชาถือนโยบายเป็นกลางนี้เป็นประโยชน์ต่อการแทรกซึมบ่อนทำลายของคอมมิวนิสต์อยู่แล้ว คอมมิวนิสต์พยายามให้กัมพูชาอยู่อย่างโดดเดี่ยว จากประเทศเพื่อนบ้านและโลกเสรี ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม กัมพูชาก็จะมาสัมพันธ์กับกลุ่มคอมมิวนิสต์เอง จึงยังไม่มี ความมุ่งหมายจะล้มล้างรัฐบาลกัมพูชาให้เปลืองเรี่ยวแรง

2) องค์การคอมมิวนิสต์ในกัมพูชา

พรรคลาวต่งของเวียตนามเหนือได้จัดเจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการอยู่ในกัมพูชาแล้ว โดยควบคุมชาวเวียตนามในกัมพูชาซึ่งมีประมาณ 5 แสนเศษ และอิทธิพลของจีนคอมมิวนิสต์ก็ได้แพร่อยู่ในหมู่พนักงาน

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
นายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาการทหารสูงสุด พ.ศ.2505
ก็ได้แต่โมโหโกรธา ต้องปฏิบัติตามศาลโลก

เมืองฝายซ้ายและชาวจีนในกัมพูชา ซึ่งมีไม่น้อยกว่า 3 แสนคน สำหรับโรงเรียนจีนในกัมพูชามีประมาณ 200 โรงเรียน อยู่ในความควบคุมของคอมมิวนิสต์แล้ว แสดงว่าองค์การคอมมิวนิสต์ในกัมพูชานั้นมีอยู่พร้อมแล้วที่จะรับคำสั่งการให้ปฏิบัติการใด ๆ เพื่อจีนคอมมิวนิสต์

3) การร่วมมือกับคอมมิวนิสต์ต่างประเทศ

กลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะจีนคอมมิวนิสต์ ได้กระชับความสัมพันธ์กับเจ้าสีหนุและประชาชนกัมพูชาไว้แล้วอย่างแนบแน่น และได้ยุยงสนับสนุนให้สีหนุสร้างความร้าวฉานกับประเทศฝายเสรี และประเทศเพื่อนบ้านโดยอาศัย เจ้าหน้าที่ของฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่อยู่ในกัมพูชาเป็นเครื่องมือบ่อนทำลาย

4) ยุทธวิธีของคอมมิวนิสต์

คอมมิวนิสต์ได้ส่งคนแทรกซึมเข้าไปในวงการบริหารและพรรคสังคมนิยมตั้งแต่ 2501 และดำเนินงานหนักทางด้าน การโฆษณาชวนเชื่อ สร้างรอยร้าวกับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นฝายโลกเสรีเรื่อยไป ระวังใจไม่มีปฏิกิริยาใดกับการที่สีหนุกวาดล้างคอมมิวนิสต์ในประเทศ สนับสนุนนโยบายเป็นกลาง ชัดขวางมิให้โน้มเอียงไปทางโลกเสรี บรรดาสื่อมวลชนทั้งหลาย ลงบทความต่อต้านฝายโลกเสรีทั้งสิ้น และแสดงความนิยมคอมมิวนิสต์ เพื่อให้กัมพูชาแตกกับฝายโลกเสรีทั้งหมดโดยเด็ดขาด ประเทศกัมพูชาด้อยพัฒนาอยู่แล้ว ต้องการความช่วยเหลือจากต่างประเทศมาก เมื่อขาดสัมพันธ์กับสหรัฐก็ไม่มีใครอีกแล้ว ต้องไปเข้าสู่อ้อมแขนของจีนคอมมิวนิสต์อย่างไม่มีปัญหา ผลก็คืออิทธิพลของจีนคอมมิวนิสต์ก็จะครอบงำกัมพูชาโดยสิ้นเชิง กัมพูชาก็จะต้องอยู่ในภาวะจำยอมเป็นบริวารของจีนคอมมิวนิสต์ไปโดยสะดวก เมื่อ

นั้นประเทศไทยก็จะเดือดร้อนด้วยเหตุการณ์ชายแดนกัมพูชาจะรุนแรงขึ้น ๆ ตามลำดับ เหตุการณ์ทางด้านชายแดนลาว-ชายแดนพม่า ก็คงจะเกิดขึ้นตามมารอบประเทศไทย ซึ่งจะได้พิจารณาต่อไป

จุดอ่อน

จุดอ่อนในทางการเมืองของกัมพูชามีดังนี้.-

ก. ระดับการศึกษาของประชาชนต่ำ ไม่มีความคิดอ่าน ไม่เข้าใจในเรื่องการปกครอง เลยไม่อยากร่วมกับการปกครอง ดังนั้นผู้บริหารประเทศจะชักนำไปอย่างไรก็ได้ ปัญญาชนมีน้อยคน ถ้าไม่มีความเห็นกับรัฐบาลก็ถูกกวาดล้างกระจัดกระจายไป ดังนั้นกลุ่มปัญญาชนจะมีอยู่กลุ่มเดียวเท่านั้น

ข. ประชาชนนิยมบุคคลมากกว่าแนวนโยบาย หรืออุดมคติทางการเมือง ถ้าบุคคลที่ประชาชนนิยมนั้นโง่เขลาขาดสติปัญญา ย่อมจะนำภัยมาสู่ประเทศ

ค. การดำเนินนโยบายแบบเป็นกลางเอียงซ้ายนี้ เป็นการตัดสัมพันธ์ประเทศฝ่ายโลกเสรี กัมพูชาก็ย่อมจะใกล้ประตูค่ายคอมมิวนิสต์ไปทุกที เพราะกัมพูชาเองมีพลังเศรษฐกิจอ่อนจะพัฒนาประเทศไม่ได้เลยถ้าไม่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เมื่อจีนคอมมิวนิสต์หลอกให้ก่อศัตรูกับประเทศในค่ายโลกเสรีหมดแล้ว จีนคอมมิวนิสต์อาจบีบคั้นได้ทั้งในทางการเมืองภายนอกและภายในซึ่งขณะนี้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ฝังตัวเข้าไปอยู่ในประเทศแล้วอย่างมากมาย จีนคอมมิวนิสต์จะได้กัมพูชาเป็นบริวารโดยอาศัยน้ำลายกับเหยื่อเพียงเล็กน้อย ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยเลยแม้แต่น้อย

เกี่ยวกับตัวผู้เขียน

“นายหนวย” (ศิลาชัย ชาญเฉลิม)

เกิดที่จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ 11 มีนาคม 2465 ทหารผ่านศึกสงครามโลกครั้งที่ 2 (เอเชียบูรพา) 2483 - 2488 พลปืนเล็ก กองร้อยตำรวจสนาม กองพลสุรินทร์ ปฏิบัติการด้านเหนือเมืองเสียมราฐ ร่วมกับกองกำลังเสรีไทยและบางส่วนของกองทัพกเพื่อปลดอาวุธและกวาดล้างกองกำลังประจำถิ่นของญี่ปุ่น เมื่อปี 2487 - 2488 จนปลดประจำการเมื่อสงครามสงบ

งานในอดีต ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์, บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ และนักเขียนอิสระ (หนังสือพิมพ์ที่เคยประจำคือ หลักเมือง, เสรีภาพ, เผ่าไทย,ชาติไทย อีกรงานเขียนหลายฉบับระหว่างปี 2489 - 2501 เริ่มจัดรายการวิทยุในแนวใหม่เป็นการออกหนังสือพิมพ์ทางอากาศที่สถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท. ปัจจุบันคือ อ.ส.ม.ท.) ขส.ทบ. ตั้งแต่ปี 2503 ตลอดมาจนทุกวันนี้และสถานีอื่น ๆ อีกหลายสถานี

งานเขียนที่เป็นเล่ม เจ้าฟ้าประชาธิปไตย ราชันผู้นิราศ (พิมพ์ครั้งที่ 3) ทหารเรือปฏิวัติ (พิมพ์ครั้งที่ 3) จอมพลบางขุนพรหม, กบฏนายสิบ, ราบ.21 กองพันมรณะ, หมอปลัดเลกับกรุงสยามกำลังจัดพิมพ์ครั้งที่ 4 กองบินประจวบฯ, บุกเมืองเขมร, สามก๊ก ฉบับนายหนวย, และอื่น ๆ อีกหลายเล่ม

ภาคราชการ หัวหน้าแผนกวิจัยและวางแผนกองการโฆษณา ธนาคารออมสิน (คนแรก) 2505, ช่วยราชการฝ่ายสงครามจิตวิทยา ก.ร.ป. กลาง, ประจำสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี ครั้งสุดท้ายประจำกองงานนายกรัฐมนตรี

การศึกษา วิทยาลัยการทัพบก หลักสูตรหลักประจำชุด 17

- ร.ร. เสนาธิการทหารบก หลักสูตรต่อต้านการก่อความไม่สงบ
- ร.ร. สงครามจิตวิทยา หลักสูตรฝ่ายอำนวยการ
- ร.ร. รักษาความปลอดภัย หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์
- ร.ร. การประชาสัมพันธ์ หลักสูตรฝ่ายอำนวยการและผลิตรายการวิทยุฯ
 วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (กิตติมศักดิ์) สาขาประวัติศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบล
 ราชธานี

ประสบการณ์

ดูงานที่ได้ในวัน, สหรัฐ, ฝรั่งเศส, อังกฤษ ด้านจิตวิทยาและการต่อต้าน โฆษณาชวนเชื่อ ปฏิบัติงานพิเศษในเวียดนามใต้ตามหน้าที่ฝ่ายสงครามจิตวิทยาของ ก.ร.ป.กลาง

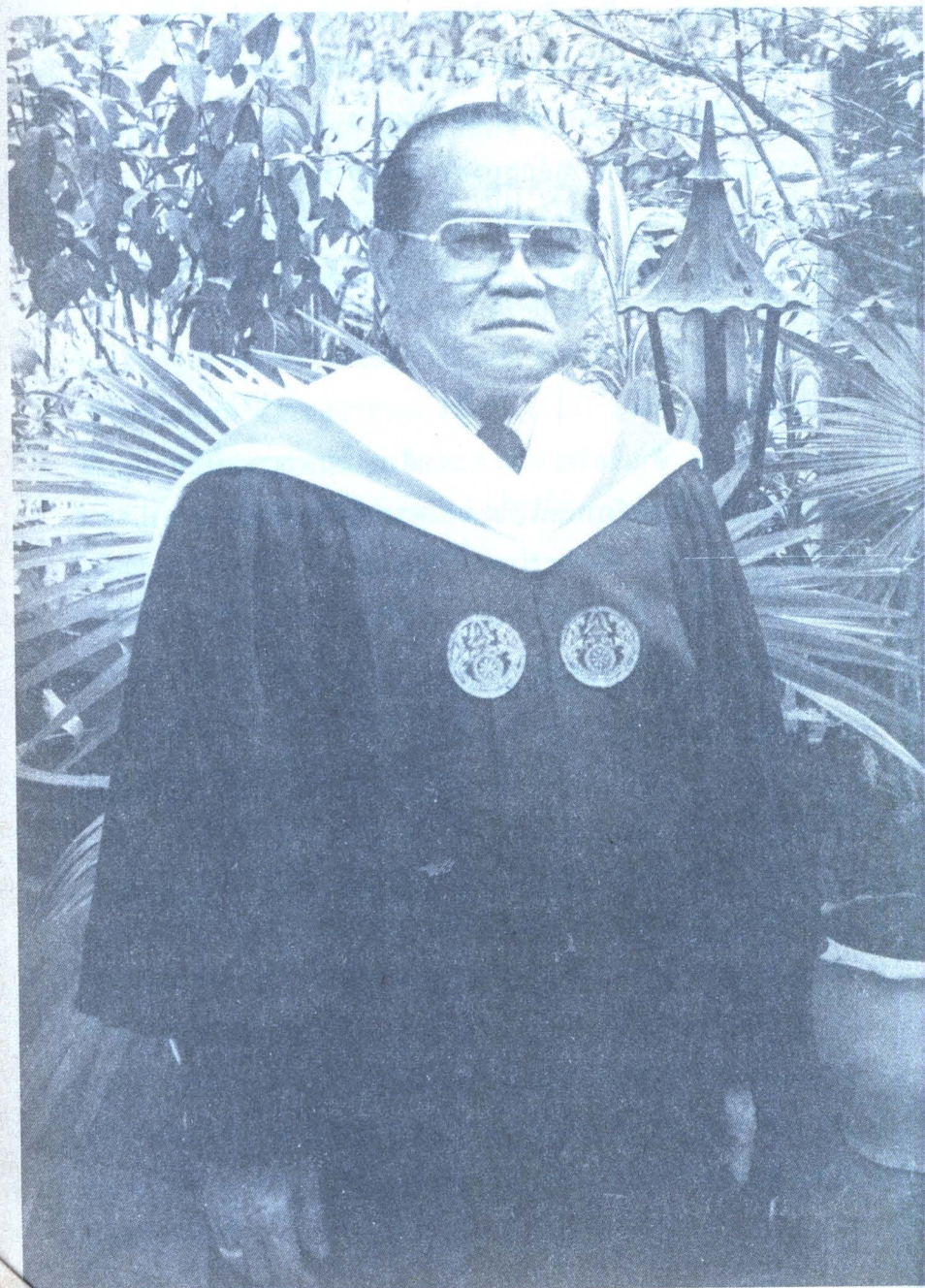
ปัจจุบัน

เป็นที่ปรึกษาสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

ที่ปรึกษาสมาคมนักวิทยุ และ โทรทัศน์

อุปนายก(คนที่ 2) สมาคมประวัติศาสตร์ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะกรรมการเรียบเรียงประวัติ การรบของไทย กรมยุทธศึกษาทหาร บก.ทหารสูงสุด

ไม่มีตำราภาษาฝรั่งเศสมาอ้างอิงให้ก็หุหุหุหุหุหุหุ จะบอกให้ก็ได้
ว่ามาจาก

1. พระราชพงษาวดารราชการที่ 1,2,3, แห่งพระราชวงศ์จักรี
ของเราเอง ไม่ต้องทำเป็นเชิงอรรถไว้ให้เกะกะ อยากราบละเอียด
ไปกว่านี้ก็ไปเปิดหนังสืออ่านเอาเอง

2. จากคำบอกเล่าของคุณณิพันธ์ จารุดุล และจอมพลประภาส
จารุเสถียร

3. จากประสบการณ์และการศึกษาของผู้เขียนเอง (จากสถาบัน
ต่าง ๆ ที่บอกไว้ในประวัติผู้เขียนในเล่มนี้แล้วพลิกดูเอาเองก็แล้วกัน

คำขอครั้งสุดท้าย หนังสือเล่มนี้ก็คงต้องมีตกหล่นหรือผิดบ้างเพราะ
พจนานุกรมไทยเอาแน่ไม่ค่อยได้ ท่านผู้อ่านก็แก้เอาเองตามความประสงค์
ของท่านเทอญ

เล่มต่อไปของ “นายหนหวย”

“หมอบลัดเล็กกับกรุงสยาม”

(ครั้งนี้เป็นการพิมพ์ครั้งที่ 3)

เผยชีวิต มิชชันนารีอเมริกัน ผู้ปิดทองหลังพระ ผังร่างในเมือง
ไทย เขาคือผู้ให้กำเนิดการพิมพ์ และหนังสือพิมพ์ไทย

นำวิชาการแพทย์สมัยใหม่ และวิชาการยุคใหม่จากยุโรป อเมริกา
สู่เมืองไทย

นักหนังสือพิมพ์ปากกล้าที่โจมตีมหาอำนาจตะวันตก ที่ข่มเหงไทย
จนต้องขึ้นศาลกงสุลแล้วแพ้คดี

วางตลาดปลายเดือน กรกฎาคมนี้ 100 บาท ตามเลข

นักองสีหนุได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศสให้ขึ้นครองราชย์เป็นเจ้าบรมวงศ์หนุ
วรมันแห่งกัมพูชาเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2485
(พระมหามงกุฎที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานไป ยังได้รับการ
เทิดทูนอยู่บนโต๊ะข้างที่ประทับ)

สี่ทศวรรษที่ผ่านมามีอายุ 72 ปี (เท่าผู้เขียน) ก็ไม่สามารถสร้างความปรองดองในชาติ
ได้ ต้องทิ้งแผ่นดินเกิดหนีไปพึ่งเกาหลีเหนือและเมืองจีน แหล่งอยู่ฟรีกินฟรีต่อไป
จนกว่า.....